

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

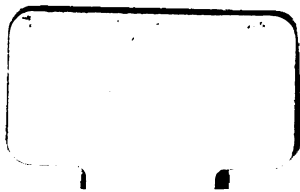
KONGSEMNERNE

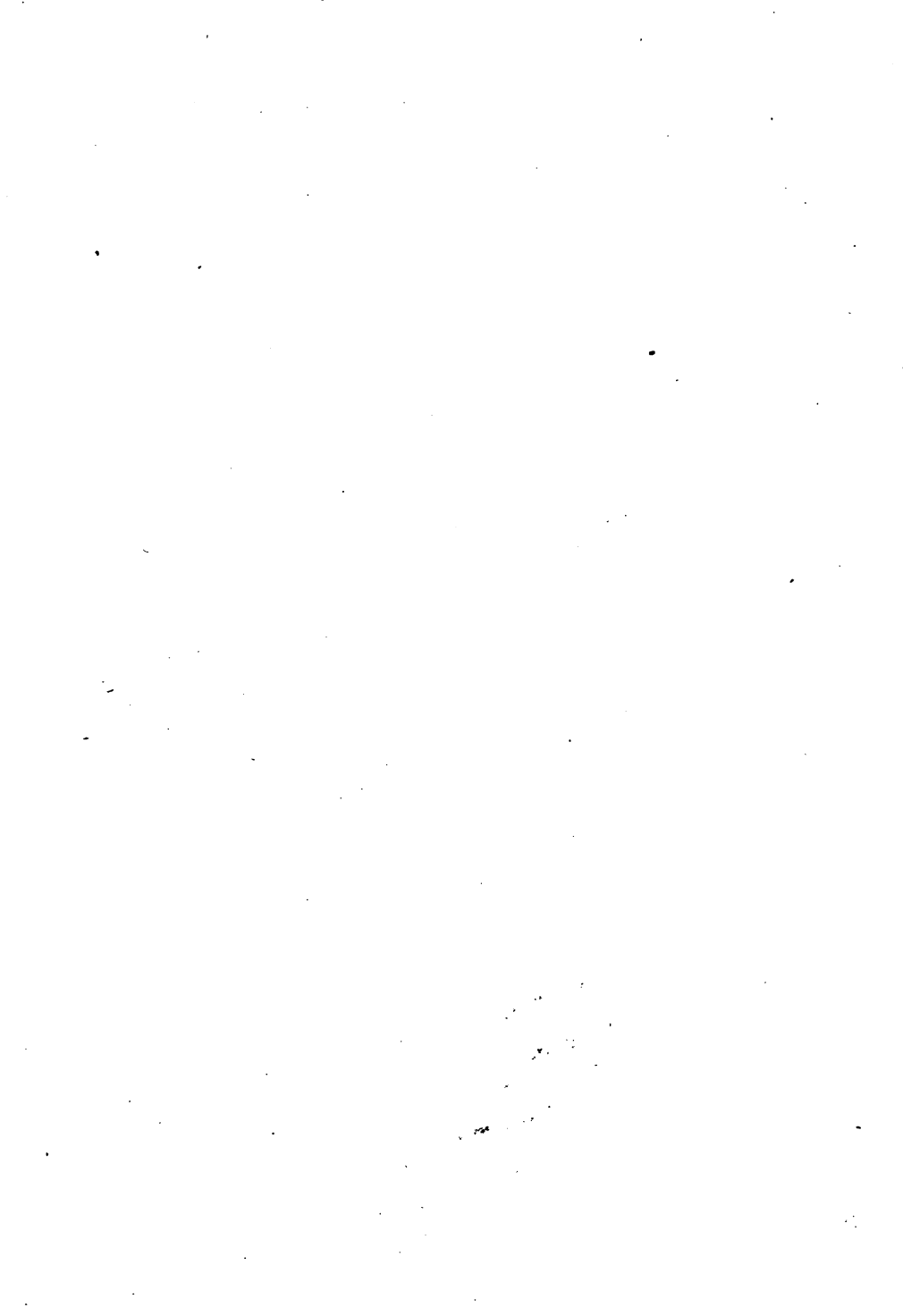
J. A. HOLVIK
AND
P. J. EIKELAND

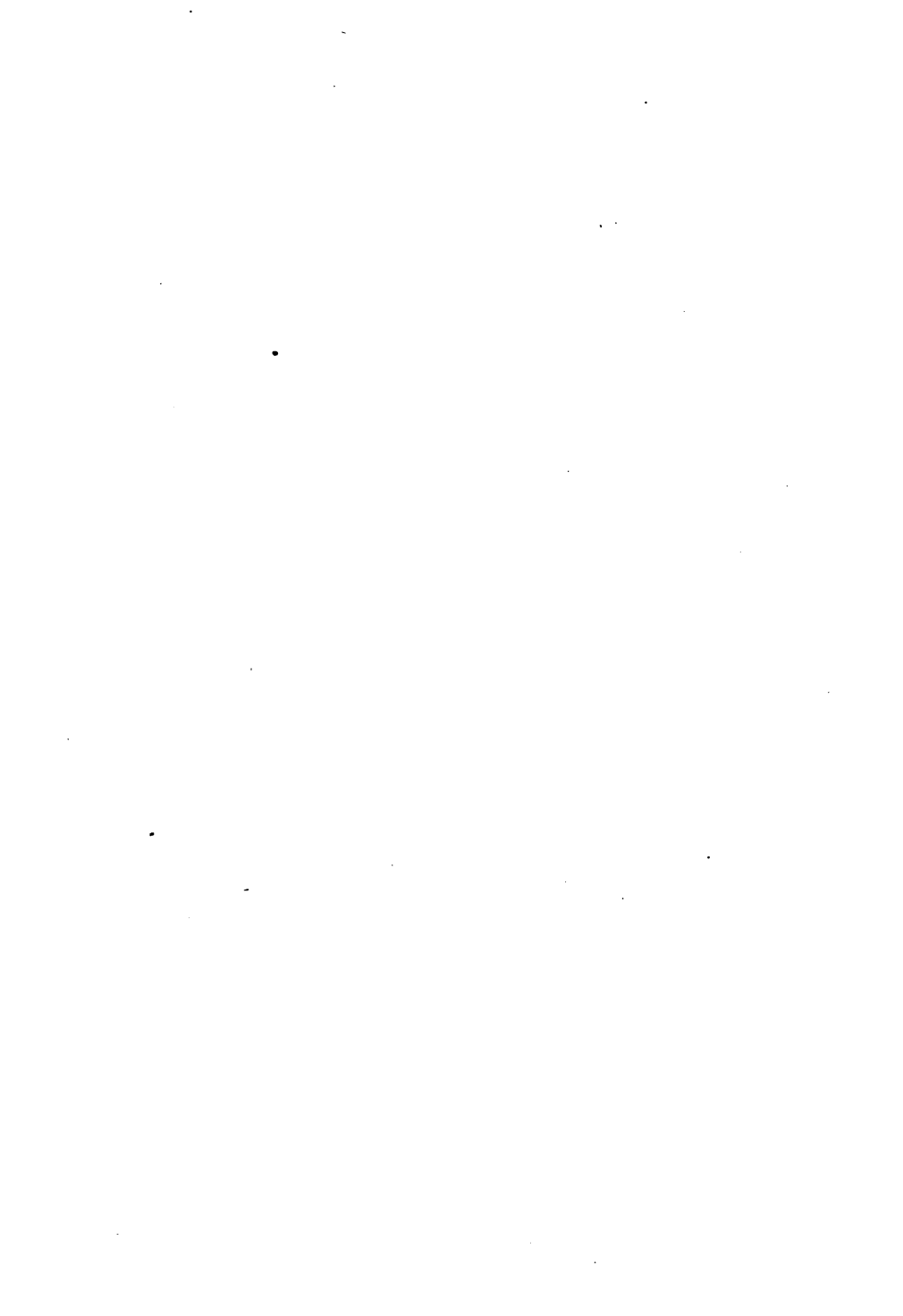
Scan 7682.28

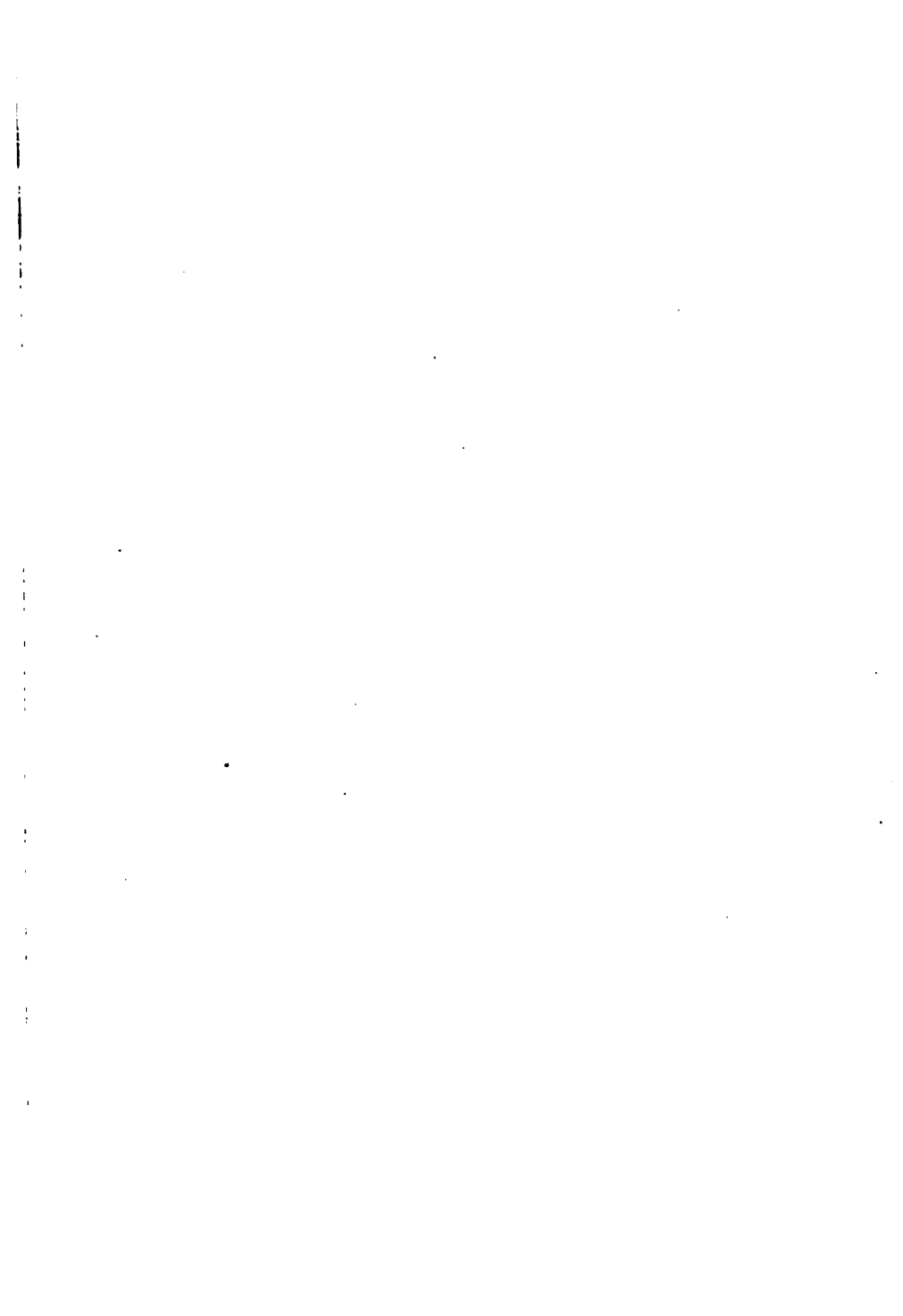

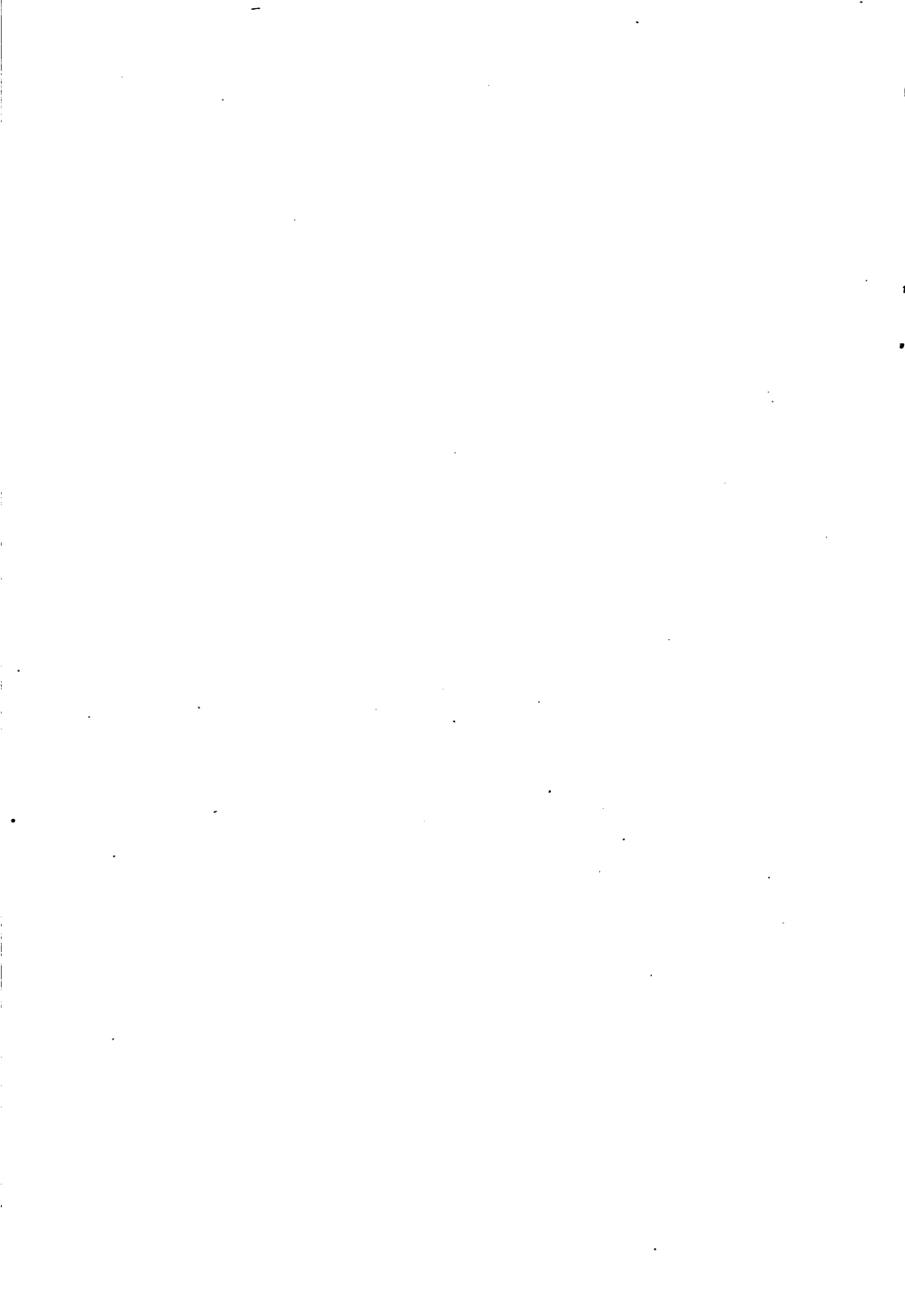
HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

HENRIK IBSEN

KONGSEMNERNE

EDITED FOR SCHOOL USE

BY

J. A. HOLVIK, A. M.

*Instructor in Norse, Waldorf College.—Author of
"Beginners' Book in Norse" and "Second Book in Norse"*

AND

P. J. EIKELAND, A. M.

*Professor of Norse, St. Olaf College.—Author of
"Norsk Grammatik"*

1915

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
MINNEAPOLIS, MINN.

Scan 7682.28

**COPYRIGHT, 1915, BY
AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
MINNEAPOLIS, MINN.**

PREFACE.

IN preparing this edition of "Kongsemnerne," the editors have had in mind the needs and capacities of the more advanced classes in Norse. As the language does not present any special difficulties in diction or syntax, the drama could be read quite early in the course. But because of its historical background, profound thought, and symbolism, one can well afford to reserve the study of this masterpiece for the latter part of the course whether it be in a secondary school or in college.

As a fair reading knowledge of the language is presupposed, the introduction and the greater part of the notes are given in Norse. The aim in so doing is primarily to encourage and facilitate the use of the language in the class-room. The vocabulary includes most of the words used in the introduction, text, and notes. It has not been thought necessary that the vocabulary should be complete, as the student is expected to have acquired previously the more common words and the main principles of pronunciation and inflection.

It is an unpleasant task to alter the form of a classic, even though the alterations be but changes in spelling, inflection, and punctuation. But the Norse language has undergone marked changes in the last fifty years, and as uniformity in the language of the material used for instruction is well nigh imperative, the editors have thought it best to normalize the text in accordance with the usage sanctioned by the Royal Resolution of 1907, great care having been taken not to do violence to either rhythm or rhyme.

The editors sincerely wish that this book may be of some service in the study of Norse language and literature.

J. A. HOLVIK.

January, 1915.

CONTENTS.

	PAGE
1. Indledning	9
2. "Kongsemnerne" og historien	9
3. Litt om dramatisk digtning	30
4. Den dramatiske plan i "Kongsemnerne"	36
5. Sprog og stil i "Kongsemnerne"	43
6. "Kongsemnerne" og Ibsen	45
7. Stamtavle	50
8. "Kongsemnerne"	51
9. Notes	208
10. Vocabulary	219

INDLEDNING

A. "Kongsemnerne" og historien.

I.

"KONGSEMNERNE" SOM HISTORISK DRAMA.

"KONGSEMNERNE" er nok først og fremst hvad vi kalder et psykologisk drama eller et karakter-drama. Da Ibsen skrev "Kongsemnerne", har det nemlig ikke været hans egentlige hensigt eller maal at stille frem til beskuelse et stykke av Norges-historien; heller ikke at gi os et livagtig billede av Haakon Haakonsson, Skule Baardsson, bisp Nikolas, og de mange andre personer han har tegnet. Han har gjort begge dele, og han har gjort det med saa stort et mesterskap at hans historiske dramaer — og ikke mindst "Kongsemnerne" — blev epokegjørende paa dette omraade. Naar vi sitter og læser "Kongsemnerne", synes vi det er som om vi sat og læste en av de bedste sagaer, saa egte og naturlig, saa *sagaagtig* er den aand og tone som gaar gjennom det hele. Ikke bare kjender vi igjen hine tiders tankeliv og følelsesliv, blir likesom deltagere i alle de kampe og brytninger som hin tid var saa rik paa, og tvinges til at ta parti for eller mot de personer som optrær; men han har forstaat at gjøre disse personers sprog og stil saa skuffende likt sagaens at vi næsten glemmer at "Kongsemnerne" er skrevet i midten av det 19de aarhundrede og paa norsk-dansk.

Vistnok har Ibsen behandlet det historiske stof ganske frit.

Hvad personerne angaar, er nok de fleste av dem under Ibsens haand blit betydelig større end de var. Haakon Haakonsson f. eks. er blit saa stor at alle andre tar sig ut som dverger ved siden av ham. Saa stor var han nok ikke. Og han besat vel heller ikke et saa overlegent klart og genialt blik, specielt med hensyn til tidens krav, som det Ibsen har utrustet ham med. Det er vel ogsaa Ibsen som har laant ham den store "kongstanke". — Skule var heller ikke ifølge sagaen nogen saa komplet legemliggjørelse av tvil og skrupler og — kan vi føie til — ærefrygt for "retten" som Ibsen har gjort ham til. Likeledes er vel ogsaa Jatgeir skald og ikke mindst alle "Kongsemnernes" kvinder blit noksaa meget idealisert. Og bisp Nikolas har maattet finde sig i at staa model til et av de mest djævelske mennesker som nogen gang en digterhaand har tegnet. Saa ond var den historiske bisp Nikolas neppe. — Ogsaa med hensyn til begivenheterne har Ibsen tat det frit. Han har, eftersom han hadde bruk for det, omdigtet og tildigtet, og trukket flere begivenheter sammen som kronologisk kan være skilt ved flere aar. Som f. eks. jernbyrden (1218) og kongevalget (1223).¹ — Men trods al denne vilkaarlighet med hensyn til stoffet har han nu allikevel, som sagt, evnet at skape et historisk drama mere tro mot sagatidens aand, tone og farve end nogen digter før ham hadde magtet. "Det er i opfatningen og fremstillingen av den nordiske oldtid at Ibsen — og litt senere Bjørnson — sætter grænseskjel i literaturhistorien" (H. Jæger).

Og netop naar han fik behandle det historiske stof paa denne maate, kunde han bruke det til det han egentlig vilde: at fremstille sine egne tanker og ideer, sine egne erfaringer og oplevelser. Historien fra denne tid (1ste halvdel av det 13de aarh.) saaledes tillempet har altsaa, kan vi si, bare været det springbret hvorfra han har sprunget over i sin egen tid og sin egen aandelige verden. Han har brukt de mest fremtrædende personer i "Kongsemnerne" som typer paa eller legemliggjørelsen av denne eller hin ide som han hadde trang til at gi et klart og anskuelig uttryk. (Det nærmere herom se side 45.)

“Kongsemnerne” kunde saaledes kanske med noget utbytte læses bare som et psykologisk drama — uten hensyn til det historiske. Men av det som ovenfor er sagt, vil det vel fremgaa at man ogsaa med noget utbytte kunde læse “Kongsemnerne” bare som historisk drama. For, som allerede antydte: han har ikke git os noget vrægebillede hverken av personerne eller av det tidsrum det her gjælder. I sine grundtræk var personerne som han har skildret dem; han har bare gjort dem større, rikere, mere betydelige, mere skjønne — eller stygge — end de var. Og likedan med tidsrummet i det hele. Han har git os et sandt og træffende billede av denne tids karakter, hvor meget han end har stelt med de forskjellige begivenheter efter eget tykke.² Ogsaa det han har lagt ind av eget fabrikat, kunde været sandt. Det passer til tiden.

Men saa vil det nu være let at skjønne at det *fulde* utbytte av studiet av “Kongsemnerne” faar vi først naar vi studerer det baade som et historisk og som et psykologisk drama.

For at kunne studere “Kongsemnerne” som et historisk drama forutsættes der selvfølgelig noget kjendskap til Norges-historien, og specielt er der én side ved denne historie vi trenger at ha nogen greie paa, nemlig hvad det *norske kongedømme*³ var for noget, og dette kongedømmes historie. For: 1) Kongedømmets historie er likesom det centrale i hele sagatidens historie. Det staar “som midtpunktet for folkets aandelige og politiske liv. Op gjennem middelalderen (sagatiden) og nyere tid kom kongedømmets historie og rikets historie i vigtige henseender til at falde sammen: Tilbagegang for kongedømmet betydde opløsning og vanmagt for selve staten, kongedømmets fremgang blev hele nationens ære og storhet”. (Osc. Alb. Johnson.) — 2) Det er netop det norske kongedømme vi paa saa mange maater faar med at gjøre under studiet av “Kongsemnerne”.

II.

DET NORSKE KONGEDØMME.

1. Det norske kongedømme før Harald Haarfagre.

De gamle smaakonger eller fylkeskonger hadde liten magt og myndighet. Kongen var i forhold til de andre høvdinger inden fylket nærmest at betrakte som den første blandt like-mænd (*primus inter pares*). Fremfor alt var han fylkets over-anfører i krig. Hermed kunde han ogsaa i somme fylker forbinde gode- (uttalt: gaade) eller presteværdigheten. Men kongsnavnet gav ham gjerne en anseelse og betydning som var langt større end hans formelle magt eller myndighet.

Kongens magt var arvelig, og alle hans sønner hadde like stor ret til tronen. Kongedømmet blev betragtet som en "odel", en privateiendom, og tilhørte den æt i hvis besiddelse det nu engang var kommet. Det var med kongen og kongedømmet som med en odelsbonde og hans odelsgaard. Odelsbonden eide sin gaard med den mest uindskrænkede ret; men gaarden maatte gaa i arv til hans sønner, og alle sønnerne hadde like stor arveret. — Efterlot en konge sig flere sønner, avgjorde fylkestinget hvem av disse der skulde ha fortrinnet, og der blev ingen forskjel gjort paa egne og uegte fødsel. —

2. Harald Haarfagre gjør Norge til ett rike.

Saa kom Harald Haarfagre, og de 31 fylker eller smaarikker hvori Norge hittil hadde været delt, gjør han til ett rike. Han skaper kongeriket Norge. Like overfor de to andre kongeriker i Norden, som alt længe har været samlet, det danske og det svenske kongerike, stiller han nu et tredje: det norske kongerike.

Dette var noget nyt, og det var selvfølgelig i flere henseender et voldsomt brud med det som hittil hadde gjældt som ret og orden i Norge. Idet Harald gjorde sig selv til enekonge, tok han altsaa kongedømmet fra hver og en av de 31 smaakonger som hittil hadde sittet inde med det — hver i

sit lille rike. Disse smaakonger fik nu finde sig i enten at bli Haralds lendermænd eller ogsaa forlate landet. Men Harald gjorde sig ikke bare til *enekonge*, men ogsaa til *enevældig* konge. Han tilegnet sig al magt, ret til at styre og regjere efter *egen* vilje.

Som vi let kan skjønne, maatte dette falde meget haardt for Norges mange og selvraadige stormænd, som hittil ikke hadde været vante med at bøie sig for nogen mand uten for saa vidt som de selv hadde bestemt hvor stor magt denne mand skulde ha. Og især fandt de det utaalelig at Harald Haarfagre tiltok sig ret til at lægge skat paa jorden. Skat paa odelsgaarden! Det var noget en odelsbonde aldrig hadde hørt om. Og det var mere end mange av dem vilde taale. De vilde ikke være kongens "leilændinger" (*tenants*). Før vilde de rømme land og rike og søke sig et nyt hjem i fremmed land. Og mange gjorde det — især fra de tre sydvestlige fylker, som paa den tid stod høiest baade i ytre magt og i kultur: Hordaland, Rogaland, og Agder. Men utenom disse tre fylker blev vistnok de fleste av stormændene igjen. Harald var nu engang konge — vistnok bare med den sterkeres ret; men denne "ret" betydde meget i de dage; seieren gjaldt som en gudsdømme. Saa man fik finde sig i det. Men kamp mellem det norske kongedømme og de norske stormænd blir det helt fra nu av og like til slaget paa Stiklestad (1030), og denne kamp blir netop det ledende træk i hele Norges historie i dette tidsrum.

Det norske kongedømme slikt som det nu var blit grundlagt av Harald Haarfagre, stillet for det første to krav: Norge skal være ett rike, og det skal være arvelig i Harald Haarfagres æt. Men av disse to prinsipper fulgte med nødvendighet et tredje og meget viktig princip: Norge skal være selvstændig; for hverken enhetsprincippet eller arveprincippet kunde hævdes uten at selvstændigheten blev hævdet. Og for at hævde snart det ene, snart det andet av disse tre prinsipper, men helst alle tre paa én gang, er det at det norske kongedømme faar denne lange, tunge kamp med stormandsvældet.⁴

Det lyktes for Harald at hævde alle tre principper. Det kunde nok synes som om han selv gav avkald netop paa det princip han hadde kjæmpet mest for: enhetsprincippet. Saaen fortæller nemlig at da Harald var 70 aar gammel, altsaa i 920, sammenkaldte han sine mange og ustyrlige sønner til et møte paa Oplandene,⁵ og her gav han dem alle — egte eller uegte — kongenavn og hver sin del av riket. Selv vilde han være "overkonge", og efter ham skulde Erik Blodøkse, hans yndlingssøn, være det. Der blev altsaa igjen mange konger i Norge; men det var uundgaaelig paa grund av arveprincippet, et princip som var saa rotfæstet at det vistnok ikke faldt hverken Harald eller nogen anden ind at det kunde gjøres anderledes. — Men dette med "overkonge" var noget nyt, og dette nye fandt han paa netop for at bevare enheten.

Men vi kan nu godt forstaa at denne ordning med de mange underkonger og denne ene "overkonge" let kunde bli en kilde til endeløs og bitter strid, og det blev den nu ogsaa, som vi senere skal se. Men det kunde nu egentlig ikke Harald hjælpe for. Han gjorde vistnok det eneste som var mulig naar han baade skulde bevare rikets enhet og tillike hævde det gamle arveprincip.

3. Det norske kongedømme fra Erik Blodøkse (930) til slaget paa Stiklestad (1030).

Forholdsviis let hadde Harald kunnet hævde sig baade like overfor stormændene og i de sidste 10 aar som overkonge like overfor sine sønner. Men hvad der hadde været let for Harald med hans mægtige personlighet, hans evne til at styre, og hans rundhaandethet, det blev umulig for hans søn Erik. Som hærmand var Erik kanske likesaa stor som sin far; men som styrer eller konge dugde han ikke. Han var desuten haard og grusom, og lot sig lede av sin fagre, men onde dronning, Gunhild, som var meget værre end han. Hans brødre vilde ikke gjerne staa under ham, og Erik dræpte da flere av dem, og Gunhild egget ham til at dræpe allesammen. Han krænket ogsaa flere av de andre stormænd i landet.

Man kan saaledes ikke undre sig over at misnøien blev stor, og at stormændene grep den første den bedste leilighed til reaktion. Man fik Haakon, Haralds yngste søn, som var blit opfostret hos kong Adelstein i England, og som derfor i historien er kjendt under navnet Haakon Adelsteinsfostre, til at komme hjem fra England, og Sigurd Lade-jarl,⁶ som vistnok da var den mægtigste av alle de norske stormænd, førte hans sak saa godt at han uten vanskelighet blev hyldet som konge, først i Nidaros⁷ og siden rundt om i hele landet. Erik og Gunhild maatte da med sine otte sønner flygte ut av landet.

Haakon kom altsaa paa tronen ved stormændenes hjælp. Det var derfor naturlig at stormændene sørget for at Haakon ikke fik den samme magt som hans far hadde tiltat sig. Vistnok fik han betydelig flere og større rettigheter end de gamle smaakonger hadde hat; men disse rettigheter hadde stormændene frivillig gaat ind paa. Først og fremst maatte Haakon opgi retten til paa egen haand at ilægge bønderne skat. "Han gav bønderne deres odel tilbake", heter det i sagaen. Skat fik han vistnok, men ifølge overenskomst med stormændene. Saa med enevældets dage var det altsaa forbi. Men hvad kongedømmet saaledes hadde tapt i magt, vandt det igjen ved at det fra nu av fik mere rot i folkets anerkjendelse og yndest.

Haakon styrte i mange aar, og styrte godt, hvorfor han fik tilnavnet "den gode". Men Erikssønnerne, eller Gunhildssønnerne, som de gjerne kaldes, satte sig om en tid i bevægelse for at gjøre det av med Haakon og komme i besiddelse av sin arv, og de fik hjælp av danekongen. Haakon greide sig imidlertid godt i to slag. Det tredje og sidste slag stod paa øen Stord,⁸ og her faldt Haakon (961). Før sin død gav han hele Norge til dem av Gunhildssønnerne som endnu var i live, og Harald Graafeld, den ældste, skulde være overkonge.

Harald Graafeld og hans brødre blev nu konger i Norge, men under dansk overhøihet som løn for at danekongen hadde hjulpet dem i kampen mot Haakon. Norges selvstændighet blir altsaa ved denne leilighet ofret.

Men det var nu især Gunhild som fik raa, og hendes sønner og deres regjering blev snart almindelig forhatt. Da de nu var ukloke nok til at brænde den mægtige Sigurd Lade-jarl inde, flygtet Sigurds søn, den siden saa bekjendte Haakon Lade-jarl, ned til Danmark og fik danekongen, Harald Blaa-tand, til at lokke Harald Graafeld ned til Danmark, hvor han blev dræpt. Gunhild og hendes to gjenlevende sønner maatte for anden gang gaa i landflygtighed.

Danekongen og Haakon drog saa til Norge og møtte liten eller ingen motstand. De delte nu landet mellem sig, og danekongen lot sin del styre ved underkonger; men baade Haakon og disse underkonger skulde betale danekongen skat. Og nu saa det for alvor ilde ut for Harald Haarfagres verk: Norge var under dansk overhøiheet, var splittet, og var ute av Haarfagre-ætten. "Faktisk var den politiske tilstand som den hadde været før Harald Haarfagre."

Da Haakon jarl hadde vundet over jomsvikingerne^o i slaget ved Hjørungavaag (986), styrte han over sin del av landet som selvstændig fyrste helt til 995. Men saa optrær Olav Tryggvessøn, den mand som har æren av at ha gjenreist det norske kongedømme. Og ikke bare gjenreist det, men ogsaa styrket det. Olav var fremfor alle andre som den norske saga gir frasagn om, nordmændenes ideal av en mand, og ved denne sin glimrende personlighet kastet han ny glans over kongedømmet. Og som den der gik i spidsen med at indføre kristendommen, gjorde han kongedømmet til kristendommens repræsentant. Og det betydde meget. Kongedømmet hadde like fra først av været *demokratisk*, repræsentant for det hele folk like overfor aristokratiet eller stormandsvældet. Fra nu av blev det ogsaa repræsentant for en ny, seirende aandsmagt like overfor det gamle, utlevde, og svindende heden-skap. Han gav altsaa kongedømmet et nyt, aandelig grund-lag. — Olav Tryggvessøn var sterk, og han brukte den "sterkeres ret" mere end nogen konge før ham siden Harald Haarfagres dage. Han gik ogsaa meget grusomt frem ved indførelsen av kristendommen. Men av en mand som Olav kunde man i de dage taale næsten hvad det skulde være.

Trods alt har der vistnok aldrig i Norge været en konge saa almindelig avholdt som netop Olav Tryggvessøn. Derfor voldte Olavs fald i slaget ved Svolder¹⁰ (1000) almindelig landesorg i Norge.

Seierherrerne ved Svolder: sveakongen, danekongen, og Erik jarl, søn efter Haakon jarl, delte nu Norge mellem sig. Vistnok lot de to utenlandske konger sine dele styre av Erik og hans bror, Svein; men allikevel: Harald Haarfagres verk syntes atter at være "en saga blot". — Saa optrær i 1015 atter en ætling av Harald Haarfagre, Olav Haraldssøn. Og snart skulde det vise sig hvilket sterkt tak alle de tre principper Harald Haarfagre hadde kjæmpet for, hadde faat paa det norske folk. Paa mindre end ett aar var Olav, praktisk talt, konge over hele Norge. Det norske kongedømme var atter gjenreist. Og under Olav skulde det da ogsaa klart vise sig hvad det norske kongedømme nu var for noget. Under hele sin regjering hadde Olav egentlig bare disse to saker paa sit program: alle skal lyde loven, storfolk saa vel som smaafolk, og alle skal være kristne, ikke bare offentlig, men ogsaa privat. Men intet kunde være stormændene mere usmakelig end saaledes at bli hemmet i hvad man ansaa for sin personlige frihet. De la Olav for hat, og de største og mægtigste av dem gik over til den dansk-engelske konge, Knut den mægtige. Den endelige følge blev slaget paa Stiklestad.

4. Fra slaget paa Stiklestad (1030) til Sigurd Jorsalfarers død (1130).

Med slaget paa Stiklestad¹¹ er vi kommet til klimaksen eller vendepunktet i hele sagatidens historie. Stiklestadslaget er paa én og samme tid det mest tragiske nederlag og den herligste seier som norsk saga kjender. Ved sit nederlag og sin død vandt Olav seier for sin *sak*. Allerede før slaget ser vi at lederne for den fiendtlige hær hadde en dunkel følelse av at de egentlig kjæmpet mot en god mand og en retfærdig sak. Der var nemlig ingen av dem som vilde være anfører i slaget. Og den fuldstændige seier de vandt, synes bare at ha

gjort denne følelse saa meget klarere og sterkere. Og da nu Knut — stik imot sine løfter til de norske stormænd — indsatte sin søn, Svein, til konge, og denne Svein regjerte meget ufornuftig og likesom beint fram la an paa at krænke nordmændene, grep denne følelse saa mægtig og saa hurtig alles sind at man allerede inden et aar fik Olav ophøiet til helgen. Hermed hadde man jo i virkeligheten erklært at Hellig Olavs sak var Guds sak, og hermed hadde Hellig Olavs sak seiret. *Kristendommen har seiret over hedenskapet, og kongedømmet over stormandsvældet.*

I 1035 blir Svein jaget ut av landet, og Magnus den gode sat paa tronen. Men Magnus den gode er Hellig Olavs søn, og dermed er Haarfagre-ætten atter kommet til sin ret. Og fra nu av gaar kongedømmet ikke helt ut av denne æt før der i 1319 ikke er flere igjen av disse "ervingar dyre". — Og stormændenes kamp mot kongedømmet er det ogsaa forbi med. Ikke *mot*, men *gjennem* kongen kan stormændene fra nu av ha noget haap om at komme til magt og indflydelse igjen.

For saa vidt som der i det følgende hundredaar (1035—1130) er nogen indbyrdes kamp i landet, er det ikke mellem kongen og stormændene, men mellem konger som regjerer samtidig. Saaledes var der rivninger mellem Magnus den gode og hans farbror, Harald Haardraade; likeledes mellem Magnus Barfot og hans søskendebarn, Haakon Magnussøn. Endnu værre saa det ut under Magnus Barfots sønner, Øistein og Sigurd Jorsalfarer. Øistein var imidlertid en saa ædel og fredsæl mand at det aldrig kom til likefrem krig.

5. Fra Sigurd Jorsalfarers død (1130) til Sverres optræden (1177).

Men ved Sigurd Jorsalfarers død begynder det lange tidsrum i Norges historie som man kalder "Borgerkrigene", og hvis sidste optrin netop er Skule Baardssøns død (1240). Ogsaa nu er det stormændene som volder ugreien, og hvorledes de nu gaar til verks, skal vi snart se.

Sigurd Jorsalfarer hadde kun én søn, Magnus, og andre

kongesønner visste man ikke om. Men kort før Sigurds død kom en ung mand fra Irland hjem til Norge, som hette Harald Gille. Han utgav sig for at være en søn av Magnus Barfot med en irsk kvinde. Han godtgjorde sin ret ved jernbyrd, og Sigurd anerkjendte ham som sin bror, men tok det løfte av ham at han ikke skulde gjøre krav paa kongens navn saa længe han selv (Sigurd) eller hans søn, Magnus, levde. Men neppe var Sigurd død og Magnus (Blinde) kommet paa tronen før et parti blandt stormændene satte igjennem at ogsaa Harald skulde være konge. Og hermed begynder *lendermandsvældet*.

Men hvad er saa forskjellen mellem dette lendermandsvælde og det gamle stormandsvælde? En "lendermand" vil si: en mand som har faat "land" eller jord av kongen paa den betingelse at han skal yde kongen visse tjenester: indkræve skatten i sit distrikt, hjelpe kongen i krig med saa og saa mange mænd osv. Det var Harald Haarfagre som fandt paa denne ordning. Da han hadde vundet hele Norge, gjorde han saa mange som mulig av de gamle stormænd (herser, jarler, smaakonger) til sine lendermænd. Han gjorde dem altsaa til sine embedsmænd. Men disse lendermænd satte mere pris paa at være hvad de hadde været før: selvstændige bondehøvdinger. De vilde raa sig selv, og derfor var det at de saa ofte kom i strid med kongen. Dette var det *gamle* stormandsvælde, og det var altsaa det stormandsvælde som det blev slut med efter slaget paa Stiklestad. Men efter Sigurd Jorsalfarers død er det netop som *lendermænd*, som kongens tjenere, de søker at faa sin gamle magt igjen. Og jo svakere kongen var, og jo mere han trængte til lendermændenes hjelp, des mere magt kunde disse faa. Og var der saa attpaa flere konger som slos med hverandre om magten, gjaldt det for hver av dem at faa saa mange lendermænd til sig som mulig, og lendermændene flokket sig gjerne om den som gav dem mest magt og indflydelse.

Harald Gille var svak og "lot sine mænd raa med sig i alt hvad de vilde". De fleste lendermænd flokket sig derfor om ham. Men hans regjering blev allikevel kort. Magnus blev

om nogen faa aar fanget av Harald, avsat og blindet (derfor kaldt Magnus Blinde). Men saa dukker der op en hittil ukjendt søn av Magnus Barfot. Det var Sigurd Slembe. Denne Sigurd var en baade til legeme og sjæl ualmindelig utrustet mand, og stormændene satté sig derfor av al magt imot at han skulde bli anerkjendt som kongesøn. Saa blev Harald Gille dræpt av Sigurd Slembe¹² (1136). Men Harald efterlot sig tre sønner, allesammen barn mellem to og seks aar, og stormændene flokker sig alle som én om disse barnekonger. Sigurd Slembe gjør nu fælles sak med Magnus Blinde, som efter sit nederlag hadde levdt som munk i Nidarholms¹³ kloster; men i slaget ved Holmengraa,¹⁴ høsten 1139, fik stormændene ryddet begge disse fiender av veien.

Som formyndere for disse barnekonger: Øistein, Sigurd Mund, og Inge Krokryg, kan nu stormændene skalte og valte¹⁵ som de vil, og da kongerne blir myndige, ligger de for det meste i strid med hverandre, og atter viste det sig at den svakeste fik de fleste stormænd ved sin side. Dette var Inge Krokryg, en viljesvak og helseløs mand, og blandt de mange stormænd som flokket sig om ham, var ogsaa den dygtige og mægtige Erling Skakke fra Søndhordland.¹⁶ I 1155 falder Sigurd Mund, og Øistein i 1157; men de lendermænd som har fulgt dem, vil ikke gaa over til Inge. De opstiller Sigurd Munds søn, Haakon Herdebred, til konge; kampen holdtes gaaende til 1161. Da faldt Inge.

Nu blir det spørsmaal om Inges mænd vil gaa over til Haakon Herdebred. Men nei, det vil de nok ikke. Før vil de hylde en som ikke er kongefødt. Erling Skakke var gift med Sigurd Jorsalfarers datter, Kristina, og hadde med hende sønnen Magnus, som nu er fem aar gammel. Av kongelig æt er han altsaa, men ikke paa mandslinjen, og har saaledes ikke arveret til tronen. Allikevel blir han tat til konge av hele Inges parti. Aaret efter, 1162, blir Haakon Herdebred overvundet og dræpt. Samme skjæbne møter kort efter en anden søn av Sigurd Mund, Sigurd Markusfostre, som man hadde stillet op mot Magnus Erlingssøn.

Men skjønt nu Erling hadde ryddet væk alle som vilde

stænge veien for hans søn, følte han dog at det ikke var rigtig som det skulde være, at hans søn ikke var kongefødt. For at raa bot¹⁷ paa denne mangel søkte han støtte hos kirken. Paa et riksmøte i Bergen (1163) fik han rikets geistlige og verdslige stormænd til at enes om *en ny arvefølgelov*. Ifølge denne lov skulde kongedømmet herefter være *udeelig*; ældste egtefødte kongesøn skulde arve det hele, medmindre "ondskap og uvet" gjorde ham uskikket. I saa fald skulde nærmeste gtefødte slegtning, *ogsaa gennem kvindeled*, være arveberettiget. Men i ethvert fald skulde et udvalg av rikets geistlige og verdslige stormænd, med erkebisen i spidsen, avgjøre om den arveberettigede var værdig til at bære kronen, Norge blev saaledes i virkeligheten et valgrike, og det blev stormændene, og først og fremst de geistlige stormænd, som nu fik ret til at avgjøre hvem som skulde være konge. Hemmelig tok endog Magnus, for sig og sine efterfølgere, landet i len¹⁸ av Hellig Olav, "Norges evige konge". Derpaa blev Magnus salvet og kronet av erkebisen, hvilket ogsaa var noget helt nyt.

Fra nu av er Magnus Erlingssøn i udelt besiddelse av magten helt til 1177. Der reiste sig vistnok den ene flok efter den anden mot ham; men Erling slaar dem allesammen uten stor vanskelighet. Den sidste flok han sprængte, var birkebeinerne, en flok av lavættede og fattige, men djerne og haardføre mænd, som hadde faat Øistein Møila, en søn efter Øistein Haraldssøn, hyldet som konge. I slaget paa Re¹⁹ 1177 faldt baade Øistein Møila og en stor del af birkebeinerne, og resten tok flugten. Birkebein-navnet hadde hittil gjældt som et økenavn; de var fattige folk, og naar de hadde slitt ut sine sko, maatte de spænde birkebark om benene. Men de skulde snart faa sig en anfører som gjorde det til en ære at hete birkebein, Denne anfører var Sverre.

6. Fra Sverres optræden (1177) til Inge Baardssøns død (1217).

Sverre Sigurdssøn blev fostret hos bispem paa Færøerne²⁰ og oplært til prest. Men saa fortalte hans mor ham at han var søn til kong Sigurd Mund, og fra nu av blev det hans maal at "kuldaste forfatningen av 1163, knuse lendermandsvældet, og føre utviklingen tilbage til det gamle, av Olav den hellige optrukne monarkiske spor". Og det skulde ogsaa lykkes ham, om kun efter en næsten utrolig anstrengelse og kamp.

Han kom 1177 til Norge, finder at alle der er tilfredse med Magnus Erlingssøn og hans regjering, og reiser saa mismodig paa et besøk til sin søster, Cecilie, i Vermeland.²¹ Der træffer han den lille rest av birkebeiner som endnu var til, 70 i tallet, klædesløse, vaabenløse, og syke, somme av dem. De tvang Sverre til at bli deres anfører. De drar da langs grænsen gjennom Dalarne og Jemteland,²² og flere slutter sig til dem. Saa kommer de til Nidaros, og trønderne maa paa Øreting²³ hylde Sverre som konge. Men da Sverre faar høre at Erling og Magnus nærmer sig, maa han flygte med sine birkebeiner, og fra nu av blir han jaget som et vildt dyr landet rundt i hele to aar. Men han gir ikke op. Tallet paa birkebeinerne blir stadig større og større, og Sverre forstaar sig paa at gjøre gode soldater av dem. Saa endelig vaager han sig til at møte Erling og Magnus i slaget paa Kalvskindet (ved Nidaros) 1179, og her falder Erling Skakke, som nu i omtrent tyve aar i virkeligheten hadde været Norges styrer.

Fra nu av vandt Sverre over Magnus hver gang de møttes, og Magnus's mænd fik økenavnet "heklungerne". For sidste gang møttes Magnus og Sverre i det blodige sjøslag ved Fimreite i Sognefjorden 1184, og skjønt Magnus hadde flere baade folk og skibe end Sverre, endte dog slaget med at Magnus faldt og med ham mange av Norges gjæveste stormænd. Sverre er nu enekonge.

Men borgerkrigen er nok ikke endt dermed. Det ene parti reiser sig mot ham efter det andet, og attpaa kommer Sverre

i heftig strid med geistligheten. Farligst av alle de geistlige fiender er den rænkefulde bisp, Nikolas Arnessøn, en søn av Arne av Stoddreim og Harald Gilles enke, dronning Ingerid. Allikevel tvinger Sverre bisp Nikolas og de andre tre bisper til at krone ham i Bergen og sverge ham troskap (1194). Men neppe er det gjort, saa reiser Nikolas til Danmark og stifter et nyt parti, baglerne (av *bagall*, bispestav). I spidsen for dette parti sætter han Inge, en foregiven søn av Magnus Erlingssøn. Og nu holdes kampen gaaende mellem baglerne og Sverre til 1202. Da indtar Sverre Slotsberget i Tunsberg,²⁴ baglernes faste borg. Men samme aar dør Sverre.

Hvad hadde saa Sverre egentlig gjort? Han hadde kulkastet det kongedømme som Erling Skakke hadde faat lovfæstet i 1163, og som egentlig var lendermandsvælde og bispevælde, og han hadde gjenoprettet kongedømmet efter Hellig Olavs lov: at kongen hadde sin magt fra Gud; at han var det hele folks konge og skulde hævde lov og ret for store og smaa; og at enhver som gjennem mænd nedstammet fra Harald Haarfagre, hadde ret til at faa del i kongedømmet, enten han var egte eller uegte født. — Dette sidste princip, om arveretten, skulde nu endnu komme til at gjøre stort ugagn, som vi skal se.

Sverre hadde tre barn, Sigurd Lavard, som allerede var død, Haakon, og datteren Kristina. Desuten hadde han en søster, Cecilie, som var gift med Baard paa Rein, en mægtig mand i Trøndelagen.²⁵ Haakon Sverressøn blir nu konge (1202—1204), men dør saa pludselig, og, som man mente, barnløs. Han efterfølges av Sigurd Lavards søn, Gutorm. Men nu reiser atter baglerne hodet, opegget av bisp Nikolas. Denne erkeskjelm hjelper Erling Steinvæg, en anden foregiven søn av Magnus Erlingssøn, til at bestaa²⁶ jernbyrden og gjør ham til baglernes konge. Imidlertid dør Gutorm Sigurdssøn samme aar (1204), og da ingen endnu vet at den avdøde kong Haakon har efterlatt sig nogen søn, tar man Inge Baardssøn til konge, som altsaa paa mødrene side er av Haarfagre-ætten. Men baglerne vil ikke staa under Inge heller, og ufreden tar til igjen. Og stundom gaar det stygt til. Ett

av de værste optrin var "blodbryllupet i Nidaros". En vinter holdt kong Inge bryllup for sin søster, Sigrid, og midt under bryllupet kom baglerne, herjet og brændte, og dræpte mange av de gjæveste birkebeiner. Halvnaken maatte kong Inge svømme over Nidelven og blev reddet, men var fra den tid sykkelig, og delte fra nu av styrelsen først med Haakon Galen (se stamtavlen, side 50) og siden med Skule Baardssøn, sin halvbror paa fædrene siden.

Imidlertid fortsættes kampen mellem bagler og birkebeiner. Erling Steinvæg dør (1207); men saa faar bisp Nikolas sin søstersøn, Filippus, hyldet som baglerkonge. Om en tid blir de dog trætte og forliker sig. Filippus fik Viken²⁷ og Opplandene, og Sverres datter, Kristina, til hustru. I aaret 1217 dør Filippus, og hermed gaar baglerne ut av historien.

Men allerede i 1204, kort efterat Inge Baardssøn var tat til konge, hadde man fundet ut at Haakon Sverressøn virkelig hadde efterlatt sig en søn. Hans mor var en fornem kvinde, Inga fra Varteig, som kort efter Haakons død fødte ham en søn i huset hos Trond prest i Eidsberg, Smaalenene.²⁸ Men hun var ræd baglerne, og aaret efter fik hun Trond prest og Erlend av Huseby til at føre hende og hendes søn — som hun hadde git navnet Haakon, efter faren — til kong Inge i Nidaros. Efter mange farer og vanskeligheter kom de endelig frem og blev godt mottat av kong Inge. Her blev da Haakon fostret hos Kong Inge, og birkebeinerne var svært glade i ham; stundom tok de ham mellem sig og tøjde ham og sa: "Vi vil gjøre dig større; du vokser for sent".

7. Fra Inge Baardssøns død (1217) til Skule Baardssøns død (1240).

Kong Inge døde i 1217, og Haakon Haakonssøn var da altsaa tretten aar gammel. Ifølge Hellig Olavs lov hadde ingen saa god ret til tronen som han. Men nu er der ogsaa en anden lov, nemlig "Erling Skakkes" lov, som vi for korthets skyld kan kalde den (arvefølge-loven av 1163). Det er vistnok denne lov som Sverre og birkebeinerne har kjæmpet

haardt imot; men resterne av heklungernes og baglernes parti og geistligheten, især da erkebisen og korsbrødrene i Nidaros, hylder fremdeles denne lov. Og ifølge denne lov er der flere mænd som kan komme i betragtning som "kongsemner". Først var det da Skule Baardssøn, som var en egtefødt bror av kong Inge (se stamtavlen). Saa var det Sigurd Ribbung, som utgav sig for at være søn av Erling Steinvæg, som igjen hadde utgit sig for at være søn av Magnus Erlingssøn (se stamtavlen). Saa var det junker Knut, søn av Haakon Galen (se stamtavlen). Og endelig var det Gutorm, søn av kong Inge; men han var uegte født, og maatte da vel nærmest holde sig til Hellig Olavs lov, skjønt han ikke gjennem mænd nedstammet fra Harald Haarfagre. Farligst av alle disse medbeilere var Skule Baardssøn, baade fordi han var en kraftig og dygtig mand og dertil meget ærgjerrig, og saa hadde han jo i flere aar styrt sammen med sin halvbror, Inge, som attpaa kort før sin død hadde gjort ham til anfører for hirden og git ham navn av jarl. Og endelig hadde Skule straks efter Inges død overtat regjeringen som Haakons formynder. Skules haap er nu at han som den voksne og erfarne mand ved geistlighetens og mange av lendermændenes hjælp skal faa skyve den umyndige Haakon tilside og selv bli konge.

Men birkebeinerne er vaakne. De sørger for at Haakon blir hyldet paa Øreting, og Skule maa indtil videre holde gode miner til slet spil. Haakon gir ham tredjedelen av riket til selvstændig styrelse, og dermed lar han sig nøie for en tid. Og da nu, som sagt, den sidste baglerkonge, Filippus, dør dette samme aar (1217), blir Haakon hyldet som konge i hele Norge, ogsaa i Viken. Men Skule er ikke tilfreds, og forholdet mellem ham og kongen er ikke godt. Nu begynder man ogsaa at ytre tvil om at Haakon virkelig er søn av Haakon Sverressøn, noget man aldrig før hadde tvilt paa. Og skjønt Haakon ikke kunde andet end føle dette som en fornærmelse, gik han dog ind paa at hans mor skulde bekræfte sit utsagn ved jernbyrd. Dette gjorde hun ogsaa i 1218. Og med denne begivenhet aapner "Kongsemnerne".

Ved samme anledning blev det ogsaa bestemt at Haakon

skulde egne Skules datter, Margrete. Skule gik beredvillig ind paa denne forlovelse, og forholdet mellem ham og kongen synes for en kort stund at være godt. Da et nyt parti, slitungerne,²⁹ aaret efter gjør oprør i Viken, blir dette oprør dæmpet av bagler og birkebeiner i forening. Nu ser det da endelig ut til fred. — Men freden blir ikke langvarig. Følgende vinter (1219—1220) kom der en ung mand op fra Danmark, som hette Sigurd. En flok samler sig om ham, utgir ham for en søn av Erling Steinvæg, og tar ham til konge. Dette nye parti, som blev kaldt ribbungerne, og deres konge Sigurd Ribbung, forener sig med resterne av slitungerne og herjer vidt og bredt omkring paa hele Østlandet.³⁰ Det blev nu især Skule som skulde kue ribbungerne; men det gik mistænkelig smaat. Den gamle ræv, bisp Nikolas, mistænkes for at staa bak det hele, og sikkert er det ialfald at han ikke var villig til at hjelpe Skule mot ribbungerne. Derimot raadde han Sigurd Ribbung til at forlike sig med Skule. Sigurd opgav sit kongenavn, og Skule tilsa ham sit venskap og lovte at tale hans sak hos kongen, saa han maaske kunde faa en del av riket.

Sommeren 1222 blir forholdet mellem Skule og kongen atter meget spændt. Skule opkrævde skat som tilkom Haakon, og da Haakon lot ham vite at dette kunde bli farlig for ham, blev Skule sint og reiste tidlig om vaaren 1223 til Danmark for at faa hjelp av Valdemar Seier mot Haakon; men da han kom dit, fik han høre at Valdemar var tat tilfange, og Skule maatte reise hjem igjen med uforrettet sak. —

Efter Ingas jernbyrd (1218) hadde ingen tvilt paa at Haakon var kongefødt og saaledes hadde ret til at være konge. Men et andet spørsmaal var: hadde han retten *alene*? Hadde ikke ogsaa Skule og flere andre likesaa god ret? Dette begyndte man nu at ymte om, og Skule var nok ikke den mand som lot nogen utsigt gaa unyttet forbi. Haakon var nu blit myndig (18 aar gammel) og hadde saaledes ret til at regjere selvstændig, uten Skules formynderskap. I denne anledning blev der i august 1223 holdt et stort riksmøte i Bergen, og alle Norges gjæveste mænd møtte frem. Men Haakon hadde

bestemt sig til ogsaa at faa sin *eneret* til tronen avgjort ved dette møtte, og hadde derfor indkaldt alle som mente sig at ha nogen ret til kongedømmet. Av slike kongsemner møtte disse tre frem: Skule Baardssøn, Gutorm Ingessøn, Sigurd Ribbung, mens junker Knut, Haakon Galens søn, gjorde sine krav gjældende gennem sine sendemænd. Men alle stemte for Haakon, endog erkebisen, som før hadde vist Haakon megen kulde. Erkebisen sluttet møtet med den erklæring at Haakon *alene* var arveberettiget. — Skule skulde nu ha den nordlige del av landet at styre over, i omfang ikke synderlig mindre end kongens del. Haakon lovte Gutorm at være ham en kjærlig frænde. Sigurd Ribbung og junker Knut blev der ikke talt om.

Skule drog nu til Nidaros og tok Sigurd Ribbung med sig. Skjønt Skule hadde lovt at passe godt paa ham, fandt Sigurd allikevel snart anledning til at flygte. En islænding fik skylden for at ha hjulpet ham og blev dræpt.

Sigurd Ribbung forener sig atter med ribbungerne, og Haakon faar et svært stræv med at rydde ut dette ugræs. Engang da han var nær ved at ha faat dem i sin magt, faar han bud fra Skule, at hvis han ikke nu straks holder bryllup med Margrete, vil han anse dette som et brud paa det forlik de hadde indgaat. Haakon maatte da snarest mulig reise til Bergen, og der blev brylluppet holdt (1225). —

Samme aar døde bisp Nikolas. Da han laa for døden, kaldte han Haakon til sig og bad om tilgivelse. Haakon tilgav ham, og blev hos ham til han døde.

Forholdet mellem kongen og jarlen (Skule) synes nu en kort tid at være godt; men snart kommer der atter en kurre paa traaden, og igjen er det ribbungerne som gir anledningen. Det viser sig at Skule snarere hjelper ribbungerne end kongen. Vaaren 1226 dør Sigurd Ribbung; men nu tar ribbungerne junker Knut til konge, og først i 1227 lykkes det Haakon at gjøre det endelig av med dem. Junker Knut faar grid og blir siden en av Haakons mest trofaste mænd.

I fem aar holdt Skule paa en maate fred; men han kunde ikke opgi sine ærgjerrige drømmer om engang at bli konge, og

det saa meget mindre nu som han nylig hadde faat vite at han hadde en søn, om hvis tilværelse han hittil ikke hadde visst. Skules hustru var Ragnhild, av den berømte Giske-slegt,³¹ og med hende hadde han mange døtre. Men denne søn, Peter, hadde han utenfor egteskap, med Andres Skjaldarbands hustru, Ingebjørg. For denne søn glemte han nu baade hustru og døtre og al anden slekt; sønnen skulde jo sitte paa tronen efter ham.

Forholdet til kongen blev mere og mere mislig. To ganger, 1232 og 1233, blev Skule stevnet til møte med Haakon, og begge ganger kom det til forlik, mest paa grund av Haakons forsonlighet og overbærenhet. — Sommeren 1236 møttes kongen og jarlen i Bergen. Nu fik jarlen en tredjedel av alle fylker i landet, og det blev bestemt at de for en tid skulde bo sammen "for derved lettere at hindre sladder og misforstaaelser". Vaaren 1237 drog de begge til Nidaros, og paa Øreting gav Haakon Skule hertugnavn, som ingen før hadde baa-ret i Norge.

Men Skule kunde ikke være tilfreds med noget mindre end kongenavnet. I november 1239 kastet han da endelig "alle broer av" og lot sig paa Øreting hylde som konge. Men begeistringens paa tinget var ikke stor, og korsbrødrene turde ikke bære Hellig Olavs skrin ut, som skik og bruk var naar konger skulde hyldes. Skules søn, Peter, tok da skrinet med vold og førte det under korsbrødrenes protest og banlysning ut paa volden. Peter gjorde sig herved til kirkeraner, og kunde ikke ha gjort noget som var mere uheldig for sin og farens sak.

Da Haakon i Bergen fik høre om det som hadde hændt i Nidaros, tok han det med sin vanlige ro. "Gud være lovet," sa han. "Nu vet jeg da hvad jeg efter denne dag har at holde mig til." Værst var det for ham at fortælle det til Margrete, som var en likesaa trofast hustru som hun var en kjær-lig datter.

Det første sammenstøt mellem Skules vargbelger og Haakons birkebeiner fandt sted i mars 1240 ved elven Laaka i Nannestad (ikke langt fra Oslo³²). Birkebeinerne anførtes av

Knut jarl, men han svarte ved denne leilighet lite til sit gamle ry for tapperhet. De tok tilbens saa snart slaget var begyndt, og Skule vandt en letkjøpt seier. Men i april samme aar kom Haakon selv i spidsen for sine birkebeiner og overrasket Skule i Oslo, og Skule maatte efter en hidsig kamp i gaterne ta flugten. Han kom nu tilbake til Nidaros, men fandt snart at stemningen her hadde vendt sig mot ham. Dette i forening med det nederlag han nys hadde lidt, gjorde Skule motløs og raadvild. Han tapte al besindelse og kraft til at handle, og da den flaaete med birkebeiner som Haakon straks sendte op fra Bergen, allerede kom frem til Nidaros den 21. mai, var Skule aldeles uforberedt og maatte atter flygte. Forlatt av alle sine mænd slap han endelig ved nogen korsbrødres hjælp ind i Elgesæter kloster. Her traf han sin hustru, fru Ragnhild. Men birkebeinerne var efter ham. Forgjæves bad erkebisen for Skules liv; birkebeinerne vilde intet høre, og nogen av dem satte endog ild paa kløsteret. Da gik kong Skule ut. Han holdt et skjold op for ansigtet og sa kun: "Hug mig ikke i ansigtet; for saa gjør man ikke med høvdinger". Dette blev hans sidste ord. Skule blev straks dræpt. Hans søn, Peter, var blit dræpt etpar dage før. Og hermed endte vargbelgernes korte saga. Skules tragiske død endte ogsaa de 110 aar lange borgerkrige.

Da budskapet om Skules død nogen faa dage efter naadde Haakon i Bergen, blev alle dypt rystet, men især dronning Margrete, Skules datter.

Av alle "Kongsemnernes" personer er der vist ingen Ibsen har skildret saa mesterlig som Skule. Han har vel overdrevet hans tvilepsyke og vel ogsaa hans følelse og ærbødighet for "retten"; men ellers har han uten tvil git en slaaende sand karakteristik baade av ham og den gjerning han prøvde at utføre.

B. Litt om dramatisk digtning.

I.

STUDIET AV ET DRAMA.

1. Et drama er handling.

ET drama er væsentlig forskjellig baade fra et epos og et lyrisk digt. Det følger da av sig selv at man ikke paa ret maate kan studere et drama akkurat som man studerer et episk eller et lyrisk digt. Man er saaledes ikke færdig med et drama fordi om man nøie og grundig har studert hver eneste linje baade med hensyn til indhold og form. Det hører nødvendigvis med til det rette studium av et drama, men likesaa vel til det rette studium av hvilken som helst episk eller lyrisk digtning. Man er heller ikke færdig med et drama fordi om man har nøie merket sig hvorledes de forskjellige karakterer har utviklet sig, saa man tilslut synes at nu forstaar man dem allesammen. Ogsaa dette er absolut nødvendig; men det er ikke mindre nødvendig naar det gjælder studiet av de fleste episke digtninger (heltedigtet, romanen, novellen osv.). Man kan ha gjort alt dette og endda ikke rørt ved det som er det særegne eller væsentlige ved et drama. Hvad er saa et drama? Et drama er først og fremst *handling*. Derfor heter det ogsaa "drama", som betyr handling. Handling er altsaa dramaets egentlige væsen, det hvori det adskiller sig fra al anden digtning. Et drama, kan vi si, er mennesker i handling, mennesker som handler.

Et drama har man altsaa ikke studert rigtig og forstaat før man har studert det og forstaat det som handling. For

i handlingen ligger dramaets liv eller sjæl, og av handlingen fremgaar hvad vi kalder dramaets hovedtanke, den ide forfatteren har villet gi et klart og anskuelig uttryk.

2. Der maa være bare een handling.

Men skal handlingen i et drama kunne gi uttryk for en eneste grundide eller hovedtanke, følger med nødvendighet at der i dramaet maa være bare én handling. Det vil si: der maa være bare én hovedhandling. Der kan selvsagt være mange handlinger i et drama; men alle maa staa i et underordnet og tjenende forhold til hovedhandlingen. Der kan ogsaa være mange som handler; men ogsaa om dem gjælder det: de maa allesammen — som personer i vedkommende drama — staa i et underordnet og tjenende forhold til den person som bærer eller utfører hovedhandlingen. Ingen av de forskjellige *dramatis personæ* er der helt og holdent for sin egen skyld undtagen hovedpersonen.

3. Der maa være bare een hovedperson.

Men av handlingens enhet følger igjen at der i et drama kan være bare én hovedperson. Der kan, som i "Kongsemnerne", være to hovedpersoner; men da maa de representere hver sin side av én og samme hovedtanke, og selv da kan kun den ene være hovedpersonen *formelt*, d. v. s. hvad dramaets form eller bygning angaar. Hos denne hovedperson kan der saa igjen være mange lidenskaper; men altid er der én som er den ledende, den herskende, og det er denne som driver vedkommende til handling. Et drama skal altsaa utav et kaos av karakterer, handlinger, og lidenskaper fremstille et harmonisk hele. Et drama kan sammenlignes med en bygning, en katedral til eksempel. Skal vi faa det rette indtryk av en katedral, maa vi ikke betrakte bare de enkelte dele: den solide grundvold, det hvite, skinnende marmor, de prægtige vinduer, de høie, kneisende taarn osv. Alt dette kan hvert for sig være stort og skjønt; men det avspeiler ikke for

os den store tanke eller ide, den aabenbaring av skjønnhet og harmoni som bygmesteren har villet gi uttryk. Det kan alene katedralen som et *hele* gjøre. Saaledes ogsaa med et drama. Vi faar ikke det rette indtryk av et drama, ser ikke dets storhet og skjønnhet, bare ved at studere sproget, stilen, tanken i de forskjellige replikker, karaktererne, men først naar vi ser det som en eneste stor, harmonisk anlagt og utført handling. Et drama er — saa at si — en levende organisme.

4. Et dramas anlæg eller plan.

Det er da først og fremst den maate hvorpaa han bygger sit drama, det vil si, legger og utfører sin plan ("*plot*"), at en dramatisk forfatter viser sin *kunst*. Og da nu al kunst — den dramatiske ikke mindst — er en efterligning og fremstilling av naturen, av det virkelige liv, saa gjælder da som det første og store bud: *det maa altsammen gaa naturlig til*. Handlingen i et drama maa følge de samme love som en handling utenfor dramaet, i det virkelige liv. I enhver saadan handling kan man altid skjelne mellem disse fem forskjellige dele: aarsak, handlingen i utvikling, høidepunktet, følge (resultat), avslutning. Man har derfor like fra Aristoteles' dage og helt ned til Ibsen anset det som det fuldkomne, ja det eneste rette, at la denne fem-delning gjælde som norm ogsaa naar det gjaldt anlægget av handlingen i et drama. Man har saaledes delt dramaet i disse fem dele: indledning (eksposition), stigende handling (*growth*), klimaks, dalende handling (*fall*), katastrofe. Shakespeare fulgte altid denne plan, og man kalder den derfor gjerne den Shakespeare'ske plan. Ibsen fulgte den ogsaa helt til "Et Dukkehjem"; fra den tid gik han sine egne veie. Og da nu Ibsen har vundet verdensry netop for den naturlige, virkelighetstro, og virkningsfulde maate hvorpaa han har bygget sine dramaer, ogsaa dem som følger efter "Et Dukkehjem"⁸³ — ja især de ("Gjengangere" t. eks.), gaar det selvfølgelig ikke an at erklære den Shakespeare'ske plan for den eneste rette og naturlige. En stor

kunstner kan ikke bindes til visse, engang for alle fastsatte regler, hvor gode og naturlige disse end kan være.

Men da Ibsen før "Et Dukkehjem" har fulgt den Shakespeare'ske plan fuldt ut, altsaa ikke bare i "Kongsemnerne", men ogsaa i alle de andre verker som fortrinsvis læses ved vore skoler: "Hærmændene paa Helgeland", "Brand", "Peer Gynt", "De Unges Forbund", "Keiser og Galilæer", "Samfundets Støtter", burde det være et lønnende arbeide at se litt paa denne plan. Vi vil da gi et omrids av denne plan — væsentlig efter William Fleming, "*Shakespeare's Plots*", *Chapter II*.

II.

DEN SHAKESPEARE'SKE PLAN.

1. Ekspositionen eller indledningen.

Den skal: a) Gi os hele grundlaget for den kommende handling, sætte os ind i situationen, saa vi, naar handlingen begynder, kan se at denne har utviklet sig naturlig av de forutsætninger og aarsaker som ekspositionen har lagt i dagen. Den gir os ogsaa det første, umiddelbare indtrykk ialfald av flere — gjerne de fleste — av de i dramaet optrædende personer, og da først og fremst av hovedpersonen. b) Den skal likesom erobre vor interesse, gjøre os spændt paa hvad der vil komme. c) Den skal endelig være slik anlagt at vi klart aner eller likesom ser hvad handlingen skal bli. "*It must fore-shadow, perfectly and lucidly, the action of the drama.*"

2. Den stigende handling.

Den stigende handling begynner hvór ekspositionen slutter, og har til opgave at føre handlingen frem til det punkt hvor hovedpersonen, som følge av den situation de forangaende trinn i handlingen har skapt, drives til at fatte en beslutning, og utføre en handling som danner baade høidepunktet og ven-

depunktet for hele handlingen i dramaet. Dette punkt eller denne handling kaldes klimaksen. Baade i den stigende og i den dalende handling skjelner man mellem: 1. *Hovedhandling* (*main actions*), som direkte danner led eller trin i den stige (eller række av handlinger) som fører op til klimaksen, og oftest er det hovedpersonen som utfører dem. 2. *Hjælpe-handlinger* eller *bi-handlinger* (*sub actions*), som uten selv direkte at danne noget trin i utviklingen, dog tjener til at forberede og lede op til et saadant trin. (T. eks. at Inga fra Varteig bringer Trond prests brev til bisp Nikolas da han ligger paa sit dødsleie.) 3. *Episoder*, som formelt staar ganske utenfor utviklingens sammenheng, og som altsaa gjerne kunde utelates hvad sammenhengen angaar, men som allikevel kan gjøre stor nytte. De tjener for det første til at sinke handlingen, saa man ikke for snart kommer til klimaksen (eller katastrofen); og dernæst til at kaste lys over denne eller hin person eller handling, og i det hele tat til at gi hele verket et større og rikere indhold. (T. eks. kvindernes samtale under kongevalget i "Kongsemnerne", 1ste akt.)

3. Klimaks.

Klimaks betyr egentlig en stige (*ladder*), men betegner her høidepunktet av og dermed vendepunktet i den stigende handling. Den kan bestaa av en enkelt handling (som i "Kongsemnerne": Skule lar sig hylde som Haakons mot-konge), eller av flere handlinger der likesom gaar sammen til én handling (som i "Peer Gynt": Peers flugt fra Solveig og straks efter fra sin mor og sit fædreland).

4. Den dalende handling.

Den dalende handling gaar fra klimaksen til katastrofen, og viser os de naturlige og nødvendige følger av hvad der har fundet sted i den stigende handling og i klimaksen. Ogsaa her nyttes der, som sagt, baade hjelpehandlinger og episoder.

5. Katastrofe.

Katastrofe betyr egentlig omveltning, dernæst: pludselig og voldsom forandring, utfald, det avgjørende resultat. Brukt i denne forbindelse betyr det den endelige løsning av hele den dramatiske knute, det endelige resultat (spesielt for hovedpersonen) av hele hovedhandlingen. Katastrofen maa være en naturlig konsekvens av det forangaaende. Katastrofen blir da mørk eller lys, tragisk eller glædelig alt efter den situation digteren har lagt til rette gjennom handlingen. Stundom kan man — som i "En Fallit"⁸⁴ og "Samfundets Støtter" — finde at katastrofen blir lys skjønt man nok helst hadde frygtet for at den skulde bli mørk. Dette vilde være en stor feil hvis ikke digteren — som tilfældet er i de to nævnte verker — hadde sørget for at gi os grund til at *haape* at den — trods alt — dog skulde bli lys.

C. Den dramatiske plan i "Kongsemnerne."

IFØLGE den ovenfor udviklede plan skulde der i et drama aller helst være fem akter, saa at ekspositionen blev det væsentlige i første akt, det meste av den stigende handling skulde falde paa anden akt osv. Herfra gives der dog mange undtagelser — ogsaa hos Shakespeare. Men "Kongsemnerne" svarer ogsaa til dette krav som til kravet paa den før omtalte fem-deling.

I. Ekspositionen.

Straks teppet gaar op for "Kongsemnerne", faar vi høre at Inga fra Varteig bærer jern for at bevise at Haakon Sverressøn er far til hendes søn Haakon. Og mens vi venter paa at faa høre utfaldet, stifter vi bekjendtskap med Haakon Haakonssøn og Skule Baardssøn, de to vigtigste av de fire kongsemner som er tilstede, og som hver mener sig at ha ret til tronen. Og paa egte Shakespeare'sk vis lar digteren allerede ved den første replik han lægger hver av disse i munden, deres dybeste grundstemning klinge gennem: freidighet og tro hos Haakon, mistillid og tvil hos Skule. Inga bestaar jernbyrden, og dermed mener Haakon det er blit bevist at han ikke alene har ret, men *eneret* til tronen, da han er den eneste som er kongefødt (se den historiske indledning). Men da nu Haakon uttaler sin glæde over at han endelig har faat sine hænder løste, hvad han saa inderlig har længtet efter, mener Skule jarl at baade han og de to andre kongsemner, Sigurd Ribbung og Gutorm Ingessøn, har hat den samme grund til at længte; for ogsaa de har siddet med bundne hænder. Haakon vet først ikke om han skal tro sine egne øren; men saa paastaar

Skule med likefremme ord at meningen med jernbyrden bare skal ha været at bevise at Haakon hadde ret til at komme med krav, han som de andre tre (eller fire) kongsemner. Han vilde ellers ikke engang kunnet komme i betragtning. Og bisp Nikolas gir Skule ret: "Sandt at si, har nok jarlen god grund for sin mening". Mange av Haakons hirdmænd, med Dagfinn Bonde i spidsen, blir hidsige og vil gripe til vaaben; men Haakon byder dem at være rolige. Til trods for at han i seks aar har baaret kongsnavn, og til trods for at han ifølge jernbyrden er den eneste som har ret efter Hellig Olavs lov, vil han dog stille sig paa like fot med de andre kongsemner, blaase til riksstevne, og la saken avgjøre ved valg.

Men idet man nu gaar ned til tingvolden, hvor valget netop skal finde sted, sir bisp Nikolas til Dagfinn Bonde: "Det gaar nok, gode Dagfinn, det gaar nok; — men hold jarlen langt borte fra kongen naar han er kaaret, — hold ham bare langt borte!" Bispnen er altsaa sikker paa at Haakon skal bli valgt, og det er vi ogsaa. Men vi er sikre paa mere end det. Vi har allerede lært Skule saapas at kjende at vi vet at han heller ikke da vil bøie sig, men finde paa "nye knep". Saa vi vet allerede nu hvad den kommende handling vil bli: *Kamp mellem Haakon og Skule om Norges trone*. — Og én ting til har vi faat en klar fornemmelse av: at bisp Nikolas vil bli stykkets intrigant.

II. Den stigende handling.

Har vi nu med sikkerhet gjettet os til hvad handlingen i hele stykket vil komme til at dreie sig om, er det ikke vanskelig at dra den slutning — som ogsaa snart blir bekræftet — at den stigende handling maa ha til maal at gjøre spændingen mellem Haakon og Skule saa sterk at der til slut sker aapent brud. Enhver handling i det følgende som altsaa direkte tjener til at øke spændingen mellem Skule og Haakon, utvide kløften mellem dem, vil bli trin i denne stigende handling. (1) Den første handling av Haakon som blir skjæbnsvanger i denne henseende, er at Haakon gjør Vegard Væradal til sys-

selmand paa Haalogaland. (2) I begyndelsen av 2den akt gjør Skule noget som drar alvorlige følger efter sig i samme retning: Skule, som endnu har kongsseglet, sender — uten kongens vidende — et brev til Jon jarl av Orknøerne, som ligger i ugrie med Haakon, og sætter kongens segl for. (3) Saa begynner bisp Nikolas med sit bidrag til handlingen. Bispen vet at skal Skule kunne holde stand i sin opposition mot kongen, maa han egges, stives op, og spesielt maa det gjøres tvilsomt for Skule om Haakon — trods alt — virkelig har "retten". For med al sin ærgjerrighet og alle sine andre feil har Skule en næsten ubetvingelig ærbødighet for retten; han vil ikke handle imot hvad han tror er ret. Denne samvittighetsfuldhet, dette retsind, maa dræpes, tænker bisp Nikolas, og saa holder han da for Skule en, paa sin maate, glimrende tale som løper ut paa dette: "Der gives ikke ondt og godt, ikke op og ned, ikke høit og lavt. Slike ord maa I glemme." "Føi din lyst og bruk din evne, den ret har hvermand." Til slut opfordrer han Skule likefrem til at følge Lucifers eksempel. For saa at faa ham til at tvile paa Haakons ret fortæller han om Trond prests brev, som kanskje, naar man engang faar fat i det, vil gjøre det klart at Haakon ikke er det barn som Inga fra Varteig fødte, men at en ombytning har fundet sted. (4) Da saa Haakon kommer og kræver Skule til regnskap for brevet til Jon jarl, og Skule ikke kan legge det frem, men er for stolt til at si hvorfor, trodser Skule kongen, og sir han *vil* ikke legge det frem. Bispens tale har virket. (5) Følgen av denne negtelse blir at Skule — paa kongens bud — maa gi op kongsseglet til Ivar Bodde, Haakons hirdprest. (6) Men da nu Skule vet at det netop er Ivar Bodde han har at takke for at Haakon har faat vite om brevet til Jon jarl, bruker han bitre ord mot Ivar Bodde, og flere av jarlens mænd undsir ham "paa liv og lemmer". Ivar Bodde finder sig herved nødt til at opgi sin stilling og gaa sin vei. Skule fordriver altsaa Ivar Bodde. (7) Dette tar Haakon sig meget nær av, og byder at man skal sende bud efter Vegard Væradal, forat han kan faa en paalidelig mand nær sig istedenfor den han nu har mistet. Men netop nu kommer der bud om at Vegard er dræpt

og av Andres Skjaldarband, Skules ven. Og da nu Haakon forlanger av Skule at han skal ta hevn over drapsmanden, finder Skule at han ogsaa nu maa si nei. Haakon truer med at ta sig selv til rette. Skule sir — “med et uttryk av angst” — at da vil der bli blodverk paa begge sider. Imidlertid fortæller bispnen at Andres Skjaldarband “har tat korset”. — Alt dette har fundet sted i Haakons og Margretes bryllup. Haakon hæver nu gildet og vil straks reise til Viken. (8) Men i dette øieblik træer Sigrid, Skules søster, frem og, som den synske kvinde hun er blit efter “blodbryllupet i Nidaros”, taler hun profetiske ord om den dag da Skule “tar kronen”. (9) Dette ovenpaa alt som hadde hændt forut, gjør Haakon “dypt rystet”, og idet han drar sverdet, sir han med fast og rolig bestemtthet: “Alle Skules mænd skal tas i ed.” (10) Men endnu har bisp Nikolas og Skule en samtale, og bispnen faar Skule til at love at hvis han finder at Haakon er den “urette”, saa skal Haakon maatte vike om saa Skule skulde bli nødt til at ta hans liv. “Ja — ja; — slik kan jeg like jarlen.” —

(11) Mere end første halvdel af 3dje akt dreier sig om bisp Nikolas's død, og hvad som blev sagt og gjort like før. Der er fuldt av episoder og “sub-actions”, og det lar sig neppe paavise at der er nogen andre handlinger som faar direkte indflydelse paa det nu i høi grad spændte forhold mellem Haakon og Skule end at bispnen lar Skule brænde Trond prests brev. Derved blir Skules tvil “evig”; han kan ikke vente større visshet end han har. Skal han handle, kan han likesaa godt gjøre det først som sidst. “Ikveld maa skridtet gjøres helt ut!” (12) Dette møte ender med følgende trusel av Haakon: “Fra imorgen av maa I lægge eders magt og myndighet i mine hænder, vi to kan ikke gaa frem sammen.” (13) Dernæst stilles Skule ansigt til ansigt med sin datter, dronning Margrete, og hendes lille søn, Haakon. Ved denne leilighet blir der rettet en sterk appel baade til Skules hjerte og samvittighet (pligtfølelse); men han vil ikke lytte til nogen av disse stemmer. — Nu merker vi at vi nærmer os klimaksen. Slike skjæbnesvangre øiebliske ved “skilleveien” er der mange av hos Ibsen. (14) Endnu møtes Skule og Haakon. Skule vil

at de skal dele Norge i to akkurat like store dele, og saa skal de ta hver sin del som "frit kongedømme". Eller de skal regjere over Norge tre aar hver. Men Haakon avslaar alle Skules krav.

III. Klimaksen.

Hermed er vi naadd frem til klimaksen. Med slaaende klarhet legger Haakon ut for Skule at han (Haakon) er den eneste mand som *kan* gjøre den gjerning som kræves av Norges konge *nu*: samle Norge til *ett folk*. Dette er den store "kongstanke" som han har faat av Gud, og den kan Skule ikke realisere. Skule studser, "sterkt slagen" av denne tanke; men saa erklærer han den at være av djævelen. Og nu viser det sig at bispens eggende taler har baaret frugt. Skule er ikke længer ærlig. Under paaskud av at han vil kjæmpe mot Haakons kongstanke og saaledes verne om det gamle samfund, beslutter han at la sig hylde som Haakons motkonge ("saa faar Hellig Olavs kongsring falde": den som bærer den, faar død), og han lar snart handling følge paa ordene. Dermed er bruddet mellem Haakon og Skule skedd, og høidepunktet i den stigende handling naadd.

IV. Den dalende handling.

For at kunne peke paa de forskjellige trin i den dalende handling maa vi selvfølgelig først gjøre os rede for hvad vi venter som handlingens utgang, eller katastrofen. Betragter vi nu bare klimaksen, kan vi si at tre ting er mulige: (1) at Skule gaar tilgrunde; (2) at Haakon gaar tilgrunde; (3) at Haakon og Skule kommer til forlik. Men betragter vi ogsaa den stigende handling, blir vi snart overbevist om at kun det første alternativ er sandsynlig: det vil gaa galt med Skule. Hver handling eller begivenhet som tjener til at svække Skule, vil bli trin i den dalende handling.

1. Skules seier ved Laaka er det første av disse trin. Den seier har ikke git Skule øket mot og styrke, men større mismot og tvil. Efterat Haakon hadde uttalt sin store kongstanke, har Skule hat en umiddelbar overbevisning om at Haakon er

den *rette*. Derfor burde *han* ha seiret. At nu allikevel Skule har seiret, bringer ham til at tvile paa om der er "nogen sikker lov deroppe som alt skal gaa efter".

2. Det næste trin er samtalen med Jatgeir skald. Ved denne samtale kommer Skule til fuld visshet om at han er kjølen i skibet og Haakon masten; men han *maa* prøve at være masten. Det vil si: den eneste utvei han ser, er at stjele Haakons kongstanke. Og dette mener han kunde gaa an hvis han bare hadde et menneske som trodde paa ham — ubetinget. Men vi tror ikke et gran paa det. Vi ser og vet at samtalen med Jatgeir har bragt ham et skridt nærmere undergangen. For aldrig har han saa klart erkjendt at han fører en uretfærdig kamp, og aldrig har han saa klart vist at han ikke vil bøie sig for hvad han nu vet og føler er ret.

3. Saa faar han et menneske som tror ubetinget paa sig, og det er attpaa hans egen søn. Han har nu en arving til tronen, om han seirer. Nu ser det virkelig ut til at han selv *tror* sig frelst. Men vi vet bedre. De skal nu begge kjæmpe for Haakons kongstanke som sin egen; men vi kjender Skule altfor godt til at tro at han kan seire paa en løgn, om det saa er bare for en kort tid. Og Paal Flidas indtræden overbeviser os om at Skules mot er fløyten likesaa snart som det kom.

4. Og saa kommer Skules møte med Haakon i Oslo. Her opfører Skule sig som en rasende, befaler sine mænd at dræpe Haakons barn hvor som helst de kan faa anledning, endog i dronningens arm, og blir dømt til døden av Haakon. Nu, om ikke før, føler vi at Skules undergang er viss. Hvilken kontrast mellem denne rasende berserk og den rolige, sindige, og dog saa faste og bestemte Haakon!

5. Saa møter vi Skule igjen i Nidaros, syk, motløs og fortvilet. Og ved sit kirkeran støter saa Peter fra sin far alle dem som hadde nogen respekt for hvad man da ansaa for høihellige ting, relikvier.

6. Saa kommer det 6te og sidste trin: Forlatt av alle staar Skule der og er paa nippet til at forskrive sig til den onde for at faa hans hjelp (Skules samtale med korsbroderen, 5te akt).

V. Katastrofen.

Imidlertid blir der kastet et forsonende skjær over katastrofen. Løftet til den kvinde han har elsket, redder ham. Og nu for første gang — kanske i hele sit liv — kan han bede, virkelig bede. Og saa er han frelst til trods for at døden er ham viss. Nu kommer katastrofen: Skules død. Men forut for katastrofen gaar Skules anger og bot, og dette gjør hans død, som ellers vilde blit det ynkeligste nederlag, og *bare* det, i virkeligheten til en *triumfgang* ut av verden.

D. Sprog og stil i "Kongsemnerne."

"KONGSEMNERNE" minder snartsagtpaa hvert blad om sproget og stilen i vore gamle sagaer. Som vi vet, var de fleste og bedste av vore sagaer fremgaat av den mundtlige fortælling. I sagaerne finder vi derfor egentlig ikke skriftsprog, men talesprog. Saaledes ogsaa i "Kongsemnerne". Jevnt, likefrem, og naturlig taler alle de mennesker som optræer i "Kongsemnerne", hver paa sin vis, og akkurat som man skulde vente det naar vi lærer vedkommendes karakter at kjende. Replikker som er vanskelige at forstaa, træffer vi rigtignok; men vanskeligheden ligger ikke i sproget. Sproglig set kan alt være enkelt og like til; men den talende har av og til med vilje uttrykt sig gaadefuldt, som naar Jatgeir skald taler om "at tvile paa sin egen tvil". Men Jatgeir var skald, og skaldene brukte jo gjerne at sætte sine ord litt paa skruer.³⁵ Dernæst utmerker sagastilen sig ved en eiendommelig fynd og kraft. Dette skriver sig især fra den omstændighet at sagaernes mennesker sir hvad de har at si, i den kortest mulige form. Og klare, sterke tanker i sammentrængt form gir fynd og kraft. (Sammenlign Bjørnsons stil.) Slik taler ogsaa "Kongsemnerne"s mennesker. Replikkerne er for det meste korte, og selv om de er lange, som til eksempel bispens og Skules enetaler, blir allikevel formen kort i forhold til den store rigdom av tanker de indeholder. Av korte replikker med mægtig indhold skal særskilt gjøres opmerksom paa to replikker av Ingebjørg Skjaldarband. Aldrig er der vel blit skrevet en kortere tragedie end denne: "Disse øine har været en regntung himmel i tyve aar" — og: "At elske, ofre alt, og glemmes — det blev

min saga". Men læseren vil nok helst at der ikke skal bruges flere ord.

Hvad poetisk flugt angaar, tør det nok hælde at flere av dem som fører ordet i "Kongsemnerne" — til eksempel Skule, bispén, Ingebjørg, for ikke at tale om Sigrid — har naadd høiere end man er vant med det hos sagaernes mennesker. Men som regel falder ordene likefremme, klare, og kvasse, og sætningerne jevne, korte, og fyndige, akkurat som i sagaen.

E. "Kongsemnerne" og Ibsen.

SOM før sagt, er "Kongsemnerne" først og fremst et psykologisk drama. Det historiske apparat har for digteren nærmest været et hylle om hans egne tanker og oplevelser. Og der er mange av disse Ibsen'ske tanker og oplevelser i "Kongsemnerne". Først og fremst maa nævnes Ibsens tanker om og tro paa "kaldet". Og dette er i virkeligheten en av de ledende grundtanker i hele den Ibsen'ske digtning. Ethvert menneske fødes til en viss opgave i livet, en viss livsgjerning. Denne livsgjerning er det han her og i mange av de følgende verker bruker dette uttrykksfulde ord for: *kaldet*. Og av høieste vigtighet for enhver er det at finde og følge dette sit kald, eller, som det heter i "Peer Gynt", at faa vite "hvad mester har ment med en"; men, som Knappestøperen sir: "Det skal man ane"; for "i anelsens mangel har fyren med hoven⁸⁶ sin bedste engel".

Ogsaa i de fleste verker som gaar forut for "Kongsemnerne", har der i virkeligheten været tale om kaldet. Selv om dette uttryk ikke er brukt, forstaar vi dog let at efter Ibsens mening var det Catilinas "kald" at frelse Rom, fru Ingers³⁷ at frelse Norge, Hjørdis's³⁸ at staa som den sterke, straalende skjoldmø ved siden av Sigurd sjøkong, og Falks³⁹ endelig at bli den store digter ved Svanhilds hjælp. Og naar ingen av disse naadde hvad de "higet" efter, saa var det dels — og især — paa grund av visse mangler ved deres egen personlighet, dels paa grund av ytre omstændigheter, en "ublid skjæbne". Det er dette Ibsen har kaldt "motsigelsen mellem evne og higen, vilje og mulighet". Men i "Kongsemnerne" kaldes nu denne "higen" og denne "vilje" likefrem "kald", og her møter vi for første gang en mand som ikke alene ser og

har en uryggelig tro paa sit kald, men som ogsaa faar lykke til at løse den opgave som dette kald lægger paa ham. Haakon Haakonsson tviler ikke et øieblik paa at han har faat det kald fra Gud at gjøre Norge til *ett folk*, og derfor tviler han heller ikke paa at han — og han alene — er manden som kan løse denne opgave. Og derfor løser han den ogsaa. — I næste verk, "Brand", er det ogsaa kaldet som spiller hovedrollen, og her viser Ibsen os specielt kaldets suveræne ret. Alt andet maa ofres for kaldets skyld, om det trænges; og Brand ofrer alt.

Ogsaa Ibsen hadde i mange aar hat tro paa *sit* kald, digterkaldet. Og som digter vilde han "lære det norske folk at tænke stort". Men i de sidste 5 a 6 aar før han skrev "Kongsemnerne", var denne tro blit sat paa en haard prøve. Hans digtning fandt ingen gjenklang hos folket. Verk paa verk hadde han sendt ut, deriblandt et mesterverk som "Hærmændene"; men faa eller ingen var der som brydde sig om dem. Kritik, smaalig og nærgaaende kritik, var der nok av, men ingen anerkjendelse. — Desuten hadde hans økonomiske kaar i de sidste aar været saa daarlige som de vel kunde være naar det ikke skulde være likefrem sveltihjel. Det teater hvis direktør han hadde været siden 1857, det norske teater i Kristiania, maatte i 1862 lukke for gjæld. Det var som intet vilde lykkes for ham. — Knække Ibsen fik dog al denne motgang ikke; den blev ham tvertimot, som han sir i sit digt ved tusenaarsfesten, "den sunde, bitre styrkedrik hvorav som digter jeg paa randen av min grav tok kraft til kamp i døgnets brutte straal". Dette viser hvor sterk hans tro engang maatte ha været. Men at han i de nærmeste aar før "Kongsemnerne" har været dypt inde i "tvilens gru", derom har han nu selv git os de utvetydigste vidnesbyrd baade i vers og i prosa. Det har været med ham som med Skule: tvilen har været likesom det element han har levd i paa denne tid.

Men al denne tvil og forsagthet synes at ha faat en brat ende da han høsten 1863 møtte Bjørnstjerne Bjørnson paa en sangerfest i Bergen. Bjørnson var jo akkurat en slik personlighet som den Ibsen en kort tid efter tegnet og kaldte Haakon Haakonsson: altid tryk paa sig selv og viss i sin sak, alltid

gaaende freidig fremad — for at seire. Og han forstod nok ogsaa, som vi vet, den kunst at sætte mot i andre. Ibsen, heter det, kom hjem fra dette møte og skrev "Kongsemnerne" i løpet av nogen faa uker (somme sir seks, andre otte), og der finder vi igjen begge to: Bjørnson som Haakon Haakonsson og Ibsen som Skule Baardsson. Men vel at merke: Ibsen som han hadde været før møtet med Bjørnson, ikke som han var da han tegnet Skule. At Ibsen umulig kunde ha tegnet Skule hvis han ikke selv hadde hat lignende oplevelser, det føler nok den tænksumme læser temmelig snart; men han føler ogsaa at Ibsen neppe kunde ha tegnet Haakon hvis han ikke selv hadde følt noget av den freidige tro paa *sit* kald som Haakon paa sit. Han skulde vel ikke bli freidighetens eller troens digter; det var Bjørnsons sak. Men som Jatgeir skald sir, der er mange slags gaver som kan gjøre folk til digtere. Og en av disse er "tvilens gave". Det er nok i grunden tvilens digter Ibsen hele tiden hadde tænkt at bli. (Se nærmere herom anmerkningen til Jatgeirs replik om "at tvile paa sin egen tvil", 4de akt). Men det er nu ikke bare for Haakon, Skule og Jatgeir skald Ibsen hadde bruk for at faa sagt hvad der ved denne tid laa ham sterkt paa hjerte. Der er ogsaa én til som i saa henseende spiller en vigtig rolle, og det er bisp Nikolas. Bispnen er ikke alene den samvittighetsløse intrigant, den onde aand som gjennem hele den stigende handling driver Skule frem til det endelige brud. Men gjennem ham — fornemmelig i gjenganger-scenen⁴⁰ — har Ibsen ogsaa faat anledning til at holde en straffepræken for det norske folk hvis like de vistnok aldrig før hadde hørt, om de end i de to følgende verker, "Brand" og "Peer Gynt", snart skulde faa høre mere av samme slag. Og især er vel hele den bekjendte replik: "Gaar til sin gjerning de norske mænd" osv., som talt like ut av Ibsens hjerte, om end han vel ikke selv netop har trodd stort paa at de feil han her anklager nordmændene for (viljeløshet, misundelse osv.) nødvendigvis maatte forklares paa denne mystiske maate: at det nemlig er "baglerbispnen som røgter sit kald". — Hvor meget det har ligget Ibsen paa hjerte at faa sagt sine landsmænd dette, kan vi se bare av den omstændighet at hele gjen-

ganger-scenen snarere er et brud paa end et nødvendigt led i hovedhandlingens naturlige utvikling. Men *formelt* eller ifølge verkets hele anlæg blir da altsaa hele denne straffepræken en bitanke. Gjenganger-scenen blir som et slags "*side-show*" digteren har faat istand for at faa vise frem noget han har fundet viktig nok til at ha likesom en plads for sig selv.

Hovedtanken.

Hovedtanken i "Kongsemnerne" maa selvfølgelig søkes i forbindelse med de to hovedpersoner: Skule og Haakon. *Formelt* er det nok bare Skule som er hovedpersonen (hvorfor?); men i virkeligheten er de begge tilsammen hovedpersonen: de bærer eller representerer hver sin side av hovedtanken: Haakon den positive, Skule den negative. Denne hovedtanke (eller grundtanke) kan uttrykkes paa flere maater. Fæster vi blikket bare paa Haakon og Skule, kan vi vel ikke uttrykke den bedre end Henrik Jæger har gjort: "Den nye tids kongstanke seirer, og; der er ikke haap for den som kun kan gjøre den gamle saga om igjen."

Men ikke alle kan ha "den nye tids kongstanke", som Haakon; heller ikke er det alle git at kunne "staa kongen nærmest", som Skule. Hovedtanken maa derfor kunne gives en mere almindelig form, en form som vil passe for alle, og ikke bare for slike storkarer som Haakon og Skule. Og denne form er let at finde. Haakon hadde ikke alene den store kongstanke, det store "kald"; men han hadde *tro* paa sit kald, og derfor var han modig og sterk saa han kunde løse den oppgave kaldet la paa ham. Og mangelen ved Skule var ikke saa meget at han "bare kunde gjøre den gamle saga om igjen" som meget mere at han tok feil av sit kald, hvorfor han altid blev den tvilende, motløse og raadløse mand som forspildte sit liv. Derfor kan vi ogsaa uttrykke hovedtanken saa: *Den som finder sit kald og tror paa sit kald, han er sterk og vil løse sin oppgave i livet; men den som ikke finder sit rette kald, han er svak fordi han alltid vil plages av tvil, og han vil ikke kunne løse sin oppgave*

i livet. — "Kongsemnerne" kan saaledes siges at være en stor-
slagen illustration til hine bekjendte ord av Welhaven i hans
digt "Orpheus":

*"Saa jammerbringende er tvilens gru!
Ved den alene kan vi alt forlise;
selv tankens liv gaar tapt, som Everydice,
naar denne dæmon raader i vor hu.
En gud i os har al vor stordaad øvet,
en gud maa bringe os vor bedste skat;
men tvil er avmagt og en søn av støvet,
den fører nedad i den gamle nat."*

STAMTAVLE.

1. Magnus Barfot.

Øistein.	Sigurd Jorsalfarer.	Olav.	Harald Gille.	Sigurd Slembe.
			g. m. Ingerid	
Kristina g. m. Erling Skakke	Magnus Blinde.	Øistein.	Sigurd Mund.	Inge Krokryg.
Inge? Erling Steinvæg?		Øistein Mølla.	Haakon Herdebreid.	Sverre.
				Celilia g. m. Baard paa Rein
Sigurd Hibbung?		Sigurd Lavard.	Haakon.	Kristine g. m. Filippus, bagterkonge
		Gutorm.	Haakon Haakonssen.	Junker Knut.
				Inge Baardssen.
				Gutorm.

2. Dronning Ingerid g. 3. m. Arne av Stoddreim

Biap Nikolaa.

3. Baard paa Rein g. 2. m. Ragnhild

Skule Baardssen.

KONGSEMNERNE

AV

HENRIK IBSEN

PERSONERNE.

HAAKON HAAKONSSØN, kongevalgt av birkebeinerne.

INGA FRA VARTEIG, hans mor.

SKULE JARL.

FRU RAGNHILD, hans hustru.

SIGRID, hans søster.

MARGRETE, hans datter.

GUTORM INGESSØN.

SIGURD RIBBUNG.

NIKOLAS ARNESSØN, bisp i Oslo.

DAGFINN BONDE, Haakons stallare.

IVAR BODDE, hans hirdprest.

VEGARD VÆRADAL, en av hans hirdmænd.

GREGORIUS JONSSØN, lendermand.

PAAL FLIDA, lendermand.

INGEJØRG, Andres Skjaldarbands hustru.

PETER, hendes søn, en ung prest.

SIRA VILJAM, huskapellan hos bisp Nikolas.

MESTER SIGARD fra Brabant, en læge.

JATGEIR SKALD, en islænding.

BAARD BRATTE, en høvding fra det Trondhjemske.

ALMUE OG BYMÆND i Bergen, Oslo og Nidaros.

KORSBRØDRE, PRESTER, MUNKER OG NONNER.

GJESTER, HIRDMÆND OG FRUER.

KRIGSFOLK o. s. v.

Handlingen foregaar i første halvdel av det trettende aarhundrede.

FØRSTE AKT.

[*Kristkirkegaarden i Bergen.¹ I bakgrunden ligger kirken, hvis høiportal vender fremover mot tilskuerne. Til venstre i forgrunden staar HAAKON HAAKONSSØN, DAGFINN BONDE, VEGARD AV VÆRDALEN, IVAR BODDE, samt flere lendermænd² og høvdinger. Likeoverfor ham staar SKULE JARL,³ GREGORIUS JONSSØN, PAAL FLIDA, og andre av jarlens mænd. Længere tilbage paa samme side ses SIGURD RIBBUNG med sit følge, og bortenfor ham GUTORM INGESSØN med flere høvdinger. Kirkens tilganger er besatte med vakt; almuen fylder hele kirkegaarden; mange sitter oppe i træerne og paa kirkemuren; alle synes i høieste spænding at vente paa noget som skal ske. Fra byens kirketaarn ringer det fjern og nær.*]

SKULE JARL [*dæmpet og utaalmodig til Gregorius Jonssøn*]. Hvad bier de efter saa længe derinde?

GREGORIUS JONSSØN. Stille; nu begynder salmen.

[*Inde fra den lukkede kirke høres til basuners lyd.*]

KOR AV MUNKER OG NONNER. Domine coeli⁴ etc.

[*Under sangen aapnes kirkedøren indenfra; i forgrunden ses BISP NIKOLAS omgitt av prester og klosterbrødre.*]

BISP NIKOLAS [*trær frem i døren og forkynder med opløftet stav*]. Nu bærer Inga fra Varteig⁵ jernbyrd⁶ for Haakon kongsemne!⁷

[*Kirken lukkes igjen; sangen vedblir derinde.*]

GREGORIUS JONSSØN [*dæmpet til jarlen*]. Kald paa den hellige kong Olav for det som ret er.

SKULE JARL [*hurtig og avvergende*]. Ikke nu. Bedst ikke at minde ham om mig.

IVAR BODDE [*griper Haakon om armen*]. Bed til Herren din Gud, Haakon Haakonsson.

HAAKON. Behøves ikke; jeg er viss paa ham.

[*Sangen fra kirken lyder sterkere; alle blotter hoderne, mange falder paa knæ og beder.*]

GREGORIUS JONSSØN [*til jarlen*]. Dette er en stor time for dig og mange.

SKULE JARL [*ser spændt mot kirken*]. En stor time for Norge.

PAAL FLIDA [*nær ved jarlen*]. Nu holder hun jernet.

DAGFINN BONDE [*over hos Haakon*]. De kommer kirkegulvet nedover.

IVAR BODDE. Krist skjerm^e dine skjære hænder, Inga kongsmoder.

HAAKON. Denne stund skal hun visselig lønnes for al min tid.

SKULE JARL [*som spændt har lyttet, utbryter pludselig*]. Skrek hun? Slap hun jernet?

PAAL FLIDA [*gaar opover*]. Jeg vet ikke hvad det var.

GREGORIUS JONSSØN. Kvinderne graater høit i forhallen.

KORET FRA KIRKEN [*falder jublende ind*]. Gloria in excelsis Deo!⁹

[*Portalen springer op; Inga kommer ut, fulgt av nonner, prester og münker.*]

INGA [*paa kirketrappen*]. Gud har dømt! Se disse hænder; med dem bar jeg jernet!

STEMMER BLANDT MÆNGDEN. De er skjære og hvite som før!

ANDRE STEMME. Endda fagrere!

HELE ALMUEN. Han er visselig Haakon Sverressøns søn!

HAAKON [*omfavner hende*]. Hav tak, tak, du høit velsignede!

BISP NIKOLAS [*stryker forbi jarlen*]. Uklokt var det at fremme jernbyrden.

SKULE JARL. Nei, herre bisp, Gud *maatte*¹⁰ tale i denne sak.

HAAKON [*dypt bevæget, holder Inga ved haanden*]. Nu er det altsaa gjort, det som hver en evne i mig har ropt høit imot, — — det som mit hjerte har vridd og vendt sig under —

DAGFINN BONDE [*ut mot mengden*]. Ja, se paa denne kvinde og tænk jer¹¹ om, saa mange som I her er! Hvo¹² har tvilt om hendes ord før enkelte hadde bruk for at der skulde tviles?

PAAL FLIDA. Tvilen har hvisket i hvert kot fra den stund Haakon kongsemne blev baaret som barn ind i kong Inges gaard.

GREGORIUS JONSSØN. Og sidste vinter vokste den til et skrik og gik lydt over landet, nord og sør; det tænker jeg hver mand kan vidne.

HAAKON. Bedst kan jeg selv vidne det. Derfor har jeg ogsaa git efter for mange trofaste venners raad og bøiet mig saa dypt som ingen anden kongevalgt mand har gjort paa lange tider. Jeg har bevist med jernbyrd min fødsel, bevist min ret, som Haakon Sverressøns søn, til at ta land og rike i arv. Ikke vil jeg her granske nøiere hvem der har fostret tvilen og gjort den saa høimælt som jarlens frænde sir; men det vet jeg, at bittert har jeg lidt under den. Jeg har været kongevalgt fra barn av; men liten

kongsære blev mig vist, selv der hvor det skulde tykkes at jeg tryggest turde vente det. Jeg vil kun minde om sidst palmesøndag i Nidaros¹³ da jeg gik op til alteret for at ofre, og erkebisen vendte sig om og lot som han ikke saa mig, for at slippe at hilse som det er skik at hilse konger. Dog, slikt skulde jeg let visst¹⁴ at bære; men aapen krig var nær ved at bryte løs i landet, og den maatte jeg hindre.

DAGFINN BONDE. Godt kan det være for konger at lytte til kloke mænds raad; men var mit raad hørt¹⁵ i denne sak, da hadde det ikke været med hett jern, men med koldt staal at Haakon Haakonsson skulde skiftet¹⁶ ret mellem sig og sine uvenner.

HAAKON. Styr dig, Dagfinn; *det* sømmer sig for den mand som skal styre fremst i riket.

SKULE JARL [*med et let smil*]. Kongens uven er det saa nemt at kalde hver den som er kongens vilje imot. Jeg mener nu *den* er kongen værst som raar ham fra at godtgjøre sin ret til kongsnavnet.

HAAKON. Hvem vet. Var det min ret alene som her handledes om, saa kunde det hende at jeg ikke hadde kjøpt den saa dyrt; men vi faar se høiere op; her gjælder det kald og pligt. Jeg kjender det høit og varmt indeni mig, og jeg blyges ikke ved at si det, — jeg alene er den som kan styre landet frem til det bedste i disse tider; — kongefødsel avler kongepligt —

SKULE JARL. Der er flere her som gir sig selv slikt fagert skudsmaal.

SIGURD RIBBUNG. Jeg gjør det, og med like saa fuld grund. Min farfar var kong Magnus Erlings-søn —

HAAKON. Ja, hvis din far, Erling Steinvæg, var kong Magnus's søn; men de fleste negter det, og endnu er der ikke baaret nogen jernbyrd i den sak.

SIGURD RIBBUNG. Ribbungerne tok mig til konge og gjorde det med fri vilje, mens Dagfinn Bonde og andre birkebeiner truet sig til et kongsnavn for dig.

HAAKON. Ja, saa ilde hadde I stelt med Norge at Sverres ætling maatte true sig frem.

GUTORM INGESSØN. Sverres ætling er jeg like-saa fuldt som du —

DAGFINN BONDE. Men ikke i like¹⁷ række, mand efter mand.

BISP NIKOLAS. Der er kvindeled imellem, Gutorm.

GUTORM INGESSØN. Det vet jeg dog, at Inge Baardssøn, min far, var lovlig tat til konge over Norge.

HAAKON. Fordi der ikke var nogen som kjendte til at Sverres sønnesøn var i live. Fra den dag det blev vitterlig, styrte han riket som verge for mig, ikke anderledes.

SKULE JARL. Saa kan ikke siges¹⁸ med sandhet; Inge var hele sin tid konge med al lovlig magt og uten forbehold. At Gutorm liten ret har, kan være sandt nok; ti han er uegte født; men jeg er kong Inges egtefødte bror, og loven er for mig naar jeg kræver og tar fuld arv efter ham.

DAGFINN BONDE. Aa, herre jarl, fuld arv har I visselig tat, og ikke eders fars slegtseie alene, men alt hvad Haakon Sverressøn av gods lot efter sig.

BISP NIKOLAS. Ikke alt, gode Dagfinn. Ær sandheten; — kong Haakon har beholdt en sylgje og den guldring han bærer om armen.

HAAKON. La det være som det vil; med Guds hjælp skal jeg vinde gods igjen. Og nu, I lendermænd og lagmænd, I kirkebrødre og høvdinger og hirdfolk, nu er det tid at sette¹⁹ riksmøtet, som vedtat er. Med bundne hænder har jeg sittet til denne dag; jeg mener ingen mand vil fortænke mig i at jeg længter efter at faa dem løste.

SKULE JARL. Det gaar flere som jer,²⁰ Haakon Haakonsson.

HAAKON [*blir opmerksom*]. Herre jarl, hvad mener I?

SKULE JARL. Jeg mener at alle vi kongsemner har samme skjel til at lęgte. Alle har vi været like stramt bundne; ti ingen av os har visst hvor langt hans ret strak.

BISP NIKOLAS. Utrygt har det været med kirkens saker som med landets; men nu faar den hellige kong Olavs lov²¹ dømme.

DAGFINN BONDE [*halvlydt*]. Nye knep!

[*Haakons mænd rykker nærmere sammen.*]

HAAKON [*tvinger sig til rolighet og gaar et par skridt frem mot jarlen*]. Jeg vil tro at jeg ikke har fattet eders mening. Jernbyrden har godtgjort min odelsret²² til riket, og derfor skjønner jeg ikke bedre end at riksmøtet kun har at gi lovskraft til mit kongevalg, som alt gik for sig paa Øreting²³ for seks aar siden.

FLERE BLANDT JARLENS OG SIGURDS MÆND. Nei, nei, — det negter vi!

SKULE JARL. Saa var aldrig tanken da det blev vedtat at holde riksmøte her. Ved jernbyrden har I endnu ikke vundet riket, men kun bevist eders adkomst til idag at møte frem med os andre kongsemner og gjøre gjældende²⁴ det krav som I mener at ha —

HAAKON [*tvinger sig*]. Det vil da kort og greit si, at i seks aar har jeg urettelig baaret kongsnavn, og i seks aar har I, herre jarl, urettelig raadet landet som verge for mig.

SKULE JARL. Ingenlunde saa. En maatte bære kongsnavnet da min bror var død. Birkebeinerne, og mest Dagfinn Bonde, var virksomme for eders sak og fik jert valg fremmet før vi andre kunde komme frem med vore fordringer.

BISP NIKOLAS [*til Haakon*]. Jarlen mener at hint valg kun gav jer bruksret, ikke eiendomsret til kongemagten.

SKULE JARL. I har sittet inde med²⁵ alle rettigheter; men baade Sigurd Ribbung og Gutorm Ingesøn og jeg mener os at være fuldt saa nære arvinger som I; og nu skal loven dele mellem os, og si hvo der²⁶ skal ta arven fast for alle tider.

BISP NIKOLAS. Sandt at si, har nok jarlen god grund for sin mening.

SKULE JARL. Baade jernbyrd og riksmøte har mere end én gang været paa tale i disse aar; men altid er der kommet noget imellem. Og, herr Haakon, dersom I mente at eders ret stod uryggelig fast ved første kongevalg, hvorfor gav I da jert minde²⁷ til at jernbyrden nu blev fremmet?

DAGFINN BONDE [*forbitret*]. Bruk verget, kongsmænd, og la det dele!

MANGE AV HIRDEN [*stormer frem*]. Bær vaaben paa kongens uvenner!

SKULE JARL [*roper til sine*]. Dræp ingen! Saar ingen! Bare hold dem fra livet.²⁸

HAAKON [*holder sine tilbake*]. Ind med verget, hver mand som drog det! — Ind med verget, sir jeg! [*Rolig*]. I gjør det tifold værre for mig med slik fremfærd.

SKULE JARL. Slik farer mænd frem mot mænd hele landet rundt. Der ser I, Haakon Haakonssøn; nu tænker jeg det bedst viste sig hvad I har at gjøre ifald landets fred og mænds liv ligger jer paa hjerte.

HAAKON [*efter en kort betænkning*]. Ja, jeg ser det. [*Tar Inga ved haanden og vender sig til en av dem som staar om ham.*] Torkell, du var en trofast mand i min fars hird; ta denne kvinde hjem til dit herberge, og vær god mot hende; — hun var Haakon Sverressøn saare kjær. — Gud signe dig, min mor, — jeg faar møte til riksstevne nu. [*Inga trykker hans haand og gaar med Torkell. Haakon tier litt, trær derpaa frem og sir med klarhet:*] Loven skal dømmе; den alene. I birkebeiner som var med paa Øreting og tok mig til konge, I er nu løst fra den ed I svor mig der. Du, Dagfinn, er ikke min stallare mere; jeg vil ikke møte frem med stallare eller med hird, ikke med kongsmænd eller med svorne kjæmper; jeg er en fattig mand; al min arv er en sylgje og denne guldring; — det er ringe gods at lønne saa mange gode mænds tjeneste med. Nu, I andre kongsemner, nu staar det like mellem os; jeg vil intet ha forut for jer undtagen den ret som jeg har ovenfra, — den hverken kan jeg eller

vil jeg dele med nogen. La blaase til riksstevne, og saa dømme Guds og den hellige kong Olavs lov.

[*Gaar ut med sine mænd til venstre; der blaases i horn og lur langt borte.*]

GREGORIUS JONSSØN [*til jarlen, idet mængden holder paa at gaa*]. Ved jernbyrden tyktes du mig ræd, og nu ser du saa glad og trøstig ut.

SKULE JARL [*fornøiet*]. Saa du han hadde Sverres øine da han talte? Godt blir valget enten de gjør ham eller mig til konge.

GREGORIUS JONSSØN [*urolig*]. Men vik ikke. Tænk paa alle dem som falder med din sak.

SKULE JARL. Her staar jeg paa rettens grund; nu gjemmer jeg mig ikke for helgenen. [*Gaar ut til venstre med sit følge.*]

BISP NIKOLAS [*haster efter Dagfinn Bonde*]. Det gaar nok, gode Dagfinn, det gaar nok; — men hold jarlen langt borte fra kongen naar han er kaaret; — hold ham bare langt borte!

[*Alle gaar ut til venstre bak kirken.*]

EN HAL I KONGSGAARDEN.

[*Til venstre i forgrunden er et lavt vindu; til høire indgangsdør; i bakgrunden en større dør, som fører ind til kongshallen. Ved vinduet staar et bord; for resten stoler og bænker. FRU RAGNHILD og MARGRETE kommer fra den mindre dør; SIGRID følger straks efter.*]

FRU RAGNHILD. Her ind.

MARGRETE. Ja, her er mørkest.

FRU RAGNHILD [*gaar til vinduet*]. Og her kan vi se ned paa tingvolden.

MARGRETE [*ser forsigtig ut*]. Ja, dernede bak kirken er de alle samlet. [*Vender sig i graat.*] Dernede skal nu det ske som vil dra saa meget efter sig.

FRU RAGNHILD. Hvem raar her i hällen imorgen?

MARGRETE. O ti. Saa tung en dag hadde jeg aldrig tænkt at skulle leve.

FRU RAGNHILD. Den maatte komme; at staa som kongsverge var ikke fuld gjerning for ham.

MARGRETE. Ja — den maatte komme; kongsnavnet alene kunde ikke være ham nok.

FRU RAGNHILD. Hvem taler du om?

MARGRETE. Om Haakon.

FRU RAGNHILD. Jeg talte om jarlen.

MARGRETE. Der lever ikke ypperligere mænd end de to.

FRU RAGNHILD. Ser du Sigurd Ribbung? Hvor lumsk han sitter — ret som en ulv i lænke.

MARGRETE. Ja se —! han folder hænderne foran sig over sverdknappen og hviler haken paa dem.

FRU RAGNHILD. Han biter sig i mundskjegget og ler —

MARGRETE. Hvor stygt han ler.

FRU RAGNHILD. Han vet at ingen vil fremme hans sak; — det er det som gjør ham ond. — Hvem er den lagmand som taler nu?

MARGRETE. Det er Gunnar Grjonbak.

FRU RAGNHILD. Er han for jarlen?

MARGRETE. Nei, han er nok for kongen —

FRU RAGNHILD [*ser paa hende*]. For hvem er han, sir du?

MARGRETE. For Haakon Haakonssøn.

FRU RAGNHILD [*ser ut; efter et kort ophold*].
Hvor sitter Gutorm Ingessøn, — ham ser jeg ikke.

MARGRETE. Bak sine mænd, der nederst — i fot-
sid kappe.

FRU RAGNHILD. Ja der.

MARGRETE. Han ser ut som han skammer sig —

FRU RAGNHILD. Det er paa morens vegne.

MARGRETE. Saa gjorde ikke Haakon.

FRU RAGNHILD. Hvem taler nu?

MARGRETE [*ser ut*]. Tord Skolle, lagmanden
i Ranafylke.²⁹

FRU RAGNHILD. Er han for jarlen?

MARGRETE. Nei — for Haakon.

FRU RAGNHILD. Hvor uryggelig jarlen sitter og
hører til.

MARGRETE. Haakon tykkes stille — men sterk
allikevel. [*Livfuldt.*] Stod en langfarende mand
her, han skulde kjende de to blandt alle de tusen
andre.

FRU RAGNHILD. Se, Margrete; Dagfinn Bonde
flytter en forgyldt stol frem for Haakon —

MARGRETE. Paal Flida sætter maken til den bak
jarlen —

FRU RAGNHILD. Haakons mænd vil hindre det!

MARGRETE. Jarlen holder fast i stolen —!

FRU RAGNHILD. Haakon taler vredt til ham —
[*Flygter med et skrik fra vinduet.*] O, Jesus Kristus!
Saa du øinene — og smilet —! Nei, det var ikke
jarlen.

MARGRETE [*som med rædsel har fulgt efter*].
Ikke Haakon heller! Hverken jarlen eller Haakon!

SIGRID [*ved vinduet*]. O usselt, usselt!

MARGRETE. Sigrid!

FRU RAGNHILD. Er du her!

SIGRID. Saa dypt maa de lægge veien nedenom for at vinde op paa kongssættet.

MARGRETE. O, bed med os at alt maa vendes til det bedste.

FRU RAGNHILD [*blek og forferdet til Sigrid*]. Saa du ham —? Saa du min husbond —? Øinene og smilet, — jeg skulde ikke kjendt ham.

SIGRID. Lignet han Sigurd Ribbung?

FRU RAGNHILD [*sagte*]. Ja, han lignet Sigurd Ribbung!

SIGRID. Lo han som Sigurd?

FRU RAGNHILD. Ja, ja!

SIGRID. Saa faar vi alle bede.

FRU RAGNHILD [*med fortvilet styrke*]. Jarlen maa kaares til konge! Han tar skade paa sin sjæl, blir han ikke første mand i landet!

SIGRID [*sterkere*]. Saa faar vi alle bede.

FRU RAGNHILD. Hys, hvad er det! [*Ved vinduet*]. Hvilke rop! Alle mænd har reist sig; alle bannere og merker svinger for vinden.

SIGRID [*griper hende om armen*]. Bed, kvinde! Bed for din husbond!

FRU RAGNHILD. Ja, Hellig Olav, gi ham al magten i dette land!

SIGRID [*vildt*]. Ingen — ingen! Ellers frelses han ikke!

FRU RAGNHILD. Han maa ha magten. Alt godt i ham vil gro og blomstre, faar han den. — Se ut,

Margrete! Hør efter! [*Viker et skridt tilbake.*]
Der løftes alle hænder til ed!

MARGRETE [*lytter ved vinduet.*]

FRU RAGNHILD. Gud og Hellig Olav, hvem gjælder det?

SIGRID. Bed!

MARGRETE [*lytter, og gir med opløftet haand tegn til taushet.*]

FRU RAGNHILD [*om litt.*]. Tall! [*Fra tingvolden blaases høit i lur og horn.*] Gud og Hellig Olav, hvem gjaldt det? [*Kort ophold.*]

MARGRETE [*vender hodet om og sir*]: Nu tok de Haakon Haakonssøn til konge.

[*Musikken til kongstoget falder ind, først dæmpet, siden nærmere og nærmere. FRU RAGNHILD klynger sig graatende op til SIGRID, som fører hende stille ut til høre; MARGRETE blir ubevægelig staaende lænet op til vinduskarmen. Kongens svender aapner de store dører; man ser ind i hallen, som litt efter litt fyldes av toget fra tingvolden.*]

HAAKON [*vender sig i døren til Ivar Bodde.*]. Bring mig skrivefjæren og voks og silke, — pergament har jeg herinde. [*Gaar i livlig bevægelse frem til bordet og lægger nogen pergamentruller frem.*] Margrete, nu er jeg konge!

MARGRETE. Jeg hilser min herre og konge.

HAAKON. Tak! [*Ser paa hende og tar hendes haand.*]. Tilgi; jeg tænkte ikke paa at det maatte krænke eder.

MARGRETE [*drar haanden til sig*]. Det krænkte mig ikke; — I er visselig kongefødt.

HAAKON [*med liv*]. Ja, maa ikke hver mand si det som kommer ihug hvor vidunderlig Gud og de hellige har berget mig mot alt ondt? Aarsgammel bar birkebeinerne mig over fjeldet i frost og uveir, og midt imellem dem som stod mig efter livet.³⁰ I Nidaros slap jeg uskadt fra baglerne den tid de brændte byen og dræpte saa mange av vore, mens kong Inge selv med nød³¹ frelste sig ombord ved at entre opefter ankertauget.

MARGRETE. I har fristet en haard opvekst.

HAAKON [*ser visst paa hende*]. Det bæres mig nu for³² at I kunde gjort den mildere.

MARGRETE. Jeg?

HAAKON. I kunde været mig saa god en foster-søster alle de aar vi vokste op sammen.

MARGRETE. Men det faldt sig ikke slik.

HAAKON. Nei — det faldt sig ikke slik; — vi saa paa hinanden, hver fra vor³³ krok; men sjelden taltes vi ved — [*Utaalmodig*] hvor blir han av? [*IVAR BODDE kommer med skrivesaker.*] Er du der; gi hit!

[HAAKON sætter sig ved bordet og skriver. Litt efter kommer SKULE JARL ind; derpaa DAGFINN BONDE, BISP NIKOLAS og VEGARD VÆRADAL.]

HAAKON [*ser op og lar pennen synke*]. Herre jarl, vet I hvad jeg her skriver! [*Jarlen nærmer sig.*] Det er til min mor; jeg takker hende for alt godt og kysser hende tusen ganger — her i brevet, forstaar I. Hun skal sendes øster til Borgarsyssel³⁴ og leve der med al kongelig ære.

SKULE JARL. I vil ikke beholde hende her i kongsgaarden?

HAAKON. Hun er mig altfor kjær, jarl; en konge maa ikke ha nogen om sig som er ham altfor kjær; en konge maa handle med frie hænder, staa alene, ikke ledes, ikke lokkes. Her er saa meget at bøte paa her i Norge. [*Vedblir at skrive.*]

VEGARD VÆRADAL [*sagte til bisp Nikolas*]. Det var mit raad, dette med Inga kongsmor.

BISP NIKOLAS. Jeg kjendte jer straks paa raadet.

VEGARD VÆRADAL. Men like for like³⁵ nu.

BISP NIKOLAS. Vent. Jeg holder det jeg lovte.

HAAKON [*gir pergamentet til Ivar Bodde*]. Læg I det sammen og bring hende det selv med mange kjærlige hilsninger —

IVAR BODDE [*som har kastet et øie i pergamentet*]. Herre — allerede idag, skriver I —!

HAAKON. Nu er vinden god, den stryker leden³⁶ nedover.

DAGFINN BONDE [*langsomt*]. Kom ihug, herre konge, at hun har ligget natten over paa altertrinnet i bøn og faste.

IVAR BODDE. Og det turde hænde hun var træt efter jernbyrden.

HAAKON. Sandt nok, sandt nok; — min gode, kjærlige mor —! [*Tar sig sammen.*] Ja, er hun altfor træt, saa venter hun til imorgen.

IVAR BODDE. Eders vilje skal ske. [*Lægger et nyt pergament frem.*] Men saa det andet, herre.

HAAKON. Det andet? — Ivar Bodde, jeg kan ikke.

DAGFINN BONDE [*peker paa brevet til Inga*]. I kunde dog hint.

IVAR BODDE. Alt hvad syndig er, maa brytes.

BISP NIKOLAS [*som imidlertid har nærmet sig*].
Bind jarlens hænder nu, kong Haakon.

HAAKON [*dæmpet*]. Mener I det trænges?

BISP NIKOLAS. I faar aldrig kjøpt landets fred
paa billigere vilkaar.

HAAKON. Saa kan jeg. Hit med pennen! [*Skriver.*]

SKULE JARL [*til bisp, der gaar over til høire*].
I har kongens øre, som det later.

BISP NIKOLAS. Til gavn for jer.

SKULE JARL. Sir I det?

BISP NIKOLAS. Før kveld vil I takke mig. [*Han fjerner sig.*]

HAAKON [*trækker pergamentet frem*]. Læs dette,
jarl.

SKULE JARL [*læser, ser forbauset paa kongen og
sir med halv stemme*]: I bryter alt forhold til
Kanga hin unge?

HAAKON. Til Kanga, som jeg har elsket over alt
i verden. Fra idag av tør hun aldrig træffes paa
den vei hvor kongen gaar frem.

SKULE JARL. Stort er det som I der gjør, Haakon; — jeg vet godt fra mig selv hvad det maa koste —

HAAKON. Bort maa hver den som er kongen
altfor kjær. Bind brevet sammen. [*Gir det til Ivar Bodde.*]

BISP NIKOLAS [*bøier sig over stolen*]. Herre
konge, nu vandt I langt frem mot jarlens venskap.

HAAKON [*rækker ham haanden*]. Tak, bisp
Nikolas; I raadde mig til det bedste. Be⁸⁷ om en
naade, og den skal vises jer.

BISP NIKOLAS. Vil I?

HAAKON. Det tilsir jeg eder med mit kongeord.

BISP NIKOLAS. Saa gjør Vegard Væradal til sysselmand paa Haalogaland.³⁸

HAAKON. Vegard? Han er fast den troeste ven jeg har; nødig skikket jeg ham saa langt fra mig.

BISP NIKOLAS. Kongens ven bør kongelig lønnes. Bind jarlen paa den vis som jeg har raadet til, saa er I tryk til alle tider.

HAAKON [*tar et pergament*]. Vegard skal ha syssel paa Haalogaland. [*Skrivende.*] Her gir jeg mit kongelige brev derpaa.

[BISPEN fjerner sig.]

SKULE JARL [*nærmer sig bordet*]. Hvad skriver I der?

HAAKON [*rækker ham bladet*]. Læs.

SKULE JARL [*læser og ser visst paa kongen*]. Vegard Væradal? Paa Haalogaland?

HAAKON. Paa det nordre, som er ledig.

SKULE JARL. I mindes da ikke at Andres Skjaldarband ogsaa har syssel der nord? De to er bitre avindsmænd; — Andres Skjaldarband holder sig til mig —

HAAKON [*smiler og reiser sig*]. Og Vegard Væradal til mig. Derfor maa de se til at bli forlikte jo før jo heller.³⁹ Der maa ingen splid være mellem kongens og jarlens mænd herefterdags.

BISP NIKOLAS. Hm, dette her turde snart gaa galt! [*Nærmer sig urolig.*]

SKULE JARL. I tænker klokt og dypt, Haakon.

HAAKON [*varm*]. Skule jarl, jeg tok riket fra jer idag, — men la eders datter dele det med mig!

SKULE JARL. Min datter!

MARGRETE. Gud!

HAAKON. Margrete, — vil I være dronning?

MARGRETE [*tier*].

HAAKON [*tar hendes haand*]. Svar mig.

MARGRETE [*sagte*]. Jeg vil gjerne være eders hustru.

SKULE JARL [*med et haandslag*]. Fred og forlik av hjertet!

HAAKON. Tak!

IVAR BODDE [*til Dagfinn*]. Himlen være lovet; nu dages det.

DAGFINN BONDE. Jeg tror det næsten. Saa godt har jeg aldrig likt jarlen før.

BISP NIKOLAS [*bakved*]. Stadig paa vakt, gode Dagfinn, — stadig paa vakt.

IVAR BODDE [*til Vegard*]. Nu er I sysselmand paa Haalogaland; her har I kongens haand for det. [*Gir ham brevet.*]

VEGARD VÆRADAL. Jeg skal siden takke kongen for hans naade. [*Vil gaa.*]

BISP NIKOLAS [*stanser ham*]. Andres Skjaldarband er en haard hals, la jer ikke kue.

VEGARD VÆRADAL. Det har aldrig lykkes for nogen før. [*Gaar.*]

BISP NIKOLAS [*følger efter*]. Vær som fjeld og flint mot Andres Skjaldarband, — og ta min velsignelse med jer forresten.

IVAR BODDE [*som har ventet bak kongen med pergamenterne i haanden*]. Her er brevene, herre —

HAAKON. Godt; gi dem til jarlen.

IVAR BODDE. Til jarlen? Vil I ikke sætte seglet for?

HAAKON. Det pleier jo jarlen gjøre; — han har seglet.

IVAR BODDE [*dæmpet*]. Ja hitindtil, — saa længe han førte vergemaalet for eder; — men nu!

HAAKON. Nu som før; jarlen har seglet. [*Fjerner sig.*]

SKULE JARL. Gi mig brevene, Ivar Bodde.

[*Gaar over til bordet med dem, tar frem riksseglet, som han bærer gjemt i beltet, og forseglar under det følgende.*]

BISP NIKOLAS [*halvlydt*]. Haakon Haakonsson er konge — og jarlen har kongens segl; det gaar nok, det gaar nok.

HAAKON. Hvad sir I, herre bisp?

BISP NIKOLAS. Jeg sir Gud og Sankt Olav vaa-ker over sin hellige kirke. [*Gaar ind i kongshallen.*]

HAAKON [*nærmer sig Margrete*]. En klok droning kan virke store ting i landet; eder turde jeg tryggelig kaare; ti jeg vet I er klok.

MARGRETE. Kun det!

HAAKON. Hvad mener I?

MARGRETE. Intet, intet, herre.

HAAKON. Og I bærer ikke nag til mig om I end har sluppet fagre ønsker for min skyld?

MARGRETE. Jeg har ingen fagre ønsker sluppet for eders skyld.

HAAKON. Og I vil staa mig nær, og gi mig gode raad?

MARGRETE. Jeg vilde saa gjerne staa eder nær.

HAAKON. Og gi mig gode raad. Tak for det; kvinders raad baader hver mand, og jeg har her-
efter ingen anden end eder; — min mor maatte jeg
sende bort —

MARGRETE. Ja, hun var eder altfor kjær.

HAAKON. Og jeg er konge. Farvel da, Margrete! I er saa ung endnu; men næste sommer skal vort bryllup staa, — og fra den stund lover jeg at holde eder hos mig i al sømmelig tro og ære.

MARGRETE [*smiler sørgmodig*]. Ja, jeg vet det vil vare længe før I sender mig bort.

HAAKON [*leende*]. Sende eder bort? Det vil jeg aldrig gjøre!

MARGRETE [*med taarefyldte øine*]. Nei, det gjør Haakon kun med dem som er ham altfor kjære.

[*Gaar mot utgangsdøren. HAAKON ser
tankefuld efter hende.*]

FRU RAGNHILD [*fra høire side*]. Kongen og jarlen saa længe herinde! Angsten dræper mig; — Margrete, hvad har kongen sagt og gjort?

MARGRETE. O, saa meget! Sidst tok han en sysselmand og en dronning.

FRU RAGNHILD. Du, Margrete!

MARGRETE [*om morens hals*]. Ja!

FRU RAGNHILD. Du blir dronning!

MARGRETE. Kun dronning; — men jeg tror jeg er glad ved det endda. [*Hun og moren følges ut til høire.*]

SKULE JARL [*til Ivar Bodde*]. Her er vore brev; bring dem til kongsmoren og til Kanga. [IVAR BODDE *bøier sig og gaar.*]

DAGFINN BONDE [*i salsdøren*]. Erkebisen av Nidaros begjærer at maatte bringe kong Håakon Haakonsson sin hylding!

HAAKON [*aander av fuldt bryst*]. Endelig er jeg da konge i Norge. [*Gaar ind i hallen.*]

SKULE JARL [*gjemmer kongens segl i beltet*]. Men jeg raar land og rike.

[*Teppeet falder.*]

ANDEN AKT.

[Gildehallen i Bergens kongsgaard. Et stort buevindu midt paa bakvæggen. Langsmed denne er en forhøining med sæter for kvinderne. Ved den venstre langvæg staar kongsstolen nogen trin over gulvet; midt paa den motsatte væg stor indgangsdør. Bannere, merker, skjold og vaaben, samt brogede tepper hænger ned fra vægstolperne og fra det utskaarne træloft. Rundtom i hallen staar drikkebord med kander, horn og bægere.]

KONG HAAKON sitter paa forhøiningen hos MARGRETE, SIGRID, FRU RAGNHILD, og mange fornemme kvinder. IVAR BODDE staar bak kongens stol. Om drikkebordene er kongens og jarlens mænd samt gjester bænket. Ved det fremste bord til højre sitter blandt andre DAGFINN BONDE, GREGORIUS JONSSØN og PAAL FLIDA. SKULE JARL og BISP NIKOLAS spiller bretspil ved et bord til venstre. Jarlens husfolk gaar fra og til og bærer drikkesaker frem. Fra en tilstøtende stue høres musik under de følgende optrin.]

DAGFINN BONDE. Nu lider det alt paa femte dagen, og endda er matsvendene like rappe til at sætte de fyldte krus frem.

PAAL FLIDA. Det var aldrig jarlens vis at svelte sine gjester.

DAGFINN BONDE. Nei, det ser slik ut. Saa gildt et kongsbryllup har ikke været spurt¹ i Norge før.

PAAL FLIDA. Skule jarl har heller ikke giftet bort nogen datter før.

DAGFINN BONDE. Sandt nok; jarlen er en mægtig mand.

EN HIRDMAND. Sitter inde med tredjedelen av riket. Det er mere end nogen jarl hadde før i tiden.

PAAL FLIDA. Kongens del er dog større.

DAGFINN BONDE. Det snakker vi ikke om her; nu er vi venner og vel forlikte. [*Drikker Paal til.*] La saa kongen være konge og jarlen jarl.

PAAL FLIDA [*ler*]. Greit høres det paa dig at du er kongsmand.

DAGFINN BONDE. Det pligter ogsaa jarlsmændene at være.

PAAL FLIDA. Aldrig det. Vi har svoret jarlen ed, men ikke kongen.

DAGFINN BONDE. Det kan ske endnu.

BISP NIKOLAS [*dæmpet til jarlen under spillet*]. Hører I hvad Dagfinn Bonde sir?

SKULE JARL [*uten at se op*]. Jeg hører nok.

GREGORIUS JONSSØN [*ser visst paa Dagfinn*]. Tænker kongen paa slikt?

DAGFINN BONDE. Naa, naa, — la fare; — ingen splid idag.

BISP NIKOLAS. Kongen vil ta eders mænd i ed, jarl.

GREGORIUS JONSSØN [*sterkere*]. Tænker kongen paa slikt, spør jeg?

DAGFINN BONDE. Jeg svarer ikke. La os drikke paa fred og venskap mellem kongen og jarlen. Ølet er godt.

PAAL FLIDA. Det har ogsaa faat god tid til at ligge.²

GREGORIUS JONSSØN. Tre ganger har jarlen beredt bryllupet, tre ganger lovte kongen at komme, — tre ganger svigtet han.

DAGFINN BONDE. Last jarlen for det; han gav os fuldt op at ta vare^s i Viken.⁴

PAAL FLIDA. Sigurd Ribbung gav jer nok mere at ta vare i Vermeland,⁵ efter hvad der siges.

DAGFINN BONDE [*opfarende*]. Ja, hvem var det som slap Sigurd Ribbung løs?

GREGORIUS JONSSØN. Sigurd Ribbung rømte fra os i Nidaros, det er vitterlig for alle.

DAGFINN BONDE. Men det er ikke vitterlig for nogen at I hindret ham.

BISP NIKOLAS [*til jarlen, der betænker sig paa et træk⁶*]. Hører I, jarl, — det var jer som slap Sigurd Ribbung.

SKULE JARL [*trækker*]. Den vise er gammel.⁷

GREGORIUS JONSSØN [*til Dagfinn*]. Jeg tænkte dog du havde hørt om islændingen, Andres Torsteinssøn, Sigurd Ribbungs ven —

DAGFINN BONDE. Ja; da Sigurd var rømt, hængte I islændingen, det vet jeg.

BISP NIKOLAS [*trækker og sir leende til jarlen*]: Nu slaar jeg bonden,⁸ herre jarl.

SKULE JARL [*lydt*]. Slaa ham; en bonde gjælder ikke stort. [*Flytter en brikke.*]

DAGFINN BONDE. Nei, det fik islændingen sande den tid Sigurd Ribbung rømte til Vermeland.

[*Undertrykt latter mellem kongsmændene; samtalen fortsættes dæmpet; straks efter kommer en mand ind og hvisker til Gregorius Jonssøn.*]

BISP NIKOLAS. Og saa trækker jeg hit, og saa har I tapt.

SKULE JARL. Det låter saa.

BISP NIKOLAS [*lægger sig tilbake i stolen*]. I verget ikke godt om kongen paa det sidste.

SKULE JARL [*stryker brikkerne overende og reiser sig*]. Jeg er længe siden træt av at være kongsverge.

GREGORIUS JONSSØN [*nærmer sig og sir dæmpet*]: Herre jarl, Jostein Tamb lar melde at nu ligger skibet klar til at gaa under seil.

SKULE JARL [*sagte*]. Godt. [*Tar et forseglet pergament frem.*] Her er brevet.

GREGORIUS JONSSØN [*ryster paa hodet*]. Jarl, jarl, — er det raadelig?

SKULE JARL. Hvilket?

GREGORIUS JONSSØN. Kongens segl er for.

SKULE JARL. Det er til kongens bedste jeg handler.

GREGORIUS JONSSØN. Saa la kongen selv vise tilbudet fra sig.

SKULE JARL. Det gjør han ikke om han faar raa. Al hans hug og tanke er rettet paa at kue ribbungerne; derfor vil han sikre sig paa alle kanter.

GREGORIUS JONSSØN. Klokt kan det være, det som I her gjør, — men det er farlig.

SKULE JARL. La mig om det. Bring brevet, og si Jostein at han seiler straks.

GREGORIUS JONSSØN. Det skal ske som I byder.

[*Gaar ut til høire og kommer ind igjen om litt.*]

BISP NIKOLAS [*til jarlen*]. I har mangt at skjøtte, later det til.

SKULE JARL. Men liten tak for det.

BISP NIKOLAS. Kongen har reist sig.

[HAAKON kommer nedover; alle mænd
staar op fra bordene.]

HAAKON [til bispen]. Høilig maa det glæde os
hvor frisk og sterk I har holdt ut i alle disse lystige
dage.

BISP NIKOLAS. Det blafrer op engang imellem,
herre konge; men længe varer det nok ikke. Jeg
har ligget syk hele vinteren utover.

HAAKON. Ja, ja, — I har levet et sterkt liv,
rikt paa mangel rygtbar⁹ gjerning.

BISP NIKOLAS [ryster paa hodet]. Aa, der er
maate¹⁰ med det; jeg har mangt ugjort endnu. Den
som visste om en fik tid til det altsammen.

HAAKON. De levende faar ta arv efter dem som
gaar bort, ærværdige herre; alle vil vi jo det bedste
for land og folk. [Vender sig til jarlen.] Ett
undrer mig høilig; ingen av vore sysselmænd paa
Haalogaland er møtt frem til bryllupet.

SKULE JARL. Sandt nok; Andres Skjaldarband
hadde jeg saa sikkert ventet.

HAAKON [smilende]. Og Vegard Væradal og-
saa.

SKULE JARL. Ogsaa Vegard, ja.

HAAKON [spøkende]. Og jeg haaper I hadde
tat bedre imot min gamle ven nu end for syv aar
siden paa Oslo¹¹ brygge, da I stak ham i kinden
saa sverdet skar sig selv ut.

SKULE JARL [ler tvungen]. Ja, dengang Gun-
nulf, eders morbror, hug høire haand av Sira Eiliv,
min bedste ven og raadgiver.

BISP NIKOLAS [*muntert*]. Og da Dagfinn-Bonde og hirdmændene satte sterk nattevakt paa kongsskibet, og sa at kongen var utryg i jarlens verge!

HAAKON [*alvorlig*]. De dage er gamle og glemte.

DAGFINN BONDE [*nærmer sig*]. Nu kan der blaases til vaabenleken nede paa volden, hvis det lyster eder, herre.

HAAKON. Godt. Idag vil vi ta al glæde med; imorgen faar vi begynde igjen at tænke paa ribbungerne og Orknø-jarlen.

BISP NIKOLAS. Ja, han negter jo at svare skatten.¹²

HAAKON. Hadde jeg ribbungerne vel fra halsen, saa fór jeg selv vestover.

[HAAKON gaar op mot forhøiningen, rækker Margrete haanden og fører hende ut til høire; litt efter litt følger de øvrige efter.]

BISP NIKOLAS [*til Ivar Bodde*]. Hør litt her. Hvem er den mand som heter Jostein Tamb?

IVAR BODDE. Her er en farmand fra Orknø som heter slik.

BISP NIKOLAS. Fra Orknø? Ja saa. Og nu seiler han hjem?

IVAR BODDE. Ja, han gjør nok det.

BISP NIKOLAS [*sagtere*]. Med dyr ladning, Ivar Bodde!

IVAR BODDE. Korn og klæde, tror jeg.

BISP NIKOLAS. Og et brev fra Skule jarl.

IVAR BODDE [*studser*]. Til hvem?

BISP NIKOLAS. Vet ikke; — der var kongssegl for —

IVAR BODDE [*griper ham om armen*]. Herre bisp, — er det som I sir?

BISP NIKOLAS. Hys, bland mig ikke op i den sak. [*Fjerner sig.*]

IVAR BODDE. Da maa jeg straks —! Dagfinn Bonde! Dagfinn, Dagfinn —! [*Trænger sig gennem mængden ved utgangsdøren.*]

BISP NIKOLAS [*deltagende til Gregorius Jonsøn*]. Ingen dag uten en eller anden fanger ulempe paa gods og frihet!

GREGORIUS JONSSØN. Hvem gjælder det nu?

BISP NIKOLAS. En stakkars farmand, — Jostein Tamb synes jeg de kaldte ham.

GREGORIUS JONSSØN. Jostein —?

BISP NIKOLAS. Dagfinn Bonde vil negte ham at seile.

GREGORIUS JONSSØN. Vil Dagfinn negte ham, sir I?

BISP NIKOLAS. Ret nu gik han.

GREGORIUS JONSSØN. Tilgi, herre, jeg maa skynde mig —

BISP NIKOLAS. Ja, gjør det, gode lendermand; — Dagfinn Bonde er saa ilsindet.

[GREGORIUS JONSSØN iler ut til høire blandt resten av de tilstedeværende; kun SKULE JARL og BISP NIKOLAS blir tilbake i hallen.]

SKULE JARL [*gaar tankefuld op og ned; pludselig er det likesom han vaakner; han ser sig om og sir*]: Hvor stilt her blev med engang.

BISP NIKOLAS. Kongen gik.

SKULE JARL. Og alle mænd fulgte ham efter.

BISP NIKOLAS. Alle undtagen vi.

SKULE JARL. Det er noget stort, det at være konge.

BISP NIKOLAS [*forsigtig*]. Gad I prøve det, jarl?

SKULE JARL [*smiler alvorlig*]. Jeg har prøvd det; hver søvnsvanger nat er jeg konge i Norge.

BISP NIKOLAS. Drømmer varsler.

SKULE JARL. De frister ogsaa.

BISP NIKOLAS. Neppe jer. Før i tiden, det kan jeg skjønne; — men nu da I har tredjedelen av riket, raar som første mand i landet og er dronningens far —

SKULE JARL. Mest nu, — mest nu.

BISP NIKOLAS. Dølg intet! Skrift;¹³ ti I bærer visselig paa en stor kval.

SKULE JARL. Mest nu, som jeg sir. Det er den store forbandelse som ligger over alt mit liv, dette, at staa det høieste saa nær — bare et sluk imellem — et spring over, — paa den anden side er kongsnavn og purpurkappe og trone og magt og alt; daglig har jeg det for øie — men vinder aldrig over.

BISP NIKOLAS. Sandt, sandt, jarl.

SKULE JARL. Da de tok Gutorm Sigurdssøn til konge, stod jeg i min ungdoms fuldeste kraft; da var det som det skrek lydt i mig: væk med barnet, — jeg er den voksne, sterke mand! — men Gutorm var kongssøn; der laa et sluk mellem mig og tronen.

BISP NIKOLAS. Og I vaaget ikke —

SKULE JARL. Saa blev Erling Steinvæg hyldet av slitungerne.¹⁴ Da skrek det i mig igjen: Skule er

en større høvding end Erling Steinvæg! Men jeg maatte brutt med birkebeinerne, — det var sluket dengang.

BISP NIKOLAS. Og Erling blev konge for slitungerne, og for ribbungerne siden, og I ventet!

SKULE JARL. Jeg ventet paa Gutorms død.

BISP NIKOLAS. Gutorm døde, og Inge Baards-
søn, eders bror, blev konge.

SKULE JARL. Saa ventet jeg paa min brors død. Han var syk fra første færd av; hver morgen naar vi møttes i den hellige messe, sat jeg og skottet efter om ikke sotten tok til.¹⁵ Hvert drag av smerte som strøk over hans ansigt, var mig som et vindpust i seilet og bar mig nærmere mot tronen. Hvert suk han lettet sin ve og vaande i, lød for mig som horn og lur langt bortunder lierne, som sendebud der kom langveis fra for at melde at nu fik jeg snart ta riksstyret. Slik rykket jeg hver kjærlik brodertanke op med rot og trevler; og Inge døde og Haakon kom, — og birkebeinerne tok ham til konge.

BISP NIKOLAS. Og I ventet.

SKULE JARL. Mig tyktes¹⁶ der maatte komme hjelp ovenfra. Jeg kjendte kongskraften i mig, og jeg ældedes; hver dag der gik, var en dag som tokes bort fra min livsgjærning. Hver kveld tænkte jeg: imorgen sker der et jertegn¹⁷ som fælder ham og sætter mig paa det tomme sæte.

BISP NIKOLAS. Ringe var Haakons magt dengang; han var kun et barn; det gjaldt ikke andet end et skridt av eder; men I tok det ikke.

SKULE JARL. Det skridt var svært at ta; det hadde skilt mig fra al min slegt og fra alle venner.

BISP NIKOLAS. Ja, der er saken, Skule jarl, — der er forbandelsen som har ligget over eders liv. I vil vite hver vei aapen i nødsfald, — I vaager ikke at bryte alle broer av og kun beholde én igjen, verge den alene, og seire eller falde der. I stiller snarer for eders uven, I bygger fælde for hans fot og henger hvasse sverd over hans hode, I strør gift i alle fat, og I har hundrede garn ute; men vil han ind i ett av dem, vaager I ikke at trække i traaden; griper han efter giften, saa tykkes det jer tryggere at han falder for sverd; er han ved at la sig fange om morgenen, saa finder I det bedre at det sker ved kveldstid.

SKULE JARL [*ser alvorlig paa ham*]. Og hvad vilde I gjøre, herre bisp?

BISP NIKOLAS. Tal ikke om mig; min gjerning er at tømre kongsstolene i dette land, ikke at sitte deroppe og styre folk og rike.

SKULE JARL [*efter et kort ophold*]. Svar mig paa ett, ærværdige herre; men svar mig med al sandhet. Hvorfor gaar Haakon saa uryggelig frem paa den like vei? Han er ikke kløktigere end I, ikke djervere end jeg.

BISP NIKOLAS. Hvem gjør den største gjerning i verden?

SKULE JARL. Det gjør den største mand.

BISP NIKOLAS. Men hvem er den største mand?

SKULE JARL. Den modigste.

BISP NIKOLAS. Saa sir høvdingen. En prest vilde si det er den mest troende, — en vismand at det er den kyndigste. Men det er ingen av dem, jarl. Den *lykkeligste* mand er den største mand. Den lykkeligste er det som gjør de største gjernin-

ger, han hvem tidens krav kommer over likesom i brynde, avler tanker, dem han ikke selv fatter, og som peker for ham paa den vei han ikke selv vet hvor bær hen,¹⁸ men som han dog gaar og maa gaa, til han hører folket skrike i glæde, og han ser sig om med spilte øine og undrer sig, og skjønner at han har gjort et storverk.

SKULE JARL. Ja, der er dette uryggelig sikre ved Haakon.

BISP NIKOLAS. Det er det som romerne kalder *ingenium*. — Jeg er ikke stiv¹⁹ i latinen, forresten; men det kaldtes *ingenium*.

SKULE JARL [*først tankefuld, siden i stigende bevægelse*]. Haakon skulde være skapt av et andet stof end jeg? Være av de lykkelige? — Ja, trives ikke alting for ham? Føier ikke alting sig til det bedste naar det gjælder ham? Selve bonden merker det; han sir at trærne bærer to ganger frugt, og fuglene ruger egg to ganger hver sommer, mens Haakon er konge. Vermelandsbygden, som han brændte og herjet, den staar og lyser med tømrede hus igjen, og alle akre svinger tungt for vinden. Det er som²⁰ blodet og asken gjødsler der Haakon farer frem i hærfærd; det er som Herren dækker over med grøde hvad Haakon tramper ned; det er som de hellige magter skynder sig at slette ut hver skyld efter ham. Og hvor let gik han ikke til at bli konge! Han trængte til at Inge skulde dø tidlig, og Inge døde; han trængte til vern og verge, og hans mænd vernet og verget om ham; han trængte til jernbyrd, og hans mor kom og bar den for ham.

BISP NIKOLAS [*i uvilkaarlig utbrud*]. Men vi — vi to —!

SKULE JARL. Vi?

BISP NIKOLAS. Ja I — I da.

SKULE JARL. Haakon har retten, bisp.

BISP NIKOLAS. Han har retten fordi han er den lykkelige; — den største lykke er den at ha retten. Men med hvilken ret fik Haakon retten og ikke I?

SKULE JARL [*efter et kort ophold*]. Der er ting som jeg vil bede Gud frelse mig fra at tænke paa.

BISP NIKOLAS. Saa I aldrig et gammelt billede i Nidaros kristkirke? Det viser syndfloden, som vokser og høiner sig op over alle berge,²¹ saa der kun er en eneste tind igjen. Opover det klyver en hel slekt, far og mor og søn og søns hustru og børn; — og sønnen river faren ned i vandflommen for at vinde bedre fæste, og han vil rive moren med, og hustru og alle børn, for at vinde op til toppen selv; — ti deroppe er en fotsbred land, der kan han holde sig en time. — Det, jarl, det er visdommens saga og hver vismands saga.

SKULE JARL. Men retten!

BISP NIKOLAS. Sønnen hadde retten. Han hadde styrke og lyst til livet; — føi din lyst og bruk din evne, den ret har hvermand.²²

SKULE JARL. Til det som godt er, ja.

BISP NIKOLAS. Lek og spil med ord! Der gives²³ ikke godt og ondt, ikke op og ned, ikke høit og lavt. Slike ord maa I glemme, ellers gjør I aldrig det sidste skridt, sætter aldrig over sluket. [*Dæmpet og indtrængende.*] I skal ikke hate flok eller sak fordi flokken eller saken vil dette og ikke hint; men I skal hate hver mand i flokken fordi han er eder imot, og I skal hate hver den som staar rundt om

en sak fordi saken ikke fremmer eders vilje. Alt det som I kan bruke, det er godt; — alt det som legger braate paa eders vei, det er ondt.

SKULE JARL [*ser grublende frem for sig*]. Hvad har jeg ikke kostet paa den kongsstol som jeg dog ikke rak op til; — og hvad har Haakon kostet paa den, han som nu sitter der saa tryg! Jeg var ung og slap min fagre lønlige kjærlighet for at gifte mig ind i en mægtig æt. Jeg bad til de hellige at der maatte skjænkes mig en søn, — jeg fik kun døtre.

BISP NIKOLAS. Haakon faar sønner, jarl, — se til!

SKULE JARL [*gaar over mot vinduet til høire*]. Ja, — alt føier sig for Haakon.

BISP NIKOLAS [*følger efter ham*]. Og I, I vil la jer jage fredløs fra lykken alt eders liv igjennem! Er I da blind? Ser I ikke at det er en sterkere magt end birkebeinerflokken som staar bakom Haakon og fremmer al hans gjerning? Han faar hjelpen deroppefra, fra dem som staar eder imot — fra dem som var eders avindsmænd fra fødselen av! Og for disse avindsmænd bøier I eder! Reis jer, mand; skyt ryg!²⁴ Hvad fik I ellers eders ubændige sjæl til? Kom ihug at det første storverk i verden blev øvet av en som reiste sig mot et sterkt rike!

SKULE JARL. Hvem?

BISP NIKOLAS. Engelen som reiste sig mot lyset!

SKULE JARL. Og som blev slængt i avgrundens gap —

BISP NIKOLAS [*vildt*]. Og skapte et rike der, og blev konge, en mægtig konge, — mægtigere end nogen av de titusen — jarler deroppe! [*Synker ned paa bænken ved drikkebordet.*]

SKULE JARL [*ser længe paa ham og sir*]: Bisp Nikolas, er I noget mere eller noget mindre end et menneske?

BISP NIKOLAS [*smiler*]. Jeg er i uskyldighetsstand: jeg kjender ikke forskjel mellem godt og ondt.

SKULE JARL [*halvt til sig selv*]. Hvorfor satte de mig ind i verden naar de ikke vilde stille det bedre for mig? Haakon har saa fast og uryggelig en tro paa sig selv, — alle hans mænd har saa fast og uryggelig en tro paa ham —

BISP NIKOLAS. Dølg at I ikke har slik tro paa eder selv! Tal som om I hadde den; sverg høit og dyrt paa at I har den, — og alle vil tro paa jer.

SKULE JARL. Hadde jeg en søn! Hadde jeg en søn, som kunde ta al den store arv efter mig!

BISP NIKOLAS [*livfuldt*]. Jarl — hvis I hadde en søn?

SKULE JARL. Jeg har ingen.

BISP NIKOLAS. Haakon faar sønner.

SKULE JARL. [*knuger hænderne*]. Og er kongefødt!

BISP NIKOLAS [*reiser sig*]. Jarl, — hvis han ikke var det?

SKULE JARL. Han har jo godtgjort det; jernbyrden —

BISP NIKOLAS. Og hvis han ikke var det trods jernbyrden?

SKULE JARL. Vil I si at Gud løi da han lot jernbyrden lykkes?

BISP NIKOLAS. Hvad var det Inga fra Varteig trøstet²⁵ sig til at æske gudsdom for?

SKULE JARL. At det barn hun fødte øster i Borgarsyssell, var Haakon Sverressøns søn.

BISP NIKOLAS [*nikker, ser sig om og sir sagte*]: Og hvis nu kong Haakon ikke var dette barn?

SKULE JARL [*farer et skridt tilbake*]. Almægtige —! [*Fatter sig.*] Det er utænkelig.

BISP NIKOLAS. Hør mig, jarl. Jeg er seks og sytti aar; det tar til at bære brat nedover bakke nu, og denne sak drister jeg mig ikke til at ta med derover —

SKULE JARL. Tal, tal! Er han ikke Haakon Sverressøns søn?

BISP NIKOLAS. Hør mig. Det gjordes ikke vit-terlig for nogen den tid Inga var med barn. Haakon Sverressøn var nylig død, og sagtens frygtet hun for Inge Baardssøn, som da var konge, og for eder, — naa ja, for baglerne med, kan jeg tænke. Hun fødte lønløig i Trond prests hus, øster i Heggen herred, og ni dage efter reiste hun hjem; men kongsbarnet blev et helt aar hos presten uten at hun turde se til det, og uten at nogen visste det, undtagen Trond og hans to sønner.

SKULE JARL. Ja, ja — — og saa?

BISP NIKOLAS. Da barnet var aarsgammelt, kunde det ikke godt dølgjes lenger. Inga røbet da saken for Erlend av Huseby, — en gammel birkebein²⁶ fra Sverres tider — vet I.

SKULE JARL. Nu?

BISP NIKOLAS. Han og andre høvdinger fra Oplandene²⁷ tok barnet, reiste midtvinters over fjeldet med det og bragte det til kongen, som den tid sat i Nidaros.

SKULE JARL. Og endda kan I si at —?

BISP NIKOLAS. Stor fare kan I vel skjønne det maatte være for en ringe prest at fostre et kongsbarn. Straks barnet var født, skriftet han derfor for en av sine overmænd i kirken og spurte om hans raad. Denne hans overmand bød da Trond lønlig at forbytte barnet, sende den rette kongssøn til et trygt sted, og gi Inga den urette, om hun eller birkebeinerne siden krævde kongssønnen.

SKULE JARL [*oprørt*]. Og hvem var den hund som raadde til slikt?

BISP NIKOLAS. Det var mig.

SKULE JARL. I? Ja, I har altid hatet Sverres æt.

BISP NIKOLAS. Utrygt tyktes det mig for kongssønnen at komme i eders hænder.

SKULE JARL. Men presten?

BISP NIKOLAS. Lovte at gjøre som jeg bød.

SKULE JARL [*griper ham om armen*]. Og Haakon er den urette?

BISP NIKOLAS. Hvis presten har holdt sit løfte.

SKULE JARL. Hvis han har holdt det?

BISP NIKOLAS. Trond prest reiste fra landet samme vinter barnet kom til kong Inge. Han fór til Tomas Becketts²⁸ grav, og blev²⁹ siden i England til han døde.

SKULE JARL. Han reiste fra landet, sir I! Da har han forbyttet barnet og frygtet hevn av birkebeinerne.

BISP NIKOLAS. Eller han har ikke forbyttet det, og frygtet hevn av mig.

SKULE JARL. Hvilken av delene tror I?

BISP NIKOLAS. Begge dele er like trolige.

SKULE JARL. Men prestesønnerne som I nævnte?

BISP NIKOLAS. De gik med korsfarerne til det Hellige Land.

SKULE JARL. Og ingen har spurt⁸⁰ til dem siden?

BISP NIKOLAS. Jo.

SKULE JARL. Hvor er de?

BISP NIKOLAS. De druknet i Grækerhavet paa utreisen.

SKULE JARL. Og Inga —?

BISP NIKOLAS. Vet intet, hverken om prestens skrifte eller om mit raad.

SKULE JARL. Hendes barn var kun ni dage da hun reiste, sa I?

BISP NIKOLAS. Ja; og det barn hun saa igjen, var over aarsgammelt — —

SKULE JARL. Saa er der ingen i verden som kan lyse op her! [*Gaar nogen ganger sterkt op og ned.*] Almægtige Gud, kan dette være sandhet? Haakon — kongen — han som styrer over alt land og rike, han skulde ikke være den odelsbaarne! — Og hvorfor er det ikke rimelig nok? Har ikke alt held vidunderlig fulgt ham, — — hvorfor da ikke ogsaa det at tas som barn ut av en fattig kotkarls hus og lægges i kongsbarnets vugge —

BISP NIKOLAS. Mens hele folket tror han er kongens søn —

SKULE JARL. Mens han selv tror det, bisp, — det er det meste av lykken, det er styrkebeltet!⁸¹ [*Gaar til vinduet.*] Se, hvor fager han sitter paa

hesten. Ingen sitter som han. Det ler og glitrer som solskin i hans øine, han ser utad i dagen som om han visste sig skapt til at gaa fremad, altid fremad. [*Vender sig om mot bispen.*] Jeg er en kongsarm, kanhænde et kongshode ogsaa; men han er den hele konge.

BISP NIKOLAS. Og er det kanske endda ikke.

SKULE JARL. Nei, — kanske endda ikke.

BISP NIKOLAS [*lægger haanden paa hans skulder*]. Jarl, hør mig —

SKULE JARL [*vedblir at se ut*]. Der sitter dronningen. Haakon taler mildt til hende; hun blir rød og blek av glæde. Han tok hende til hustru fordi det var klokt at kaare datteren av den mægtigste mand i landet. Der var ikke en varm tanke i hans hjerte for hende den ng; — men det vil komme; Haakon har lykken med sig. Hun vil lyse over hans liv — [*Stanser og utbryter forundret:*] Hvad er det?

BISP NIKOLAS. Hvilket?

SKULE JARL. Dagfinn Bonde brøt voldsomt gjennom flokken som staar rundt om. Nu melder han noget for kongen.

BISP NIKOLAS [*ser ut bakved jarlen*]. Haakon tykkes at bli vred; — gjør han ikke? Han knytter haanden —

SKULE JARL. Han ser herop, — hvad kan det være? [*Vil gaa.*]

BISP NIKOLAS [*holder ham tilbake*]. Jarl, hør mig, — der turde findes et middel til at bli viss paa Haakons ret.

SKULE JARL. Et middel, sir I?

BISP NIKOLAS. Trond prest har før han døde opsat et brev om sin fremfærd, og tat sakramentet paa at det han der skriver er sandt.³²

SKULE JARL. Og dette brev, — for Guds barmhertighets skyld, — hvor er det?

BISP NIKOLAS. I maa vite at — [*Ser mot døren.*] Hys, kongen kommer!

SKULE JARL. Brevet, bisp, — brevet!

BISP NIKOLAS. Der er kongen.

[*HAAKON kommer ind, fulgt av sin hird og mange gjester. Straks derefter viser MARGRETE sig; hun er i ængstelig bevægelse og vil ile frem til kongen, men hindres av FRU RAGNHILD, som med flere kvinder har fulgt hende. SIGRID holder sig litt for sig selv opimot bakgrunden. JARLENS mænd synes urolige og samler sig i flok paa højre side, hvor SKULE staar, men noget tilbage.*]

HAAKON [*i sterkt indre oprør*]. Skule jarl, hvem er konge i dette land?

SKULE JARL. Hvem der³³ er konge?

HAAKON. Saa spurte jeg. Jeg har kongsnavnet, men hvem har kongsmagten?

SKULE JARL. Kongsmagten bør være der hvor kongsretten er.

HAAKON. Saa burde det være; men er det saa?

SKULE JARL. Stevner I mig her til doms?³⁴

HAAKON. Det gjør jeg; ti den ret har jeg mot hver mand i riket.

SKULE JARL. Jeg trøster mig til at svare for mine gjerninger.

HAAKON. Godt for os alle hvis saa er. [*Stiger et skridt op hvor kongsstolen staar, og støtter*

sig til stolarmen.] Her staar jeg som eders konge og spør: vet I at Jon jarl paa Orknø har reist sig mot mig?

SKULE JARL. Ja.

HAAKON. At han negter at betale mig skatten?

SKULE JARL. Ja.

HAAKON. Og er det sandt at I, herre jarl, idag har skikket brev til ham?

SKULE JARL. Hvem sir saa?

IVAR BODDE. Saa sir jeg.

DAGFINN BONDE. Jostein Tamb turde ikke negte at ta det med, siden kongens segl var for.

HAAKON. I skriver til kongens uvenner og sætter kongens segl for skjønt kongen ikke vet hvad der staar skrevet!

SKULE JARL. Saa har jeg gjort i mange aar med eders minde.

HAAKON. Ja, den tid I førte vergemaalet for mig.

SKULE JARL. Aldrig har I hat skade derav. Jon jarl skrev mig til og bad om min mellemkomst; han bød forlik, men paa uhæderlige vilkaar for kongen. Vermelandstoget har sært trykket eders sind; hadde I selv faat handle nu, saa var Jon jarl sluppet for let, — jeg kan greie saken bedre.

HAAKON. Vi ønsket helst at greie saken selv. — Og hvad har I svaret?

SKULE JARL. Læs mit brev.

HAAKON. Gi hit!

SKULE JARL. Jeg tænkte I hadde det?

DAGFINN BONDE. I vet visst bedre end saa. Gregorius Jonssøn var rappere paa foten; da vi kom ombord, var brevet borte.

SKULE JARL [*vender sig til Gregorius Jonssøn*]. Herr lendermand, gi kongen brevet.

GREGORIUS JONSSØN [*nærmer sig urolig*]. Hør mig —!

SKULE JARL. Hvad nu?

GREGORIUS JONSSØN [*dæmpet*]. I vil mindes der stod skrevet hvasse ord om kongen.

SKULE JARL. Dem skal jeg vite at svare for. Brevet!

GREGORIUS JONSSØN. Jeg har det ikke.

SKULE JARL. I har det ikke?

GREGORIUS JONSSØN. Dagfinn Bonde var i hælene paa os. Jeg grep brevet fra Jostein Tamb, bandt en sten til det —

SKULE JARL. Nu?

GREGORIUS JONSSØN. Det ligger paa bunden av fjorden.

SKULE JARL. Ilde, — ilde har I der handlet.

HAAKON. Jeg venter paa brevet, herre jarl!

SKULE JARL. Jeg kan ikke lægge det frem.

HAAKON. I kan ikke?

SKULE JARL [*gaar et skridt nærmere mot kongen*]. Jeg er for stolt til at skyte mig ind under hvad I og eders mænd vilde kalde for utflugter —³⁵

HAAKON [*tvinger sin opbrusende vrede*]. Og saa —?

SKULE JARL. Kort og godt; — jeg lægger det ikke frem; — jeg vil ikke lægge det frem!

HAAKON. I trodser mig altsaa!

SKULE JARL. Hvis det ikke kan være andet, — nu ja, jeg trodser eder.

IVAR BODDE [*sterkt*]. Nu, herre konge, nu tænker jeg ikke nogen mand har mere vidnesbyrd behov!

DAGFINN BONDE. Nei, nu tænker jeg vi kjen-der jarlens sindelag.

HAAKON [*koldt til jarlen*]. Vil I gi kongsseglet til Ivar Bodde?

MARGRETE [*iler med foldede hænder frem mot forhøiningen hvor kongen staar*]. Haakon, vær mig en mild og naadig husbond!

HAAKON [*gjør en bydende armbevægelse mot hende; hun skjuler ansigtet i sit slør og gaar opover, mot moren igjen*].

SKULE JARL [*til Ivar Bodde*]. Her er kongsseglet.

IVAR BODDE. Dette skulde være gildets sidste kveld. Det endte med en tung sorg for kongen; men det maatte komme slik engang, og jeg mener hver trofast mand maa glæde sig ved at det kom.

SKULE JARL. Og jeg mener hver trofast mand maa harmes dypt over at en prest paa slik vis stiller sig mellem os birkebeiner; — ja, jeg sir birkebeiner; ti jeg er birkebein fuldt saa godt som kongen og hans mænd. Jeg er av samme æt, Sverres æt, kongsætten; — men I, prest, I har bygget en mur av mistro rundt om kongen og stængt mig ute fra ham; det har været eders gjerning i mange aar.

PAAL FLIDA [*opegget til de omstaaende*]. Jarls-mænd. Skal vi taale slikt længer?

GREGORIUS JONSSØN [*trær frem*]. Nei, vi kan ikke og vil ikke taale det lenger. Her maa det siges lydt, — ingen av jarlens mænd kan tjene kongen med fuld tro og kjærlighet saa længe Ivar Bodde gaar ind og ut i kongsgaarden og lægger ondt for os.

PAAL FLIDA. Prest! Jeg undsir³⁶ dig paa liv og lemmer hvor jeg træffer dig, paa fri mark, ombord, eller i uhellig hus!³⁷

MANGE JARLSMÆND. Jeg ogsaa! Jeg ogsaa! Du skal være fredløs for os!

IVAR BODDE. Gud forbyde at jeg skulde staa mellem kongen og saa mange mægtige høvdinger. — Haakon, min høie herre, jeg vet med mig selv at jeg har tjent eder med al troskap. Jarlen har jeg varet jer imot, det er sandt; men hvis jeg nogen tid gjorde ham uret, da faar Gud forlate mig det. Nu er der ikke mere for mig at gjøre i kongsgaarden; her er eders segl; ta det i egne hænder; for længe siden skulde det ligget der.

HAAKON [*der er steget ned fra forhøiningen*]. I blir!

IVAR BODDE. Jeg kan ikke. Samvittigheten vilde bite og nage mig nat og dag om jeg gjorde det. Større ulykke kan ingen mand volde i disse tider end at stille sig mellem kongen og jarlen.

HAAKON. Ivar Bodde, jeg byder dig at bli!

IVAR BODDE. Om den hellige kong Olav stod op av sølvkisten og bød mig bli, saa maatte jeg dog gaa nu. [*Lægger seglet i kongens haand.*] Farvel, min ædle herre. Gud fremme og signe al eders gjerning! [*Gaar mellem mængden ut til høire.*]

HAAKON [*mørk, til jarlen og hans mænd*]. Der mistet jeg en trofast ven for eders skyld; stort vederlag maa I byde skal I veie tapet op.

SKULE JARL. Jeg byder mig selv og alle mine.

HAAKON. Næsten er jeg ræd der maa mere til. Jeg trænger nu til at samle om mig alle dem som jeg fuldt kan lite paa. Dagfinn Bonde, la straks gaa bud nordover til Haalogaland; Vegard Væradal skal kaldes her ned igjen.

DAGFINN BONDE [*der har staat noget tilbage i samtale med en reiseklædt mand, som er traadt ind i hallen, nærmer sig og sir rystet*]: Vegard kan ikke komme, herre.

HAAKON. Hvorav vet du det?

DAGFINN BONDE. Ret nu er her bud om ham.

HAAKON. Hvad melder det?

DAGFINN BONDE. At Vegard Væradal er dræpt.

MANGE STEMME. Dræpt!

HAAKON. Hvem har dræpt ham?

DAGFINN BONDE. Andres Skjaldarband, jarlens ven.

[*Kort ophold; mændene hvisker urolig indbyrdes.*]

HAAKON. Hvor er budet?

DAGFINN BONDE [*fører manden frem*]. Her, herre konge.

HAAKON. Hvad aarsak var der til dræpet?

BUDET. Det vet nok ingen. De taltes ved om finneskatten,⁸⁸ og med ett sprang Andres op og gav ham banesaar.

HAAKON. Og hadde der før været trætte mellem dem?

BUDET. Stundom. Andres sa tit at en klok raadgiver her sørfra hadde skrevet ham til at han skulde være som fjeld og flint mot Vegard Væradal.

DAGFINN BONDE. Sælsomt nok; — før Vegard reiste, fortalte han mig at en klok raadgiver hadde sagt at han skulde være som fjeld og flint mot Andres Skjaldarband.

BISP NIKOLAS [*spytter*]. Tvi vorde³⁹ slike raad-givere!

HAAKON. Vi vil ikke nøiere granske hvad rot dette stammer fra. To trofaste sjæle har jeg mistet idag. Jeg kunde graate for Vegard; men her skal mere end graat til; her faar det gjælde liv for liv. Herre jarl, Andres Skjaldarband er eders haandgangne mand;⁴⁰ I bød mig al hjælp som vederlag for Ivar Bodde. Jeg tar jer paa ordet, og venter I vil virke for at straffen fremmes over denne ugjerning.

SKULE JARL. Onde engler stiller sig visselig mellem os to idag. Paa hvemsomhelst anden av mine mænd skulde jeg tilstedet at I lot drapet hevne —

HAAKON [*spændt*]. Nu?

SKULE JARL. Men ikke paa Andres Skjaldarband.

HAAKON [*opbrusende*]. Vil I verge om drapsmanden?

SKULE JARL. Om denne drapsmand maa jeg verge.

HAAKON. Og aarsaken —?

SKULE JARL. Den faar ingen vite uten Gud i himlen.

BISP NIKOLAS [*sagte til Dagfinn*]. Jeg vet den.

DAGFINN BONDE. Og jeg aner den.

BISP NIKOLAS. Si ingenting, gode Dagfinn!

HAAKON. Jarl, jeg vil tro i det længste at det ikke er alvor det I her sir mig —

SKULE JARL. Var det min egen far Andres Skjaldarband hadde dræpt, — han skulde endda gaa fri. I maa ikke spørre mere.

HAAKON. Godt. Saa faar vi selv ta os tilrette!⁴¹

SKULE JARL [*med et uttryk av angst*]. Konge! det blir blodverk paa begge sider!

HAAKON. La gaa; straffen skal dog fremmes.

SKULE JARL. Den skal ikke fremmes! — Den kan ikke fremmes!

BISP NIKOLAS. Nei, der har jarlen ret.

HAAKON. Og det sir I, ærværdige herre?

BISP NIKOLAS. Andres Skjaldarband har tat korset.⁴²

HAAKON og SKULE JARL. Tat korset!

BISP NIKOLAS. Og er alt faret fra landet.

SKULE JARL. Godt var det for os alle.

HAAKON. Dagen helder; bryllupsgildet faar nu være endt. Jeg takker eder, herre jarl, for al ære som er mig vist i denne tid. — I drar til Nidaros, kan jeg tænke?

SKULE JARL. Det er saa min agt.

HAAKON. Og jeg til Viken. — Hvis du, Margrete, heller ønsker at bli her i Bergen, saa gjør det.

MARGRETE. Hvor du farer, vil jeg følge, indtil du forbyder mig det.

HAAKON. Godt, saa følg.

SIGRID. Vidt spredes ætten nu. [*Knæler for Haakon.*] Vis mig en naade, herre konge!

HAAKON. Reis eder, fru Sigrid; hvad I ber om, skal ske.

SIGRID. Jeg kan ikke følge jarlen til Nidaros. Nonneklosteret paa Rein skal indvies; skriv til erkebispem, — virk for at jeg blir abbedisse der.

SKULE JARL. Du, min søster?

HAAKON. I vil gaa i kloster?

SIGRID [*reiser sig*]. Siden blodnatten i Nidaros, da mit bryllup stod, og baglerne kom og hug min brudgom ned, og mange hundrede med ham, mens byen brandt i alle hjørner, — da var det likesom blodet og branden gjorde mit syn sløvt og slukt for verden utenom. Men jeg fik kraft til at skimte det som ingen anden øiner, — og ett ser jeg nu — en stor skrækkens tid for landet!

SKULE JARL [*heftig*]. Hun er syk! Agt ikke paa hende!

SIGRID. Rik grøde vil modnes for ham som høster i mørke. Alle kvinder i Norge skulle⁴⁸ kun ha én gjerning nu, — knæle i klostre og kirker, og bede — bede ved dag og nat!

HAAKON [*rystet*]. Er det spaadomsgaver eller sjælesot som taler saa?

SIGRID. Farvel, min bror, — vi møtes engang til.

SKULE JARL [*uvilkaarlig*]. Naar?

SIGRID [*sagte*]. Naar du tar kronen; naar der er al fare, — naar du trænger mig i din høieste nød! [*Gaar ut til høire med Margrete, fru Ragnhild og kvinderne.*]

HAAKON [*efter et kort ophold, drar sverdet og sir med fast og rolig bestemthet*]: Alle jarlens mænd skal tas i ed.

SKULE JARL [*heftig*]. Er det eders fulde agt! [*Næsten bedende*]. Kong Haakon, gjør det ikke!

HAAKON. Ingen jarlsmand slipper fra Bergen før han har svoret kongen troskap. [*Gaar med sin hird. Alle undtagen bispnen og jarlen følger efter*.]

BISP NIKOLAS. Han har tat paa jer med haarde hænder idag.

SKULE JARL [*tier og ser maalløs efter kongen*].

BISP NIKOLAS [*sterkere*]. Og er kanske endda ikke kongefødt.

SKULE JARL [*vender sig pludselig i sterk bevægelse og griper bispens arm*]. Trond prests skriftemaal — hvor er det?

BISP NIKOLAS. Han sendte mig det fra England, før han døde; jeg vet ikke med hvem, — og jeg har ikke faat det.

SKULE JARL. Men det maa findes!

BISP NIKOLAS. Det tror jeg fuldt og fast.

SKULE JARL. Og finder I det, da vil I gi det i mine hænder?

BISP NIKOLAS. Det lover jeg.

SKULE JARL. Det sverger I ved eders sjæls salighet?

BISP NIKOLAS. Det sverger jeg ved min sjæls salighet!

SKULE JARL. Godt; til den tid vil jeg staa Haakon imot hvor det kan ske stilt og i løndom. Det

maa hindres at han er mægtigere end jeg naar kampen skal begynde.

BISP NIKOLAS. Men hvis det viser sig at han er den rette kongssøn, — hvad saa?

SKULE JARL. Saa faar jeg prøve paa at bede — bede om ydmygt sind til at tjene ham som ærlig høvding og av al min evne.

BISP NIKOLAS. Og hvis han er den urette?

SKULE JARL. Da skal han vike for mig! Kongsnavn og kongsstol, hird og hær, skat og flaate, byer og borge, alt vil jeg ha!

BISP NIKOLAS. Han vil ty til Viken —

SKULE JARL. Jeg jager ham fra Viken!

BISP NIKOLAS. Saa sætter han sig fast i Nidaros.

SKULE JARL. Jeg stormer Nidaros!

BISP NIKOLAS. Han stænger sig inde i Olavs hellige kirke —

SKULE JARL. Jeg bryter kirkefreden —

BISP NIKOLAS. Han flygter op paa høialteret og hænger sig fast ved Olavs skrin⁴⁴ —

SKULE JARL. Jeg trækker ham ned fra alteret, om jeg saa skal trække helgenskrinet med —

BISP NIKOLAS. Men han har endda kronen paa hodet, jarl!

SKULE JARL. Jeg slaar kronen av med mit sverd.

BISP NIKOLAS. Men dersom den sitter altfor fast —?

SKULE JARL. Nu da, i Guds eller Satans navn — da slaar jeg hodet med! [*Gaar ut til høire.*]

BISP NIKOLAS [*ser efter ham, nikker langsomt og sir*]: Ja — ja; — slik kan jeg like jarlen!

[*Teppeet falder.*]

TREDJE AKT.

[*En stue i Oslo bispegaard. Paa høire side er indgangsdøren. I bakgrunden fører en liten aapenstaaende port ind til kapellet, som er oplyst. En dør med teppe for paa den venstre væg gaar ind til bispens soveværelse. Foran paa samme side staar en stoppet hvilebænk. Over til høire er et skrivebord med brev, dokumenter, og en brændende lampe. Stuen er i førstningen tom; indenfor forhænget til venstre høres sang av munker. Litt efter kommer PAAL FLIDA reiseklædt ind fra høire, stanser indenfor døren, venter, ser sig om, og banker derpaa tre ganger i gulvet med sin stav.*]

SIRA VILJAM [*kommer ut fra venstre og utbryter med dæmpet stemme*]: Paal Flida! Gud være lovet; — saa er jarlen ikke langt borte.

PAAL FLIDA. Skibene seiler alt frem ved Hovedø;¹ jeg fór i forveien. Og hvorledes gaar det med bispene?

SIRA VILJAM. Han faar den sidste olje² nu.

PAAL FLIDA. Saa er der al fare.

SIRA VILJAM. Mester Sigard fra Brabant har sagt at han ikke kan leve natten over.

PAAL FLIDA. Da mener jeg han har stevnet os for sent til sig.

SIRA VILJAM. Nei, nei, — han har fuld samling³ og litt kræfter ogsaa, — hvert øieblik spør han om ikke jarlen snart kommer.

PAAL FLIDA. I kalder ham endnu for jarl; vet I ikke at kongen har git ham navn av hertug?

SIRA VILJAM. Jo, jo visst; — det er bare slik en gammel vane. Hys —

[Han og PAAL FLIDA slaar kors og bøier sig. Ut fra bispens kammer kommer to kordrenge med lys, derefter to andre med røkelsekar; efter dem prester, der bærer kalk, disk, et krusifiks og en kirkefane; baktefter følger et tog av prester og munker; kordrenge med lys og røkelsekar slutter processjonen, der langsomt bevæger sig ind i kapellet, hvis dør lukkes efter dem.]

PAAL FLIDA. Nu har da den gamle herre gjort op med denne verden.

SIRA VILJAM. Jeg kan vel si ham at hertug Skule kommer saa snart ske kan?

PAAL FLIDA. Han gaar like fra bryggen og her op i bispegaarden. Farvel! *[Gaar.]*

[Flere prester, hvoriblandt PETER, samt tjenere hos bispen, kommer ut fra venstre med tepper, puter, og et stort fyrfat.]

SIRA VILJAM. Hvad skal dette til?

EN PREST *[reder op paa bænken]*. Bispen vil ligge herute.

SIRA VILJAM. Men er det raadelig?

PRESTEN. Mester Sigard mener vi kan gjerne føie ham. Der er han alt.

[BISP NIKOLAS kommer ut, støttet av MESTER SIGARD og en prest. Han er i bispedragt, men uten stav og hue.]

BISP NIKOLAS. Tænd flere lys! *[Han bringes tilsæte paa bænken ved fyrfatet og dækkes til med tepperne.]* Viljam! Nu har jeg faat forladelse for alle mine synder! De tok dem med allesammen; — jeg synes jeg er saa let nu.

SIRA VILJAM. Hertugen har budsendt jer, herre; han er alt indenfor Hovedø.

BISP NIKOLAS. Det er godt, meget godt. Kongen vil vel ogsaa snart være her. Jeg har været en syndig hund i mine dage, Viljam; jeg har forbrutt mig svarlig mot kongen. Presterne derinde, de sa at alle mine synder skulde være mig forlatt; — ja, det kan være vel nok; men de har saa godt for at love, de; det er ikke dem jeg har forbrutt mig imot. Nei, nei — det er nok tryggest at faa det fra kongens egen mund. [*Utbryter heftig*]: Lys, sir jeg! Her er saa mørkt herinde.

SIRA VILJAM [*stanser ham med et tegn og nærmer sig bispen*]. Hvorledes har I det, herre?

BISP NIKOLAS. Aa jo, — aa jo; jeg er kold paa hænder og føtter.

MESTER SIGARD [*halvhøit idet han flytter fyrfatet nærmere*]. Hm, — det er begyndelsen til enden.

BISP NIKOLAS [*angst til Viljam*]. Jeg har sagt at otte munkes skal synge og bede for mig i kapellet inat. Ha øie med dem; der er dovne svender iblandt.

SIRA VILJAM [*peker taus mot kapellet, hvorfra høres sang, som vedblir under det følgende*].

BISP NIKOLAS. Saa meget ugjort endnu, og saa gaa fra det altsammen! Saa meget ugjort, Viljam!

SIRA VILJAM. Herre, tænk paa det himmelske!

BISP NIKOLAS. Jeg har tiden for mig; — ut paa morgenstunden, mener mester Sigard —

SIRA VILJAM. Herre, herre!

BISP NIKOLAS. Gi mig mitra og stav! — Du har godt ved at si jeg skal tænke — [*En prest bringer det forlangte.*] Saa, sæt huen der, den er mig for tung; gi mig staven i haand; saa, nu er jeg rustet. En bisp! — Den onde tør ikke gaa mig paa livet nu!

SIRA VILJAM. Vil I ellers noget?

BISP NIKOLAS. Nei. Jo, si mig; — Peter, Andres Skjaldarbands søn, — alle taler saa godt om ham —

SIRA VILJAM. Han er visselig en skyldfri sjæl.

BISP NIKOLAS. Peter, du skal vaake hos mig til kongen eller hertugen kommer. Gaa ut saalænge, I andre, men vær ved haanden. [*Alle, undtagen Peter, gaar ut til høre.*]

BISP NIKOLAS [*efter et kort ophold*]. Peter!

PETER [*nærmer sig*]. Herre?

BISP NIKOLAS. Har du aldrig set gamle mænd dø?

PETER. Nei.

BISP NIKOLAS. Rædde er de allesammen; det tør jeg sverge paa! Der paa bordet ligger et stort brev med segl for; gi mig det. [*Peter bringer brevet.*] Det er til din mor.

PETER. Til min mor?

BISP NIKOLAS. Du faar reise nordover til Haalogaland med det. Jeg har skrevet til hende om en stor og vigtig sak; der er kommet tidende fra din far.

PETER. Han strider som en Herrens kjæmpe i det Hellige Land. Falder han der, saa falder han

paa vigslet grund; ti der er hver fotsbred jord hellig. Jeg minder Gud om ham i alle mine bønner.

BISP NIKOLAS. Er Andres Skjaldarband dig kjær?

PETER. Han er en hæderlig mand; men der lever en anden mand hvis storhet min mor likesom fostret og nært mig med.

BISP NIKOLAS [*hurtig og spændt*]. Er det hertug Skule?

PETER. Ja, hertugen, — Skule Baardssøn. Min mor har kjendt ham i yngre dage. Hertugen maa visselig være den ypperste mand i landet!

BISP NIKOLAS. Der er brevet; reis nordover med det straks! — Synger de ikke derinde?

PETER. Jo, herre!

BISP NIKOLAS. Otte svære karle med struper som basuner, det maa dog vel hjælpe noget, vet jeg?^a

PETER. Herre, herre, jeg vilde bede selv!

BISP NIKOLAS. Jeg har for meget ugjort, Peter. Livet er altfor kort; — desuten saa vil nok kongen tilgi mig, naar han kommer — [*Farer sammen i smerte.*]

PETER. I lider vist?

BISP NIKOLAS. Jeg lider ikke; men det ringer for mine øren; det lyser og blinker for øinene —

PETER. Det er de himmelske klokker som ringer eder hjem; — det som blinker, er alterlysene dem Guds engler har tændt for eder.

BISP NIKOLAS. Ja visst er det saa; — det har ingen fare naar de kun holder godt ut i bøn derinde. — Farvel, reis straks med brevet.

PETER. Skal jeg ikke først —?

BISP NIKOLAS. Nei, gaa; jeg er ikke rød for at være alene.

PETER. Vel møtt igjen da naar de himmelske klokker engang har lydt for mig ogsaa. [*Gaar ut til høire.*]

BISP NIKOLAS. De himmelske klokker, — ja, slikt siges saa let naar en gaar om paa to friske ben. — Saa meget ugjort! Men der vil leve mangt efter mig allikevel. Jeg lovte hertugen ved min sjæls salighet at gi ham Trond prests skriftemaal hvis det kom mig ihænde; — godt at jeg ikke har faat det. Hadde han visshet, saa vilde han seire eller falde; da blev en av dem den mægtigste mand som nogensinde hadde levet i Norge. Nei, nei, — hvad jeg ikke kunde naa, skal ingen anden naa. Det er bedst med uvissheten; saa længe hertugen tynges av den, vil de to ødelægge hinanden hvor de kan komme til; byer vil brændes, bygder herjes — ingen av dem vinder ved den andens tap — — [*Forfærdet.*] Naade, forbarmelse! Det er jo mig som bærer skylden — mig som fra første færd gav støttet til det hele! [*Beroligende sig.*] Ja, ja, ja! men nu kommer kongen, — det er jo ham det mest gaar utover, — han tilgir mig nok — der skal læses bønner og messer; det har ingen nød; — jeg er jo bisp, og jeg har aldrig dræpt nogen med egen haand. — Godt er det at Trond prests skriftemaal ikke kom; de hellige er med mig, de vil ikke friste mig til at bryte mit løfte. — Hvem banker paa døren? Det maa være hertugen! [*Gnider sig fornøiet i henderne.*] Han vil trygle om beviser for kongsretten, — og jeg har ingen beviser at gi ham!

[*Inga fra Varteig kommer ind; hun er sort klædt, med kaape og hætte. Bisp Nikolas farer sammen.*]
Hvem er det?

INGA. En kone fra Varteig i Borgarsyssel, ærværdige herre.

BISP NIKOLAS. Kongsmoren!

INGA. Saa kaldtes jeg engang.

BISP NIKOLAS. Gaa, gaa! Jeg raadde ikke Haakon til at skille sig av med jer!

INGA. Hvad kongen gjør, er velgjort! det er ikke derfor jeg kommer.

BISP NIKOLAS. Og hvorfor da?

INGA. Gunnulf, min bror, er kommet hjem fra Englands-færden —

BISP NIKOLAS. Fra Englands-færden —?

INGA. Han har været borte i mange aar, som I vet, og flakket vidt omkring; nu førte han brev hjem —

BISP NIKOLAS [*aandeløs*]. Brev —?

INGA. Fra Trond prest. Det er til eder, herre.
[*Rækker ham det.*]

BISP NIKOLAS. Ja saa; — og I bringer det?

INGA. Saa var Tronds ønske. Stor tak skylder jeg ham fra den tid han fostret Haakon. Jeg fik spurt^a at I var syk; derfor gav jeg mig straks paa reisen; jeg har gaat hit paa min fot —

BISP NIKOLAS. Det hadde ikke hastet saa braat, Inga!

DAGFINN BONDE [*kommer ind fra høire*]. Guds fred, ærværdige herre!

BISP NIKOLAS. Kommer kongen?

DAGFINN BONDE. Nu rider han Ryenbergene^o nedover med dronningen og kongsbarnet og stort følge.

INGA [*iler frem mot Dagfinn*]. Kongen, — kongen! kommer han hit?

DAGFINN BONDE. Inga! Er I her, I haardt prøvede kvinde?

INGA. Den er ikke haardt prøvet som har saa stor en søn.

DAGFINN BONDE. Nu skal hans haarde hjerte smeltes.

INGA. Ikke et ord til kongen om mig. O, men se ham maa jeg dog; — hør, — kommer han hit?

DAGFINN BONDE. Ja, snart.

INGA. Og det er mørk kveld. Kongen skal vel lyses frem med fakler.

DAGFINN BONDE. Ja.

INGA. Saa vil jeg stille mig i et bislag hvor han gaar forbi; — og saa hjemover til Varteig. Men først ind i Hallvards kirke; der brænder lys inat; der vil jeg bede godt for kongen, for min fagre søn. [*Gaar ut til høre.*]

DAGFINN BONDE. Jeg har røgtet mit erinde; jeg gaar for at møte kongen.

BISP NIKOLAS. Hils ham kjærligst, gode Dagfinn!

DAGFINN BONDE [*idet han gaar ut til høre*]. Ikke vilde jeg være bisp Nikolas imorgen.

BISP NIKOLAS. Trond prests skriftemaal —! Altsaa kom det da allikevel; — her holder jeg det i min haand. [*Grubler og stirrer ut for sig.*] —

En skulde aldrig love noget paa sin sjæls salighed naar en er saa gammel som jeg. Hadde jeg aar igjen, saa skulde jeg altid vri mig fra slikt et løfte; men ikveld, den sidste kveld, — nei, det er ikke raadelig. — Kan jeg da holde det? Er det ikke at sætte paa spil alt det jeg har virket for hele mit liv igjennem? — [*Hviskende.*] O, kunde jeg snyte den onde bare denne eneste gang till! [*Lytter.*] Hvad er det? [*Roper:*] Viljam, Viljam!

SIRA VILJAM [*kommer ind fra høire*].

BISP NIKOLAS. Hvad er det som suser og tuter saa stygt?

SIRA VILJAM. Det er uveiret som tar til.

BISP NIKOLAS. Tar uveiret till! — Jovisst vil jeg holde mit løfte! Uveiret, sir du —? Synger de derinde?

SIRA VILJAM. Ja, herre.

BISP NIKOLAS. Si de skal gjøre sig al flid;—bror Aslak især; han gjør altid saa stutte bønner; han kniper unda naar han kan komme til; han springer over, den hund! [*Slaar i gulvet med bispestaven.*] Gaa ind og si ham det er den sidste nat jeg har igjen; han skal gjøre sig flid, ellers kommer jeg over ham og spøker!

SIRA VILJAM. Herre, skal jeg ikke hente mester Sigard?

BISP NIKOLAS. Gaa ind, sir jeg! [*Viljam gaar ind i kapellet.*] Det maa visselig være himlens vilje at jeg skal forlike kongen og hertugen, siden den sender mig Trond prests brev nu. Dette er haardt at gaa paa, Nikolas; rive ned med et eneste ryk hvad du har brukt hele dit liv til at bygge. Men

der er ikke andet for;¹⁰ jeg faar gjøre himlens vilje denne gang. — Dersom jeg bare endda kunde læse hvad der staar i brevet; men jeg kan ikke se et ord! Der driver taaker for mine øine, det gnistrer og sprætter —; og ingen anden tør jeg la læse det for mig! At love slikt —! Er menneskets kløkt da saa ussel at det ikke magter raa over andet og tredje led¹¹ av sin egen gjerning? Jeg talte saa længe og saa indtrængende til Vegard Væradal om at faa kongen til at sende Inga fra sig at det omsider skedde. Den gjerning var klok i første led; men hadde jeg ikke raadet slik, saa hadde ikke Inga været paa Varteig nu, brevet var ikke kommet tidnok i mine hænder, og jeg hadde ikke hat noget løfte at holde, — altsaa uklokt i andet led. Hadde jeg endda tiden for mig; men kun denne ene nat til ende, og knapt nok det. Jeg maa, jeg vil leve længer! [*Banker med staven; en prest trær ind fra høire.*] Mester Sigard skal komme! [*Presten gaar; bispem knuger brevet i hænderne.*] Her, indenfor dette tynde segl ligger Norges saga for hundrede aar! Den ligger og drømmer som fugleungen i egget! O, den som nu hadde flere end én sjæl — eller ogsaa ingen! [*Trykker brevet vildt op til sit bryst.*] O, var ikke enden saa rap over mig, — og dommen og straffen, — jeg skulde ruge dig ut til en høk som skulde kaste skyggende rædsel over alt landet og hugge sine hvasse klør i hver mands hjerte! [*Farer sammen.*] Men den sidste time er nær! [*Skrikende.*] Nei, nei, — du skal bli til en svane, en hvit svane! [*Kaster brevet bortover gulvet og roper:*] Mester Sigard, mester Sigard!

MESTER SIGARD [*fra høire*]. Hvorledes gaar det, ærværdige herre?

BISP NIKOLAS. Mester Sigard, — sælg mig tre dages liv!

MESTER SIGARD. Jeg har sagt jer —

BISP NIKOLAS. Ja, ja; men det var ikke alvor; det var en liten straf. Jeg har været en urimelig herre mot jer; derfor vilde I skræmme mig. Fy, det var stygt, — nei, nei, — det var tilpas for mig! Men vær nu god og snild! Jeg skal betale godt; — tre dages liv, mester Sigard, bare tre dages liv!

MESTER SIGARD. Om jeg saa selv skulde gaa bort i samme stund som I, kunde jeg dog ikke lægge tre dage til.

BISP NIKOLAS. En dag da; bare én dag! La det være lyst, la solen skinne naar jeg skal avsted! Hør, Sigard! [*Vinker ham hen til sig og drar ham ned paa bænken.*] Jeg har git næsten alt mit guld og sølv til kirken for at faa store messer læst baktefter. Jeg vil gjøre det omigjen; I skal faa det alt sammen! Hvad, Sigard, skal vi to narre dem derinde? He, he, he! I blir rik, Sigard, og reiser av landet; jeg faar frist og kan omraade mig litt og hjelpe mig med færre bønner. Hvad, Sigard, skal vi —? [SIGARD *føler hans puls; bispen utbryter angst:*] Naa, hvorfor svarer I ikke?

MESTER SIGARD [*reiser sig*]. Jeg har ikke tid, herre. Jeg vil lage jer en drik som kan lette¹² jer litt paa det sidste.

BISP NIKOLAS. Nei, vent med det! Vent — og svar mig!

MESTER SIGARD. Jeg har ikke tid; drikken maa være færdig inden en time. [*Gaar ut til høire.*]

BISP NIKOLAS. Inden en time! [*Banker vildt.*] Viljam! Viljam!

SIRA VILJAM [*kommer ut fra kapellet*].

BISP NIKOLAS. Ta flere til hjelp derinde! De otte forslaar ikke!

SIRA VILJAM. Herre —?

BISP NIKOLAS. Flere til hjelp, sir jeg! Kolbein korsbroder¹⁸ har ligget syk i fem uker, — han kan ikke ha syndet stort i den tid —

SIRA VILJAM. Han var til skrifte igaar.

BISP NIKOLAS [*ivrig*]. Ja, han maa være god; ta ham. [*VILJAM gaar ind i kapellet igjen.*] Inden en time! [*Tørrer svetten av panden.*] Puh, hvor her er varmt! — Den usle hund, — hvad hjælper al hans lærdom naar han ikke kan lægge en time til. Der sitter han dagstøt i sin stue og sætter kunstige hjul og lodder og løftestænger sammen; han vil skape et verk som skal gaa og gaa og aldrig stanse, — *perpetuum mobile* kalder han det. Hvorfor øver han ikke heller sin kunst og kløkt paa at gjøre mennesket til slikt *perpetuum mobile* —? [*Stanser og tænker; det lysner i hans øine.*] *Perpetuum mobile*, — jeg er ikke stiv i latinen, — men det betyr noget som har evnen til at virke evig, utover gjennom alle tider. Om jeg nu selv kunde —? Det var en gjerning at ende med, det! Det var at gjøre sin største gjerning i sin sidste stund! At sætte i gang hjul og lodder og løftestænger i kongens og hertugens sjæle; sætte dem slik i gang at ingen magt paa jorden kan stanse dem; kan jeg det, da blir jeg jo ved at leve, leve i mit verk, — og naar det kommer til stykket, saa er det kanskje det som kaldes udødelighet. — Trøstelige, svalende tanker, hvor I gjør den gamle mand godt! [*Puster ut og strækker sig behagelig paa bænken.*] Diabolus har

været haardt efter mig ikveld. Det er følgen av at ligge ledig; *otium est pulvis* — *pulveris*¹⁴ — naa, like godt med latinen, — Diabolus skal ikke faa magt over mig mere; jeg skal være virksom til det sidste; jeg vil —; hvor de beljer derinde — [*Banker; VILJAM kommer ut.*] Si dem de skal tie; de forstyrrer mig. Kongen og hertugen kommer snart, jeg har store ting at tænke paa.

SIRA VILJAM. Herre, skal jeg da —?

BISP NIKOLAS. Byde¹⁵ dem holde op en stund saa jeg kan tænke i ro. Se der, ta op det brev der ligger paa gulvet. — Godt. Gi mig saa hit papirerne —

SIRA VILJAM [*gaar til skrivebordet*]. Hvilke, herre?

BISP NIKOLAS. Like godt —; de med segl for; de som ligger øverst. — Saa; gaa nu ind og si de skal være stille. [*VILJAM gaar.*] — Dø, og dog raa i Norge! Dø, og stelle det saa at ingen mand kommer til at høine sig et hode op over alle andre. Tusen veier kunde bære frem til det maal; men der kan kun være én som duger; — den gjælder det at finde, — den gjælder det at slaa ind paa. — Ha! Veien ligger jo saa nær, saa nær! Ja, slik skal det være. Jeg holder løftet; hertugen skal faa brevet i sine hænder; — men kongen — hm, han skal faa tvilens brod i sit hjerte. Haakon er ærlig, som de kalder det; med troen paa sig selv, og paa sin ret, vil meget falde i ham. Begge skal tvile og tro, vippe op og ned, aldrig finde fast grund under foten, — *perpetuum mobile!* — Men vil Haakon fæste lit til¹⁶ mit utsagn? Det vil han; jeg er jo en døende mand; jeg skal fore ham med sandhet i forveien. —

Kræfterne svigter, men sjælen friskner; — jeg ligger ikke paa sottesengen længer, jeg sitter i min arbeidsstue, jeg vil arbeide den sidste nat, arbeide — til lyset slukner —

HERTUG SKULE [*kommer ind fra høire og gaar frem mot bispen*]. Fred og hilsen, ærværdige herre! Jeg hører det staar ilde med jer.

BISP NIKOLAS. Jeg er et lik i knop, gode hertug; inat springer jeg ut; imorgen kan det kjendes hvor jeg dufter.

HERTUG SKULE. Alt inat, sir I?

BISP NIKOLAS. Mester Sigard sir: om en time.

HERTUG SKULE. Og Trond prests brev —?

BISP NIKOLAS. Tænker I endnu paa det?

HERTUG SKULE. Det kommer aldrig av mine tanker.

BISP NIKOLAS. Kongen har gjort eder til hertug; ingen mand har baaret hertugnavn i Norge før I.

HERTUG SKULE. Strækker ikke til.¹⁷ Er Haakon den urette, saa maa jeg ha alt!

BISP NIKOLAS. Hu, her er koldt herinde; det isner mig gjennem alle lemmer.

HERTUG SKULE. Trond prests brev, herre! For Guds, den almægtiges skyld, — har I det?

BISP NIKOLAS. Jeg vet ialfald hvor det kan findes.

HERTUG SKULE. Saa si det, si det!

BISP NIKOLAS. Vent —

HERTUG SKULE. Nei, nei, — nyt tiden; jeg ser det lakker sterkt, — og kongen kommer jo hit, er mig sagt.

BISP NIKOLAS. Ja, kongen kommer; derav ser I bedst at jeg sørger for eders sak, selv nu.

HERTUG SKULE. Hvad er eders agt?

BISP NIKOLAS. Mindes I ved kongens bryllup, — da sa I at det som gjør Haakon sterk, er hans uryggelige tro paa sig selv?

HERTUG SKULE. Nu?

BISP NIKOLAS. Hvis jeg skrifter og reiser tvilen i ham, saa falder troen, og styrken med den.

HERTUG SKULE. Herre, det er syndig, syndig ifald han er den rette!

BISP NIKOLAS. Det vil staa i eders magt at gjøre ham troende igjen. Før jeg gaar herfra, skal jeg si jer hvor Trond prests brev er at finde.

SIRA VILJAM [*fra høire*]. Nu kommer kongen med fakler og følge opover gaten.

BISP NIKOLAS. Velkommen skal han være. [VILJAM *gaar.*] Hertug, den sidste villighet ber jeg eder om. Vær min eftermaalsmand¹⁸ mot alle mine uvenner. [*Tar et brev frem.*] Her har jeg skrevet dem op. De som staar øverst, vilde jeg gjerne ha hængt om det kunde føie sig saa.

HERTUG SKULE. Tänk ikke paa hevn nu; I har ikke langt igjen —

BISP NIKOLAS. Ikke paa hevn, men paa straf. Lov mig at svinge straffens sverd over alle mine uvenner naar jeg er borte. De er eders avindsmænd saa fuldt som mine; naar I blir konge, maa I tugte dem; lover I mig det?

HERTUG SKULE. Jeg lover og sverger; — men Trond prests brev —!

BISP NIKOLAS. I skal faa at vite hvor det er; — men se her —; kongen kommer; — gjem listen over vore uvenner!

[HERTUGEN *gjemmer dokumentet; i det samme kommer HAAKON ind fra høre.*]

BISP NIKOLAS. Vel møtt ved gravølet, herre konge!

HAAKON. Haardt har I staat mig imot til alle tider; men det skal være glemt og tilgit nu; døden stryker selv den største regning ut.

BISP NIKOLAS. Det lettet! O, hvor kongens mildhet er forunderlig stor! Herre, hvad I har gjort mot en gammel synder ikveld, det skal ti-fold —

HAAKON. La det være godt; men jeg maa si eder at jeg høiligen undres. I stevner mig hit for at faa min tilgivelse, og saa bereder I mig slikt et møte.

BISP NIKOLAS. Møte, herre?

HERTUG SKULE. Det er mig kongen sigter til. Vil I, herre bisp, forsikre kong Haakon, ved min tro og ære, at jeg intet visste om hans komme før jeg satte foten paa Oslo brygge.

BISP NIKOLAS. Ak, ak; al skyld hviler paa mig! Jeg har været en sykkelig, sengeliggende mand hele det sidste aar; jeg har litet eller intet spurt til landets saker; jeg tænkte det var godt og vel mellem de høie frænder nu!

HAAKON. Jeg har merket at venskapet mellem hertugen og mig trives bedst naar vi holder os fra hinanden;¹⁹ derfor farvel, bisp Nikolas, og Gud være med eder der I nu gaar hen. [*Vil gaa.*]

HERTUG SKULE [*sagte og urolig*]. Bisp, bisp; han gaar!

BISP NIKOLAS [*pludselig og med vild kraft*]. Bli, kong Haakon!

HAAKON [*stanser*]. Hvad nu?

BISP NIKOLAS. I faar ikke gaa ut av denne stue før gamle bisp Nikolas har talt sit sidste ord!

HAAKON [*lægger uvilkaarlig haanden paa sverdet*]. Er I kanske kommet mandsterk til Viken, hertug?

HERTUG SKULE. Jeg har ingen del i dette.

BISP NIKOLAS. Det er med ordets magt jeg skal vite at holde jer. Hvor der er likfærd i huset, der er den døde første mand i laget; han kan gjøre og late hvad han vil — saa langt hans evne strækker. Derfor vil jeg holde min egen liktale nu; før i tiden var jeg altid saa ræd for at kong Sverre skulde komme til at holde den —

HAAKON. Tal ikke saa vildt, herre!

HERTUG SKULE. I knapper av den dyre stund I har igjen!

HAAKON. Eders øie er alt sløvt!

BISP NIKOLAS. Ja, mit syn er sløvt; jeg kan knapt se jer der I staar; men indeni mig drar mit liv lysende klart forbi. Jeg ser syner der —; hør og lær, konge! — Min æt var den mægtigste i landet; mange store høvdinger gik ut fra den; jeg vilde være den største av dem alle. Jeg var ikke mere end en gut da jeg begyndte at hungre efter storverk; jeg tyktes jeg umulig kunde vente til jeg blev voksen; — der reiste sig konger med mindre ret end jeg, — Magnus Erlingssøn, Sverre prest —;

jeg vilde ogsaa være konge; men høvding først, — det var nødvendig. Saa skulde slaget staa paa Ilevoldene;²⁰ der var det første gang jeg var med. Solen randt, og der gik glitrende lyn fra tusen blanke vaaben. Magnus og alle hans mænd gik frem som til en lek; jeg alene kjendte mig klemmt om hjertet. Haardt fór vor fylking frem; men jeg kunde ikke vinde med — jeg var ræd! Alle Magnus's andre høvdinger stred mandelig, og mange faldt der de stred; men jeg flygtet Stenberget opover, løp og løp, og stanste ikke før jeg kom ned til fjorden igjen, langt ute. Mangen mand maatte vaske sine blodige klær i Trondhjemsfjorden den kveld; — jeg maatte ogsaa vaske mine; men det var ikke for blod. Ja, konge, jeg var ræd; skapt til høvding — og ræd! Det slog ned som lyn i mig; jeg blev hver mand ond fra den time; jeg bad lønlig i kirkerne, jeg graat og knælte for altrene, jeg gav rike gaver, gjorde hellige løfter; jeg fristet og prøvde i slag efter slag, ved Saltøsund, paa Jonsvoldene den sommer baglerne laa i Bergen, — altid faafængt. Sverre var den som skjønte det først, han talte det høit ut, og med spot; og fra den dag lo hver mand i flokken naar Nikolas Arnessøn gik frem i hærlær. — Ræd, ræd —, og endda vilde jeg være høvding, vilde være konge, følte mig skapt til konge forresten, kunde fremmet Guds rike paa jorden; men det var de hellige selv som stængte bommen for mig.

HAAKON. Før ikke klage over himlen, bisp! I har hatet meget!

BISP NIKOLAS. Ja, jeg har hatet meget; hatet hvert hode i dette land som høinet sig op over

mængden. Men jeg hatet fordi jeg ikke kunde elske. Fagre kvinder, — o, jeg kunde sluke dem med gnistrende øine endnu! Jeg er otti aar, og endnu staar min hug til at fælde mænd og favne kvinder; — men det gik mig der som i slaget; bare vilje og begjær, magtstjaalen fra fødselen av; — lystens sydende gave — og dog krøpling! Saa blev jeg da prest; konge eller prest maa den mand være som vil raa for al magten. [*Ler.*] Jeg prest! Jeg en kirkelig mand! Jo, én kirkelig gjerning hadde himlen særlig skapt mig til, — den, at ta de høie toner, — synge med kvinderøst paa de store kirkefester. Og endda kræver de deroppe av mig — halvmanden — hvad de har ret til at kræve av hver den der fik evnen fuldt ut til sin livsgjerning! Der har været tider da det tyktes mig slikt krav kunde være billig; her har jeg ligget paa sottesengen slagen av rædsel for straf og dom! Nu er det over; jeg har marg i sjælsknoklerne igjen! Jeg har intet forbrutt; det er mig uretten er øvet imot; jeg er klageren!

HERTUG SKULE [*dæmpet*]. Herre — brevet! I har ikke langt igjen!

HAAKON. Tænk paa eders sjæl og ydmyg eder!

BISP NIKOLAS. En mands gjerning er hans sjæl, og min gjerning skal bli ved at leve paa jorden. Men I, kong Haakon, I skulde vogte jer; ti likesom himlen har staat mig imot og fanget skade til løn, saaledes staar I den mand imot der holder landets lykke i sin haand —

HAAKON. Ha — hertug, hertug! Nu skjønner jeg møtet her!

HERTUG SKULE [*heftig til bispen*]. Ikke et ord mere av slikt!

BISP NIKOLAS [*til Haakon*]. Han vil staa jer imot saa længe hans hode sitter fast paa akslerne. Del med ham! Jeg faar ikke fred i kisten, jeg kommer igjen hvis ikke I to deler! Ingen av jer skal lægge den andens høide til sin egen vekst; her blev en kjæmpe i landet hvis det skedde, og der skal ingen kjæmpe være; ti jeg var aldrig nogen kjæmpe! [*Synker mat tilbake paa bænken.*]

HERTUG SKULE [*kaster sig paa knæ ved bænken og roper til Haakon*]. Skaf hjelp! For Guds barmhjertighets skyld, bispen maa ikke dø endnu!

BISP NIKOLAS. Hvor det tar til at skumre for mine øine! — Konge, for sidste gang, — vil I dele med hertugen?

HAAKON. Ikke en skjerv skjænker jeg bort av det som Gud gav mig!

BISP NIKOLAS. Godt og vel. [*Dæmpet.*] Troen skal I ialfald miste: [*Roper.*] Viljam!

HERTUG SKULE [*dæmpet*]. Brevet! Brevet!

BISP NIKOLAS [*uten at høre paa ham*]. Viljam! [*VILJAM kommer; bispen trækker ham tæt hen til sig og hvisker:*] Da jeg fik den sidste olje, saa blev jo alle mine synder mig forlatt?

SIRA VILJAM. Alle synder fra eders fødsel og til den stund I fik oljen.

BISP NIKOLAS. Ikke lenger? Ikke helt til jeg gaar bort?

SIRA VILJAM. Herre, I synder ikke inat.

BISP NIKOLAS. Hm, ingen kan vite —; ta guld-bægeret jeg fik efter bisp Absalon, — gi det til kirken — og læs syv store kirkebønner til.

SIRA VILJAM. Herre, Gud vil være eder naadig!

BISP NIKOLAS. Syv bønner til, sir jeg — for hvad jeg synder inat! Gaa, gaa! [VILJAM *gaar*; *bispen vender sig til Skule.*] Hertug, om I engang læser Trond prests brev, og det mulig skulde vise sig at Haakon var den rette, — hvad vilde I saa gjøre?

HERTUG SKULE. I Guds navn, — da skal han ogsaa være konge.

BISP NIKOLAS. Tænk jer om; det gjælder meget her. Gransk hver fold i eders hjerte; svar som om I stod til doms! Hvad vil I gjøre hvis han er den rette?

HERTUG SKULE. Bøie mig og tjene ham.

BISP NIKOLAS [*mumler*]. Ja, ja, ta saa følgerne. [*Til Skule.*] Hertug, jeg er svak og træt; det kommer saa mildt og forsonlig over mig —

HERTUG SKULE. Det er døden! Trond prests brev! Hvor er det?

BISP NIKOLAS. Først en anden sak; — jeg gav jer listen over mine uvenner —

HERTUG SKULE [*utaalmodig*]. Ja, ja; jeg skal hevne alt paa dem —

BISP NIKOLAS. Nei, jeg er saa mild nu; jeg vil tilgi, som skrevet staar. Likesom I forsager magten, saaledes vil jeg forsage hevnens. Brænd listen.

HERTUG SKULE. Godt, godt; som I vil.

BISP NIKOLAS. Her i fyrfatet, saa jeg ser paa det —

HERTUG SKULE [*kaster papiret i ilden*]. Se saa, nu brænder den! Og nu, tal, tal! Det gjælder tuseners liv dersom I ikke taler nu.

BISP NIKOLAS [*med funkende øine*]. Tuseners liv! [*Skriker:*] Lys! luft!

HERTUG SKULE [*iler til døren og roper*]. Til hjælp; bispén dør!

[SIRA VILJAM og flere av bispens folk kommer ind.]

HERTUG SKULE [*ryster bispens arm*]. Norges lykke gjennom hundrede aar, dets storhet for evige tider kanhænde!

BISP NIKOLAS. Evige tider! [*Triumferende:*] *Perpetuum mobile!*

HERTUG SKULE. Ved vore sjæles salighet, — hvor er Trond prests brev!

BISP NIKOLAS [*ropende*]. Syv bønner til, Viljam!

HERTUG SKULE [*ute av sig selv*]. Brevet! Brevet!

BISP NIKOLAS [*smiler i døds kampen*]. Det var det I brændte, gode hertug. [*Falder tilbake paa bænken og dør.*]

HERTUG SKULE [*utstøter et uvilkaarlig skrik idet han farer tilbake og bedækker ansiktet med sine hænder*]. Gud, du almægtige!

MUNKENE [*kommer flygtende ut fra kapellet*]. Frelse sig hvo kan!

ENKELTE STEMME. Alt ondt er løst inat!

ANDRE. Det lo høit fra kroken! — det skrek: "Vi har ham!" — Alle lys sluktes!

HAAKON. Nu døde bisp Nikolas.

MUNKENE. [*flygter ut tilhøre*]. *Pater noster, — pater noster!*²¹

HAAKON [*nærmer sig Skule og sir dæmpet*]. Hertug, jeg vil ikke granske efter hvilke lønlige raad I la op med bispen før han døde; — men fra imorgen maa I lægge eders magt og værdighet i mine hænder igjen; det ser jeg grant nu, — vi to kan ikke gaa frem sammen.

HERTUG SKULE [*ser aandsfraværende paa ham*]. Gaa frem sammen —?

HAAKON. Imorgen holder jeg ting i kongsgaarden; der maa alt bli greit mellem os. [*Gaar ut til høre.*]

HERTUG SKULE. Bispen død og brevet brændt! Et liv fuldt av tvil og kamp og rædsel! O, kunde jeg bede! — Nei, — handle maa jeg; — ikveld maa skridtet gjøres helt ut! [*Til Viljam.*] Hvor gik kongen?

SIRA VILJAM [*forskrækket*]. Krist fri mig, — hvad vil I ham?

HERTUG SKULE. Tror I kanskje jeg agter at dræpe ham inat? [*Gaar ut til høre.*]

SIRA VILJAM [*ser hoderystende efter ham mens husfolkene bærer liket ut til venstre*]. Bispen sa: syv bønner til; — jeg mener det er tryggest at vi læser fjorten. [*Følger efter de øvrige.*]

EN STUE I KONGSGAARDEN.

[I bakgrunden er indgangsdøren; paa hver av sidevæggene mindre dører; forrest paa høire side et vindu. En lampe brænder under taket. Tæt ved døren til venstre staar en bæk, og længer tilbage en vugge, hvori kongsbarnet sover; MARGRETE sitter knælende hos barnet.]

MARGRETE [*vugger og synger*].

Nu løftes laft og lofte
til stjernehvælven blaa;
nu flyver lille Haakon
med drømmevinger paa.

Der er en stige stillet
fra jord til himlen op;
nu stiger lille Haakon
med englene til top.

Guds engler smaa de vaaker
for vuggebarnets fred;
Gud sign' dig, lille Haakon,
din moder vaaker med.

[Kort ophold. HERTUG SKULE kommer ind fra bakgrunden.]

MARGRETE [*farer op med et glædesskrik og iler ham imøde*]. Min far! O, hvor jeg har sukket og længtet efter dette møte!

HERTUG SKULE. Guds fred med dig, Margrete! Hvor er kongen?

MARGRETE. Hos bisp Nikolas.

HERTUG SKULE. Hm, — ja saa maa han snart være her.

MARGRETE. Og vil I tales ved og forlikes, bli venner igjen som i gamle dage?

HERTUG SKULE. Det vilde jeg gjerne.

MARGRETE. Haakon vil det ogsaa gjerne; og jeg beder hver dag til Gud at det maa ske. O, men

kom her og se — [*Griper hans haand og fører ham hen til vuggen*].

HERTUG SKULE. Dit barn?

MARGRETE. Ja, det deilige barn er mit; — er det ikke forunderlig? Han heter Haakon, likesom kongen! Se her, hans øine — nei, du kan ikke se dem nu han sover, — men han har store blaa øine; og saa kan han le og række hænderne ut og gripe efter mig, — og han kjender mig allerede! [*Lægger vuggeklærne omhyggelig tilrette.*]

HERTUG SKULE. Haakon faar sønner, spaadde bispen.

MARGRETE. Dette lille barn er mig tusen ganger kjærere end land og rike, — og slik er det for Haakon ogsaa. — Nei, det er likesom jeg ikke rigtig kan tro paa lykken; jeg har vuggen staaende foran min seng; hver nat naar jeg vaakner, ser jeg efter om den er der; — jeg er likesom ræd for at det skal være en drøm —

HERTUG SKULE [*lytter og gaar til vinduet*]. Er det ikke kongen —?

MARGRETE. Jo; han gaar op den anden trappe; jeg vil hente ham! [*Fatter farens haand og fører ham spøkende hen til vuggen igjen.*] Hertug Skule! Staa vakt hos kongsbarnet imens, — ja, for han er kongsbarn tillike — det husker jeg aldrig paa! Og vaakner han, saa bøi dig dypt og hils ham som konger skal hilses! Nu henter jeg Haakon; O Gud, Gud! Nu skal der da endelig komme lys og fred over ætten! [*Gaar ut til høire.*]

HERTUG SKULE [*efter en kort og mørk taushet*]. Haakon har en søn. Hans æt skal leve efter ham.

Dør han, saa er der et kongsemne som staar kronen nærmere end alle andre. Alt trives for Haakon. Kanhænde han er den urette; men hans tro paa sig selv staar fast som før; bispen vilde rygget den, men fik ikke tid for døden, ikke lov for Gud. Gud skjæmmer Haakon, han fik beholde styrkebeltet.²² Nu at si ham det? Nu at sverge paa bispens utsagn? Hvad vilde det nytte? Ingen vilde tro mig, hverken Haakon eller de andre. Bispen vilde han trodd i dødstimen; tvilen vilde ha forgiftet ham; men det maatte ikke ske. Og saa uryggelig som trygheten sitter hos Haakon, saa uryggelig sitter tvilen hos mig; hvilket menneske paa jorden kan luke den væk? Ingen, ingen. Jernbyrd er baaret, Gud har talt, og endda kan Haakon være den urette, mens jeg forspilder mit liv. [*Sætter sig grublende ned ved et bord paa høire side.*] Og om jeg nu vandt land og rike, vilde saa ikke tvilen sitte der like fuldt og gnage og tære og hule mig ut med sine evige isdryp? — Jo, jo; men det er bedre at sitte deroppe paa kongssædet og tvile paa sig selv, end at staa nede i flokken og tvile paa ham som sitter deroppe. — Det maa ende mellem mig og Haakon! Ende? Men hvorledes? [*Reiser sig.*] Almægtige, du som har stelt det slik for mig, du maa ta skylden for det som følger efter! [*Gaar frem og tilbage, stanser og tænker efter.*] Det gjælder at bryte alle broer av, beholde én igjen, og seire eller falde der, — sa bispen ved kongsbryllupet i Bergen; det er nu paa tredje aaret siden, og i al den tid har jeg spildt og splittet mine kræfter ved at verge for alle broerne. — [*Raskt.*] Nu maa jeg følge bispens raad; nu eller aldrig! Vi er begge her i Oslo; men jeg er mand-

sterkere end Haakon denne gang; hvorfor da ikke nytte overtaket, — det er saa sjelden paa min side. [*Vaklende.*] Men nu inat — straks —? Nei, nei! Ikke inat! — Ha, ha, ha, — der er det igjen, overlægget — ustøheten! Haakon kjender ikke til slikt; han gaar bent frem, han, og saa seirer han! [*Gaar nogen skridt bortover gulvet og stanser pludselig ved vuggen.*] Kongsbarnet! — Hvor fager en pande. Han drømmer. [*Brer teppet bedre over og ser længe paa barnet.*] En slik som du kan berge meget i en mands sjæl. Jeg har ingen søn. [*Bøier sig ned over vuggen.*] Han ligner Haakon. — [*Viker med én gang tilbake.*] Kongsbarnet, sa dronningen! Bøi dig dypt og hils ham som konger skal hilses! Dør Haakon før jeg, saa løftes dette barn paa kongsstolen; og jeg — jeg skal staa nedenfor og bøie mig dypt og hilse ham som konge! [*I stigende oprør.*] Dette barn, Haakons søn, skal sitte deroppe paa det sæte som jeg, kanhænde, er nærmere til, — og jeg skal staa for hans fotskammel, med hvite haar, krøket av ælde, se al min livsgjerning ligge ugjort, — dø uten at ha været konge! — Jeg er mandsterkere end Haakon, — der blaaser en storm ikveld, vinden staar uteder fjorden —! Om jeg tok kongsbarnet? Trønderne²³ kan jeg lite paa.—Hvad turde vel Haakon vaage naar hans barn var i min magt! Mine mænd vil følge mig, vil slaa for mig og seire. Jeg faar lønne dem kongelig, saa gjør de det. — La ske! Skridtet ut; sluket over for første gang! — Kunde jeg se om du har Sverres øine — eller Haakon Sverressøns —! Han sover. Jeg kan ikke se det. [*Ophold.*] Søvn er vern. Sov med fred, du lille kongsemne! [*Gaar over til bordet.*] Haakon skal dømmes; én gang til vil jeg tale med ham.

MARGRETE [*kommer med kongen fra stuen paa høire side*]. Bispen død! O, tro mig, al ufred dør med ham.

HAAKON. Gaa tilsengs, Margrete; du kan være træt efter reisen.

MARGRETE. Ja, ja! [*Til hertugen.*] Far, vær mild og føielig, — Haakon har lovet at være det! Tusen godnat, begge to!

[*Gir et vink i døren til venstre og gaar; et par piker flytter vuggen ind.*]

HERTUG SKULE. Kong Haakon, vi maa ikke skilles som uvenner denne gang. Alt ondt vil følge paa; der vil komme en rædselens tid over landet.

HAAKON. Det har landet været vant til gjennom slechter nu; men I ser Gud er med mig; hver fiende falder som staar mig imot. Der gives ikke bagler, ikke slitunger, ikke ribbunger mere; John jarl er dræpt, Gutorm Ingessøn er død, Sigurd Ribbung likesaa, — alle krav som kom frem paa riksmøtet i Bergen, har vist sig magtesløse; — hvem skulde saa rædselens tid komme fra nu?

HERTUG SKULE. Haakon, jeg er ræd den kunde komme fra mig!

HAAKON. Da jeg blev konge, gav jeg eder tredjedelen av riket —

HERTUG SKULE. I beholdt selv to tredjedele!

HAAKON. Altid tørstet I efter mere; jeg økte eders del; nu sitter I inde med det halve rike.

HERTUG SKULE. Der mangler ti skibreder.²⁴

HAAKON. Jeg gjorde eder til hertug; det har ingen mand været i Norge før!

HERTUG SKULE. Men I er konge! Der maa ingen konge være over mig! Jeg er ikke skapt til at tjene eder; jeg maa styre og raa selv!

HAAKON [*ser et øieblik paa ham og sir koldt*]: Himlen skjermes eders forstand, herre. Godnat! [*Vil gaa.*]

HERTUG SKULE [*trær iverien for ham*]. I slipper ikke fra mig paa slik vis! Vogt jer, eller jeg sir mig løs fra eder; I kan ikke bli ved at være min overherre lenger; vi to maa dele!

HAAKON. Det vaager I at si mig!

HERTUG SKULE. Jeg er kommet mandsterkere til Oslo end I, Haakon Haakonsson.

HAAKON. Kan hände det er eders agt —

HERTUG SKULE. Hør mig! Husk bispens ord! La os dele; gi mig de ti skibreder til; la mig ta min del som frit kongedømme, uten skat og utredslar til jer. Norge har været delt i to riker før; — vi vil holde usvikelig sammen —

HAAKON. Hertug, I maa være sjælesyk at I kan kræve slikt!

HERTUG SKULE. Ja, jeg er sjælesyk, og der er ingen helsebot for mig paa anden vei. Vi to maa være likemænd; der maa ingen være over mig!

HAAKON. Hver træløse holme er en sten i den bygning som Harald Haarfagre og den hellige kong Olav reiste; og I vil at jeg skal bryte fra hinanden hvad de har føiet sammen? Aldrig!

HERTUG SKULE. Nu, saa la os skiftes til om magten; la os raa tre aar hver! I har raadet længe; nu er min tid kommet. Dra av landet i tre aar; — jeg vil være konge imens; jeg vil jevne veien for

jer til I vender hjem, styre og lede alt til det bedste; — det tærer og sløver at sitte stadig paa vakt. Haakon, hører I, — tre aar hver; la os byttes til om kronen!

HAAKON. Tror I at min krone vil passe om eders tindinger?

HERTUG SKULE. Ingen krone er for vid for mig!

HAAKON. Der skal Guds ret og Guds kald til at bære kronen.

HERTUG SKULE. Og I tror saa visst at I har Guds ret?

HAAKON. Det har jeg Guds dom for.

HERTUG SKULE. Stol ikke saa trygt paa den. Hadde bispnen faat tale, — dog, nu vilde det være forgjæves; I vilde ikke tro mig. Ja visselig har I mægtige forbundsfæller deroppe; men jeg trodser allikevel! — I vil ikke skiftes til om kongsmagten? Ja, ja, — saa faar vi vælge den sidste utvei; Haakon, la os to kjæmpe mot hinanden, mand mot mand, med tunge vaaben, paa liv og død!

HAAKON. Taler I alvor, herre?

HERTUG SKULE. Jeg taler for min livsgjerning og for min sjæls frelse!

HAAKON. Da er der litet haap om frelse for eders sjæl.

HERTUG SKULE. I vil ikke kjæmpe med mig? I skal, I skal!

HAAKON. Forblindede mand! Jeg kan ikke andet end ynke eder. I tror det er Herrens kald som driver eder paa kongssættet; I ser ikke at det kun er hovmod. Hvad er det som lokker jer! Kongsringen, kaapen med purpurbrem, retten til at sitte bænket

tre trin over gulvet; — usselt, usselt; — var det at være konge, da kastet jeg kongedømmet i eders hat som jeg kaster en skjerv til en tigger.

HERTUG SKULE. I har kjendt mig fra I var barn og dømmer mig slik!

HAAKON. I har alle sindets ypperlige gaver, kløkt og mot; I er skapt til at staa kongen nærmest, men ikke til at være konge selv.

HERTUG SKULE. Det vil vi prøve nu!

HAAKON. Nævn mig ett eneste kongsverk I har øvet i alle de aar I styrte riket for mig! Var baglerne eller ribbungerne nogentid mægtigere end da? I var den modne mand, men landet herjedes av oprørske flokker; — fik I bugt med en eneste? Jeg var ung og uerfaren da jeg tok riksstyret, — se paa mig — alt faldt tilfote da jeg blev konge; der er ingen bagler, ingen ribbunger mere!

HERTUG SKULE. Det skulde I mindst prale med; ti der er faren størst. Flok maa staa mot flok, krav mot krav, landsdel mot landsdel, hvis kongen skal være den mægtige. Hver bygd, hver æt maa enten trænge til ham eller frygte ham. Rydder I al ufred ut, saa har I med det samme tat magten fra eder selv.

HAAKON. Og I vil være konge, — I som dømmer slik? I kunde blit en dugelig høvding paa Erling Skakkes tider; men tiden er vokset fra jer, og I skjønner den ikke. Ser I da ikke at Norges rike saaledes som Harald og Olav reiste det, kun er at ligne med en kirke som ikke har faat vigselen endnu? Væggene høiner sig med sterke støtter, loftshvælven spænder sig vidt over, spiret peker opad

lik gran i skogen; men livet, det bankende hjerte, den friske blodflom gaar ikke gjennom verket; Guds levende aande er ikke indblæst det; det har ikke faat vigsel. *Jeg vil bringe vigselen!* Norge var et *rike*, det skal bli et *folk*. Trønder²⁵ stod mot vikværing, agdeværing mot hordalænding, haalogalænding mot sogndøl; alle skal være ett herefter, og alle skal vite med sig selv og skjønnne at de er ett! Det er hvervet som Gud har lagt paa mine skuldre; det er gjerningen som skal gjøres av Norges konge nu. Den gjerning, hertug, den tænker jeg I lar ligge; ti sandelig, I orker den ikke.

HERTUG SKULE [*slagen*]. Samle —? Samle til ett trønder og vikværing, — alt Norge —? [*Van-tro.*] Det er ugjørlig! Slikt melder aldrig Norges saga om før!

HAAKON. For eder er det ugjørlig; ti I kan kun gjøre den gamle saga om igjen; men for mig er det let som det er let for falken at kløve skyerne.

HERTUG SKULE [*i urolig bevægelse*]. Samle alt folket, — vække det saa det kjender sig at være ett! Hvor har I slik sælsom tanke fra? Den isner og ildner mig. [*Utbrytende.*] I har den fra djævelen, Haakon; den skal aldrig sættes i verk saalænge jeg har kræfter til at spænde staalbuen paa mit hode!

HAAKON. Jeg har tanken fra Gud, og slipper den ikke saalænge jeg bærer Hellig Olavs kongsring om panden!

HERTUG SKULE. Saa faar Hellig Olavs kongsring falde!²⁶

HAAKON. Hvem vil volde det?

HERTUG SKULE. Jeg, om ingen anden.

HAAKON. I, Skule, I blir uskadelig paa tinget imorgen.

HERTUG SKULE. Haakon! Frist ikke Gud! Driv mig ikke ut paa den ytterste rand av stupet!

HAAKON [*peker mot døren*]. Gaa, herre — og la det være glemt at vi har talt med hvasse tunger ikveld.

HERTUG SKULE [*ser et øieblik stivt paa ham og sir*]: Vi kommer til at tale med hvassere tunger næste gang. [*Gaar ut i bakgrunden.*]

HAAKON [*efter et kort ophold*]. Han truer! Nei, nei; saa vidt vil det ikke komme. Han maa, han skal føie sig og falde mig tilfote; jeg trenger denne sterke arm, dette snilde²⁷ hode. — Naar der findes mot og kløkt og styrke i dette land, saa er det evner som Gud har git mændene til bruk for mig; — det er for at tjene mig at hertug Skule fik alle gode gaver; at trodse mig er at trodse himlen; det er min pligt at straffe hver den som sætter sig op mot himlens vilje; — ti himlen har gjort saa meget for mig.

DAGFINN BONDE [*kommer fra bakgrunden*]. Herre, vær vaktstom inat; hertugen har visselig ondt i sinde.

HAAKON. Hvad sir du?

DAGFINN BONDE. Hvad han pønser paa, vet jeg ikke; men at der er noget igjære, det er sikkert nok.

HAAKON. Skulde han tænke paa at overfalde os? Umulig, umulig!

DAGFINN BONDE. Nei, det er noget andet. Hans skib ligger klare til at seile; der skal holdes ting ombord.

HAAKON. Du tar feil —! Gaa, Dagfinn, og bring mig sikkert bud!

DAGFINN BONDE. Ja, ja; I kan lite paa mig. [*Gaar.*]

HAAKON. Nei, — det vilde være utænkelig! Hertugen tør ikke reise sig imot mig. Gud gir ham ikke lov til det, — Gud, som har gjort det saa vidunderlig godt for mig hittil. Nu maa jeg na fred, nu skal jeg jo til at begynde! — Jeg har virket saa litet endnu; men jeg hører Herrens usvikelige røst rope i mig: du skal fremme et stort kongsverk i Norge.

GREGORIUS JONSSØN [*kommer fra bakgrunden*]. Min herre og konge!

HAAKON. Gregorius Jonssøn! Kommer I hit?

GREGORIUS JONSSØN. Jeg byder mig frem som eders haandgangne mand; saa langt har jeg fulgt hertugen; nu tør jeg ikke følge ham lenger.

HAAKON. Hvad er der hædt?

GREGORIUS JONSSØN. Det som ingen mand vil tro naar rygtet bærer det ut over landet.

HAAKON. Tal, tal!

GREGORIUS JONSSØN. Jeg ræddes for at høre lyden av mine egne ord; — vit da — [*griper ham om armen og hvisker*].

HAAKON [*farer tilbake med et skrik*]. Ha, I er fra sans og samling!

GREGORIUS JONSSØN. Gud gi jeg var det.

HAAKON. Uhørt! Det kan ikke være saa!

GREGORIUS JONSSØN. Ved Kristi dyre²⁸ blod, det er saa!

HAAKON. Gaa, gaa; la blaase til hirdstevne; alle mine mænd skal samles. [*Gregorius Jonsson gaar.*]

HAAKON [*gaar nogen gang frem og tilbage, derpaa nærmer han sig raskt døren til Margretes kammer, banker paa, vedblir et par gange at gaa op og ned, gaar atter til døren, banker og roper*]: Margrete! [*Vedblir at gaa frem og tilbage.*]

MARGRETE [*i døren, natklædt, med utslaat haar; om skuldrene har hun en rød snørekaape, som hun holder tæt sammen over brystet*]. Haakon! Er det dig?

HAAKON. Ja, ja; du maa komme herut.

MARGRETE. O, men saa maa du ikke se paa mig; jeg var alt gaat tilsengs.

HAAKON. Andet har jeg nu at tænke paa.

MARGRETE. Hvad er der hændt?

HAAKON. Gi mig et godt raad! Nys bragtes mig den værste av alle tidender.

MARGRETE [*angst*]. Hvilken tidende, Haakon?

HAAKON. At der er to konger i Norge nu!

MARGRETE. To konger i Norge! — Haakon, hvor er min far?

HAAKON. Han tok kongsnavn ombord; nu seiler han til Nidaros for at la sig krone.

MARGRETE. O, Gud, du almægtigste! [*Synker ned paa bænken, bedækker ansigtet med sine hænder og graater.*]

HAAKON. To konger i landet!

MARGRETE. Min husbond den ene, — og min far den anden!

HAAKON [*gaar urolig frem og tilbake*]. Gi mig et godt raad, Margrete! Skulde jeg gaa over Op-landene, komme først til Trøndelagen og hindre kroningen? Nei, ugjærlig; jeg har for ringe stridsmagt samlet; der nordpaa er han mægtigere end jeg. — Gi mig raad; hvorledes skal jeg faa hertugen dræpt før han kommer til Nidaros?

MARGRETE [*bønlig, med foldede hænder*]. Haakon, Haakon!

HAAKON. Kan du ikke finde paa et kløktig raad til at faa hertugen dræpt, sir jeg!

MARGRETE [*synker i smerte ned fra bænken og ligger knælende*]. O, glemmer du da saa rent at han er min far!

HAAKON. Din far —; ja, ja, det er sandt; det glemte jeg. [*Løfter hende op*]. Sæt dig, Margrete; du faar være trøstig; graat ikke; du har jo ingen skyld i dette. [*Gaar over mot vinduet*]. Hertug Skule blir mig værre end alle andre fiender! — Gud, Gud, — hvorfor slaar du mig saa haardt, mig som intet har forbrutt! [*Det banker i bakgrunden; han farer sammen, lytter og roper*:] Hvem banker saa sent paa kvelden?

INGAS STEMME [*utenfor*]. En som fryser, Haakon!

HAAKON [*med et skrik*]. Min mor!

MARGRETE [*springer op*]. Inga!

HAAKON [*iler til døren og lukker op; Inga sitter paa dørtrinnet*]. Min mor! Sittende som en hund utenfor sin søns dør! Og jeg spør hvi Gud slaar mig!

INGA [*strækker armene mot ham*]. Haakon, mit barn! Velsignelse over dig!

HAAKON [*løfter hende op*]. Kom — kom herind; her er lyst og varmt!

INGA. Maa jeg komme ind til dig?

HAAKON. Vi skal aldrig skilles mere.

INGA. Min søn — min konge, — O, hvor du er god og kjærlig! Jeg stod i en krok og saa dig da du gik fra bispegaarden; du saa saa sorgfuld ut; jeg kunde ikke skilles fra dig paa slik vis!

HAAKON. Gud være takket for det. Du var visselig den bedste som kunde komme nu! Margrete, — min mor, — jeg har syndet svarligen; jeg har stængt mit hjerte for eder to som er saa rike paa kjærlighet.

MARGRETE [*kaster sig om hans hals*]. O, Haakon, min elskede husbond; staar jeg dig da nu nær?

HAAKON. Ja, ja; det gjør du; ikke for at gi mig kloke raad, men for at lyse og skinne paa min vei. La komme hvad der vil, jeg kjender Herrens styrke i mig!

DAGFINN BONDE [*kommer ilsomt fra bakgrunden*]. Herre, herre! Nu er det værste hændt!

HAAKON [*smiler tillidsfuldt idet han trykker Margrete og Inga tæt op til sig*]. Jeg vet det; men det har ingen nød, gamle Dagfinn! Er der end to konger i Norge, saa er der kun én i himlen, — og han greier det nok!

[*Teppeet falder.*]

FJERDE AKT.

[*Stor hal i Oslo kongsgaard. KONG SKULE holder gilde med sin hird og sine høvdinge. I forgrunden til venstre staar høisættet, hvor SKULE sitter rikt klædt, med purpurkaape og kongsring om hodet. Natverdsbordet, hvorom gjesterne er bænket, strækker sig fra høisættet op mot bakgrunden. Like overfor Skule sitter PAAL FLIDA og BAARD BRATTE. En del ringere gjester bevertes staaende over paa højre side. Det er sen aften; hallen er sterkt oplyst. Gildet lider mot slutten; mændene er meget lystige og tildels drukne; de drikker hverandre til, ler og taler i munden paa hverandre.*]

PAAL FLIDA [*reiser sig og slaar til lyd*¹]. Stille i hallen; Jatgeir skald vil si sit kvad til ære for kong Skule.

JATGEIR [*staar frem midt paa gulvet*].

Hertug Skule blaaste til Øreting
under messen i Nidaros by;
hertug Skule tok kongsnavn mens klokkerne ringet,
og sverdslag paa skjold gav gny.

Kong Skule skred over Dovreskard²
med tusende svender paa ski;
gudbrandsdølerne graat for grid
og kjøpte med sølv sig fri.

Kong Skule sør over Mjøsen for,
oplændingen svor og snerred;³
kong Skule for gjennom Raumarike
til Laaka i Nannestad herred.

Det var den hellige fasteuke;
birkebeinerhæren kom;
Knut jarl var høvding, — sverdene talte
og fældte i kongstrætten dom.

Det siges forvisst: siden Sverres dage
stod aldrig saa het en strid;
blommet som blodige kjæmpers laken —
blev vidden der før var hvid.⁴

De satte paa sprang, de birkebeiner, —
slang fra sig baade biler og skjolde;⁵
mange hundrede satte dog ikke paa sprang,
for de laa og var isende⁶ kolde. —

Ingen vet hvor kong Haakon færdes; —
kong Skule har byer og borge.
Hil dig, herre! Længe sitte du stor,
som konge for hele Norge!

SKULES MÆND [*springer op under stormende jubel, løfter krusene og bægerne iveiret, slaar paa sine vaaben og gjentar*]:

Hil dig, herre! Længe sitte du stor,
som konge for hele Norge!

KONG SKULE. Tak for kvadet, Jatgeir skald!
Det er som jeg bedst liker det; ti det priser mine
mænd likesaa fuldt som mig selv.

JATGEIR. Det er kongens ære at hans mænd kan
prises.

KONG SKULE. Ta som skaldeløn denne armring,
bli hos mig og gaa mig tilhaande; jeg vil ha mange
skalder om mig.

JATGEIR. Det kan trænges, herre, ifald der skal
gjøres kvad om alle eders gjerninger.

KONG SKULE. Jeg vil være trefold gavmildere
end Haakon; skaldskap skal agtes og lønnes som
andet storverk saalænge jeg er konge. Ta sæte; du
hører nu til hirden; alt hvad du trønger skal frit
gives dig.

JATGEIR [*sætter sig*]. Hvad jeg mest trønger,
vil det snart skorte eder høilig paa, herre.

KONG SKULE. Hvilket?

JATGEIR. Kongsfiender hvis flugt og fald jeg kan kvæde om.

MANGE BLANDT MÆNDENE [*under latter og bifald*]. Vel talt, islænding!

PAAL FLIDA [*til Jatgeir*]. Kvadet var godt; men litt løgn skal der jo være i hvert skaldeverk, og saa var det ogsaa i dit.

JATGEIR. Løgn, herre stallare?

PAAL FLIDA. Ja; du sir at ingen vet hvor kong Haakon færdes; det er ikke saa; der m'ldes for visst at Haakon er i Nidaros.

KONG SKULE [*smilende*]. Ja, han har latt kongsbarnet hylde og git det kongsnavn.

JATGEIR. Det har jeg hørt; men jeg visste ikke at nogen mand kunde gi bort hvad han ikke selv eier.

KONG SKULE. Det falder lettest at gi hvad en ikke selv eier.

BAARD BRATTE. Men haardt maa det være at fare midtvinters fra Bergen til Nidaros naar en skal tigge sig frem.

JATGEIR. Det gaar i ring med birkebeinerne; de begyndte med sult og frost; nu ender de paa samme vis.

PAAL FLIDA. I Bergen gaar det rygte at Haakon har forsaget kirken og alt det som hellig er; han lydde ikke messe nytaarsdag.

BAARD BRATTE. Han hadde lovlig forfald, Paal; han stod hele dagen og hug sine sølvkar og sølvdisker istykker, — andet hadde han ikke at lønne hirden med.

[*Latter og højrøstet tale mellem gæsterne.*]

KONG SKULE [*løfter sit krus*]. Nu drikker jeg dig til, Baard Bratte, og takker dig og alle mine nye mænd. I stred mandelig for mig ved Laaka,⁸ og har stor del i seiren.

BAARD BRATTE. Det var første gang jeg stred under eder, herre; men jeg skjønnte snart det var let at seire naar slik høvding som I rider fremst i fylkingen. Men det var ilde at vi slog saa mange og jog dem saa langt; nu vil der gaa en hel tid før de vaager sig imot os igjen, er jeg ræd for.

KONG SKULE. Vent til vaaren kommer, saa møter vi dem nok. Nu sitter Knut jarl med dem som frelstes, nede paa berget ved Tunsberg,⁹ og Arnbjørn Jonsson samler folk øster i Viken; naar de tror sig mandsterke nok, lar de vel høre fra sig.

BAARD BRATTE. Det vaager de ikke efter det store mandefald ved Laaka.

KONG SKULE. Saa lokker vi dem ut med list.

MANGE STEMMER. Ja, ja, — gjør det, herre!

BAARD BRATTE. List har I god raad paa,¹² kong Skule. Eders fiender vet aldrig av det før I er over dem, og altid er I der hvor en mindst skulde vente det.

PAAL FLIDA. Derfor er det at birkebeinerne kalder os varbelger.¹³

KONG SKULE. Andre sir vargbelger; men det sverger jeg nu, at naar vi næste gang møtes, skal birkebeinerne sande hvor svært det er at krænge belgen av slike varger.

BAARD BRATTE. Med deres gode vilje møtes vi ikke; — det blir en jagt hele landet rundt.

KONG SKULE. Det skal det ogsaa. Først renser vi Viken og lægger landet under os her øster, saa samler vi skib, gaar rundt neset og hele leden opover til Nidaros.

BAARD BRATTE. Og naar I paa slik vis kommer til Nidaros, tænker jeg ikke korsbrødrene negter jer at flytte Hellig Olavs skrin¹⁴ ut paa tingvolden, som de gjorde ihøst da I blev hyldet.

KONG SKULE. Skrinet skal ut; jeg vil bære mit kongsnavn lovlig i alle maater.

JATGEIR. Og jeg lover jer at kvæde et stort draapa naar I faar dræpt den sovende mand!

[Utbrud av latter mellem mændene.]

KONG SKULE. Den sovende mand?

JATGEIR. Vet I ikke, herre, at kong Haakon kaldes "Haakon søvn", fordi han sitter likesom lamslaat siden I fik magten?

BAARD BRATTE. Han ligger med lukte øine, siges der. Han drømmer vel at han er konge endnu.

KONG SKULE. La ham drømme; han skal aldrig drømme sig til kongedømmet.

JATGEIR. La hans søvn bli lang og uten drømmer, saa faar jeg stof til et kvad.

MÆNDENE. Ja, ja, gjør som skalden sir!

KONG SKULE. Naar saa mange gode mænd raar ens, maa raadet være godt; dog, om den sak vil vi ikke tale nu. Men et løfte vil jeg gjøre; — hver av mine mænd skal ta vaaben og klær, guld og sølv, som arv og eie efter den fiende han fælder; og hver mand skal ta dens værdighet som han lægger ned. Den som dræper en lendermand, skal selv bli lendermand; den som dræper en sysselmand, skal gives

syssel efter den dræpte; og alle de som sitter inde med slike værdigheter og embeder før, skal lønnes paa anden kongelig vis.¹⁵

MÆNDENE [*springer op i vild glæde*]. Hil, hil, kong Skule! Før os mot birkebeinerne!

BAARD BRATTE. Nu er I sikker paa seiren i alle slag!

PAAL FLIDA. Jeg vil ha Dagfinn Bonde for mig; han eier et godt sverd, som jeg længe har ønsket.

BAARD BRATTE. Jeg vil ha Baard Torsteinssøns brynje; den berget hans liv ved Laaka; for den staar mot hugg og stik.

JATGEIR. Nei, la mig faa den; den passer mig bedre; du skal faa fem merker guld i bytte.¹⁶

BAARD BRATTE. Hvor vil du ta fem merker guld fra, skald?

JATGEIR. Jeg vil ta dem fra Gregorius Jonssøn, naar vi kommer nordpaa.

MÆNDENE [*i munden paa hverandre*]. Og jeg vil ha — jeg vil ha — [*Resten blir utydelig i lar-men.*]

PAAL FLIDA. Avsted, hver til sit herberge; kom ihug at I er i kongens hal.

MÆNDENE. Ja, ja, — hil kongen, hil kong Skule!

KONG SKULE. Tilsengs nu, I gode mænd! Vi har sittet længe ved drikkebordet inat.

EN HIRDMAND [*idet flokken holder paa at gaa*]. Imorgen trækker vi lod om birkebeinerens gods.

EN ANDEN. La heller tilfældet raa!¹⁷

NOGEN. Nei, nei!

ANDRE. Jo, jo!

BAARD BRATTE. Nu slaas vargbelgerne om bjørnefelden.

PAAL FLIDA. Og bakefter fælder de bjørnen.

[*Alle gaar ut i bakgrunden.*]

KONG SKULE [*venter til mændene er borte; spændingen i hans træk slappes, han synker ned paa en av bænke*]. Hvor jeg er træt, dødsens¹⁸ træt. Dag ut og dag ind at staa midt i denne sværm, se smilende fremad som om jeg var saa uryggelig viss paa retten og seiren og lykken. Ikke ha et menne-ske jeg kan tale med om det der gnager mig saa saart. [*Reiser sig med et uttryk av skræk.*] Og saa slaget ved Laaka! At jeg seiret der! Haakon sendte sin hær mot mig; Gud skulde skifte og dele mellem de to konger, — og jeg seiret, seiret som aldrig nogen har seiret over birkebeinerne før! Skjoldene stod fast i sneen; men der var ingen bak-ved dem; — birkebeinerne satte tilskogs, over vid-der og moer og bakker, saa langt benene vilde bære dem. Det utrolige skedde; Haakon tapte og jeg vandt. Der er en lønlig rædsel i den seier. Du store himlens Gud, der er altsaa ingen sikker lov deroppe som alt skal gaa efter? Der ligger ingen seirende magt i det at ha ret? [*Vildt avbrytende.*] Jeg er syk, jeg er syk! — Hvorfor skulde ikke retten være paa min side? Er det ikke likesom Gud selv vilde gjøre mig viss paa det siden han lot mig seire? [*Grublende.*] Muligheten er like; — ikke en fjær mere paa den ene side end paa den anden, og dog — [*ryster paa hode*] dog tynger vegten for Haakon.¹⁹ Jeg har hat og hete ønsker at kaste i min skaal, og

dog tynger vegten for Haakon. Kommer tanken om kongsretten uforvarende over mig, da er det altid ham, aldrig mig, som er den sande konge. Skal jeg se mig selv som den rette, da maa det gjøres med kunst,²⁰ jeg maa reise en sindrig bygning, et verk av kløkt; jeg maa jage mindelser fra mig og ta troen med magt. Slik var det aldrig før. Hvad er der da hændt som har gjort mig saa tvilende siden? At bispen brændte brevet? Nei, — derved blev uvissheten evig; men den blev ikke større. Har da Haakon gjort nogen stor kongelig gjerning paa den sidste tid? Nei, sine største gjerninger øvde han da jeg mindst trodde paa ham. [*Sætter sig ned paa høire side.*] Hvad er det? Ha, det er sælsomt; det kommer og svinder som et blaalys;²¹ det danser mig paa tungespidsen likesom naar en har mistet et ord og ikke kan finde det igjen. [*Springer op.*] Ha! Nu har jeg det! Nei —! Jo, jo! nu har jeg det! — “Norge var et rike; det skal bli et folk; alle skal bli ett, og alle skal vite med sig selv at de er ett!” Siden Haakon talte disse galmandsord, staar han stadig for mig som den rette konge. — [*Ser angst frem for sig og hvisker:*] Om der glimtet et Guds kald i disse sælsomme ord? Om Gud hadde sittet inde med tanken til nu og vil strø den ut — og har kaaret Haakon til saamand?

PAAL FLIDA [*kommer ind fra bakgrunden*]. Herre konge, jeg har nyt at melde.

KONG SKULE. Nyt?

PAAL FLIDA. En mand som kommer nedenfra fjorden, fortæller at birkebeinerne i Tunsberg har sat sine skib paa vandet, og at der har stevnet mange mænd sammen til byen i de sidste dage.

KONG SKULE. Godt, vi vil møte dem — imorgen eller saa.

PAAL FLIDA. Herre, det kunde hænde birkebeinerne tænkte paa at møte os først.

KONG SKULE. Det har de ikke skib nok til, og ikke mandskap heller.

PAAL FLIDA. Men Arnbjørn Jonsson samler baade mandskap og skib rundt om i Viken.

KONG SKULE. Des bedre; saa slaar vi dem allesammen likesom ved Laaka.

PAAL FLIDA. Herre, det gaar ikke saa let at slaa birkebeinerne to ganger i træk.

KONG SKULE. Og hvorfor ikke det?

PAAL FLIDA. Fordi Norges saga ikke melder at slikt er hændt før i tiden. — Skal jeg ikke skikke speidere ut til Hovedø?

KONG SKULE. Det trænges ikke; det er mørk nat og skodde til.

PAAL FLIDA. Ja, ja, kongen skjønner det bedst; men kom ihug, herre, at alle er jer imot her i Viken. Bymændene i Oslo hater jer, og kommer birkebeinerne, saa gjør de fælles sak med dem.

KONG SKULE [*med liv*]. Paal Flida, skulde det ikke være tænkelig at jeg kunde faa vikværingerne paa min side?

PAAL FLIDA [*ser forundret paa ham og ryster paa hodet*]. Nei, herre, det er ikke tænkelig.

KONG SKULE. Og hvorfor ikke?

PAAL FLIDA. Nei, for I har jo trønderne paa eders side.

KONG SKULE. Baade trøndere og vikkværing
vil jeg ha!

PAAL FLIDA. Nei, herre, det er ikke gjørlig.

KONG SKULE. Ikke tænkelig; ikke gjørlig! Og
hvorfør — hvorfør ikke?

PAAL FLIDA. Fordi vikkværingen er vikkværing
og trønderen trønder, og fordi sagaen ikke melder
om andet, og fordi det altid har været slik.

KONG SKULE. Ja, ja, — du har ret. Gaa.

PAAL FLIDA. Og jeg skal ingen speidere sende?

KONG SKULE. Vent til daggry. [*Paal Flida
gaar.*] Norges saga melder ikke om slikt; det har
aldrig været saa før. Paal Flida svarer mig som
jeg svarte Haakon. Er der da trappetrin baade
over og under? Høiner Haakon sig likesaa høit
over mig som jeg høiner mig over Paal Flida?
Skulde Haakon ha faat syn for de ufødte tanker, og
ikke jeg? Hvem var jevnhøi med Harald Haar-
fagre den tid der sat en konge paa hvert nes, og han
sa: nu faar de falde; herefter skal der kun være én.
Han kastet den gamle saga overende, skapte en ny
saga. [*Ophold; han gaar grundende frem og til-
bake; derpaa stanser han.*] Kan en mand ta Guds
kaldelse fra en anden saaledes som han kan ta vaa-
ben og guld fra sin fældte fiende? Kan et kongs-
emne ta kongsgjerningen paa sig saaledes som han
kan ta kongskaapen paa? Eken som fældtes til
skibstømmer, kan den si: jeg vil være masten i ski-
bet, jeg vil ta furuens gjerning, peke rank og skin-
nende opad, bære gylden fløi paa toppen, slaa med
hvite, bugnende seil i solskinnnet og synes for folket
langt, langt borte? — Nei, nei, du tunge, knudrede

ekestamme, din plads er under kjølen; der skal du ligge og gjøre nytte; stilt og uset av hvert øie oppe i dagen; — dig er det som skal hindre skibet fra at kandre i uveiret; masten med guldfloi og med bugnende seil skal føre det frem mot det nye, mot det ukjendte, mot de fremmede strande og mot den vordende saga! [*Heftig.*] Siden Haakon talte sin store kongstanke ut, ser jeg ingen anden tanke i verden end den ene. Kan jeg ikke ta den og gjøre den til sandhet, saa øiner jeg ingen tanke at stride for. [*Tankefuld.*] Og kan jeg det da ikke? Hvis jeg ikke kunde, hvorfor elsker jeg da Haakons tanke?

JATGEIR [*kommer ind fra bakgrunden*]. Tilgi, herre konge, at jeg kommer —

KONG SKULE. Godt at du kommer, skald!

JATGEIR. Jeg hørte bymændene tale gaatefuldt i herberget om at —

KONG SKULE. Vent med det. Si mig, skald; du som har faret vidt om i fremmede lande, har du nogentid set en kvinde elske et fremmed barn? Ikke blot ha det kjær, — det mener jeg ikke; men elske det, elske det med sin sjæls heteste kjærlighet?

JATGEIR. Det gjør kun de kvinder som ikke har egne børn at elske.

KONG SKULE. Kun de kvinder —

JATGEIR. Og helst de kvinder som er ufrugtbare.

KONG SKULE. Helst de ufrugtbare —? De elsker de andres børn med al sin heteste kjærlighet?

JATGEIR. Det hænder ofte.

KONG SKULE. Og hænder det ikke ogsaa stundom at slik ufrugtbar kvinde dræper en andens barn, fordi hun selv intet har?

JATGEIR. Aa jo; men hun gjør ikke klokt i det.

KONG SKULE. Klokt?

JATGEIR. Nei, ti hun gir sorgens gave til den hvis barn hun dræper.

KONG SKULE. Tror du at sorgens gave er saa meget god?

JATGEIR. Ja, herre.

KONG SKULE [*ser visst paa ham*]. Der er likesom to mænd i dig, islænding. Sitter du mellem hirden i lystig lag, saa drar du kappe og kofte over hver din tanke; er en ene med dig, ligner du stundom dem en faar lyst til at vælge sin ven iblandt. Hvorav kommer det?

JATGEIR. Naar I gaar til svømning i elven, herre, saa klær I eder ikke av hvor kirkealmuen maa forbi; men I søker jer et lønlig skjul.

KONG SKULE. Forstaar sig.

JATGEIR. Jeg har sjælens blygsel; derfor klær jeg mig ikke av naar der er saa mange i hallen.

KONG SKULE. Hm. [*Kort ophold.*] Si mig, Jatgeir, hvorledes gik det til at du blev skald? Hvem lærte du skaldskapet av?

JATGEIR. Skaldskap læres ikke, herre.

KONG SKULE. Læres det ikke? Hvorledes gik det da til?

JATGEIR. Jeg fik sorgens gave og saa var jeg skald.

KONG SKULE. Saa det er sorgens gave som skalden trænger?

JATGEIR. Jeg trængte sorgen; der kan være andre som trænger troen eller glæden — eller tvilen —

KONG SKULE. Tvilen ogsaa?

JATGEIR. Ja; men da maa den tvilende være sterk og frisk.

KONG SKULE. Og hvem kalder du en ufrisk tviler?

JATGEIR. Den som tviler paa sin egen tvil.²²

KONG SKULE [*langsomt*]. Det tykkes mig at være døden.

JATGEIR. Det er værre; det er tusmørket.

KONG SKULE [*raskt idet han likesom ryster tankerne av sig*]. Hvor er mine vaaben! Jeg vil stride og handle, — ikke tænke. Hvad var det du vilde melde mig da du kom?

JATGEIR. Jeg vilde melde hvad jeg merket i herberget. Bymændene taler lønlig sig imellem; de ler haanlig og spør om vi vet saa visst at kong Haakon er vesterpaa; der er noget de glæder sig over.

KONG SKULE. De er vikværinger, og vikværingerne er mig imot.

JATGEIR. De spotter over at kong Olavs helgen-skrin ikke kunde flyttes ut paa tingvolden da I blev hyldet; de sir det er et ondt varsel.

KONG SKULE. Næste gang jeg kommer til Nidaros skal skrinet ut; det skal staa under aapen himmel om jeg saa skal rive Olavskirken i grus og vide tingvolden ut over den tomt den stod paa!

JATGEIR. Sterk gjerning er det; men jeg skal digte et kvad derom likesaa sterkt som gjerningen.

KONG SKULE. Sitter du inde med mange udigtede kvad, Jatgeir?

JATGEIR. Nei, men med mange ufødte; de undfanges ett efter ett, faar liv, og saa fødes de.

KONG SKULE. Og hvis jeg som er konge og har magten, hvis jeg lot dig dræpe, vilde saa hver en ufødt skaldetanke du bærer paa, dø med dig?

JATGEIR. Herre, det er en stor synd at dræpe en fager tanke.

KONG SKULE. Jeg spør ikke om det er synd; men jeg spør om det er gjørlig?

JATGEIR. Jeg vet ikke.

KONG SKULE. Har du aldrig hat en anden skald til ven, og har han aldrig skildret for dig et stort og herlig kvad som han vilde digte?

JATGEIR. Jo, herre.

KONG SKULE. Ønsket du saa ikke at du kunde dræpe ham for at ta hans tanke og digte kvadet selv?

JATGEIR. Herre, jeg er ikke ufrugtbar; jeg har egne børn; jeg trænger ikke til at elske andres. [Gaar.]

KONG SKULE [*efter et ophold*]. Islændingen er visselig skald. Han taler Guds dypeste sandhet og vet det ikke. — Jeg er som en ufrugtbar kvinde. Derfor elsker jeg Haakons kongelige tankebarn, elsker det med min sjæls heteste kjærlighet. O, kunde jeg ogsaa knæsette²⁸ det! Det vilde dø i mine hænder. Hvad er bedst, enten at det dør i mine hænder, eller at det vokser sig stort i hans? Faar jeg fred i sjælen hvis det sker? Kan jeg forsage? Kan jeg se paa at Haakon sætter sig slikt eftermæle? — Hvor det er dødt og tomt indeni mig,

— og rundt om. Ingen ven —; islændingen! [*Gaar til døren og roper ut.*] Er skalden gaat fra kongsgaarden?

EN HIRDMAND [*utenfor*]. Nei, herre, han staar i forhallen og taler med vakten.

KONG SKULE. Saa si han skal komme ind! [*Gaar nedover til bordet; om litt kommer Jatgeir.*] Jeg kan ikke sove, Jatgeir; det er alle de store kongelige tanker som holder mig vaaken, ser du.

JATGEIR. Det er med kongens tanker som med skaldens, kan jeg skjønne. De flyver høiest og vokser bedst naar der er stilhet og nat omkring.

KONG SKULE. Er det saa med skaldens ogsaa?

JATGEIR. Ja, herre; intet kvad fødes ved dagslys; det kan tegnes ned i solskin; men det digter sig en stille natteime.

KONG SKULE. Hvem gav dig sorgens gave, Jatgeir?

JATGEIR. Den jeg elsket.

KONG SKULE. Hun døde da?

JATGEIR. Nei, hun svek mig.

KONG SKULE. Og saa blev du skald?

JATGEIR. Ja, saa blev jeg skald.

KONG SKULE [*griper ham om armen*]. Hvad gave trønger jeg for at bli konge?

JATGEIR. Ikke tvilens; ti da spurte I ikke saa.

KONG SKULE. Hvad gave trønger jeg?

JATGEIR. Herre, I er jo konge.

KONG SKULE. Tror du til hver en tid saa visst at du er skald?

JATGEIR [*ser en stund taus paa ham og spør*]:
Har I aldrig elsket?

KONG SKULE. Jo engang, — brændende, fagert
og i brøde.

JATGEIR. I har en hustru.

KONG SKULE. Hende tok jeg til at føde mig
sønner.

JATGEIR. Men I har en datter, herre, — en mild
og herlig datter.

KONG SKULE. Var min datter en søn, saa spurte
jeg ikke dig hvad gave jeg trængte. [*Utbrytende.*]
Jeg maa ha nogen om mig som lyder mig uten vilje
selv, — som tror usvikelig paa mig, som vil holde
sig inderst til mig i godt og ondt, som kun lever for
at lyse og varme over mit liv, som maa dø om jeg
falder. Gi mig et raad, Jatgeir skald!

JATGEIR. Kjøp eder en hund, herre.

KONG SKULE. Skulde ikke et menneske strække
til?

JATGEIR. Slikt menneske maatte I lete længe
efter.

KONG SKULE [*pludselig*]. Vil du være det for
mig, Jatgeir? Vil du være mig en søn? Du skal
faa Norges krone i arv, — du skal faa laud og rike
hvis du vil være mig en søn, leve for mit livsverk og
tro paa mig!

JATGEIR. Og hvad sikkerhet skulde jeg stille for
at jeg ikke hyklet —?

KONG SKULE. Slip dit kald i livet; digt aldrig
mere, saa vil jeg tro dig!

JATGEIR. Nei, herre, — det var at kjøpe kronen
for dyrt.

KONG SKULE. Tænk dig om! Det er mere at være konge end at være skald!

JATGEIR. Ikke altid.

KONG SKULE. Det er kun dine udigtede kvad du skal ofre!

JATGEIR. Udigtede kvad er stedse de fagreste.

KONG SKULE. Men jeg maa — jeg maa ha et menneske som kan tro paa mig! Blot et eneste! Jeg føler det, — har jeg det, saa er jeg frelst!

JATGEIR. Tro paa eder selv, da er I frelst!

PAAL FLIDA [*kommer ilsomt*]. Kong Skule, verg jør nu! Haakon Haakonssøn ligger ved Elgjarnes med hele sin flaaete!

KONG SKULE. Ved Elgjarnes —! Han er ikke langt borte da.

JATGEIR. Nu i staa og plate! Sker der mandefald inat, skal jeg gladelig være den første som falder for eder!

KONG SKULE. Du som ikke vilde leve for mig.

JATGEIR. En mand kan falde for en andens livsverk; men skal han bli ved at leve, saa maa han leve for sit eget. [*Gaar.*]

PAAL FLIDA [*utaalmodig*]. Hvad byder I at jeg skal gjøre, herre? Birkebeinerne kan være i Oslo inden en time!

KONG SKULE. Bedst var det om vi kunde fare til den hellige Thomas Becketts grav;²⁴ han har hjulpet saa mangen sorgfuld og angrende sjæl.

PAAL FLIDA [*sterkere*]. Herre, tal ikke vildt nu! Birkebeinerne er over os, sir jeg!

KONG SKULE. La alle kirker lukkes op at vi kan ty derind og faa grid.

PAAL FLIDA. I kan slaa alle eders fiender med ett slag, og saa vil I ty ind i kirkerne!

KONG SKULE. Ja, ja, hold alle kirkerne aapne.

PAAL FLIDA. Vær viss paa Haakon bryter kirkefreden naar det gjælder varbelgerne.

KONG SKULE. Det gjør han ikke; Gud vil skjærme ham mot slik brøde; — Gud skjærmer altid Haakon.

PAAL FLIDA [*med dyp og smertelig vrede*]. Den som hørte jer tale nu, han maatte spørre: hvem er konge i dette land?

KONG SKULE [*smiler sørgmodig*]. Ja, Paal Flida, det er det store spørsmål: hvem er konge i dette land?

PAAL FLIDA [*bønlig*]. I er sjælesyk inat, herre; la mig handle for eder.

KONG SKULE. Ja, ja, gjør saa.

PAAL FLIDA [*gaaende*]. Først vil jeg bryte alle broer av.

KONG SKULE. Avsindige mand! Bli! — Bryte alle broer av! Vet du hvad det vil si? Jeg har prøvet det;²⁵ — vogt dig for slikt!

PAAL FLIDA. Hvad vil I da, herre?

KONG SKULE. Jeg vil tale med Haakon.

PAAL FLIDA. Han vil svare jer med sverdets tunge!

KONG SKULE. Gaa, gaa; — du skal faa min vilje at vite siden.

PAAL FLIDA. Hvert øieblik er dyrt nu! [*Griper hans haand.*] Kong Skule, la os bryte alle broer av, slaas som varger og lite paa himlen!

KONG SKULE [*dæmpet*]. Himlen liter ikke paa mig; jeg tør ikke lite paa himlen heller.

PAAL FLIDA. Kort blev vargelbelgernes saga.

[*Gaar ut i bakgrunden.*]

KONG SKULE. Hundrede kløktige hoder, tusen væbnede armer raar jeg over; men ikke over ett kjærlig, troende hjerte. Det er kongelig armod, det; ikke mere, ikke mindre.

BAARD BRATTE [*fra bakgrunden*]. Der staar langfarende folk ute som ber at faa tale med eder, herre.

KONG SKULE. Hvem er det?

BAARD BRATTE. En kvinde og en prest.

KONG SKULE. La kvinden og presten komme.

[*BAARD gaar; KONG SKULE sætter sig tankesfuld til høire; litt efter kommer en sortklædt kvinde ind; hun bærer sid kaape, hætte og et tæt slør som skjuler ansigtet; en prest følger hende og blir staaende ved døren.*]

KONG SKULE. Hvem er du?

KVINDEN. En som du har elsket.

KONG SKULE [*ryster paa hodet*]. Der gives ingen som mindes slikt. Hvem er du, spør jeg?

KVINDEN. En som elsker dig.

KONG SKULE. Da er du visselig en av de døde.

KVINDEN [*nærmer sig og sir sagte og inderlig*]: Skule Baardssøn!

KONG SKULE [*reiser sig med et skrik*]. Ingebjørg!

INGEBJØRG. Kjender du mig nu, Skule?

KONG SKULE. Ingebjørg, — Ingebjørg!

INGEBJØRG. O, la mig se paa dig, — se længe, længe paa dig! [*Griper hans hænder; pause.*] Du fagre, elskede, svikfulde mand!

KONG SKULE. Ta sløret væk; se paa mig med de øine som engang var saa klare og blaa som himlen.

INGEBJØRG. De øine har været en regntung himmel i tyve aar; du vilde ikke kjende dem igjen, og du faar aldrig se dem mere.

KONG SKULE. Men din røst er frisk og bløt og ung som dengang!

INGEBJØRG. Jeg har kun brukt den til at hviske dit navn, til at præge din storhet ind i et ungt hjerte, og til at bede hos syndernes Gud om frelse for os to som har elsket i brøde.

KONG SKULE. Det har du gjort?

INGEBJØRG. Jeg har været taus naar jeg ikke talte kjærlighetens ord om dig; — derfor har min røst holdt sig frisk og bløt og ung.

KONG SKULE. Der ligger et liv imellem. Hvert fagert minde fra hin tid har jeg spildt og glemt —

INGEBJØRG. Det var din ret.

KONG SKULE. Og imens har du, Ingebjørg, du varme, trofaste kvinde, siddet der nord i isnende ensomhet og samlet og gjemt!

INGEBJØRG. Det var min lykke.

KONG SKULE. Dig kunde jeg slippe for at vinde magt og rigdom! Hadde du staat som hustru ved min side, skulde det faldt mig lettere at bli konge.

INGEBJØRG. Gud har været mig god at det ikke skedde. Et sind som mit trængte til en stor brøde for at vækkes til anger og bot.

KONG SKULE. Og nu kommer du —?

INGEBJØRG. Som Andres Skjaldarbands enke.

KONG SKULE. Din husbond er død?

INGEBJØRG. Paa veien fra Jerusalem.

KONG SKULE. Saa har han gjort bot for Vegards drap.

INGEBJØRG. Det var ikke derfor min ædle husbond tok korset.

KONG SKULE. Ikke derfor?

INGEBJØRG. Nei, det var min brøde han tok paa sine sterke, kjærlige skuldre; den var det han gik for at tvætte i Jordans flod; den var det han blødde for.

KONG SKULE [*sagte*]. Han har visst alt?

INGEBJØRG. Fra første stund av. Og bisp Nikolas har visst det; ti for ham skriftet jeg; og der var en til som hadde faat det at vite, men paa hvilken maate, er gaatefuldt for mig.

KONG SKULE. Hvem?

INGEBJØRG. Vegard Væradal.

KONG SKULE. Vegard!

INGEBJØRG. Han hvisket et haansord om mig i øret paa min husbond; da drog Andres Skjaldarband sit sverd og dræpte ham paa stedet.

KONG SKULE. Han verget den som jeg svek og glemte. — Og hvorfor søker du mig nu?

INGEBJØRG. For at ofre dig det sidste.

KONG SKULE. Hvad mener du?

INGEBJØRG [*peker mot presten, der staar ved døren*]. Se ham! — Peter, min søn, kom!

KONG SKULE. Din søn —?

INGEBJØRG. Og din, kong Skule.

KONG SKULE [*halvt forvildet*]. Ingebjørg!

PETER [*nærmer sig i taus bevægelse og kaster sig ned paa knæ for Skule*].

INGEBJØRG. Ta ham! Han har været mit livs lys og trøst i tyve aar; — nu er du Norges konge; kongssønneren maa komme til sin arv; jeg har ingen ret til ham længer.

KONG SKULE [*løfter ham op i stormende glæde*]. Op til mit hjerte, du som jeg saa brændende har higet efter! [*Kryster ham i sine armer, slipper ham, ser paa ham og favner ham igjen.*] Min søn! Min søn! Jeg har en søn! Ha, ha, ha; hvem vil nu staa mig imot! [*Gaar over til Ingebjørg og griper hendes haand.*] Og du, du gir mig ham, Ingebjørg! Du tar jo ikke dit ord igjen? Du gir mig ham jo?

INGEBJØRG. Tungt er offeret, og neppe skulde jeg kunnet bragt²⁶ det hvis ikke bisp Nikolaus hadde sendt ham til mig med brev og bud om Andres Skjaldarbands død. Bispens var det der la det tunge offer paa mig som bot for al min brøde.

KONG SKULE. Saa er brøden slettet ut; og fra nu av er han min alene; ikke saa, min alene?

INGEBJØRG. Jo; men et løfte kræver jeg av dig.

KONG SKULE. Himmell og jord, krævv alt hvad du vill!

INGEBJØRG. Han er ren som et Guds lam nu jeg gir ham i dine hænder. Det er en farefull vei den

som bærer op til kongssættet; la ham ikke ta skade paa sin sjæl. Hører du, kong Skule, la ikke mit barn ta skade paa sin sjæl!

KONG SKULE. Det lover og sverger jeg dig!

INGEBJØRG [*griper hans arm*]. Fra første færd du skjønner at han lider skade paa sin sjæl, saa la ham heller dø!

KONG SKULE. Heller dø! Det lover og sverger jeg!

INGEBJØRG. Saa farer jeg trøstig nord til Haa-logaland.

KONG SKULE. Ja, du kan trøstig fare.

INGEBJØRG. Der vil jeg angre og bede til Herren kalder mig. Og naar vi møtes hos Gud, kommer han ren og skyldfri til sin mor!

KONG SKULE. Ren og skyldfri! [*Vender sig til Peter.*] La mig se paa dig! Ja, det er din mors træk og mine; du er den jeg har længtes saa saart efter.

PETER. Min fader, min store, herlige fader;²⁷ la mig leve og stride for dig! La din sak bli min, og la saa din sak være hvilken den vil, — jeg vet dog at jeg strider for det rette!

KONG SKULÈ [*med et skrik av glæde*]. Du tror paa mig! Du tror paa mig!

PETER. Uryggelig.

KONG SKULE. Saa er alt godt; saa er jeg visse-
lig frelst! Hør, du skal kaste prestekappen! Erke-
bispen skal løse dig fra kirkeløftet; kongssønnen
skal bære sverd, gaa ustanselig frem til magt og
hæder.

PETER. Sammen med dig, min høie fader! Sammen, vi to alene!

KONG SKULE [*trykker ham ind til sig*]. Ja, sammen, vi to alene!

INGEBJØRG [*for sig selv*]. At elske, ofre alt, og glemmes, det blev min saga. [*Gaar stille ut i bakgrunden.*]

KONG SKULE. Et stort kongsverk skal gøres i Norge nu! Peter, min søn, hør! Alt folket vil vi vække og samle til ett; vikværing og trønder, haalogalending og agdeværing, oplænding og sogndøl, alt skal være som én stor slekt, — og da kan du tro landet vil ta vekst!²⁸

PETER. Hvilken stor og svimlende tanke det er —!

KONG SKULE. Fatter du den?

PETER. Ja — ja! — Klart —!

KONG SKULE. Og tror du paa den?

PETER. Ja, ja; ti jeg tror paa dig!

KONG SKULE [*vildt*]. Haakon Haakonssøn maa falde!

PETER. Naar du vil det, saa er det ret at han falder.

KONG SKULE. Det vil koste blod; men det faar ikke hjælpe.

PETER. Det er ikke spildt det blod som flyter for din sak.

KONG SKULE. Din skal al magten være naar jeg faar fæstnet riket. Du skal sitte i kongssættet med ring om panden, med purpurkaapen flommende vid over dine skuldre; alle mænd i landet skal bøie sig

for dig — [*Lurtoner høres langt borte.*] Ha! hvad er det! [*Med et skrik.*] Birkebeinerhæren! Hvad var det Paal Flida sa —? [*Iler mot bakgrunden.*]

PAAL FLIDA [*kommer ind og roper*]: Nu er timen over os, kong Skule!

KONG SKULE [*forvildet*]. Birkebeinerne! Kong Haakons hær! Hvor er de?

PAAL FLIDA. De myldrer i tusenvis ned over Ekeberg.²⁹

KONG SKULE. Blaas til vaaben! Blaas! Blaas! Gi raad; hvor skal vi møte dem?

PAAL FLIDA. Alle kirker staar aapne for os.

KONG SKULE. Birkebeinerne, spør jeg —!

PAAL FLIDA. For dem staar alle broer aapne.

KONG SKULE. Usalige mand, hvad har du gjort!

PAAL FLIDA. Lystret min konge.

KONG SKULE. Min søn! Min søn! Ve mig; jeg har forspildt dit kongerike!

PETER. Nei, du vil seire! Saa stor en kongstanke dør ikke!

KONG SKULE. Ti, ti! [*Lurtoner og rop høres nærmere.*] Tilhest; til vaaben! Det gjælder mere end mænds liv og død her! [*Iler ut i bakgrunden; de øvrige følger efter.*]

EN GATE I OSLO.

[*Lave træhus med bislag paa begge sider. I bakgrunden St. Hallvards kirkegaard, indelukt av en høi mur med port. Paa venstre side ved enden av muren ses kirken, hvis hovedindgang staar aapen. Det er endnu nat; litt efter begynder dagen at gry. Stormklokken gaar; langt borte til høire høres fjerne hærskrig og forvirret larm.*]

KONG SKULES LURSVEND [*kommer fra høire, blaaser i luren og roper*]: Til vaaben! Til vaaben, alle kong Skules mænd! [*Blaaser igjen og gaar videre; om litt hører man ham blaase og rope i næste gate.*]

EN KVINDE [*kommer ut i en husdør til høire*]. Du store barmhjertige Gud, hvad er det?

EN BYMAND [*som er kommet havt paaklædt ut fra et hus paa den anden side av gaten*]. Birkebeinerne er i byen! Nu faar Skule løn for alle sine ugjerninger.

EN AV SKULES MÆND [*kommer med nogen andre, bærende kapper og vaaben paa armene, ind fra en sidegate til venstre*]. Hvor er birkebeinerne?

EN ANDEN AV SKULES MÆND [*fra et hus til høire*]. Jeg vet ikke!

FØRSTE. Hys! Hør! De maa være nede ved Gjeitebroen.

ANDEN. Ned til Gjeitebroen da! [*Alle iler ut til høire; en bymand kommer løpende fra samme side.*]

FØRSTE BYMAND. Hei, grande, hvor kommer I fra?

ANDEN BYMAND. Nede fra Loelven; der gaar det stygt til.

KVINDEN. Sankt Olav og Sankt Hallvard! Er det birkebeinerne, eller hvem er det?

ANDEN BYMAND. Ja visst er det birkebeinerne; kong Haakon er med; hele flaaten lægger ind til bryggen; men selv gik han iland med sine bedste mænd ute ved Ekebergstøen.⁸⁰

FØRSTE BYMAND. Saa tar han hevn for mandefaldet ved Laaka!

ANDEN BYMAND. Ja, det kan I lite paa!

FØRSTE BYMAND. Se der, — der flygter alt varbelgerne!

[En flok av Skules mænd kommer flygtende ind fra høire.]

EN AV MÆNDENE. Ind i kirken! Ingen kan staa sig mot birkebeinerne slik som de farer frem inat!

[Flokken iler ind i kirken og stænger døren indenfor.]

ANDEN BYMAND *[ser ut til høire]*. Jeg skimter et merke langt nede i gaten; det maa være kong Haakons.

FØRSTE BYMAND. Se, se hvor vargelgerne flygter!

[En ny flok kommer ind fra høire.]

EN AV MÆNDENE. La os berge os i kirken og be om grid! *[De stormer mot porten.]*

FLERE VARBELGER. Der er stængt; der er stængt!

DEN FØRSTE. Opper til Martestokke da!

EN ANDEN. Hvor er kong Skule?

DEN FØRSTE. Jeg vet ikke. Avsted, der ser jeg birkebeinerne merke! *[De flygter forbi kirken ut til venstre.]*

[HAAKON kommer fra høire med sine merkesmænd, GREGORIUS JONSSØN, DAGFINN BONDE og flere andre mænd.]

DAGFINN BONDE. Hør hærskricket! Skule fylker sine mænd bak kirkegaarden.

EN GAMMEL BYMAND [*roper fra sin sval til Haakon*]. Vogt eder, kjære herre; vargbelgerne er gramme nu de slaas for livet!

HAAKON. Er det dig, gamle Gutorm Erlends-
søn? Du har stridt baade for min far og for min
farfar, du.

BYMANDEN. Gud gi jeg kunde stride for eder
ogsaa.

HAAKON. Du er for gammel til det, og det træn-
ges ikke; der kommer folk til mig allevegne fra.

DAGFINN BONDE [*peker ut over muren til høire*].
Der kommer hertugens merke!

GREGORIUS JONSSØN. Hertugen selv! Han riden
paa sin hvite stridshest.

DAGFINN BONDE. Vi maa hindre ham utgang
gjennem porten her.

HAAKON. Blaas! Blaas! [*Lursvenden blaaser*].
Bedre blaaste du, hundehvalp, da du blaaste for
penger paa Bergens brygge!

[*Lursvenden blaaser igjen, men sterkere
end første gang; der kommer mange folk
til.*]

EN VARBELG [*fra høire, flygtende henimot kir-
ken, forfulgt av en birkebein*]. Spar livet! Spar
livet!

BIRKEBEINEN. Ikke om du saa sat paa alteret!
[*Hugger ham ned.*] En kostbar kappe later det til
du har; den kan jeg bruke. [*Vil ta kappen, men
utstøter et skrik og kaster sit sverd fra sig.*] Herre
konge, ikke et slag mere slaar jeg for eder!

DAGFINN BONDE. Og det sir du i slik en stund!

BIRKEBEINEN. Ikke et slag mere!

DAGFINN BONDE [*hugger ham ned*]. Nei, nu kan du ogsaa spare dig det!

BIRKEBEINEN [*pekende paa den døde varbelg*]. Jeg mente jeg hadde gjort nok da jeg dræpte min egen bror. [*Dør.*]

HAAKON. Hans bror!

DAGFINN BONDE. Hvad! [*Gaar hen til varbelgens lik.*]

HAAKON. Er det sandt?

DAGFINN BONDE. Det er nok saa.

HAAKON [*rystet*]. Her ses det bedst hvad krig det er vi fører. Bror mot bror, far mot søn; — ved Gud den almægtige, dette maa ha en ende!

GREGORIUS JØNSSØN. Der kommer hertugen i fuld kamp med Knut jarls flok!

DAGFINN BONDE. Stæng porten for ham her, kongsmænd!

[Indenfor muren kommer de kjæmpende tilsyne. Varbelgerne baner sig vei mot venstre, drivende birkebeinerne fot for fot tilbake. KONG SKULE rider paa sin hvite stridshest, med draget sverd. PETER gaar ved siden og holder hestens tøjler, i den venstre haand et høit opløftet krusifiks. PAAL FLIDA bærer Skules merke, der er blaat med en staaende gylden løve uten øks.]

KONG SKULE. Hug ned for fote! Spar ingen! Der er kommet et nyt kongsemne i Norge!

BIRKEBEINERNE. Et nyt kongsemne, sir han!

HAAKON. Skule Bårdssøn, la os dele riket!

KONG SKULE. Alt eller intet!

HAAKON. Tænk paa dronningen, eders datter!

KONG SKULE. Jeg har en søn, jeg har en søn!
Jeg tænker ikke paa andre end ham!

HAAKON. Jeg har ogsaa en søn; — falder jeg,
saa faar han riket!

KONG SKULE. Dræp kongsbarnet hvor I finder
det! Dræp det paa kongssættet; dræp det for al-
teret; dræp det, dræp det i dronningens arm!

HAAKON. Der fældte du din dom!

KONG SKULE [*hugger om sig*]. Dræp, dræp for
fote! Kong Skule har en søn! Dræp! Dræp!

[*Kampen trækker sig utenfor til venstre.*]

GREGORIUS JONSSØN. Vargbelgerne hugger sig
igjennem!

DAGFINN BONDE. Ja, men bare for at flygte.

GREGORIUS JONSSØN. Ja ved himlen, — den
anden port staar aapen; der flygter de alt!

DAGFINN BONDE. Opper til Martestokke. [*Rø-
per ut:*] Efter dem, efter dem, Knut jarl! Ta hevn
for mandefaldet ved Laaka!

HAAKON. I hørte det; han dømte mit barn fred-
løs, — mit skyldfri barn, Norges kaarne konge efter
mig!

KONGSMÆNDENE. Ja, ja, vi hørte det!

HAAKON. Og hvad straf er sat for slik brøde?

MÆNDENE. Døden!

HAAKON. Saa maa han ogsaa dø! [*Løfter haan-
den til ed.*] Her sverger jeg det; Skule Baardssøn
skal dø hvor han træffes paa uhellig grund!

DAGFINN BONDE. Det er hver trofast mands
pligt at fælde ham.

EN BIRKEBEIN [*fra venstre*]. Nu flygter hertug Skule!

BYMÆNDENE. Birkebeinerne har seiret!

HAAKON. Hvad vei?

BIRKEBEINEN. Forbi Martestokke opover til Eidsvold; de fleste hadde sine hester staaende oppe i gaterne; ellers var ikke en eneste sluppet fra det med livet.

HAAKON. Gud være takket for hjelpen denne gang ogsaa! Nu kan dronningen frit komme iland fra flaaaten.

GREGORIUS JONSSØN [*peker ut til høire*]. Hun er alt iland, herre; der kommer hun.

HAAKON [*til dem som staar nærmest om ham*]. Det tungeste staar igjen; hun er en kjærlig datter; — hør, — intet ord til hende om al den fare som truer barnet. Lov mig alle som én at verge eders konges søn; men la ikke hende vite noget.

MÆNDENE [*dæmpet*]. Det lover vi!

MARGRETE [*kommer med fruer og følge fra høire*]. Haakon, min husbond! Himlen har skjermet dig; du har seiret og er uskadt.

HAAKON. Ja, jeg har seiret. Hvor er barnet?

MARGRETE. Paa kongsskibet, i sikre mænds hænder.

HAAKON. Gaa flere derned.

[*Nogen av mændene gaar.*]

MARGRETE. Haakon, hvor er — hertug Skule?

HAAKON. Han har tat veien op til Oplandene.

MARGRETE. Saa lever han da! — Min husbond, faar jeg lov at takke Gud fordi han lever?

HAAKON [*i smertelig kamp med sig selv*]. Hør mig, Margrete; du har været mig en trofast hustru, har fulgt mig i godt og ondt, du har været saa usigelig rik paa kjærlighet; — nu maa jeg volde dig en tung sorg; jeg vilde det nødig; men jeg er konge, derfor maa jeg —

MARGRETE [*spændt*]. Gjælder det — hertugen?

HAAKON. Ja. Der kan ikke ramme mig nogen smerteligere lod end at skulle leve mit liv langt borte fra dig; men dersom du finder det maa saa være efter det jeg nu sir dig, — tykkes det dig at du ikke længer tør sitte ved min side, ikke længer kan se paa mig uten at bli blek, — nu, saa faar vi skilles ad — leve hver for sig, — og jeg skal ikke laste dig for det.

MARGRETE. Skilles fra dig! Hvor kan du tænke en slik tanke! Gi mig din haand —!

HAAKON. Rør den ikke! — Den var nylig løftet til ed —

MARGRETE. Til ed?

HAAKON. En ed som satte ubrytelig segl paa en dødsdom.

MARGRETE [*med et skrik*]. Min far! O, min far! [*Vakler; et par av kvinderne iler til og støtter hende.*]

HAAKON. Ja, Margrete, som konge har jeg dømt din far til døden.

MARGRETE. Saa har han visselig forbrutt sig værre end da han tok kongsnavn.

HAAKON. Det har han; — og finder du nu at vi faar skilles, saa la det ske.

MARGRETE [*nærmere og sterkere*]. Vi kan aldrig skilles! Jeg er din hustru, intet andet i verden end din hustru!

HAAKON. Er du sterk nok? Hørte og forstod du alt? Jeg dømte din far.

MARGRETE. Jeg hørte og forstod alt. Du dømte min far.

HAAKON. Og du kræver ikke at vite hvad hans brøde var?

MARGRETE. Det er jo nok naar du kjender den.

HAAKON. Men det var til døden jeg dømte ham!

MARGRETE [*knæler ned for kongen og kysse hans haand*]. Min husbond og høie herre, du dømmes retfærdig!³¹

[*Teppet falder.*]

FEMTE AKT.

[En stue paa kongsgaarden i Nidaros. Indgangsdøren er til høire; foran paa samme side et vindu. Til venstre en mindre dør. Det er i mørkningen; PAAL FLIDA, BAARD BRATTE og flere av kong Skules fornemste mænd staar ved vinduet og ser opad.]

EN HIRDMAND. Hvor rød den lyser!

EN ANDEN. Den strækker sig over halve himlen, som et gloende sverd.

BAARD BRATTE. Du hellige kong Olav, hvad varsler slikt rædselstegn?

EN GAMMEL VARBELG. Det varsler visselig en stor høvdings død.

PAAL FLIDA. Haakons død, I gode varbelger. Han ligger ute i fjorden med flaaaten; vi kan vente ham til byen ikveld; — denne gang hører det os til at seire!

BAARD BRATTE. Lit ikke paa det; der er ikke stort mot i hæren nu.

DEN GAMLE VARBELG. Det er rimelig nok; like siden flugten fra Oslo har jo kong Skule stængt sig inde og vil hverken se eller tale med sine mænd.

FØRSTE HIRDMAND. I byen er der dem som ikke vet enten de skal tro han lever eller han er død.

PAAL FLIDA. Kongen maa ut, saa syk han end er. Tal til ham, Baard Bratte, — det gjælder alles frelse.

BAARD BRATTE. Nytter ikke; jeg har talt til ham før.

PAAL FLIDA. Saa faar jeg selv prøve. [*Gaar til døren paa venstre side og banker.*] Herre konge, I maa ta styret i egne hænder; det gaar ikke længer paa slik vis.

KONG SKULE [*indenfor*]. Jeg er syk, Paal Flida!

PAAL FLIDA. Kan I vente andet? I har jo ikke spist paa to dage; I maa styrke og pleie jer —

KONG SKULE. Jeg er syk.

PAAL FLIDA. Ved den almægtige, det faar ikke hjelpe. Kong Haakon ligger ute paa fjorden og kan ventes her ind til Nidaros hvad tid det skal være.

KONG SKULE. Slaa ham for mig! Dræp ham og kongsbarnet.

PAAL FLIDA. I maa selv være med, herre!

KONG SKULE. Nei, nei, nei, — I er sikrest paa lykken og seiren naar jeg ikke er med.

PETER [*kommer fra høire; han er vaabenklædt*]. Der er uro mellem bymændene; de stimler sammen i store flokker foran kongsgaarden.

BAARD BRATTE. Taler ikke kongen til dem, saa svigter de ham naar det mest gjælder.

PETER. Saa maa han tale til dem. [*Ved døren til venstre.*] Far! Trønderne, dine troeste mænd, falder fra dig hvis du ikke gir dem mot!

KONG SKULE. Hvad sa skalden?

PETER. Skalden?

KONG SKULE. Skalden som døde for min sak i Oslo. En kan ikke gi hvad en ikke selv eier, sa han.

PETER. Saa kan du heller ikke gi bort riket; ti det er mit efter dig!

KONG SKULE. Nu kommer jeg!

PAAL FLIDA. Gud være lovet!

KONG SKULE [*kommer frem i døren; han er blek og indfalden, hans haar er sterkt graanet*]. I skal ikke se paa mig! Jeg liker ikke I ser paa mig nu jeg er syk! [*Gaar hen til Peter.*] Ta riket fra dig, sir du? Du store himlens Gud, hvad var jeg ifærd med at gjøre!

PETER. O, tilgi mig; — jeg vet jo at det du gjør, er det retteste.

KONG SKULE. Nei, nei, ikke hittil; — men jeg vil være frisk og sterk nu, — jeg vil handle.

HØIE ROP [*utenfor til høire*]. Kong Skule! Kong Skule!

KONG SKULE. Hvad er det?

BAARD BRATTE [*ved vinduet*]. Bymændene stimler sammen; hele kongsgaarden er fuld av folk; — I maa tale til dem.

KONG SKULE. Ser jeg ut som en konge; kan jeg tale nu!

PETER. Du maa, min høie fader!

KONG SKULE. Godt, la saa være. [*Gaar til vinduet og drar forhænget tilside, men slipper det hurtig og farer tilbake av skræk.*] Der staar det gloende sverd over mig igjen!

PETER. Det varsler at seirens sverd er drat for dig.

KONG SKULE. Ja, var det kun saa. [*Gaar til vinduet og taler ut.*] Trøndere, hvad vil I? — her staar eders konge.

EN BYMAND [*utenfor*]. Dra av byen! Birkebeinerne vil myrde og brænde om de finder eder her.

KONG SKULE. Vi faar alle holde sammen. Jeg har været eder en mild konge; jeg har kun krævet ringe krigsstyr —

EN MANDSTEMME [*nede blandt mængden*]. Hvad kalder du da alt det blod som randt ved Laaka og i Oslo?

EN KVINDE. Gi mig min fæstemand igjen!

EN DRENG. Gi mig min far og min bror!

EN ANDEN KVINDE. Gi mig mine tre sønner, kong Skule!

EN MAND. Han er ikke konge; ti han er ikke hylidet paa Hellig Olavs skrin!

MANGE STEMME. Nei, nei, — han er ikke hylidet paa Olavsskrinet! Han er ikke konge!

KONG SKULE [*viker bak forhængen*]. Ikke hylidet —! Ikke konge!

PAAL FLIDA. Usalig var det at ikke helgenskrinet blev baaret ut dengang I blev kaaret.

BAARD BRATTE. Svinger bymændene, kan vi ikke holde os i Nidaros om birkebeinerne kommer.

KONG SKULE. Og de vil svinge saa længe jeg ikke er hylidet paa helgenskrinet.

PETER. Saa la skrinet bæres ut og la dig hylde nu!

PAAL FLIDA [*hoderystende*]. Hvor skulde det være gjørlig?

PETER. Er noget ugjørlig naar det gjælder ham? La blaase til tings og bær skrinet ut!

FLERE AV MÆNDENE [*viker tilbake*]. Kirkeran!²

PETER. Ikke kirkeran; — kom, kom! Korsbrødrene er velsindede mot kong Skule; de vil gi sit minde —

PAAL FLIDA. Det gjør de ikke; de tør ikke gjøre det for erkebispem.

PETER. Er I kongsmænd og vil ikke hjelpe til naar det gjælder saa stor sak! Godt, der er andre dernede som vil være villigere. Min fader og konge, korsbrødrene *skal* gi efter; jeg vil be, jeg vil trygle; la blaase til tings; du skal bære dit kongsnavn med rette. [*Iler ut til høre.*]

KONG SKULE [*glædestraalende*]. Saa I ham! Saa i min herlige søn! Hvor hans øine lystet! Ja, vi vil alle stride og seire. Hvor sterke er birkebeinerne?

PAAL FLIDA. Ikke sterkere end at vi magter dem hvis blot bymændene holder med os.

KONG SKULE. De *skal* holde med os! Vi maa alle være enige nu, og ende denne rædselsstrid. Ser I da ikke det er himlens bud at vi skal ende den? Himlen er vred paa alt Norge for de gjerninger som saa længe har været øvet. Der staar gloende sverd høit deroppe og lyser hver nat; kvinder falder om og føder i kirkerne; der lister sig sjælesot over prester og klosterbrødre, saa de løper gjennem gaterne og roper at den yderste dag³ er kommet. Ja, ved den almægtige, dette skal endes med et eneste slag!

PAAL FLIDA. Hvad byder I at der skal gjøres?

KONG SKULE. Alle broer skal brytes av.

PAAL FLIDA. Gaa, og la alle broer brytes av.

[*En av hirdmændene gaar ut til høre.*]

KONG SKULE. Alle mænd skal samles nede paa Øren; ikke en birkebein skal sætte sin fot i Nidaros.

PAAL FLIDA. Vel talt, konge.

KONG SKULE. Naar helgenskrinet er baaret ut, skal der blaases til tings. Hæren og bymændene skal kaldes sammen.

PAAL FLIDA [*til en av mændene*]. Gaa ut og la lursyenden blaase i gaterne. [*Manden gaar.*]

KONG SKULE [*taler ned til mængden fra vinduet*]. Hold fast ved mig, I sørgende og klagende dernede. Der skal komme fred og lys over landet igjen likesom i Haakons første fagre dage, da kornet gav grøde to ganger hver sommer. Hold fast ved mig; lit paa mig og tro paa mig; det trænger jeg saa usigelig. Jeg skal vaake og stride for jer; jeg skal bløde og falde for jer om det kræves; men svigt mig ikke og tvil ikke —! [*Høit rop som av skræk høres blandt mængden.*] Hvad er det?

EN VILD STEMME. Gjør bot, gjør bot!

BAARD BRATTE [*ser ut*]. Det er en prest som djævelen har besat!

PAAL FLIDA. Han river sin kutte i flænger og pisker sig med svøpe.

STEMMEN. Gjør bot, gjør bot; den yderste dag er kommet!

MANGE RØSTER. Flygt, flygt! Ve over Nidaros! Saa syndig en gjerning!

KONG SKULE. Hvad er hændt?

BAARD BRATTE. Alle flygter, alle viker som om et vildt dyr var kommet imellem dem.

KONG SKULE. Ja, alle flygter — [*Med et utrop av glæde*]. Ha! likegodt; — vi er frelst; se, se, — kong Olavs skrin staar midt i kongsgaarden!

PAAL FLIDA. Kong Olavs skrin!

BAARD BRATTE. Ja, ved himlen, — der staar det!

KONG SKULE. Korsbrødrene er mig tro; saa god en gjerning har de aldrig øvet før!

PAAL FLIDA. Hør; der blaases til tings.

KONG SKULE. Nu skal jeg da lovlig hylde.

PETER [*kommer fra høire*]. Ta kongskaapen om dig; nu staar helgenskrinet ute.

KONG SKULE. Saa har du frelst riket for mig og dig; og tifold vil vi takke de fromme korsbrødre at de gav efter.

PETER. Korsbrødrene, min far; — dem har du intet at takke for.

KONG SKULE. Det var ikke dem som hjalp dig?

PETER. De lyste kirkens ban⁴ over hver den som vaaget at røre helligdommen.

KONG SKULE. Erkebisen altsaa! Endelig har han da git efter.

PETER. Erkebisen lyste værre banstraale end korsbrødrene.

KONG SKULE. O, saa ser jeg at jeg endda har trofaste mænd. I stod her rædde og vek tilbake, I som skulde være mig nærmest, — og dernede i flokken har jeg dem som turde ta saa stor en brøde paa sig for min skyld.

PETER. Ikke én trofast mand har du, som turde ta brøden paa sig.

KONG SKULE. Almægtige Gud, er der da skedd et jertegn; — hvem tok helligdommen ut?

PETER. Jeg, min far!

KONG SKULE [*med et skrik*]. Du!

MÆNDENE [*viker sky tilbake*]. Kirkeraner!

[PAAL FLIDA, BAARD BRATTE og et par andre gaar ut.]

PETER. Gjerningen maatte gjøres. Ingen mands troskap er at lite paa før du er lovlig hyldet. Jeg bad, jeg tryglet korsbrødrene, intet hjalp. Da brøt jeg kirkedøren op; ingen vaaget at følge mig. Jeg sprang op paa høialteret, grep fat i hanken og stemte knærne imot; det var som om en gaatefull magt gav mig mere end menneskelige kræfter. Skrinet løsnet, jeg trak det efter mig nedover kirkegulvet mens banstraalen suste som et uveir høit oppe under hvælvingerne; jeg trak det ut av kirken, alle flygtet og vek for mig; da jeg var kommet midt frem i kongsgaarden, brast hanken; her er den! [*Holder, den i veiret.*]

KONG SKULE [*stille, skrækslagen*]. Kirkeraner!

PETER. For din skyld; for din store kongstankes skyld! Men du vil slette brøden ut; alt hvad der er ondt, vil du slette ut. Der vil komme lys og fred med dig; der vil gaa op en straalende dag over landet; — hvad gjør det saa om der gik en uveirsnat foran?

KONG SKULE. Der stod som en helgensol om dit hode da din mor kom med dig; — og nu tykkes det mig at jeg ser banstraalen lyne.

PETER. Far, far, tænk ikke paa mig; vær ikke ræd for mit ve og vel. Det er jo din vilje jeg har fuldkommet, — hvor kan det regnes mig til last?

KONG SKULE. Jeg vilde eie din tro paa mig, og din tro er blit en synd.

PETER [*vildt*]. For din skyld, for din skyld! Derfor tør ikke Gud andet end tvætte den av!

KONG SKULE. Ren og skyldfri, lovte jeg Ingebjørg, — og han haaner himlen!

PAAL FLIDA [*kommer*]. Alt er i oprør! Rædselsgjerningen har slaat dine mænd med skræk; de flygter ind i kirkerne.

KONG SKULE. De *skal* ut, de *maa* ut!

BAARD BRATTE [*kommer*]. Bymændene har reist sig mot eder; de dræper varbelgerne rundt om paa gaterne og i husene, hvor de kan finde dem!

EN HIRDMAND [*kommer*]. Nu seiler birkebeinerne op i elven!

KONG SKULE. Blaas mine mænd sammen. Ingen maa svigte mig her!

PAAL FLIDA. Ugjørlig; skrækken har lamslaatt dem.

KONG SKULE [*fortvilet*]. Men jeg kan ikke falde nu! Min søn maa ikke dø med en dødsskyld paa sin sjæl!

PETER. Tænk ikke paa mig; du er den eneste det gjælder. La os søke opover til Indherred; der er alle mænd tro!

KONG SKULE. Ja, paa flugt! Følg mig hvem der vil berge livet.

BAARD BRATTE. Hvad vei?

KONG SKULE. Over broen!

PAAL FLIDA. Alle broer er brutt av, herre.

KONG SKULE. Brutt av —! Alle broer brutt av, sir du?

PAAL FLIDA. I skulde brutt dem av i Oslo, saa kunde I latt dem staa i Nidaros.

KONG SKULE. Over elven likevel; — her er liv og salighet at frelse! Paa flugt! Paa flugt! [*Han og PETER iler ut til venstre.*]

BAARD BRATTE. Ja, bedre det end at falde for bymænd og birkebeiner.

PAAL FLIDA. I Guds navn, paa flugt da. [*Alle følger efter Skule.*]

[*Stuen staar en kort stund tom; der høres fjern og forvirret larm fra gaterne; derpaa stormer en flok væbnede bymænd ind gjennem døren til høire.*]

EN BYMAND. Herind! Her maa han være.

EN ANDEN. Dræp ham!

FLERE. Dræp kirkeraneren ogsaa!

EN ENKELT. Far varlig frem; de biter fra sig.

FØRSTE BYMAND. Det har ingen nød; birkebeinerne er alt oppe i gaten.

EN BYMAND [*kommer*]. For sent; kong Skule er flygtet.

FLERE. Hvorhen? Hvorhen?

DEN KOMMENDE. Ind i en av kirkerne, tænker jeg; de er fulde av vargbelger.

FØRSTE BYMAND. Saa la os søke ham; stor tak og løn gir kong Haakon den mand som dræper Skule.

EN ANDEN. Der kommer birkebeinerne.

EN TREDJE. Kong Haakon selv.

MANGE I FLOKKEN [*roper*]. Hil kong Haakon Haakonssøn!

HAAKON [*kommer ind fra høire, fulgt av GREGORIUS JONSSØN, DAGFINN BONDE og en mængde andre*]. Ja, nu er I ydmyge, I trøndere! I har længe nok staat mig imot.

FØRSTE BYMAND [*paa knæ*]. Naade, herre; Skule Baardssøn var saa haardt over os!

EN ANDEN [*ogsaa knælende*]. Han tvang os; ellers hadde vi aldrig fulgt ham.

DEN FØRSTE. Han tok vort gods og nødte os til at slaa for sin uretfærdige sak.

DEN ANDEN. Ak, høie herre, han har været en svøpe for sine venner som for sine uvenner.

MANGE STEMME. Ja, ja, — Skule Baardssøn har været en svøpe for hele landet.

DAGFINN BONDE. Det turde være et sandt ord, det.

HAAKON. Godt; med jer bymænd skal jeg siden tale; det er min agt at straffe strengt hvad der er forbrutt; men først er her andet at tænke paa. Vet nogen hvor Skule Baardssøn er?

FLERE. Inde i en av kirkerne, herre!

HAAKON. Vet I det saa visst?

BYMÆNDENE. Ja, der er alle vargbelgerne.

HAAKON [*sagte til Dagfinn Bonde*]. Han maa findes; sæt vakt for alle kirker i byen.

DAGFINN BONDE. Og naar han findes, skal han fældes uten ophold.

HAAKON [*dæmpet*]. Fældes? Dagfinn, hvor tungt det tykkes mig.

DAGFINN BONDE. Herre, I svor det dyrt⁶ i Oslo.

HAAKON. Og hver mand i landet vil kræve hans død. [*Vender sig til Gregorius Jonssøn uhørlig for de andre*]. Gaa; du var engang hans ven; søk ham og faa ham til at flygte av landet.

GREGORIUS JONSSØN [*glad*]. Det vil I, herre?

HAAKON. For min fromme, elskelige hustrus skyld.

GREGORIUS JONSSØN. Men hvis han ikke flygter; hvis han ikke vil eller ikke kan?

HAAKON. I Guds navn, da kan jeg heller ikke spare ham; da maa mit kongsord staa ved magt. Gaa!

GREGORIUS JONSSØN. Jeg skal gaa og gjøre mit bedste. Himlen gi det maa lykkes. [*Gaar til høire.*]

HAAKON. Du, Dagfinn Bonde, gaar med sikre mænd ned paa kongsskibet; I skal følge dronningen og barnet op til Elgesæter⁷ kloster.

DAGFINN BONDE. Herre, mener I hun er tryk der?

HAAKON. Hun er ingensteds tryggere. Vargbelgerne har lukket sig inde i kirkerne, og hun har bedet saa meget; hendes mor er paa Elgesæter.

DAGFINN BONDE. Ja ja, det vet jeg.

HAAKON. Hils dronningen kjærligst fra mig; og hils fru Ragnhild ogsaa. Du kan si dem at saasnart vargbelgerne har faldt tilfote og har faat grid, skal der ringes med alle klokker i Nidaros til tegn paa at der er kommet fred over landet igjen. — I bymænd skal staa mig tilrette⁸ imorgen og ta straf, hver efter sine gjerninger. [*Gaar med sine mænd.*]

FØRSTE BYMAND. Ve os for imorgen!

ANDEN BYMAND. Vi faar et stort regnskap.

FØRSTE. Vi som har været Haakon imot saa længe, — som var med at rope for Skule da han tok kongsnavn.

ANDEN. Som gav Skule baade skib og krigsstyr, — som kjøpte alt det gods han rante fra Haakons sysselmænd.

FØRSTE. Ja, ve os for imorgen!

EN BYMAND [*kommer ilsomt ind fra venstre*]. Hvor er Haakon? Hvor er kongen?

FØRSTE BYMAND. Hvad vil du ham?

DEN KOMMENDE. Bring ham et stort og vigtig budskap.

FLERE. Hvilket?

DEN KOMMENDE. Det sir jeg ikke andre end kongen selv.

FLERE. Jo, si, si!

DEN KOMMENDE. Skule Baardssøn flygter op over mot Elgesæter.

FØRSTE BYMAND. Umulig! Han er i en av kirkerne.

DEN KOMMENDE. Nei, nei; han og sønnen satte over elven i en færing.

FØRSTE BYMAND. Ha, saa kan vi frelse os fra Haakons vrede.

ANDEN BYMAND. Ja, la os straks melde ham hvor Skule er.

FØRSTE. Nei, bedre end som saa; vi sir intet, men gaar selv op til Elgesæter og fælder Skule.

ANDEN. Ja, ja, — la os det!

TREDJE. Men fulgte ikke mange vargbelger med over elven?

DEN KOMMENDE. Nei, der var bare faa mænd paa baaten.

FØRSTE BYMAND. Vi væbner os det bedste vi kan. O, nu er bymændene berget! Si ikke til nogen hvad vi har fore;^o vi er mandsterke nok, — og saa opover til Elgesæter.

ALLE [*dæmpet*]. Ja, opover til Elgesæter!

[*De gaar skyndsomt, men forsigtig ut til venstre.*]

GRANSKOG I BAKKERNE OVENFOR NIDAROS.

[*Det er maaneskin; men natten er taaket, saa at bakgrunden kun skimtes utydelig og undertiden næsten ikke. Træstubber og store stener ligger rundt omkring. KONG SKULE, PETER, PAAL FLIDA, BAARD BRATTE og flere varbelger kommer gjennem skogen fra venstre.*]

PETER. Kom her og hvil dig, min far!

KONG SKULE. Ja, la mig hvile, hvile. [*Synker ned ved en sten.*]

PETER. Hvorledes er det med dig?

KONG SKULE. Jeg er sulten! Syk, syk! Jeg ser døde mænds skygger!

PETER [*springer op*]. Skaf hjælp, — brød til kongen.

BAARD BRATTE. Her er hvermand konge; ti her gjælder det livet. Staa op, Skule Baardssøn, er du konge, saa lig ikke der og styr landet.

PETER. Haaner du min far, saa dræper jeg dig!

BAARD BRATTE. Jeg blir dræpt allikevel; mig gir kong Haakon aldrig grid; ti jeg var hans syssel-

mand og svek ham for Skules skyld. Find paa noget som kan berge os! Der er ikke saa fortvilet en gjerning at jeg jo vaager den nu.¹⁰

EN VARBELG. Kunde vi bare slippe over til klosteret paa Holm.

PAAL FLIDA. Bedre til Elgesæter.

BAARD BRATTE [*utbryter pludselig*]. Bedst at gå ned paa Haakons skib og rane kongsbarnet.

PAAL FLIDA. Raser du?

BAARD BRATTE. Nei, nei, det er vor eneste redning, og let at sætte i verk. Birkebeinerne leter hvert hus igjennem og holder vakt for kirkerne; de tror ikke at nogen av os har kunnet flygte siden alle broer var brutt av. Der kan umulig være stort mandskap ombord paa skibene; har vi kongsemnet i vor magt, saa skal Haakon gi os fred, eller ogsaa skal hans ætling dø med os. Hvem vil være med at berge livet?

PAAL FLIDA. Ikke jeg, naar det skal berges paa slik vis.

FLERE. Ikke jeg! Ikke jeg!

PETER. Ha, men om det var til frelse for min far —!

BAARD BRATTE. Vil du være med, saa kom. Nu gaar jeg ned paa Hladehammeren;¹¹ der ligger den flok vi møtte her under bakken; det er de vildeste vaagehalser av alle vargbelgerne; de hadde svømmet over elven, for de visste de ikke vilde faat grid i kirkerne. De drenge tør nok gjeste kongsskibet, de! Hvem av jer vil saa med?

NOGEN. Jeg, jeg!

PETER. Kan h nde jeg ogsaa; men først maa jeg vite min far under sikkert tak.

BAARD BRATTE. F r det gryr av dag, farer vi op i elven. Kom, her gaar en benvei nedover til Hlade.

[Han og nogen andre gaar ut til høire.]

PETER *[til Paal Flida]*. Tal ikke til min far om noget av dette; han er sjælesyk inat, vi faar handle for ham. Der er frelse i Baard Brattes verk; inden daggry skal kongsbarnet være i vore hænder.

PAAL FLIDA. For at dr pes, kan jeg tænke. Ser I da ikke at det er synd —

PETER. Det kan ikke være nogen synd; ti min far dømte det i Oslo. Det maa jo av veien allikevel; det hindrer min far; — min far har en stor kongstanke at sætte igjennem; det faar være det samme hvem eller hvor mange der falder for den.

PAAL FLIDA. Usalig for jer var den dag I fik vite I var kong Skules s n. *[Lyttende.]* Hys; — kast jer flatt ned paa jorden; der kommer folk.

[Alle kaster sig ned bak stener og stubber; et tog dels av ridende, dels av gaaende, skimtes utydelig gjennem taaken inde mellem trærne; de kommer fra venstre side og gaar ut til høire.]

PETER. Det er dronningen.

PAAL FLIDA. Ja, ja; hun taler med Dagfinn Bonde. Hys!

PETER. De skal til Elgesæter. Kongsbarnet er med!

PAAL FLIDA. Og dronningens fruer.

PETER. Men kun fire mænd! Op, op, kong Skule. — Nu er dit rike frelst!

KONG SKULE. Mit rike? Det er mørkt, det — som engelens der reiste sig mot Gud.

[*En flok korsbrødre kommer ind fra høire.*]

EN KORSBRODER. Hvem taler her? Er det kong Skules mænd?

PAAL FLIDA. Kong Skule selv.

KORSBRODEREN [*til Skule*]. Gud være lovet at vi traf eder, kjære herre! Vi fik spurt av nogen bymænd at I hadde tat veien opover, og vi er like-saa utrygge i Nidaros som I selv —

PETER. I hadde fortjent døden, I som ikke gav Olavsskrinet ut.

KORSBRODEREN. Erkebisen forbød det; men vi vil gjerne tjene kong Skule allikevel; vi har jo altid holdt os til ham. Her har vi tat korskaaper med til eder og mændene! Ta dem paa, saa slipper I let ind i ett av klostrene, og kan prøve paa at faa grid av Haakon.

KONG SKULE. Ja, gi mig en korskaape paa; jeg og min søn maa staa paa vigslet grund. Jeg vil til Elgesæter.

PETER [*sagte til Paal Flida*]. Sørg for at min far kommer trygt frem —

PAAL FLIDA. Mindes I ikke at der er birkebeiner paa Elgesæter?

PETER. Kun fire mænd; dem magter I let; og indenfor klostermuren drister de sig ikke til at røre jer. Jeg søker Baard Bratte.

PAAL FLIDA. Tänk jer om!

PETER. Det er ikke paa kongsskibet, men paa Elgesæter, at de fredløse skal frelse riket for min far! [*Gaar hurtig ut til høire.*]

EN VARBELG [*hviskende til en anden*]. Gaar du til Elgesæter med Skule?

DEN ANDEN. Hys; nei; birkebeinerne er der jo.

DEN FØRSTE. Jeg gaar ikke heller; men si ikke noget til de andre.

KORSBRODEREN. Og nu avsted, to og to, — en krigsmand og en korsbroder —

EN ANDEN KORSBRODER [*sittende paa en træstub bak de øvrige*]. Jeg tar kong Skule.

KONG SKULE. Vet du veien?

KORSBRODEREN. Den brede vei.

FØRSTE KORSBRODER. Skynd jer; la os spredes paa forskjellige stier og samles utenfor klosterporten.

[*De gaar ut mellem trærne til høire; taaken letter, og kometen viser sig rød og skinnende i den disige luft.*]

KONG SKULE. Peter, min søn —! [*Farer tilbake.*] Ha, der er det gloende sverd paa himlen!

KORSBRODEREN [*sittende bak ham paa træstubben*]. Og her er jeg!

KONG SKULE. Hvem er du?

KORSBRODEREN. En gammel kjending.

KONG SKULE. Blekere mand har jeg aldrig set.

KORSBRODEREN. Men du kjender mig ikke.

KONG SKULE. Det er dig som vil følge mig til Elgesæter?

KORSBRODEREN. Det er mig som vil følge dig til kongssætet.

KONG SKULE. Kan du det?

KORSBRODEREN. Jeg kan hvis du selv vil.

KONG SKULE. Og ved hvilket middel?

KORSBRODEREN. Ved det middel som jeg før har brukt; — jeg vil føre dig op paa et høit bjerg og vise dig al jordens herlighed.

KONG SKULE. Al jordens herlighêt har jeg før set i fristende drømmer.

KORSBRODEREN. Det var mig som gav dig de drømmer.

KONG SKULE. Hvem er du?

KORSBRODEREN. Sendebud fra det ældste kongsemne i verden.

KONG SKULE. Fra det ældste kongsemne i verden?

KORSBRODEREN. Fra den første jarl der reiste sig mot det største rike, og som grundet et rike selv der skal vare ut over dommedag!

KONG SKULP [*skrikende*]. Bisp Nikolas!

KORSBRODEREN [*reiser sig*].

Kjender du mig nu? Vi var kjendinger før; — for din skyld er jeg kommet tilbake.

Paa selvsamme skute, for selvsamme bør har vi seilet i aar og i dage.

Jeg var ræd da vi skiltes; der var uveir og nat;

en høk i min sjæl sine klør hadde sat;

jeg tryglet om messer og klokkeklang,

jeg kjøpte mig bønner og munkesang, —

jeg betalte for syv, og de læste fjorten;

men endda slap jeg ikke indenfor porten.

KONG SKULE. Og nu kommer du dernedefra —?

KORSBRODEREN.

Ja, jeg kommer fra riket dernede;
fra riket som altid saa stygt blir malt.
Aa, du kan tro der er ikke saa galt;
det har ingen nød med den svare hede.¹²

KONG SKULE. Og saa hører jeg du har lært
skaldskap, gamle baglerhøvding?

KORSBRODEREN.

Skaldskap? Ja, og en mængde latin!
Før var jeg ingen stiv latiner, som du mindes;
nu tviler jeg paa at en stivere findes.
For at række dernede et passelig trin,¹³
ja, næsten bare for at slippe derind,
er det hartad nødvendig at lære latin.
Og en maa jo gaa fremad naar til gjestebudsbord
en sitter hver dag med slik lærdom stor, —
halvhundred som her lot sig paver kalde,
fem hundred kardinaler, og syv tusen skalde.

KONG SKULE. Hils din herre, og tak ham for
godt venskap. Du kan si han er den eneste konge
som skikker hjælp til Skule den første av Norge!

KORSBRODEREN.

Hør nu, kong Skule, hvi hit jeg er sendt.
Han har mange tjenere, han dernede,
og hver har sit strøk i verden at frede;
jeg fik Norge; ti her er jeg kjendt.
Haakon Haakonsson er ingen mand for os,
vi liker ham ikke, han byder os trods;
se, han maa falde, og du skal styre
som eneste eier av kronen den dyre.

KONG SKULE. Ja, gi mig kronen! Har jeg den,
saa skal jeg nok styre slik at jeg kan kjøpe mig løs
igjen.

KORSBRODEREN.

Ja, det kan vi altid¹⁴ snakkes om siden.
Inat det gjælder at nytte tiden.
Paa Elgesæter sover kong Haakons barn; —

fanger du det i dødsens garn,
da hvirvles hver motstand som fnug for veiret,
da er du konge, da har du seiret!

KONG SKULE. Tror du saa visst at jeg da har seiret?

KORSBRODEREN.

Hver mand i Norge sukker om fred;
kongen maa eie et kongsemne med,
en ætling som arver sin faders rige;
ti folket er træt av de hundredaarskrige.
Reis dig, kong Skule, inat det gjælder;
nu eller aldrig du fienden fælder!
Se hvor det lysner der langt mot nord,
ser du hvor skodden letter derute, —
der slutter sig lydløst skute til skute, —
og hør saa hvor hult det dønner i jord!
Alt skal du faa mot et bindende ord,
tusende stridsmænd i stormgang paa jorden,
tusende skinnende seil paa fjorden!

KONG SKULE. Saa nævn da ordet!

KORSBRODEREN.

For at stille dig høiest paa verdensstigen,
jeg vil kun du føier din egen higen;
landet du faar med byer og borge,
hvis din søn efter dig bliver konge i Norge!

KONG SKULE [*Løfter haanden som til ed*]. Min søn skal — [*holder pludselig inde og utbryter forfærdet*]. Kirkeraneren! Al magten til ham! Ha! nu skjønner jeg dig; — du vil hans sjæls fortabelse! Vik fra mig, vik fra mig! [*Strækker armen mot himlen*]. Og forbarm dig over mig, du som jeg nu skriker til om hjælp i min høieste nød! [*Styrter til jorden*].

KORSBRODEREN.

Forbandet! Nu gik dog det hele saa glat;
jeg tænkte saa visst jeg hadde ham fat;
men lyset har gjort et kjærlig træk

som jeg ikke kjendte, — og spillet er væk.
 La gaa; til hast har jeg ingen trang;
 perpetuum mobile er jo igang;
 jeg har brev paa min magt langt ut gjennem slegterne,
 brev paa min magt over lysfornegterne;
 dem skal i Norge jeg styre og raade,
 er min magt end dem selv en uløselig gaade!

[*Længere fremme.*]

Gaar¹⁵ til sin gjerning de norske mænd
 viljeløst vimrende, vet ei hvorhen, —
 skrukker sig hjerterne, smyker sig sindene,
 veke som vaggende vidjer for vindene, —
 kan kun om én ting i verden de enes,
 den at hver storhet skal styrtes og stenes, —
 heises som merke usseldoms klute,
 sætter de æren i flugt og i fald, —
 da er det bisp Nikolas som er ute,
 baglerbispen som røgter sit kald!

[*Han blir borte i skodden mellem trærne.*]

KONG SKULE [*reiser sig efter et kort ophold
 halvt iveiret og ser sig om*]. Hvor er han, den
 sorte? [*Springer op.*] Veiviser, veiviser, hvor
 er du? Væk! — like godt; nu vet jeg veien selv,
 baade til Elgesæter og længere frem. [*Gaar ut til
 høire*].

KLOSTERGAARDEN PAA ELGESÆTER.

[*Paa venstre side ligger kapellet med indgang fra gården;
 vinduerne er oplyste. Langsmed den motsatte side av kloster-
 gården strækker sig nogen lavere bygninger; i bakgrunden
 klostermuren med en sterk port, som er stengt. Det er klar
 maaneskinsnat. Tre birkebeinhøvdinge staar ved porten; MAR-
 GRETE, FRU RAGNHILD og DAGFINN BONDE kommer ut fra
 kapellet.*]

FRU RAGNHILD [*halvt fra sig selv*].¹⁶ Kong
 Skule maatte flygte ind i kirken, sir du! Han, han,
 flygtende, tryglende om fred for alteret, — tryg-
 lende om livet kanhænde — o nei, nei, det har han

ikke gjort; men Gud vil straffe jer som vaaget at la det komme saa vidt!

MARGRETE. Min gode, elskede mor, styr dig; du vet ikke hvad du sir; det er sorgen som taler.

FRU RAGNHILD. Hør, I birkebeiner! Haakon Haakonssøn var det som skulde ligge inde for alteret og trygle kong Skule om liv og fred!

EN BIRKEBEIN. Usømmelig er det for trofaste mænd at høre paa slike ord.

MARGRETE. Hatten av for en hustrus sorg!

FRU RAGNHILD. Kong Skule dømt! Vogt jer, vogt jer allesammen naar han faar magten igjen!

DAGFINN BONDE. Den faar han aldrig mere, fru Ragnhild.

MARGRETE. Ti, ti!

FRU RAGNHILD. Tror du at Haakon Haakons-søn tør la dommen sættes i verk om han fanger kongen?

DAGFINN BONDE. Hong Haakon vet selv bedst om en kongs-ed kan brytes.

FRU RAGNHILD [*til Margrete*]. Og slik blod-mand har du fulgt i tro og kjærlighet! Er du din fars barn! Gid¹⁷ straffen ramme —! Gaa fra mig, gaa fra mig!

MARGRETE. Velsignet være din mund, skjønt du bander mig nu.

FRU RAGNHILD. Jeg maa ned til Nidaros, ind i kirken og finde kong Skule. Han skikket mig fra sig da han sat i lykken; da trængte han mig jo heller ikke; — nu vil han ikke vredes fordi jeg kommer. Luk porten op for mig, la mig komme til Nidaros!

MARGRETE. Min mor, for Guds barmhjertigheds skyld —

[*Det banker sterkt paa klosterporten.*]

DAGFINN BONDE. Hvem banker?

KONG SKULE [*utenfor*]. En konge.

DAGFINN BONDE. Skule Baardssøn!

FRU RAGNHILD. Kong Skule!

MARGRETE. Min far!

KONG SKULE. Luk op, luk op!

DAGFINN BONDE. Her lukkes ikke op for fredløse.

KONG SKULE. Det er en konge som banker, sir jeg; en konge som ikke har tak over hodet; en konge som trænger hellig grund for at være tryg paa sit liv.

MARGRETE. Dagfinn, Dagfinn, det er min far!

DAGFINN BONDE [*gaar hen til porten og aapner en liten luke*]. Kommer I med mange mænd til klosteret?

KONG SKULE. Med alle mænd som blev mig tro i nøden.

DAGFINN BONDE. Og hvor mange er det?

KONG SKULE. Færre end én.

MARGRETE. Han er alene, Dagfinn!

FRU RAGNHILD. Himlens vrede ramme dig om du negter ham vigslet grund!

DAGFINN BONDE. I Guds navn da!

[*Lukker op; BIRKEBEINERNE blotter ærbødig sine hoder; KONG SKULE kommer ind i klostergaarden.*]

MARGRETE [*om hans hals*]. Min far! Min velsignede, ulykkelige far!

FRU RAGNHILD [*stiller sig vildt mellem ham og birkebeinerne*]. I hykler ærefrygt for ham, I vil svike ham som Judas. Vaag ikke at komme ham nær! I skal ikke røre ham saa længe jeg er i live!

DAGFINN BONDE. Her er han tryg, ti han en paa vigslet grund.

MARGRETE. Og ikke én av alle dine mænd hadde mot til at følge dig inat!

KONG SKULE. Baade korsbrødre og krigsmænd fulgte mig paa veien; men de smøg fra mig én for én, fordi de visste der var birkebeiner paa Elgesæter. Paal Flida var den som slap mig sidst; han fulgte mig til klosterporten; der gav han mig det sidste haandslag, og takket for den tid der fandtes vargelger i Norge.

DAGFINN BONDE [*til birkebeinerne*]. Gaa ind, I høvdinger, og stil jer som vakt om kongsbarnet; jeg maa til Nidaros og melde kongen at Skule Baardssøn er paa Elgesæter; i slik stor sak faar han selv handle.

MARGRETE. O, Dagfinn, Dagfinn, kan du ville det!

DAGFINN BONDE. Ilde tjente jeg ellers konge og land. [*Til mændene*]. Stæng porten efter mig, vaak over barnet, og luk ikke op for nogen før kongen kommer. [*Dæmpet til Skule.*] Farvel, Skule Baardssøn, — og Gud skjænke jer en salig ende.

[*Gaar ut gjennem porten; BIRKEBEINERNE lukker efter ham og gaar ind i kapellet.*]

FRU RAGNHILD. Ja, la Haakon komme; jeg slipper dig ikke; jeg holder dig tæt og kjærlig i mine armer som jeg aldrig har holdt dig før.

MARGRETE. O, hvor du er blek — og ældet; du fryser.

KONG SKULE. Jeg fryser ikke, — men jeg er træt, træt.

MARGRETE. Saa kom ind og hvil dig —

KONG SKULE. Ja, ja; det tør vel snart være paa tiden at hvile.

SIGRID [*fra kapellet*]. Endelig kommer du, min bror!

KONG SKULE. Sigrid! Er du her?

SIGRID. Jeg lovte jo at vi skulde møtes naar du trængte mig i din høieste nød.

KONG SKULE. Hvor er dit barn, Margrete?

MARGRETE. Det sover i sakristiet.

KONG SKULE. Saa er ætten samlet paa Elgesæter inat.

SIGRID. Ja, samlet efter lange forvildede tider.

KONG SKULE. Nu fattes kun Haakon Haakons-søn.

MARGRETE OG FRU RAGNHILD [*klynger sig med et smertelig utbrud fast til ham*]. Min far! — Min husbond!

KONG SKULE [*ser bevæget paa dem*]. Har I elsket mig saa høit, I to? Jeg søkte efter lykken ute i det fremmede, og agtet aldrig paa at jeg hadde et hjem hvor jeg kunde fundet den. Jeg jog efter kjærlighet gjennem synd og brøde, og visste aldrig at jeg eide den i kraft av Guds og menneskenes lov. — Og du, Ragnhild, min hustru, du som jeg har forbrutt saa meget imot, du lægger dig varmt og bløtt op til mig i nødens høieste stund, du kan skjælve

og ræddes for den mands liv som aldrig har kastet et solglimt over din vei.

FRU RAGNHILD. Du forbrutt! O, Skule, tal ikke saa; tror du jeg nogen tid skulde vaage at gaa irette¹⁸ med dig! Jeg har altid været for ringe for dig, min høie husbond; der kan ikke hvile skyld over nogen gjerning som du har øvet.

KONG SKULE. Har du trodd saa trygt paa mig, Ragnhild?

FRU RAGNHILD. Fra den første dag jeg saa dig.

KONG SKULE [*med liv*]. Naar Haakon kommer, vil jeg be om grid! I milde, kjærlige kvinder, — o, det er dog fagert at leve!

SIGRID [*med et uttryk av rædsel*]. Skule, min bror! Ve dig om du farer vild paa veien inat!

[*Larm utenfor; straks efter banker det paa porten.*]

MARGRETE. Hør, hør! Hvem er det som stormer frem?

FRU RAGNHILD. Hvem banker paa porten?

STEMMER [*utenfor*]. Bymændene fra Nidaros! Luk op! Vi vet at Skule Baardssøn er derinde!

KONG SKULE. Ja, han er herinde; — hvad vil I ham?

LARMENDE STEMMER [*utenfor*]. Kom ut, kom ut! Du skal dø, du onde mand!

MARGRETE. Og det vaager I bymænd at true med?

EN ENKELT. Kong Haakon har dømt ham i Oslo.

EN ANDEN. Det er hver mands pligt at dræpe ham.

MARGRETE. Jeg er dronningen; jeg byder eder at fare herfra!

EN STEMME. Det er Skule Baardssøns datter, og ikke dronningen, som taler saa.

EN ANDEN. I har ingen magt over liv og død; kongen har dømt ham!

FRU RAGNHILD. Ind i kirken, Skule! For Gud den barmhjertiges skyld, la ikke blodmændene komme dig nær!

KONG SKULE. Ja, ind i kirken; for dem derute vil jeg ikke falde. Min hustru, min datter; det er som jeg havde fundet fred og lys; o, det maa ikke tas fra mig saa braat! [*Vil ile ind i kapellet.*]

PETER [*utenfor til høire*]. Min far, min konge! Nu har du snart seiren!

KONG SKULE [*med et skrik*]. Han! Han! [*Synker ned paa kirketrappen*].

FRU RAGNHILD. Hvem er det?

EN BYMAND [*utenfor*]. Se, se; kirkeraneren klyver over klostertaket!

ANDRE. Kast sten paa ham! Kast sten paa ham!

PETER [*kommer tilsyne paa et tak til høire og springer ned i gaarden*]. Vel møtt igjen, min far!

KONG SKULE [*ser forfærdet paa ham*]. Dig — dig hadde jeg glemt —! Hvor kommer du fra?

PETER [*vildt*]. Hvor er kongsbarnet?

MARGRETE. Kongsbarnet!

KONG SKULE [*springer op*]. Hvor kommer du fra, spør jeg?

PETER. Ute fra Hladehammeren; jeg har varslet Baard Bratte og vargbelgerne om at kongsbarnet er paa Elgesæter inat.

MARGRETE. Gud!

KONG SKULE. Det har du gjort! Og nu?

PETER. Han samler flokken sammen, og saa stevner de opover til klosteret. — Hvor er kongsbarnet, kvinde?

MARGRETE [*der har stillet sig foran kirkedøren*]. Det sover i sakristiet!

PETER. Like godt, om det saa sov paa alteret! Jeg har hentet Olavs helligdom ut, — jeg er ikke ræd for at hente kongsbarnet heller!

FRU RAGNHILD [*roper til Skule*]. Ham er det du har elsket saa høit!

MARGRETE. Far, far! Hvor kunde du glemme alle os andre for hans skyld!

KONG SKULE. Han var ren som et Guds lam da den angrende kvinde gav mig ham; — det er troen paa mig som har gjort ham til den han nu er.

PETER [*uten at høre paa ham*]. Barnet maa herut! Dræp det, dræp det paa dronningens arm, — det var kong Skules ord i Oslo!

MARGRETE. Syndig, syndig!

PETER. En helgen kunde tryggelig gjøre det naar min far har sagt det! Min far er kongen; ti han eier den store kongstanke!

BYMÆNDENE [*banker paa porten*]. Luk op! Kom ut, du og kirkeraneren, ellers brænder vi klosteret ned!

KONG SKULE [*som grepet av en sterk beslutning*]. Den store kongstanke! Ja, den er det som har forgiftet din unge kjærlige sjæl! Ren og skyldfri skulde jeg gi dig tilbake; det er troen paa mig

som driver dig saa vildt fra brøde til brøde, fra dødsskyld til dødsskyld! O, men jeg kan frelse dig endnu; jeg kan frelse os alle! [*Roper mot bakgrunden:*] Vent, vent, I bymænd derute; jeg kommer!

MARGRETE [*griper forfærdet hans haand*]. Min far, hvad vil du?

FRU RAGNHILD [*klynger sig op til ham med et skrik*]. Skule!

SIGRID [*river dem bort fra ham og roper med vild, straalende glæde*]. Slip ham, slip ham, I kvinder; — der vokser vinger ved hans tanke nu!

KONG SKULE [*fast og sterk til Peter*]. Du saa i mig den himmelkaarne, — den som skulde gjøre den store kongsgjerning i landet. Se bedre paa mig, du forvildede! Kongspjalterne som jeg har pyntet mig med, de var laante og stjaalne, — nu lægger jeg dem av, én for én.

PETER [*angst*]. Min høie, herlige fader, tal ikke saa!

KONG SKULE. Kongstanken er Haakons, ikke min; han alene har faat den kraft av Herren som kan gjøre den til sandhet. Du har trodd paa en løgn; vend dig fra mig og frels din sjæl.

PETER [*med brutt stemme*]. Kongstanken er Haakons!

KONG SKULE. Jeg vilde være den største i landet. Gud, Gud; se, jeg ydmyger mig for dig og staar som den ringeste av alle.

PETER. Ta mig bort fra jorden, Herre! Straf mig for al min brøde; men ta mig bort fra jorden;

ti her er jeg hjemløs nu! [*Synker ned paa kirke-trappen.*]

KONG SKULE. Jeg hadde en ven som blødde for mig i Oslo. Han sa: en mand kan falde for en andens livsverk; men skal han bli ved at leve, saa maa han leve for sit eget. — Jeg har intet livsverk at leve for, jeg kan ikke leve for Haakons heller; — men jeg kan falde for det.

MARGRETE. Nei, nei, det skal du aldrig!

KONG SKULE [*tar hendes haand og ser mildt paa hende*]. Elsker du din husbond, Margrete?

MARGRETE. Høiere end alt i verden.

KONG SKULE. Du kunde bære at han sa dødsdommen over mig; men vilde du ogsaa kunne bære det om han maatte la den fuldbyrde?

MARGRETE. Himlens herre, styrk mig!

KONG SKULE. Kunde du, Margrete?

MARGRETE [*sagte og gysende*]. Nei, nei, — vi maatte skilles ad, — jeg turde aldrig se ham tiere!

KONG SKULE. Du vilde lukke det fagreste lys ute fra hans liv og fra dit; — vær rolig, Margrete, — du skal ikke ha det nødig.

RAGNHILD. Far fra landet, Skule; jeg følger dig hvorhen og saa langt du vil.

KONG SKULE [*hoderystende*]. Med en haanende skygge mellem os? — Jeg har fundet dig inat for første gang; der maa ingen skygge være mellem mig og dig, min stille, trofaste hustru; — derfor maa der heller intet samliv være mellem os to paa jorden.

SIGRID. Min kongelige broder! Jeg ser du trænger mig ikke; jeg ser du vet hvad vei du skal gaa.

KONG SKULE. Der gives mænd som skaptet til at leve, og mænd som skaptet til at dø. Min vilje vilde altid dit hvor ikke Guds finger pekte for mig; derfor saa jeg aldrig veien klart før nu. Mit stille husliv har jeg forbrutt, det kan jeg ikke vinde igjen; hvad jeg har syndet mot Haakon, kan jeg bøte paa ved at fri ham for en kongspligt som maatte skille ham fra det kjæreste han eier. Bymændene staar utenfor; jeg vil ikke vente paa kong Haakon! Varg-belgerne er nær; saa længe jeg er i live, staar de ikke fra sit forsæt; finder de mig her, kan jeg ikke frelse dit barn, Margrete. — Se, se, opad! Se hvor det blegner og svinder, det gloende sverd som har været drat over mig! Ja ja, — Gud har talt, og jeg har forstaat ham, og hans vrede er stilnet. Det er ikke i helligdommen paa Elgesæter jeg skal kaste mig ned og be om grid av en jordens konge; — den høie kirke med stjernehvælven over maa jeg ind i, og det er kongernes konge jeg skal be om grid og frelse for alt mit livsverk!

SIGRID. Staa ham ikke imot! Staa ikke Guds kaldelse imot! Dagen gryr; det dages i Norge, og det dages i hans urolige sjæl! Har ikke vi forfærdede kvinder staat længe nok i lønkamrene, skrækslagne og gjemte ind i de mørkeste kroker, lyttende til al den rædsel som øvdes utenfor, lyttende til blodtoget som gik landet over fra ende til ende? Har vi ikke ligget bleke og forstenede i kirkerne, og ikke vaaget at se ut, likesom Kristi disciple laa i Jerusalem paa den store langfredag da toget gik til

Golgata! Bruk dine vinger, og ve dem som vil binde dig nu!

FRU RAGNHILD. Far hen i fred, min husbond! Far dit hvor ingen haanende skygge staar mellem os naar vi atter møtes. [*Iler ind i kapellet.*]

MARGRETE. Min far, farvel, farvel, — tusen farvel! [*Følger fru Ragnhild.*]

SIGRID [*aapner kirkedøren og roper ind*]: Frem, frem, alle kvinder! Samle¹⁹ jer i bøn; send et bud opad med sang til Herren, og meld ham at nu kommer Skule Baardssøn angrende hjem fra sin ulydighetsgang paa jorden!

KONG SKULE. Sigrid, min trofaste søster, hils kong Haakon fra mig; si ham at jeg end ikke i min sidste stund vet om han er den kongefødte, men at jeg uryggelig vet: han er den som Gud har kaaret.

SIGRID. Jeg skal bringe ham din hilsen.

KONG SKULE. Og en hilsen til faar du bringe. Der sitter en angrende kvinde nord paa Haalogaland; si hende at hendes søn gik forut; han fulgte med mig da der var al fare for hans sjæl.

SIGRID. Det skal jeg.

KONG SKULE. Si hende det var ikke med hjertet han syndet; ren og skyldfri skal hun visselig møte ham igjen.

SIGRID. Det skal jeg. — [*Peker mot bakgrunden.*] Hør, der bryter de laasen fra!

KONG SKULE [*peker mot kapellet*]. Hør, der synger de høit til Gud om frelse og fred!

SIGRID. Hør, hør! Alle klokker i Nidaros ringer —!

KONG SKULE [*smiler sørgmodig*]. De ringer en konge til graven.

SIGRID. Nei, de ringer til din rette kroning nu! Farvel, min bror; la blodets purpurkappe flomme vidt over dine skuldre; al brøde kan dækkes under den! Gaa ind, gaa ind i den store kirke og ta livsens krone! [*Iler ind i kapellet.*]

[*Sang og klokkeringning vedblir under det følgende.*]

STEMMER [*utenfor porten*]. Nu er laasen fra! Tving os ikke til at bryte kirkefreden!

KONG SKULE. Jeg kommer.

BYMÆNDENE. Og kirkeraneren skal ogsaa komme!

KONG SKULE. Kirkeraneren skal ogsaa komme, ja! [*Gaar hen til Peter.*] Min søn, er du rede?

PETER. Ja, min far, jeg er rede.

KONG SKULE [*ser opad*]. Gud, jeg er en fattig mand, jeg har kun mit liv at gi; men ta det, og berg Haakons store kongstanke. — Se saa, ræk mig din haand.

PETER. Her er min haand, far.

KONG SKULE. Og vær ikke ræd for det som nu kommer.

PETER. Nei, far, jeg er ikke ræd naar jeg gaar sammen med dig.

KONG SKULE. Tryggere vei har vi to aldrig gaat sammen. [*Han aapner porten; bymændene staar i mængde utenfor med løftede vaaben.*] Her er vi; vi kommer frivillig; — men hug ham ikke i ansigtet.

[*De gaar utenfor, haand i haand; porten glir til.*]

EN STEMME. Sigt ikke, spar ikke; — hug dem hvor I kan!

KONG SKULES STEMME. Uhæderlig er det at handle saa med høvdinger!

[Kort vaabenlarm; derpaa høres tunge fald; alt blir et øieblik stille.]

EN STEMME. De er døde begge to!

[Kongsluren lyder.]

EN ANDEN STEMME. Der kommer kong Haakon med al sin hird!

MÆNGDEN. Hil eder, Haakon Haakonssøn; nu har I ingen fiender mere!

GREGORIUS JONSSØN *[stanser litt ved de døde]*. Saa kom jeg dog for sent!

[Gaar ind i klostergaarden.]

DAGFINN BONDE. Usalig for Norge om I var kommet før! *[Roper ut:]* Her ind, kong Haakon!

HAAKON *[stansende]*. Liket ligger mig iveien!

DAGFINN BONDE. Vil Haakon Haakonssøn frem, saa faar han gaa over Skule Baardssøns lik!

HAAKON. I Guds navn da!

[Stiger over liket og kommer ind.]

DAGFINN BONDE. Endelig kan I gaa til kongsverket med frie hænder. Derinde har I dem I elsker; i Nidaros ringes freden ind i landet, og derute ligger han som var jer værst av alle.

HAAKON. Hver mand dømte ham galt; der var en gaate ved ham.

DAGFINN BONDE. En gaate?

HAAKON *[griper ham om armen og sir sagte]*: Skule Baardssøn var Guds stedbarn paa jorden; det var gaaten ved ham.

[Kvindernes sang lyder høiere fra kappellet; alle klokker blir ved at ringe i Nidaros.]

Teppet falder.

NOTES.

INDLEDNING.

1. Se første akt, side 53 og 65.
2. **egget tykke**, own liking or judgment.
3. **Kongedømme** betyr 1) institutionen (monarchy); 2) omraadet eller landet (kingdom).
4. **stormandsvælde**, aristocracy.
5. **Oplandene**, distriktet nord fra Kristiania.
6. Om **Lade** se 5te akt, note 11.
7. **Nidaros**, Trondhjem (1ste akt, note 13).
8. **Stord**, syd fra Bergen.
9. **jomsvikinger**, danske vikinger som opholdt sig paa Jomsborg i den del av Vendland som kaldes Mecklenburg. De dannet et selvstændig krigersamfund. De kjæmpet med Danmark mot Haakon jarl, men tapte i slaget ved Hjørungavaag (paa vestkysten av Norge, mellem Trondhjem og Bergen).
10. **Svalder**, en ø (island) i Østersjøen (Baltic), mellem Rügen og Pommern (i Tyskland).
11. **Stiklestad**, nordøst fra Nidaros.
12. Bjørnson, som ogsaa valgte emner (subjects) fra sagan, har skrevet et stort drama — en trilogi — om Sigurd Slembe.
13. **Nidarholms kloster**, klosteret paa Holm, nær Nidaros.
14. **Holmengraa**, en liten ø et stykke i sydøst fra indløpet (entrance) til Kristianiafjorden.
15. **skalte og valte**, to deal (with a thing) as one likes.
16. **Søndhordland**, i den sydvestlige del av Norge.
17. **raade bot paa**, to remedy.
18. Ordet **len** er beslegtet (related) med **laan** (loan). For at forstaa dette avsnit maa man sammenligne med lensvæsenet i middelalderen (feudalism in the Middle Ages).
19. **Re**, nær Tønsberg, sydvest fra Kristiania.
20. **Færøerne** (Faroe islands) tilhørte paa den tid Norge.
21. **Vermeland** (svensk Värmland), en del av det vestlige Sverige øst fra Kristiania.
22. **Dalarne og Jemtland**, dele av det vestlige Sverige nordfor Vermeland.
23. **Øreting**, gammelt tingsted nær Nidaros.

24. **Tunsberg**, nu **Tønsberg**. **Slotsberg** er et 200 fot høit fjeld like ved byen.
25. **Trøndelagen**, de 8 fylker (counties) som ligger nærmest Trondhjemsfjorden.
26. **at bestaa jernbyrd**, to stand the ordeal. Om jernbyrd se iste akt, note 6.
27. **Viken**, distriktet omkring Kristianiafjorden.
28. **Varteig**, iste akt, note 5.
29. Ibsen skriver **slittunger**. Man tror navnet kommer av gaardsnavnet **Slitu**. I denne udgave skrives **slitunger**.
30. **Østlandet**, det østlige Norge.
31. **Harald Haardraades** hustru er av denne slekt; hun er altsaa stammomder til de følgende norske konger. **Paal Flida** er av samme æt.
32. **Oslo**, nu **Kristiania** (2den akt, note 11).
33. Ibsens dramaer blev udgit i følgende orden: **Catilina** (1850), **Gildet paa Solhaug** (1856), **Fru Inger til Østraat** (1857), **Hærmændene paa Helgeland** (1858), **Kjærlighetens Komædie** (1862), **Kongsemnerne** (1863), **Brand** (1866), **Peer Gynt** (1867), **De Unges Forbund** (1869), **Keiser og Galilæer** (1873), **Samfundets Støtter** (1877), **Et Dukkehjem** (1879), **Gjengangerne** (1881), **En Folkefiende** (1882), **Vildanden** (1884), **Rosmersholm** (1886), **Fruen fra Havet** (1888), **Hedda Gabler** (1890), **Bygmester Solness** (1892), **Lille Eyolf** (1894), **John Gabriel Borkman** (1896), **Naar vi døde vaagner** (1899).
34. **En Fallit**, et drama av **Bjørnson**, med emne fra forretningslivet, skrevet aar 1874.
35. **sætte sine ord paa skruer**, bruke vanskelige og tvetydige (ambiguous) uttryk.
36. **fyren med hoven**, the fellow with the hoof (the devil).
37. **Fru Inger**, heltinden i dramaet "**Fru Inger til Østraat**".
38. **Hjærdis**, i "**Hærmændene paa Helgeland**".
39. **Falk**, heltén i "**Kjærlighetens Komædie**".
40. **gjenganger-scenen**, side 191.

FØRSTE AKT.

1. **Bergen**, en by i det sydvestlige Norge. En fjord gaar ind til byen fra nordvest. Paa de andre sider staar høie fjeld. **Bergen** blev anlagt (founded) av **Olav Kyrre** omkring aaret 1070. Paa **Haakon Haakonssøns** tid var **Bergen** Norges vigtigste by. **Haakon** lot bygge en stor kongehal, "**Haakonshallen**", der endnu staar som minde om hans regjeringstid.
2. **Lendermand** (oldnorsk **lendrmandr**, landmand), en som har faat land eller jord av kongen, paa den betingelse (condition) at han skal kræve ind skat for kongen, hjælpe ham i krig med et visst antal mænd osv. **Lendermændene** tilhørte som oftest kongens hird (court, bodyguard).
3. **Skule jarl**, **Earl Skule**. — En titel skrives med liten forbokstav. I oldnorsk sættes titel ofte efter navnet: **Trond**

prest, Skule jarl. Derimot skrives ord der brukes som tilnavn (surnames) med stor forbokstav naar de er historiske: **Dagfinn Bonde, Sigurd Jorsalfarer, Magnus Blinde.**

4. **Domine coeli, himlens Herre.**

5. **Varteig, et herred (township, hundred) østenfor elven Glommen i sydøstlige Norge (Smaalenene).**

6. **Jernbyrd** bestod i at bære et gloende jern i bare hender, eller at gaa barfotet over gloende plogjern osv. Paa engelsk kaldes jernbyrd "ordeal". Blandt germanerne bruktes i gammel tid forskjellige former av "ordeals" for at dømme om den som var anklaget var skyldig eller uskyldig. Jernbyrd bruktes ogsaa, som her, for at bevise sandheten av en paastand (claim, contention). Efter at kristendommen blev indført, betragtet man jernbyrd som en guddom: naar en kom uskadt fra en saadan jernbyrd, saa hadde Gud dermed vist at vedkommende hadde ret eller hadde talt sandt. — Jernbyrd blev avskaffet i Norge i aaret 1247.

7. **kongsemne, pretender to the throne.** Man bruker ogsaa fremmedordet **tronprætendent.** Ibsen har egentlig laget ordet **kongsemne (emne, det hvorav noget lages).**

8. **skjerme, save, protect.** Konjunktiv (subjunctive) er i norsk, som i engelsk, lik infinitiv, og uttrykker bøn, ønske, indrømmelse (concession) og opfordring (exhortation). I dette drama er der mange eksempler paa konjunktiv, især som uttrykk for bøn og ønske. Om konjunktiv se Eikelands "Norsk Grammatik".

9. **Ære være Gud i det høieste.**

10. **Fortid (past tense) av det modale hjelpeverbum at maatte,** som uttrykker nødvendighet (necessity). Merk at infinitiv etter et modalt hjelpeverbum (modal auxiliary) staar uten infinitivsmerket **at** (sign of infinitive): **maatte tale, had to speak; skal byde, shall command.**

11. Ibsen bruker ofte de ældre former av det personlige pronomen, 2nd person: nominativ **I**, akkusativ **eder** eller **jer**, possessiv **eders** eller **jers** (De, Dem, Deres: de, dere, deres).

12. **Hvo** er en ældre nominativform av det spørgende pronomen. I senere tid brukes formen **hvem** baade som subjekt og objekt. **Hvo** kan endnu brukes i høitidelig (solemn) stil.

13. **Nidaros**, en by i det nordenfjeldske Norge, ved Nidelvens munding. **Nidar** er eieformen av **Nid**, og **os** betyr **mund, munding.**

14. **skulde visst = skulde ha visst, 2den konditionalis.** This tense shows complete action. But the tense auxiliary (**ha**, sometimes **være**), may be omitted. This is the case with all the modal auxiliaries (skulle, ville, turde, burde, maatte, kunne). Ex.: skulde kjendt, kunde gjort, maatte brutt.

15. **Var mit raad hørt, dersom mit raad var (blit) hørt.** Omstilling (inversion) brukes for at uttrykke betingelse

(condition). Hjelpeverbet blit utelates ofte i pluskvamperfektum passiv (past perfect, passive voice).

16. At skifte betyr oprindelig at dele. Uttrykket at skifte ret betyr her at dømme. Substantivet skifteret kaldes paa engelsk "probate court". William Archer oversætter: "... it had not been with hot iron, but with cold steel that H. H. had called for judgment between himself and his foes."

17. like række, direct line, true male line.

18. siges. I aktiv skrives dette verbum paa forskjellige maater: siger, sier, sir. Den forkortede form bør helst være sir (som gir istedenfor giver). Men i passiv skrives helst siges og gives.

19. at sætte riksmøtet, to call the folk-mote, assembly.

20. Det gaar flere som jer, det er med andre som med jer. "There are others in like case."—Archer.

21. Den hellige kong Olav, Olav Haraldssøn. Han var konge i Norge fra 1015 til 1030, da han faldt i slaget paa Stiklestad (øst fra Trondhjem). Aaret efter Olavs død blev han ophøiet til helgen, og kaldtes senere Hellig Olav (Sankt Olav). — Olavs lov bestemte at enhver som gjennem mænd nedstammet fra Harald Haarfagre, hadde ret til at faa del i kongedømmet enten han var egte eller uegte født. Olavs lov er altsaa for Haakon. Se "Stamtavle", side 50.

22. Odel betyr 1) eiendom; 2) eiendomsret til jord (right of land possession). Da denne ret arves, kan odelaret brukes i betydning av arveret.

23. gik for sig, took place. Øreting (ting, legislative or judicial assembly), det ting som holdtes paa Øren (shore, strand), nær Nidaros.

24. gjøre gjældende det krav, contend for the right.

25. at sitte inde med, to have, to possess.

26. hvo der, ubestemt relativ (compound relative).

27. At gi sit minde, to consent.

28. At holde dem fra livet, at holde dem borte (to keep them off).

29. Ranafylke. — Ingen av de historiske fylker (counties) kaldtes Ranafylke. Den sydøstlige del av Viken kaldtes Ranrike (nu Bohuslen, Sverige).

30. stod mig efter livet, vilde ta mit liv.

31. med nød frelste sig ombord, barely saved his life by climbing on shipboard.

32. Det bæres mig for, det forekommer mig (occurs to me).

33. hver fra vor krok. Det skulde være: hver fra sin krok, da hver er 3dje person ental.

34. Borgarsyssel, et distrikt østenfor elven Glommen, i det sydøstlige Norge (Smaalenene). Borg, nu Sarpsborg.

35. Compare: "One good turn deserves another." Vegard hadde gjort bisp Nikolas en tjeneste; nu skulde bispnen gjøre Vegard en tjeneste.

36. Det vil si: vinden blaaser sterkt i den retning skibet skal seile.

37. Verbet at be (to ask) bøies: ber — bad — bedt; verbet at bede (to pray) bøies: beder — bad — bedet.

38. **sysselmand**, corresponds somewhat to thane. He is the king's representative in a district (syssel) and among his duties is that of collecting taxes, part of which he retains as salary. The word **syssel** is thus used as title (sysselmand), and as name for the office (at ha syssel).

39. *jo før jo heller*, the sooner the better.

ANDEN AKT.

1. **har ikke været spurt**. — Verbet at **spørre** brukes ofte om at faa noget at vite, altsaa hvor vi skulde vente verberne at høre eller at se. Archer oversætter: "...was never seen."

2. at ligge = to mellow.

3. fuldt op at ta vare, enough to take care of.

4. **Viken**, distriktet omkring Kristianiafjorden.

5. **Vermeland**, en bygd i det vestlige Sverige øst fra Kristiania.

6. **betænker sig paa et træk**, ponders on a move (in chess); at **trække**, to move.

7. That is an old story (song).

8. **bonde** og **konge** er navn paa brikkerne som brukes i bretspil. Sammenlign navnene som brukes i "chess". Merk den dobbelte mening som ligger i den næste replik: "Slaa ham; en bonde gjælder ikke stort" (...is not of much account).

9. Baade **rygtbar** og **berygnet** kommer av substantivet **rygte** (det som siges om en). Men **berygnet** har slet (bad) betydning, mens **rygtbar** har nøitral (neutral) betydning. Altsaa svarer ikke **rygtbar** hverken til "notorious" eller til "famous".

10. Det vil si: det er ikke saa meget.

11. **Oslo** er den gamle by ved bunden av Kristianiafjorden. Den blev grundlagt av Harald Haardraade i aaret 1048. Oslo brændte i 1624. Den nye by blev planlagt av kong Kristian IV, og blev kaldt Kristiania.

12. **svare skat**, betale skat (tax).

13. **skrift**, imperativ av at **skrifte** (to confess); derav **skriftemaal** (confession).

14. "Saa blev Erling Steinvæg hyldet av slitungerne." Dette er ikke historisk rigtig. Han blev hyldet av **baglerne**. Næste replik av bisp Nikolas er heller ikke rigtig. Erling Steinvæg blev konge for baglerne, og Sigurd Ribbung blev konge for ribbungerne.

15. **sotten tok til**, sygdommen blev værre.

16. **Mig tyktes**, det tyktes mig (it seemed to me).

17. **jertegn**. Stammen **jer** betyr sand (tysk "wahr"). Ordet betyr: synlig tegn paa sandheten, mirakel.

18. **dem** brukes som relativt pronomen; **han selv ikke vet** hvor bær **hen**, which leads he knows not whither. — Her brukes **bær** istedenfor **bærer** (carry, lead).

19. **stiv i latinen**, strong in Latin; **forresten**, by the way, as far as that is concerned.

20. **som** = som om (as if).

21. **Berge** er flertal. Som regel har intetkjønnsord (neuter nouns) samme form i baade ental og flertal. Eksempler: ord, skib, hus, skjold, berg, taarn. Men nogen av disse kan ogsaa ha flertal paa **—e**.

22. **hvermand**, ubestemt pronomen (indef. pronoun), every-one.

23. **gives ikke**, er ikke (does not exist).

24. **at skyte ryg**, to arch one's back — a reference to the habit of certain animals in facing danger.

25. **at trøste** brukes her i betydning av at driste sig til (to venture).

26. Ibsen skriver **birkebeiner** (ental) og **birkebeinere** (flertal).

27. **Oplandene**, distriktet nordenfor Kristiania.

28. **Thomas Beckett** (1118-70) var erkebiskop i Canterbury, England. Han forsvarte kirkens frihet overfor kongemagten. To aar efter hans død blev han ophøiet til helgen (sainted).

29. **blev**, remained.

30. **har spurt** (2den akt, note 1).

31. Ifølge (according to) den nordiske gudelære (mytologi) hadde Tor et belte som gjorde ham sterkere end alle andre. Skule mener at Haakon i troen paa sin ret hadde et saadant "styrkebelte".

32. Dette om Trond prests brev er ikke historisk, men spiller en stor rolle i dramaet.

33. Naar hvem, hvo og hvad brukes som subjekt i en avhengig spørresætning (dependent interrogative clause), brukes ogsaa **som** eller **der**. — Meningen her er: Du spør **hvem** det er **der** er **konge**. Se Eikelands "Norsk Grammatik": **Avhengige spørresætninger**.

34. **at stevne til doms**, to summon to judgment. — Efter præpositionen **til** brukes ofte substantiv i genitiv: **til doms**, **til sjøs**, **til bords**.

35. **utflugter**, evasions, subterfuge. Compare: to be put to shifts.

36. = I challenge you to mortal combat.

37. **uhellig hus**, unconsecrated house. — I kirke, tempel, og paa steder hvor ting holdtes, var det ikke tillatt (permitted) at bruke vaaben.

38. **finneskat**, den skat som finnerne i det nordlige Norge maatte betale den norske konge. Vegard Væradal og Andres Skjaldarband var sysselmænd dernord, og det var deres pligt at kræve denne skat for kongen. (1ste akt, note 38.)

39. **vorde** (become, werden), konjunktiv for at uttrykke ønske. — "Shame upon such councillors." — Archer.

40. **haandgangne mænd.** — Stallare, sysselmand, hirdmænd osv. kaldtes haandgangne mænd.
41. **ta** (os) **tilrette**, do justice in the matter.
42. **at ta korset**, at bli korsfarer (crusader).
43. **skulle**, nutid, flertal av verbet **at skulle**; nu brukes bare ental: **skal**.
44. **Olavs skrin**, 4de akt, note 14.

TREDJE AKT.

1. **Hovedø**, en liten ø (island), nær Oslo (Kristiania).
2. **sidste olje**, et dødssakrament som brukes i den katolske kirke (Extreme Unction).
3. **samling**, senses.
4. = **Hvad skal dette være til?**
5. **mitra og stav**, mitre and crozier.
6. **vet jeg**, skulde jeg tro.
7. **det har ingen nød**, der er ingen fare.
8. **fik spurt** (2den akt, note 1).
9. **Ryenbergene**, syd fra Kristiania.
10. **der er ikke andet for**, there is no other way.
11. **led**, generation, degree.
12. **at lette**, to ease.
13. **korsbroder**, en kannik (canon), d. v. s. en prest i den katolske tid som hørte til et domkapitel (cathedral chapter). Korsbrødrene ved hvert bispesäte bodde sammen og hadde al eiendom fælles. Første led i ordet kommer av **chora** (land, district).
14. **Otium est pulvis — pulveris**, "Hvile (lediggang) er støv — av støv". Bispem vet altsaa ikke hvilket er rigtig, enten pulvis (nominativ) eller pulveris (genetiv); for han "er ikke stiv i latinen". **Pulvis** kan ogsaa være genitiv.
15. **byde**, infinitiv; sæt til **skal** fra forangaende replik.
16. **fæste lit til** = tro.
17. **strækker ikke til**, er ikke nok.
18. **ettermaalsmand**, prosecutor.
19. Ifølge sagaen var venskapet størst naar Haakon og Skule var sammen. Derfor sir bisp Nikolas til Dagfinn Bonde: "hold jarlen langt borte fra kongen." (Se side 61.)
20. **Ilevoldene**, nær Nidaros, hvor Sverre vandt over Magnus Erlingssøn (1180). — Bisp Nikolas var en av høvdingene i Magnus's hær.
21. **Pater noster**, Fader vor osv.
22. **styrkebeltet**, 2den akt, note 31.
23. **trønderne**, de som hørte til Trøndelagen.
24. **Norge** var inndelt i skibreder; hvert skibred (skib + red) skulde utruste (rede ut) et krigsskib.
25. **trønder** (note 23); **vikværing**, fra Viken, omkring Kristianiafjorden; **agdeværing**, fra Agder, i det sydlige Norge; **hordalæending**, fra Hordaland, sydvestlige Norge; **haaloga-**

læding, fra Haalogaland, nordlige Norge; **sogndøl**, fra Sogn, vestlige Norge.

26. Se "Klimaksen", side 40.

27. **snilde hode**, cunning brain.

28. **dyre**, precious, holy.

FJERDE AKT.

1. **lyd** i det ældre sprog betyr (relativt) stilhet (silence).

2. **Dovre** heter fjeldene som ligger mellem det nordenfjeldske og det søndenfjeldske Norge. — Gudbrandsdalen strækker sig (extends) fra Dovre til Mjøsen, en innsjø (lake) i det østlige Norge. — **Raumarike** (nu Romerike), nordøst fra Kristiania. — **Laaka**, i nordlige Raumarike.

3. **snerred** = snerret (snarled). I dette digt beholdes ældre former for rimets skyld (se note 4 og 5).

4. **hvid** = hvid.

5. **skjolde**, flertal, skulde helst være skjold. (Se 2den akt, note 21.)

6. **isende**, præsens participium dannet av substantivet **is**.

7. **Om birkebeinerne** se "Indledning", side 21 og 22.

8. **Laaka**, nord fra Kristiania, nær Eidsvold. Om slaget ved Laaka se "Indledning", side 28.

9. **Tunsberg** (nu Tønsberg), syd fra Kristiania, paa vestsiden av fjorden.

(N. B. Thru error in numbering, the next note is numbered 12.)

12. **ha god raad paa list**, to have a good store of cunning.

13. **Varbelger** kaldtes det parti som holdt sig til Skule Baardssøn i hans kamp mot Haakon Haakonssøn. Men navnet var før brukt om en flok som reiste sig mot Sverre. — I sagaerne blev navnet skrevet paa flere maater: **Worbelgi**, **Warbelgi** (kort a), **Warbelgi** (lang a). Sidste led (belg) betyr skind, hud. **Var** kan bety forsigtig (wary); det kan ogsaa bety mangel. Den form som gir bedst mening, er **Vargbelg** (**varg**, ulv, wolf). Ibsen bruker baade varbelg og vargbelg. Vi har i denne udgave fulgt Mindeudgave av 1906.

14. **Olavs skrin**, det skrin (coffin) hvori Hellig Olav blev lagt. Skrinet var av sølv; det blev sat paa alteret i Kristkirken i Nidaros (Trondhjems domkirke). Det maatte være tilstede naar konger blev hyldet paa Øreting.

15. Dette løfte som Skule gir sine mænd, er laant fra Sverres tale til sine mænd før slaget paa Kalvskindet (1179): "Enhver skal nu faa den værdighet som han rydder sig rum til: den skal bli lendermand som fælder en lendermand, og hirdmand skal den bli som fælder en hirdmand."

16. i **bytte**, to boot.

17. **la tilfældet raa**, leave it to luck.

18. **dødsens**, substantiv i genitiv brukt som adverbium. I oldnorsk bruktes genitivsmerket s baade efter substantivet og efter artikelen. Andre eksempler: **landsens**, **livsens**.

19. **tynger vegten for Haakon**, the balance dips on Haakon's side.

20. **kunst**, artifice, tricks.

21. **blaalys**, marsh fire, will-o'-the-wisp. I gammel overtro (superstition) var blaalys forbundet med overnaturlige væsener.

22. **Den som tviler paa sin egen tvil**. Betragtet for sig alene gir disse ord ingen mening. Ingen som virkelig tviler, er i tvil om at han tviler. Men betragtet i sammenhæng med de forangaaende replikker gir de god mening og rammer den situation Ibsen nylig havde været i, like i blinken. De vil ifølge sammenhængen si: at tvile paa at man netop i tvilen har den gave man trænger for at bli det man ønsker at bli. Den som altsaa føler sig kaldt som digter, men føler at det mest fremherskende hos ham er tvilen, han er "ufrisk" hvis han ikke erkjender at netop denne tvil er gaven han behøver. Med **tvilens digter** mener Ibsen: at tvile paa snart-sagt alt baade hos sig selv og hos andre, og at vække tvil: likesom at sætte et spørsmaalstegn efter alt mellem himmel og jord for at faa folk til at prøve det. Og i denne forstand er Ibsens hele digtning baade før og efter "Kongsemnerne" tvilens digtning. Man har sagt at hele hans digtning før "Vildanden" ("Indledning", note 33) er et eneste stort spørsmaal: **er det rigtig stort det store?** mens hans digtning med og fra "Vildanden", nærmest maa siges at være det motsatte spørsmaal: **er det rigtig smaat det smaa?** Kort sagt, han vilde faa folk til at tænke selvstændig og prøve alle livsværdierne.

Og at Ibsen virkelig fik en fast tro paa at dette var hans opgave som digter, det vet vi, og det har han selv paa sin Ibsen'ske maate uttrykt i de bekjendte ord: "Jeg spørger kun; mit kald er ei at svare." Det vil egentlig si: "La andre vise botemidlet (the remedy); mit kald er kun at vise at der trænges et botemiddel."

23. **knæsatte**, adoptere, gjøre til sin egen. At sætte et barn paa sit knæ var tegn paa at barnet var adoptert.

24. Thomas Becketts grav er i England (2den akt, note 28).

25. **Jeg har prøvet det**. Skule sigter til (refers to) at han brøt med Haakon Haakonssøn og lot sig hyldes som konge (3dje akt. Se ogsaa "Klimaksen", side 40).

26. That is: I should hardly have been able to make the sacrifice.

27. Istedetfor den længere form **fader** skrives nu helst **far**. Men i enkelte situationer og i visse rytmiske sætninger passer det bedst at bruke den længere form **fader**. Slik er det ogsaa med **mor** (moder) og **bror** (broder).

28. Skule stjæler Haakons kongstanke. ("Indledning", side 41; 3dje akt, side 134.)

29. **Ekeberg** er et lavt fjeld paa sydsiden av Oslo.

30. **brygge**, wharf, **stø**, small landing-place for boats.

31. Ibsens kvinder pleier man at dele i tre grupper: de

ideale, de dæmoniske, og de (mere eller mindre) moderne. Alle de fire kvinder i "Kongsemnerne" som vi lærer bedst at kjende, kan vi trygt henføre til første gruppe. De er ikke alle feilfri; men forsaavidt de har begaaet nogen feil, har de i rik mon ogsaa sonet for dem. De har alle de samme grundtræk. De er ydmyge og fordringsløse; det falder dem aldrig ind at fordre noget for sig selv. Lider de ondt, klager de aldrig. Paa den anden side synes der ikke at være nogen grænse for deres hengivenhet og selvfornegtende offervillighet for dem de elsker. Og i alt dette er de like; det er umulig at si hvem som er størst. Men i én henseende er uten tvil Margrete størst. Hun var sikkert likesaa god datter som Ragnhild var hustru, elsket sin far likesaa høit som Ragnhild sin mand. Og dog kan hun her tale som hun gjør! Det kunde neppe nogen av de andre ha greid om de hadde været i hendes sted. Hun var altsaa ikke saa bundet av sit hjertes følelser som de andre. Ogsaa disse kunde hun ofre — av høiere hensyn. Hun kunde "ofre Isak". Hun er altsaa en større aand; det er heltinden vi ser her. — Og i fuld harmoni hermed staar ogsaa hendes optræden hin nat i Elgesæter kloster. Paa sin fars spørsmaal svarer hun som vi føler hun maatte og burde svare; det motsatte svar vilde ha været umenneskelig (side 203). Av datterlig pietet var hun villig til — som det heter i en replik — at "lukke det fagreste lys ute fra sit liv". Ogsaa her ofrer hun det kjæreste hun har — av høiere hensyn.

FEMTE AKT.

1. Efter formen er dette en spørgesætning; men meningen er: Jeg ser ikke ut som en konge; jeg kan ikke tale nu.
2. At rane (to rob) i en kirke var helligbrøde (sacrilege).
3. I religiøs stil brukes **ydre** — **yderst**, ellers brukes **ytre** — **ytterst**.
4. At **banlyse** eller **lyse** (i) **ban** betyr at utelukke fra kirken og dermed fra Gud (excommunicate).
5. = how can it be accounted to me as a crime?
6. Ordet **dyrt** betyr her hellig. (Sammenlign tysk "teuer").
7. **Elgesæter**, et kloster ved Nidelven, syd fra Nidaros.
8. **staa tilrette**, være ansvarlig (responsible) for retten.
9. **hvad vi har fore**, what we are about.
10. D. v. s.: der er ikke en saa fortvilet gjerning at jeg ikke vaager at gjøre den.
11. **Hlade** (nu Lade), en gammel gaard nær Nidaros, som i sagatiden tilhørte en jarleslegt; **hammer** (crag).
12. **hede** (hete), for at rime med **dernede**.
13. **passelig trin**, passelig stilling (suitable position).
14. D. v. s.: der blir tid nok at snakke om det (at kjøpe sig løs) siden.

15. Inverted order to show condition; the principal clause begins with *da er det bisp Nikolas osv.*

16. *fra sig selv*, beside herself.

17. *gid* (Gud gi det); *ramme* (strike), konjunktiv for at uttrykke ønske.

18. *at gaa i rette*, to present complaints or accusations.

19. *Samle*. Imperativ er almindelig lik stammen (*saml*); men for velklangens skyld kan i enkelte verber imperativ være lik infinitiv.

VOCABULARY.

Strong verbs have the principal parts given in the following order: infinitive—past tense—perfect participle. As a rule a prefix is given with the infinitive only.

Regular weak verbs are followed by Roman numerals to indicate the class: Class I adds **et** to the stem to form both past tense and perfect participle; class II adds **te** to form past tense, and **t** to form perfect participle; class III adds **dde** to form the past tense, and **dd** to form perfect participle.

The student must bear in mind that the neuter of adjectives may be used as adverbs.

The gender of nouns is indicated by **n** (neuter) and **c** (common).

A.

aand, c, spirit; mind, soul.
aandsfraværende, absent-minded.
aapne, I, to open.
aarsak, —er, c, cause; reason.
abbedisse, c, abbess.
adkomst, c, access; right.
adskille, II, to separate.
agt, c, intention.
agte, I, to intend; at **agte paa**, to heed.
aker, —re, c, field.
akkurat, exactly.
aksel, —ler, c, shoulder.
alder, —re, c, age.
aldrig, never.
aller, (intensive adverb), of all.

allevegne [—veine], everywhere.
allikevel, anyhow; after all.
almindelig, general; common.
altsaa, so; then; consequently.
alvor, n, seriousness.
anderledes, otherwise; different.
ane, II, to forebode; to suspect.
anelse, c, foreboding.
anerkjendelse, c, recognition; appreciation.
anføre, II, to lead; to present.
anfører, c, leader.
angaa, —gik, —gaat, to concern.
angel, c, bait.
anger, c, remorse.
angre, I, to regret; to repent.

angst, c, dread; anguish.

anklage, I, to accuse; noun: accusation.

anledning, c, occasion; opportunity.

anse — **ansaa** — **anset**, to view; to consider.

anseelse, c, regard; esteem.

anskuelig, plain; illustrative.

anstrengelse, c, effort.

antal, n, number.

antyde, I, to intimate; to indicate.

armod, c, poverty.

arv, c, inheritance.

arvefølgelov, c, law governing the right of succession to the throne.

arving, c, heir.

attpaa, in addition; besides.

avgjøre, — **gjorde**, — **gjort**, to decide.

avgrund, — **e(r)**, c, abyss.

avholdt, esteemed; loved.

avindsmand, c, enemy.

avkald, **gi** — **paa**, to give up; to renounce.

avmagt, c, impotence; powerlessness.

avle, I, to beget.

avlægge, — **la**, — **lagt**, to put off; to lay aside; — **ed**, to take oath.

avsendig, insane.

avskaffe, I, to abolish.

avslutning, c, end; close.

avspeile, II, to reflect.

avsted, away.

avsætte, — **satte**, — **sat**, to depose.

B.

baade, I, to boot; to benefit.

bakke, c, hill.

bakved, back of.

bande, I or II, to swear; to curse.

bane, I, to open a path.

banesaar, n, mortal wound.

banke, I, to knock; to beat.

barmhjertig, merciful.

be — **bad** — **bedt**, to ask.

bede — **bad** — **bedet**, to pray.

bedække, I, to cover.

befale, II, to command.

begaa, to commit.

begeistring, c, enthusiasm.

begivenhet, c, event.

begjær, n, desire.

begyndelse, c, beginning.

behandle, I, to treat.

beholde, — **holdt**, — **holdt**, to keep; to retain; to hold.

behov, —, n, need.

behøve, — **de**, — **d**, to need.

beint fram (**bent frem**), straight ahead; out and out.

bekræfte, I, to confirm.

belg, — **er**, c, skin, fur.

belje, I, to bellow.

ben, straight.

ben, n, leg; foot.

berede, II, to prepare.

beredvillig, willing(ly).

berg, n, mountain.

berge, I, to save.

berolige, I, to calm.

berserk, c, a wild warrior; (**ber**, bear; **serk**, coat).

berømt, famous; noted.

- besat**, possessed (of an evil spirit).
besiddelse, c, possession.
besindelse, c, recollection; at komme til —, to recover one's senses.
besitte, to possess.
beskuelse, c, view; inspection.
beslutning, c, decision.
beslutte, I, to decide.
bestaa av, consist of.
bestemme, II, to decide; to determine.
bestemthet, c, firmness.
besøk, —, n, visit.
betale, II, to pay.
betingelse, c, condition.
betragte, I, to view; to consider.
bety(de), to mean.
betydelig, considerably.
betydning, c, meaning, importance.
betænke sig, II, to deliberate; to reconsider.
bevare, II, to save.
beverte, I, to entertain; to serve (guests).
bevise, II, to prove.
bevæget, moved.
bevægelse, c, motion; emotion; excitement.
bidrag, —, n, contribution.
bie, I or III, to wait.
bifald, n, applause; approval.
bile, c, broad-ax.
billed, n, picture.
billig, just, fair.
bislag, n, entry.
bisp (biskop), c, bishop.
bispedragt, c, bishop's robes.
bispehue, c, mitre.
bispestav, c, crozier.
bjerg (=berg), —e, n, mountain.
bjørnefeld, c, bear-skin.
blaase, II, to blow.
blafre, I, to flare.
blegne, I, to pale.
blek, pale.
bli — **blev** — **blit**, to become; to remain. Auxiliary to form passive voice.
blik, n, look; glance.
blodtog, n, blood-pageant.
blot, only.
blotte, I, to uncover.
blyges, to be ashamed.
blygsel, c, bashfulness.
blø(de), III, to bleed; to die.
bløt, soft.
bom, c, bar (obstruction).
bonde, pl. **bønder**, N'orse farmer; land owner.
borg, —e, c, castle.
borgerkrig, —e, c, civil war.
bot, c, expiation.
braat, soon.
braate, c, obstruction (heap of felled trees).
bråt, steep.
bred, broad.
bredd, c, shore.
brede, II, to spread.
bretspil, n, a game similar to chess.
brev, n, letter.
brikke, c, used in **bretspil**.
briste — **brast** — **brustet**, to burst; to break.
bro, —er, c, bridge.
brød, c, prong; sting.

broget, variegated; spotted.
 brød, n, break.
 bruke, II, to use.
 bruksret, c, right to use.
 brygge, c, pier.
 bryllup, n, wedding.
 brynde, c, passion.
 brynje, c, cuirass.
 bryst, n, breast.
 bryte — brøt — brutt, to break.
 brytning, c, break; conflict.
 brød, n, bread.
 brøde, c, sin; crime.
 bud, n, command; commandment; message; messenger.
 budskap, n, message; report.
 buevindu, —er, n, bow-window.
 by, —er, c, town.
 byde — bød — budt, to offer; to command.
 bygd, —er, c, settlement; district.
 bygge, I, to build.
 bygning, c, building.
 bytte, I, to trade.
 bæger, n, beaker; cup.
 bære — bar — baaret, to bear; to carry.
 bøie, —de, —d, or I, to bend; — sig, to yield.
 bøn, —ner, c, prayer.
 bønlig, imploring; suppliant.
 bør, c, sailing breeze.
 bøte, II, to mend; to atone.

D.

da, adv., then; conj., when, as.
 daad, c, deed; achievement.

dages, to dawn.
 daggry, n, dawn; break of day.
 dagstøt, daily.
 dale, II, to fall; to sink.
 danne, I, to form.
 datter, pl. døtre, c, daughter.
 dels...dels, partly...partly.
 deltagende, sympathizingly.
 deltager, c, participant.
 dertil, besides; in addition.
 des...des, the...the.
 desuten, besides.
 digter, c, poet; author.
 direktør', c, director; manager.
 disig, hazy.
 disk, c, paten.
 djerv, bold; brave.
 dog, yet; however.
 dom, c, judgment.
 dommedag, c, judgment day.
 doven, lazy.
 dra(ge) — drog — dra(ge)t, to draw; to leave.
 drap, n, murder.
 dreie sig om, to hinge on; to concern itself with.
 driste sig, I, to dare; to venture.
 drive — drev — drevet, to drift; to drive; to impel.
 dræpe — drap — dræpt (or II), to murder.
 drøm, —me(r), c, dream.
 drømme, II, to dream.
 due, III, to be of account.
 dufte, I, to scent.
 duge, see due.
 dukke op, I, to appear.
 dunkel, dark; indistinct.

dverg, —e(r), c, dwarf.
 dygtig, efficient; goodly, sufficiently.
 dyr, costly; holy.
 dække, I, to cover.
 dæmpe, I, to muffle; dæmpet, softly.
 dødsdom, c, death-sentence.
 dødsleie, n, death-bed.
 døds skyld, c, mortal sin.
 døgn [døin], n, day of 24 hours.
 dølge — dulgte — dulgt, to keep secret; to conceal.
 dønne, I, to rumble; to din.

E.

ed, c, oath.
 een = én, one.
 efterfølger, c, successor.
 efterlate, —lot, —latt, to leave.
 efterligning, c, imitation.
 eftermæle, posthumous fame.
 eftersom, according as; since.
 egentlig, real; true.
 egge, I, to incite.
 egte, real; genuine.
 egte, I, to wed.
 egtesødt, born in wedlock.
 egteskap, n, marriage.
 eie — eide — eid (eiet), to own.
 eiendom, c, property; possession.
 eiendommelig, peculiar; singular.
 ek, c, oak.
 ekestamme, c, trunk of an oak tree.

elv, —e(r), c, stream; river.
 embede, n, office.
 end, though.
 endda, yet; anyhow.
 eneret, c, sole right.
 enes — entes, to agree.
 enetale, c, soliloquy.
 enevælde, n, absolute power; absolute monarchy.
 enhet, c, unity.
 enig, agreed.
 enke, c, widow.
 enkelt, single; simple.
 enkelte, certain ones; a few.
 ensomhet, c, loneliness.
 enten...eller, either...or.
 erfaren, experienced.
 erfaring, c, experience.
 erkebisp, c, archbishop.
 erkeskjelm, c, (arch) rogue.
 erklæring, c, declaration.
 erobre, I, to win; to conquer.
 erving (arving), c, heir.
 etpar, a couple (of).
 evig, eternal.
 evne, I, to be able.
 evne, c, ability; faculty.

F.

faa — fik — faat, a verb denoting possession, necessity, obligation; as tense auxiliary it forms the future perfect and 2nd conditional.
 faafængt, in vain.
 fager, fair; beautiful.
 fakkell, pl. fakler, torch.
 faktisk, in fact.

- fald**, n, fall; i (saa) —, in (that) case.
falk, c, falcon; hawk.
fange, I, to catch; to capture.
fare, c, danger.
fare — **för** — **faret**, to fare; to go.
farmand, c, traveller; sailor.
farve, c, color.
fät, hadde ham fat, had him fast.
fatte, I, to grasp; to comprehend; — **sig**, to compose one's self.
fattes, to be lacking.
fattig, poor.
favne, I, to embrace.
feil, c, mistake.
finde — **fandt** — **fundet**, to find; at — **sig i**, to stand for.
fjeld, n, mountain.
fjern, distant.
fjerne, I, to remove.
fjær, —e(r), c, feather.
flaate, —r, c, fleet.
flakke, I, — om, to wander.
flere, more; several.
flest(e), most.
flid, c, diligence.
flomme, I, to flow; to flood.
flugt, c, flight.
flygte, I, to flee.
flænge, II, to shred.
fløi, c, vane.
fløiten, at være —, to disappear; flown; gone.
fnug, n, particle; mote.
foran, before.
forandring, c, change.
forbande, II or I, to curse.
forbarne sig, I, to have compassion.
forbarmelse, c, compassion.
forbehold, n, reservation.
forberede, II, to prepare.
forbi, past; over.
forbindelse, c, connection.
forbitre, I, to embitter.
forbrutt, offended; sinned.
forbund, n, alliance.
forbundsfølge, c, ally.
forbyde, —bød, —budt, to forbid.
forbytte, I, to exchange.
fordre, I, to demand.
fordrive, to drive away.
fore, I, to feed.
foregiven, pretended.
forene, II or I, to unite.
forening, union; association.
forfald, lovlig —, legitimate excuse.
forfatning, c, form of government; condition.
forfatter, c, author.
forfærde, I, to scare.
forfølge, —fulgte, —fulgt, to pursue.
forgifte, I, to poison.
forgjæves, in vain; futile.
forhatt, hated; hateful.
forhold, n, condition; relation.
forholdsvis, relatively.
forhæng, n, curtain.
forhøjning, c, elevation.
forklare, I or II, to explain.
forladelse, c, forgiveness.
forlange, II, to demand.

- forlate, —lot, —latt, to forgive; to desert; to leave.
 forlik, n, reconciliation.
 forlike, II, to reconcile.
 forlise, II, to lose; to wreck.
 forlovede, c, betrothed.
 formel', according to form.
 formynder, c, guardian.
 fornem, distinguished.
 fornemmelig, chiefly.
 fornemmelse, c, feeling; perception.
 fornærmelse, c, offense; insult.
 fornøie, —de, —d (or —et), to please; to satisfy.
 forsage, I, to renounce.
 forsagthet, c, despondency.
 forsegle [—seile], I, to seal.
 forsigtig, careful.
 forsikre, I, to assure.
 forskjel, c, difference.
 forskjellig, different.
 forskrive, to consign.
 forskrækket, terrified.
 forslaa, —alog, —alaat, to suffice.
 forsone, I or II, to reconcile.
 forspilde, II, to forfeit; to lose.
 forstaa, —stod, —staat, to understand.
 forstand, c, reason.
 forstenet, petrified.
 forstyrre, I, to disturb.
 forsæt, n, purpose.
 fortabelse, c, loss; perdition.
 fortjene, II, earn; deserve.
 fortrin, n, advantage; superiority.
 fortrinsvis, preferably.
 fortsætte, to continue.
 fortvilet, desperate; frantic.
 fortælle, —talte, —talt, to tell; to narrate.
 fortænke, II, to blame.
 forunderlig, wonderful.
 forundret, surprised.
 forutsætning, c, presumption.
 forutsætte, presuppose.
 forveien, i —, in advance.
 forvildet, bewildered; crazed.
 forvirre, I, to confuse; derange.
 fostre, I, to bring up.
 fotsid, long.
 fotskammel, c, foot-stool.
 frasagn, n, report.
 fred, c, peace.
 frede, I, to protect; to take care of.
 fredløs, outlawed.
 fredsæl, peaceful.
 freidig, undaunted.
 frelse, c, salvation.
 frelse, II, to save.
 fremdeles, still, yet.
 fremfor, in preference to; — alt, above all.
 fremfærd, c, conduct; course (of action).
 fremgaa, to appear.
 fremherskende, predominating.
 fremme, I, to promote.
 fremmed, strange, foreign; i det —e, abroad.
 fremstille, II, to present.
 fremtrædende, prominent.
 frisk, sound; healthy; well.

friskne, I, to become well.
 frist, c, respite; delay.
 friste, I, to tempt; to experience; to attempt.
 frivillig, voluntarily.
 from, pious.
 frue, c, lady.
 frugtbar, fertile, fruitful.
 frygte, I, to fear.
 fryse — frøs — frosset, to freeze.
 frænde, c, kinsman.
 fugl, —e(r), c, bird.
 fuldbyrde, I, to accomplish; to carry out.
 fuldkomme, I, to fulfill.
 fuldkommen, perfect; complete.
 fuldstændig, complete.
 funkle, I, to sparkle.
 furuen, the pine (tree).
 fylke [—kje], n, a noun derived from folk, used to designate the people of a district as well as the district itself (= county).
 fylke, I, to gather.
 fylking, c, host, army.
 fynd, n, pith; impressiveness.
 fyr, c, fellow.
 fyrfat, n, brazier.
 fyrste, c, ruler; prince.
 fædrene side, the male (fathers') side.
 fælde, c, trap.
 fælde, II, to fell; to slay; — dom, to pronounce sentence.
 fælles, (in) common.
 færdig, ready; through.

færing, c, boat having four oars.
 færre, fewer.
 fæste, attach; conjoin.
 fæstemand, c, betrothed.
 fæstne, I, to fasten.
 føde, II, to bear.
 fødsel, c, birth.
 føie, I, to please, to humor; — sammen, to join; — til, to add; — sig expresses a general idea of accommodation.
 føielig, yielding.
 følelse, c, feeling.
 følge — fulgte — fulgt, to follow.
 følge, c, consequence; company.
 før, sooner; before.
 føre, II, to lead.
 førstningen, i —, at first; in the beginning.

G.

gaa — gik — gaat, to go; to walk; — for sig, to take place; det gaar ikke an, it will not do.
 gaard, c, courtyard; house.
 gaate, c, riddle, enigma.
 gad, see gide.
 gal, wrong; crazy; galmands-ord, words of a madman.
 gang, i —, a going; in motion.
 ganske, quite.
 garn, n, net.
 gate, c, street.
 gavmild, generous.

gavn, n, benefit.
 geistlig, clerical.
 geistlighed, c, clergy.
 genial', ingenious.
 gide — gad — giddet, to have
 a mind to.
 gifte, I, to marry.
 gild, great; splendid.
 gilde, n, feast; festival.
 gjemme, II, to hide.
 gjenganger, c, ghost.
 gjenklang, c, echo.
 gjenlevende, surviving.
 gjennem, through.
 gjenoprette, I, to re-establish.
 gjenreise, to resurrect.
 gjerne, gladly; with pleasure;
 probably.
 gjerning, c, work; deed.
 gjælde — gjaldt — gjældt, to
 concern; to be of impor-
 tance.
 gjødsle, I, to fertilize.
 glat, smooth.
 gni(de) — gned — gnedet,
 to rub.
 gnistre, I, to sparkle.
 gny, n, din; noise.
 gods, n, property.
 godtgjøre, —gjorde, —gjort,
 to make good; to substan-
 tiate.
 graane, I, to turn gray.
 gram, fierce.
 grän, n, particle.
 grän, c, spruce (tree).
 grande, c, neighbor.
 granske, I, to investigate.
 grant, clearly.

greie, —de, —d, to clear; to
 be able to do; to manage.
 greie, ha — paa, to be in-
 formed; to know.
 greit, clearly.
 grid, pardon; truce.
 gripe — grep — grepet, to
 grasp; to move (emotion-
 ally).
 gru, c, dread; horror.
 gruble, I, to ponder.
 grund, —e(r), c, ground;
 reason; paa — av, because
 of.
 grunde, I, to meditate.
 grundig, thorough.
 grundlag, n, basis.
 grundlægge, —la, —lagt, to
 found; to establish.
 grundstemning, c, real mood.
 grundtræk, n, main trait.
 grundvold, c, foundation.
 grus, n, ruin.
 grusom, cruel.
 gry, III, to dawn.
 grænse, c, boundary; limit;
 —skjel, line or mark of di-
 vision.
 grøde, c, grain; crop.
 gudsdom, c, ordeal; divine
 judgment.
 gyse, II, to shudder.

H.

haan, c, scorn; mockery.
 haane, —te, —et, to mock.
 haardfør, hardy.
 hake, c, chin.

- hals**, —e(r), c, neck; **hard**—, an ugly man, tough customer.
handle, I, to act.
hank, c, handle or ring on a casket.
harmes, to become angry.
hartad, well-nigh.
hedenskap, n, paganism.
heftig, violent; vehement.
heise, II, to raise; to hoist.
hel, whole.
held, n, fortune, luck.
helgen, c, saint; —**sol**, halo.
heiler, rather.
helligdom, c, shrine; sacred thing; sanctuary.
helse, c, health; —**bot**, remedy; healing.
helst, preferably.
helt, c, hero; —**inde**, heroine.
heltedigt, n, heroic poem.
hemme, I, to restrain; to hamper.
hemmelig, secret.
henseende, c, respect.
hensigt, c, purpose.
hensyn, n, view, respect; **ta** — **til**, take into consideration.
hente, I, to fetch.
herberge, n, inn; quarters.
herje, I, to ravage.
herlig, glorious; noble.
herre, c, lord.
herred, c, land division corresponding to the "hundred."
herse, c, chieftain in a herred.
herake, I, to rule.
hertug, c, duke.
hevn, c, vengeance.
hidsig, eager; fierce; hot.
hige, I, to yearn.
hils, II, to greet; to salute.
hilsen, c, greeting.
himmel, c, heaven; —**kaaren**, chosen by heaven.
hin, that, yonder.
hird, c, bodyguard; men associated with the king or chieftain.
hit, hither.
hit(ind)til, up to this time.
hjul, n, wheel.
hjørne, n, corner.
hoderystende, shaking (one's) head.
holde — **holdt** — **holdt**, to hold; — **inde**, to stop.
holdent, **helt** og —, completely.
holme, c, small island.
hos, by, with.
hovedindgang, c, main entrance.
hovedrolle, c, chief part.
hovmod, n, pride; haughtiness.
hu, c, mind.
hue, c, cap; **bispe**—, mitre.
hug, c, desire.
hurtig, fast; quick.
husfolk, n, servants.
hustru, c, wife.
hvemsomhelst, anyone at all.
hvermand, anyone.
hvi, why.
hvile, II, to rest.
hvirvle, I, to whirl.

hvis, if.
 hvis, whose.
 hviske, I, to whisper.
 hykle, I, to pretend; to feign.
 hylde, I, to pay homage; to swear allegiance.
 hylle, I, to envelop.
 hæder, c, honor.
 hælde, I, to lean; to incline.
 hær, c, army.
 hærfærd, c, war.
 hærmænd, warriors.
 hærskrig, n, war-cry.
 hætte, c, hood.
 hævde, I, to maintain; to uphold; to assert.
 hæve, I, to raise; to end (a meeting).
 høimælt, loud-voiced.
 høje, to rise; to raise aloft.
 høg, c, hawk.
 høst, c, fall, autumn.
 høste, I, to reap.
 høvding, c, chieftain.

I.

ialfald, at any rate.
 ifald, in case.
 ifærd, være — med, to be about.
 ifølge, according to.
 (i)gjennem, through.
 igjære, brewing.
 ihænde, in hand.
 ihjel, to death.
 ihug, komme —, to remember.
 ile, II, to hasten.
 ild, c, fire.
 ilde, badly.

ilsindet, hasty.
 ilsomt, hastily.
 ilægge skat, to tax.
 imens, meanwhile.
 imidlertid, however.
 inat, tonight.
 indbyrdes, mutual; among themselves.
 indeholde, to contain.
 indfalden, haggard.
 indflydelse, c, influence.
 indføre, II, to lead in; to introduce.
 indhold, n, contents.
 indkræve, I, to collect.
 indledning, c, introduction.
 indtryk, n, impression.
 indtræden, c, entering.
 indtrængende, insisently.
 indvie, I or III, to dedicate.
 ingenlunde, by no means.
 intrigant, c, intriguer.
 irak, Irish.
 islænder, c, Icelander.
 isne, I, to freeze.
 iveiret, aloft.
 ivrig, zealous.

J.

jage — jog — jaget, to chase.
 jammer, c, misery.
 jarl, —er, c, earl.
 jer (= dere, Dem), you.
 jernbyrd, c, ordeal.
 jertegn [—tein], n, miracle.
 jevn, even; equal.
 jevnbyrdig, of equal rank (by birth).
 jorden, the earth.
 junker, c, young nobleman.

K.

- kaar, pl., condition; circumstances.
 kaare, I, to choose, to elect.
 kald, n, calling.
 kalde, II, to call.
 kaldelse, c, call; calling.
 kalk, c, chalice.
 kamp, —e, c, fight; struggle.
 kanhænde, perhaps; maybe.
 kanske, mayhap; perhaps.
 kar, n, goblet; vessel.
 karl, —e, c, man; fellow.
 katastro'fe, c, catastrophe.
 katedral', c, cathedral.
 kilde, c, source.
 kind, n, cheek.
 kirkefane, c, church-banner.
 kirkefred, c, at bryte —, to break sanctuary.
 kjende, II, to feel; to know.
 kjending, c, an acquaintance.
 kjendskap, n, acquaintance, knowledge.
 kjærlig, dear; loving.
 kjøl, c, keel.
 kjøpe, II, to buy.
 klage, I, to complain; to accuse; to lament.
 klage, c, complaint; accusation.
 klager, c, accuser.
 klinge — klang — klinget, to ring; to sound.
 klo, klør, c, claw.
 klok, wise; prudent.
 klokke, c, bell; —klang, c, peal of bells.
 klut, —e(r), c, rag.
 klynge, I, to cling.
 klyve — kløv — kløvet, to climb.
 kløft, c, cleft; breach.
 kløkt, c, sagacity; —ig, sagacious.
 kløve, —de, —d (—et), to cleave.
 knap, scarce; short.
 knappe av, to shorten.
 kneise, —te, —et, to carry aloft; to strut.
 knep, n, trick.
 knokler, pl., bones.
 knop, c, bud.
 knudret, gnarled; rugged.
 knuge, I, to press.
 knuse, II, to crush; to break.
 knute, c, knot.
 knække, I, to break; to crush.
 kofte, c, coat.
 konge, c, king.
 kongerike, n, kingdom.
 konjunktiv, subjunctive.
 kongspjalter, pl., rags of kingship.
 kongslur, c, king's bugle.
 kordreng, —e(r), c, chorister.
 kørshroder, —brødre, c, canon, monk.
 kørsefarer, c, crusader.
 kostbar, costly.
 kōt, n, hut.
 kotkarl, c, cotter.
 kraft, kræfter, c, strength; power.
 krav, n, demand; claim.
 krigsstyr, n, equipment for war; accoutrements.
 krok, —e(r), c, corner; nook.
 krus, n, mug.

kryste, I, to press; to hug.
 krænge, II, to turn inside out.
 krænke, I, to offend; to wrong; to violate.
 kræve, —de, —d (—et), to demand.
 krøke, II, to bend.
 krøpling, c, cripple.
 kue, I, to subdue.
 kuldkaste, I, to overthrow.
 kun, only.
 kunst, c, art; artifice.
 kunstig, artful.
 kurre, c, twist, tangle.
 kutte, c, monk's cowl.
 kval, c, torment; agony.
 kvass (hvass), sharp.

L.

laas, n, lock.
 la(te) — lot — latt, to let.
 ladning, c, load.
 laft, c, corner joint of a building.
 lag, n, company.
 lagmand, c, thane; law-man.
 laken, c, sheet.
 lakke, I, to draw nigh.
 lam, paralyzed.
 landflygtighet, c, exile.
 langfredag, Good Friday.
 langvarig, lasting.
 langveis, (from) afar.
 larm, c, noise.
 laste, I, to blame.
 lav, low; —ættet, of low birth.
 le — lo — ledd, to laugh.
 led, n, joint; generation.
 legeme, n, body.
 legemliggjørelse, c, incarnation; embodiment.
 leilighet, c, occasion; opportunity.
 lete, II, to hunt; to search.
 lette, I, to ease; to lift.
 li, —er, c, mountain slope.
 lide — led — lidt, to suffer.
 lide — led — ledet, to pass.
 lidenskap, c, passion.
 ligge — laa — ligget, to lie.
 lik, n, corpse; —færd, c, funeral.
 lik, like; equal.
 likedan, the same; alike.
 likefrem, direct.
 likefuldt, nevertheless.
 likemand, c, equal.
 likesom, as if.
 list, c, craft; cunning.
 lite paa, to depend on.
 lod, c, weight; lot.
 loftshvælv, c, vaulting.
 lokke, I, to allure.
 love, II, to promise.
 love, I, to praise.
 luft, c, air; sky.
 luke, c, shutter.
 luke, I, to pluck; to weed.
 lukke, I, to close.
 lumsk, treacherous.
 lur, c, a long wooden horn.
 lursvend, —e(r), c, horn-blower.
 lyde — lød — lydt, to sound; to mind.
 lye, III, to hear.
 lydt, loudly.
 lykke, c, luck; fortune; happiness.

lykkelig, fortunate; happy.
 lykkes, —tes, to succeed.
 lyn, n, lightning.
 lyne, II, to lighten.
 lysfornegter, c, lit. a denier
 of light.
 lyst, c, desire.
 lyste, I, to please.
 lystre, I, to mind.
 lytte, I, to listen.
 lyve — løi — løiet, to lie.
 lægge — la(gde) — lagt, to
 lay.
 længte, I, to long.
 lænke, c, chain.
 lærdom, c, learning.
 løfte, n, promise.
 løfte, I, to lift.
 løftestang, —stænger, c, lever.
 løgn [løin], —e, c, lie.
 løn, c, pay; reward.
 løndom, secrecy.
 lønlig, secretly.
 lønne, I, to pay.
 løp, i løpet av, in the course
 of.
 løsning, c, solution.
 løve, c, lion.

M.

maal, n, aim; goal.
 maalløs, speechless.
 maaske, perhaps.
 maate, c, manner; paa en —,
 in a way.
 maatte — maatte — maattet
 (pres. maa), a modal auxili-
 ary expressing necessity,
 obligation, and permission.

magt, c, might; power;
 —stjaalen, impotent.
 magte, I, to be able to; to
 master.
 male, II, to paint.
 mandskap, n, troops; crew.
 mandsterk, strong in number
 (of men).
 mangel, lack.
 marg, c, marrow.
 mæt, weak.
 medbeiler, c, rival.
 medmindre, lest.
 melde, II, to announce.
 mellemkomst, c, mediation.
 menneske, n, man; human
 being.
 mens, while.
 merke, I, to notice.
 merke, n, mark; banner;
 standard.
 merkesmand, c, standard
 bearer.
 middel, —ler, n, means.
 minde, n, memory; consent.
 minde, II, to remember; to
 remind.
 mindelse, c, reminder.
 mine, c, mien; countenance.
 misforstaaelse, c, misunder-
 standing.
 mislig, precarious.
 mismodig, despondent.
 mismot, n, despondency.
 misnøie, n, displeasure.
 mistillid, c, distrust.
 mistro, c, mistrust.
 mistænke, II, to suspect.
 mistænkelig, suspicious.

misundelse, c, envy.
mo, —er, c, plain.
modne, I, to mature.
mon, n, measure.
mot, n, courage.
motgang, c, adversity.
motsat, opposite.
motsigelse, c, contradiction.
motstand, c, opposition.
motta(ge), to receive.
mulighet, c, possibility.
mur, c, wall of stone.
myldre, I, to swarm.
myndig, powerful; **at være** —, to be of age.
myrde, I, to murder.
mængde, many; much.
mødrene, **paa** — side, on the mothers' side.
mørk, dark.
mørkningen, nightfall.

N.

naa, why; well.
naa, III, to reach.
naade, c, mercy; favor.
naar, when.
nag, grudge; malice.
nage, I, to gnaw.
narre, I, to fool.
natverd, c, evening meal.
nedenom, beneath.
nederlag, n, defeat.
nedstamme, I, to descend.
negte, I, to deny.
nemlig, namely; for.
nemt, easy; convenient.
neppe, hardly.

nes, n, point, cape.
nikke, I, to nod.
nippet, **at være paa** —, to be on the point of.
noksa, quite.
Norden, the North; the Scandinavian countries.
nordisk, pertaining to the Scandinavian countries.
norm, standard.
nylig, lately; recently.
nytte, **gjøre** —, to be of use.
nytte, I, to use.
nærgaaende, indiscreet; offensive.
næsten, nearly.
nævne, II, to name.
nøde, II, to force.
nødig, reluctantly; **at ha** —, to need.
nødsfald, i —, in case of need.
nødvendig, necessary.
nøgle [nøile], c, key.
nøie, exact; closely.
nøie, —de, —d (—et), to be content (with).

O.

odelsbaaren, having allodial rights by birth.
offentlig, public.
offer, n, sacrifice.
ombytning, c, exchange.
omfang, n, extent.
omhyggelig, careful.
omraade, n, territory; sphere.
omraa(de), — sig, to cast about; to make arrangements.

omrida, n, outline.
 omstændighet, c, circumstance; incident.
 omtrent, about.
 omveltning, c, revolution.
 opbrusende, rising (temper, emotion).
 opfatning, c, understanding.
 opfordre, I, to summon; to challenge.
 opgave, c, problem; task.
 ophold, n, pause.
 ophøje, I, to exalt.
 opkræve, I, to collect.
 opleve, to experience.
 oplevelse, c, experience.
 oplære, II, to teach; to educate.
 opløsning, c, dissolution.
 opmærksom, mindful; gjøre — paa, call attention to.
 oprette, I, to establish.
 oprindelig, original.
 oprør, n, revolt; agitation.
 oprørske, revolutionary.
 optrin, n, scene.
 optrukken, drawn up; outlined.
 optræde, II, to appear.
 opvekst, c, growth; time of youth.
 ordning, c, arrangement.
 overbevise, II, to convince.
 overbærenhet, c, forbearance.
 overdrive, —drev, —drevet, to exaggerate.
 overende, over; topsy-turvy.
 overenskomst, c, agreement.

overfalde, —faldt, —faldt, to attack.
 overhøjhet, c, supremacy.
 overlegen, superior.
 overlæg, n, reflection; deliberation; premeditation.
 overraske, I, to surprise.
 overtak, n, upper hold; advantage.

P.

paalidelig, trustworthy.
 paaskud, n, pretense; excuse.
 paastaa, —stod, —staat, to assert.
 paavise, II, to show; to point out.
 passe, I, to fit; to watch.
 passelig, suitable.
 pave, c, pope.
 peke, II, to point.
 pergament, n, parchment.
 piske, I, to whip.
 pleie, —de, —d (—et), to be wont; to take care of.
 pligt, c, duty.
 plogjern, n, plowshare.
 pludselig, suddenly.
 port, c, gate.
 prale, II, to boast.
 princip', —per, n, principle.
 præge, I, to stamp.
 prægtig, magnificent.
 prøve, —de, —d (—et), to try.
 prøve, c, trial, test.
 purpurbrem, c, purple edge.
 purpurkaape, c, purple robe.
 pynte, I, to adorn.
 pønse, I, to scheme.

R.

raa — **raadde** — **raadd** (**raad-**
det), to advise; to manage;
 to rule.
raad, n, advice.
raadelig, advisable.
raadvild, perplexed.
ramme, I, to strike; to hit.
rand, **rænder**, c, border.
rane, II, to rob.
råp, swift.
rase, II or I, to rave.
redde, I, to save.
rede, ready.
rede, II, to clear; — **op**, to
 arrange; **gjøre** — **for**, to
 account for.
regel, —**ler**, c, rule.
regjere, II or I, to reign.
regjering, c, government.
regning [**rein**—], c, account.
regnskap, **kræve til** —, hold
 to account.
ren, clean, pure.
rense, to cleanse.
replik, c, speech (in drama).
retfærdig, just.
retsind, n, uprightness.
rettighet, c, right; privilege.
rigdom, c, wealth.
rik, rich.
rike, n, domain; kingdom.
riksmøte, n, (national) as-
 sembly.
rikstevne, n, (national) as-
 sembly.
rimelig, reasonable.
rinde — **randt** — **rundet**, to
 rise (sun); to flow.

ringe (adj.), of low rank;
 small.
rive — **rev** — **revet**, to tear.
rivning, c, conflict; strife.
ro, c, quiet; peace.
rolig, quiet.
rope, II, to call.
ruge, I, to hatch.
rundhaandethet, c, generos-
 ity.
ruste, I, to arm.
ry, n, fame.
rydde, I, to clear.
rygge, I, to shake.
rygte, n, rumor.
rykke, I, to jerk.
ryste, I, to shake.
ræd, afraid.
ræddes, to fear.
rædsel, —**ler**, c, fear; terror.
række, c, row; line.
række — **rakte** — **rakt**, to
 reach.
række — **rak** — **rukket** (in-
 trans.), to reach.
rænkefuld, intriguing; artful.
ræv, c, fox.
røbe, I, to disclose.
røgte, I, to tend (to).
røkelsekar, n, censer.
rømme, II, to run away.
røre, II, to touch.
røst, c, voice.

S.

saamand, c, sower.
saapas, so (= sufficient).
saare, very.
sagte, slow, softly.
sagtens, doubtless.

- sak**, c, case; cause.
sal, —e(r), c, hall; room.
salig, blessed; deceased.
salighet, c, salvation.
salve, I, to anoint.
samfund, n, union; society.
samle, I, to gather.
samliv, n, living together.
sammenhæng, c, connection; context.
sammenligne, I, to compare.
sammenstøt, n, collision.
sammentrængt, concentrated; concise.
samtale, c, conversation; dialogue.
samtidig, at the same time.
samvittighet, c, conscience.
sand, true.
sande, I, to confirm.
sandhet, c, truth.
sandsynlig, probable.
segl [seil], n, seal.
seir, see **seier**.
seier, —re, c, victory.
seil, n, sail.
selle, II, to sail.
seire, I, to win a victory.
selvfølgelig, natural; of course.
selvstændig, independent.
sen, slow; for **sent**, too late.
sendebud, n, messenger.
sendemand, c, envoy.
siden, later; since.
signe, I, to bless.
sikkerhet, c, safety; warranty.
sikre sig, I, to make safe; to secure.
sind, n, mind.
sindelag, n, disposition (of mind).
sindig, discreet.
sindrig, ingenious.
sinke, I, to retard.
sint, angry.
sitte — **sat** — **sittet**, to sit; — **inde med**, to possess.
sjelden, seldom.
sjæl, c, soul.
sjælesott, c, soul-sickness.
sjø, c, sea; —**slag**, n, sea-battle.
skade, c, damage.
skaffe, I, to provide; to procure.
skaldskap, n, skald-craft.
skape, II, to make; to create.
skare, c, host, crowd.
skat, c, tax; treasure.
skjel, cause, reason.
skifte, I, to take turns.
skik, c, custom.
skikke, I, to send.
skildre, I, to picture.
skille, II, to separate.
skilleveien, the parting of the ways.
skimte, I, to catch a glimpse of.
skjeg, n, beard.
skjelne, I, to distinguish.
skjerme, I, to protect.
skjerv, c, mite.
skjold, n, shield; —**mø**, c, shield-maiden.
skjul, n, shelter.
skjæbne, c, fate.
skjælve — **skalv** — **skjælvet**, to shiver.

- skjænke, II, to give; to grant.
 skjær, n, tinge; gleam.
 skjøn, beautiful.
 skjønne, II, to understand.
 skjønt, although.
 skjøtte, I, to tend to.
 skodde, c, fog.
 skog, —e(r), c, woods.
 skorte, I, to lack.
 skotte, I, to glance.
 skride — skred — skredet, to
 step; to pass; to slide.
 skridt, n, step.
 skrifte, I, to confess; —maal,
 n, confession.
 skrike — skrek — skreket, to
 cry; to shout.
 skrive — skrev — skrevet, to
 write; — sig fra, to be due
 to.
 skrivesaker, writing material.
 skrukke sig, I, to become
 wrinkled.
 skræk, c, fright; —slagen,
 terror-stricken.
 skudsmaal, n, testimonial.
 skuffe, I, to disappoint.
 skumre, I, to grow dark.
 skute, c, galley.
 sky, shy.
 skynde sig, II, to hurry.
 skyndsomt, hurriedly.
 skygge, c, shadow.
 skyld, c, debt; fault; guilt;
 for min —, for my sake.
 skyve — skjøv — skjøvet, to
 shove.
 slaa — slog — slaat, to slay;
 to strike.
 slaas — slo, to fight.
- sladder, c, slander.
 slag, n, blow; battle.
 slagen, struck; defeated.
 slegt, c, family; generation.
 slegtning, c, relative.
 slegtseie, n, heirloom.
 slet, level; base; bad.
 slette, I, to smooth; — ut,
 expunge.
 slik, such; thus.
 slippe — slap — sluppet, to
 let go; to escape.
 slite — alet — slitt, to wear;
 to drudge.
 sluk, n, abyss; chasm.
 slut, c, end.
 slutning, c, conclusion.
 slutte, I, to end; — sig til, to
 join.
 slør, n, veil.
 sløv, dull, dim.
 smaalig, petty; mean.
 smertelig, painful.
 smyge — smøg — smøget, to
 creep; to slink.
 snar, quick; adv., soon.
 snild, kind.
 snyte, II, to cheat.
 snøre, II or I, to lace.
 soldat, c, soldier.
 sone, II or I, to expiate.
 sorg, c, sorrow.
 sott, c, sickness.
 sove — sov — sovet, to sleep.
 spaa, III, to predict.
 spaadom, c, prophecy.
 speider, c, spy; scout.
 spida, c, point; i —en, at the
 head.

- spil, n, game; sætte paa —, to risk; to endanger.
 spille, II or I, to play.
 splid, c, discord.
 spor, n, track.
 springe — sprang — sprunget, to run; to jump.
 sprænge, II, to force open.
 sprætte — sprat — sprættet, to burst open; to bud.
 spænde, II, to stretch; to buckle.
 spænding, c, tension.
 spændt, strained.
 spøke, II, to jest.
 spøke, II, to haunt.
 spørre — spurte — spurt, to ask; to find out.
 spørmaal, n, question.
 staa — stod — staat, to stand; — paa spil, to be at stake.
 staal, n, steel; —hue, c, helmet.
 stadig, constantly.
 stakkars, poor (fellow).
 stallare, c, marshal.
 stanse, —te, —et, to stop.
 stav, c, stick; bispestav, c, crozier.
 stedbarn, n, step-child.
 stelle, II, to tend.
 stemme, c, voice.
 stemme, II, to vote; to brace.
 stemning, c, mood; temper.
 stevne, I, to set course; — til doms, to summon to judgment.
 sti, c, path.
 stige, c, ladder.
 stige — steg — steget, to step; to ascend.
 stikke — stak — stukket, to stick.
 stil, c, style.
 stille, quiet.
 stille, II or I, to place.
 stilne, I, to become quiet.
 stimle, I, to throng.
 stjernehvælv, n, starry vault.
 stjæle — stjal — stjaalet, to steal.
 stolt, proud.
 stoppe, I, to stuff.
 stor, large; great.
 straale, II or I, to beam; to radiate.
 straf, c, punishment.
 straffe, I, to punish.
 straffepræken, c, speech of rebuke; philippic.
 straks, at once.
 stram, taut; tense.
 streng, severe.
 strid, c, strife.
 stride — stred — stridt, to fight; to battle.
 stridsmand, c, warrior.
 strupe, c, throat.
 stryke — strøk — strøket, to stroke; to move.
 strække — strakte — strakt (trans.), to stretch; — sig, to extend.
 strække — strak — strukket (intrans.), to reach; — til, to be sufficient.
 stræv, n, toil.
 strøk, n, district.

- studse**, I, to ponder; to hesitate.
stund, c, time; hour.
stundom, at times.
stut, n, precipice.
stut, short.
styg, ugly; mean.
stykke, n, piece.
styre, II, to direct; to reign.
styrke, c, strength.
styrke, I, to strengthen.
styrte, I, to fall; to hurl; to overthrow.
stænge, II, to shut.
støt, n, thrust.
støtte, I, to support.
støtte, c, support; buttress.
støv, n, dust.
sukke, I, to sigh.
sulten, hungry.
sund, sound; healthy.
suse, II, to whizz; to roar.
svak, weak.
sval, c, entry.
svar, awful; —**lig(en)**, grievously; heavily.
svare, II, to answer.
sveakongen, the king of Sweden.
sveltihjel, starvation.
svend, —**e(r)**, c, swain.
sverdknap, c, pommel of a sword.
sverge — **svor** — **svoret**, to swear.
svigte, I, to fail.
svik, deceit.
svike — **svek** — **sveket**, to betray; to deceive.
svimle, I, to grow dizzy.
- svinde** — **svandt** — **svundet**, to wane.
svække, I, to weaken.
svært, very.
svøpe, c, whip.
syde, I, to seethe; to boil.
sylgje (or **sølje**), c, brooch.
syne, II, to show.
synderlig, **ikke** —, not very.
syndflod, c, deluge.
synsk, visionary.
sælsom, weird; strange.
særegen, peculiar; singular.
særskilt, especial; distinct.
sært, singularly.
sætte — **satte** — **sat**, to set; to place.
sømme sig, I, to be fitting.
sømmelig, fitting.
sør, south.
sørge, I, to grieve; — **for**, to provide for; to see to.
sørgmodig, sorrowful.
søskende (pl.), brother(s) and sister(s); —**barn**, n, cousin.
søvn, c, sleep; —**svanger**, pregnant with sleep.

T.

- taake**, c, fog.
taaket, foggy; obscure.
ta — **tok** — **tat**, to take; — **til**, to begin; to increase.
tåk, n, hold.
tåk, n, roof.
takke, I, to thank.
tal, n, number.
tanke, c, thought.
tape, II, to lose.
tapper, brave.

- taushet, c, silence.
 tegne [teine], I, to delineate.
 temmelig (adv.), quite.
 teppe, n, curtain; cover.
 ti, because.
 tidende, c, tidings.
 tidlig, early.
 tidsnok, soon enough; in time.
 tie, I or III, to be silent.
 tiere, oftener.
 tigge, I, to beg.
 tigger, c, beggar.
 tilbena, ta —, to run away.
 tilbud, n, offer.
 tilegne [—eine], to acquire; to appropriate.
 tilfange, ta —, to catch; to imprison.
 tilfreds, satisfied.
 tilfælde, n, case; accident.
 tilgang, —e(r), c, entrance.
 tilgi(ve), —gav, —git, to forgive.
 tilgivelse, c, forgiveness.
 tilgrunde, gaa —, go to ruin.
 tilhøre, II, to belong.
 tilkomme, to belong.
 tillempet, adapted.
 tillidsfuld, confident.
 tillike, as well.
 tilpas, at være —, to serve one right.
 tilsi, —sa, —sagt, to promise.
 tilslut, finally.
 tilstand, c, condition.
 tilstede, present.
 tilstøtende, adjoining.
 tilta, —tok, —tat, to increase; — sig, to assume.
 tilværelse, c, existence.
 tind, —e(r), c, peak; pinnacle.
 tinding, c, temple.
 ting, n, legislative and judicial assembly.
 tingvold, c, grounds where ting is held.
 tit, often.
 tjeneste, c, service; favor.
 tog, n, procession.
 tom, empty.
 traad, —e(r), c, thread.
 trang, c, need.
 trap(pe), c, stairs.
 trevle, c, rootlet.
 trin, n, step.
 tro, III, to believe.
 tro, c, faith.
 tro, faithful.
 trods, defiance.
 trodse, I, to defy.
 trofast, faithful.
 trolig, credible.
 troskap, n, fidelity.
 trusel, —ler, c, threat.
 tryg, secure, safe.
 tryggelig, safely.
 tryghet, c, safety.
 trygle, I, to beg.
 trykke, I, to press.
 træffe — traf — truffet, to hit; to meet.
 træffende, striking; to the point.
 træk, n, feature; trait; i —, in succession.
 trække — trak — trukket, to draw.
 trænge, II, to need.
 træt, tired.

trætte, I, to quarrel.
 trøst, c, consolation.
 trøste, I, to trust; to console.
 trøstelig, consoling.
 trøstig, of good cheer.
 tugte, I, to punish.
 tute, I, to howl.
 tvertimot, on the contrary.
 tvil, c, doubt.
 tvile, II, to doubt.
 tvinge — tvang — tvunget, to force.
 tvætte, I, to wash.
 ty, III, to betake oneself (to).
 tykkes, —tes, to seem.
 tyng, I, to weigh; to press down.
 tænke, II, to think; — efter, to reflect.
 tænkelig, conceivable.
 tænksom, thoughtful.
 tære, II, to consume.
 tæt, close; compact.
 tøj, —de, —d (—et), to stretch.
 tøjle, c, rein.

U.

ualmindelig, unusual.
 ubetinget, unconditionally.
 ubetvingelig, invincible.
 ubevægelig, immovable.
 ublid, ungracious.
 ubrytelig, unbreakable.
 ubændig, indomitable.
 udelelig, indivisible.
 udødelighet, c, immortality.
 uforrettet, undone.

uforvarende, unawares.
 ufrugtbar, barren.
 ugagn, mischief.
 ugjærlig, impossible.
 ugreie, c, entanglement.
 ugræs, n, weeds.
 uheldig, unfortunate.
 uhæderlig, dishonorable.
 uindskrænket, unlimited.
 ukjendt, unknown.
 uklok, unwise.
 ulempe, c, drawback; damage.
 ulydighetsgang, c, course of disobedience.
 ulykkelig, unhappy.
 umiddelbar, direct; spontaneous.
 umulig, impossible.
 undergang, c, destruction.
 underlig, queer.
 undertiden, at times.
 undertrykke, II, to suppress.
 undfange, I, to conceive.
 undre sig, I, to wonder.
 undtagelse, c, exception.
 undtagen, except.
 unyttet, unused.
 uro, c, disturbance; uneasiness.
 uryggelig, unshaken.
 usalig, unfortunate.
 usseldom, c, baseness.
 usigelig, unspeakable.
 uskadelig, harmless.
 uskadt, unharmed.
 uskikket, unfit; incapable.
 uskyldig, guiltless.
 uskyldighetsstand, c, state of innocence.

usmakelig, distasteful.
 ussel, wretched.
 ustanselig, incessantly.
 ustyrlig, unmanageable.
 ustøhet, c, unsteadiness.
 usvigelig, unfailing.
 usømmelig, unseemly.
 utaalelig, unbearable.
 utad, outward.
 utbrud, n, exclamation.
 utbryte, to exclaim.
 utbytte, n, profit.
 utenfor, outside.
 utenlandsk, foreign.
 utenom, outside of.
 utfald, n, result.
 utflykt, c, evasion.
 utføre, II, to carry out; to perform.
 utgang, c, end; result; exit.
 utmerke sig, I, to distinguish.
 utredelser (pl.), tribute; tax.
 utrolig, incredible.
 utruste, I, to equip.
 utryg, insecure.
 utsagn, n, assertion.
 utsigt, c, prospect; view.
 uttryk, n, expression.
 utvalg, n, selection; commission.
 utvide, I, to extend.
 utvikle, I, to develop; to explain.
 utvikling, c, development.
 utydelig, indistinct.
 utænkelig, inconceivable.
 uundgaaelig, unavoidable.
 uveir, n, storm.
 uvet, n, folly.
 uvilkaarlig, involuntary.

V.

vaaben, n, weapon.
 vaage, I, to risk; to dare;
 —hals, c, daredevil.
 vaake, I, to wake; to watch.
 vaande, c, agony.
 vagge, I, to waddle; to wave.
 vakle, I, to totter; to vacillate.
 vakt, c, watch.
 valg, n, election; choice.
 valgrike, n, elective kingdom.
 vanlig, usual.
 vanmagt, impotence.
 vanskelig, difficult.
 vant, accustomed.
 vantro, incredulous.
 vare, II, to last.
 vare, I, to warn.
 varlig, cautious.
 varsel, —ler, n, omen; warning.
 varsle, to warn, to forebode.
 ve, c, woe.
 vedbli, to continue.
 vederlag, n, compensation.
 vedkommende, the one concerned.
 vedta, —tok, —tat, to enact; to agree.
 vegne [veine], (in) behalf.
 vekt, c, scale; weight.
 veir, n, weather.
 veiviser, c, guide.
 vekst, c, growth.
 velklang, c, euphony.
 velsigne, I, to bless.
 velsindet, friendly.
 ven, —ner, c, friend; —skap, n, friendship.

vende, II, to turn.
venstre, left.
verden, the world.
verdensry, world-wide fame.
verdslig, worldly.
verge, I, to protect.
verge, n, weapon; guardian.
vergemaal, n, guardianship.
verk, n, work; deed.
vidde, c, plain.
vidje, c, willow-wand.
vidne, I, to witness.
vidnesbyrd, n, testimony; evidence.
vidunderlig, marvelous.
vigsel, c, consecration.
vigslet, consecrated.
vigtig, important.
vike — **vek** — **veket**, to yield;
vik fra mig, get thee behind me.
vilkaar, n, condition.
vilkaarlighed, c, arbitrariness.
vimrende, wavering.
vinde — **vandt** — **vundet**, to win; to profit.
vindpust, n, puff of wind.
vinduskarm, window case-ment.
vippe, I, to see-saw.
virke, to work.
virkelig, real.
virkning, c, effect.
virksom, effective; active.
vis, c, manner.
vise, to show; — **fra sig**, to reject.
viss, certain; sure.
viasselig, surely.
viashet, c, certainty.

vistnok, no doubt.
vite — **visste** — **visst** (pres. vet), to know.
vitterlig, (publicly) known.
vogte, I, to watch; — **sig**, to beware.
voks, wax.
vokse, I, to grow.
vold, force.
vold, c, open space; grounds.
volde, II, to cause.
voldsom, violent; desperate.
vred, angry.
vrede, c, wrath.
vredes, to become angry.
vrænge, II, to twist; — **bil-
 lede**, n, distorted view;
 caricature.
vugge, c, cradle.
væbne, I, to arm.
væg, — **ge(r)**, c, wall; — **stolpe**,
 c, pillar.
væk, away.
værd, worth.
værdi, — **er**, c, value.
værdighet, c, dignity; rank;
 position.
væsen, n, being; nature.
væsentlig, chiefly.

Y.

yde, I, to contribute.
ydmyg, humble.
ydmyge, I, to humble.
ydmygelse, c, humiliation.
ymte, I, to hint.
yndest, c, favor.
yndling, c, favorite.
ynke, I, to pity.
ynkelig, pitiful.

ypperlig, excellent.
 ypperste, — mand, greatest
 man.
 ytre, outer.
 ytre, I, to utter.

Æ.

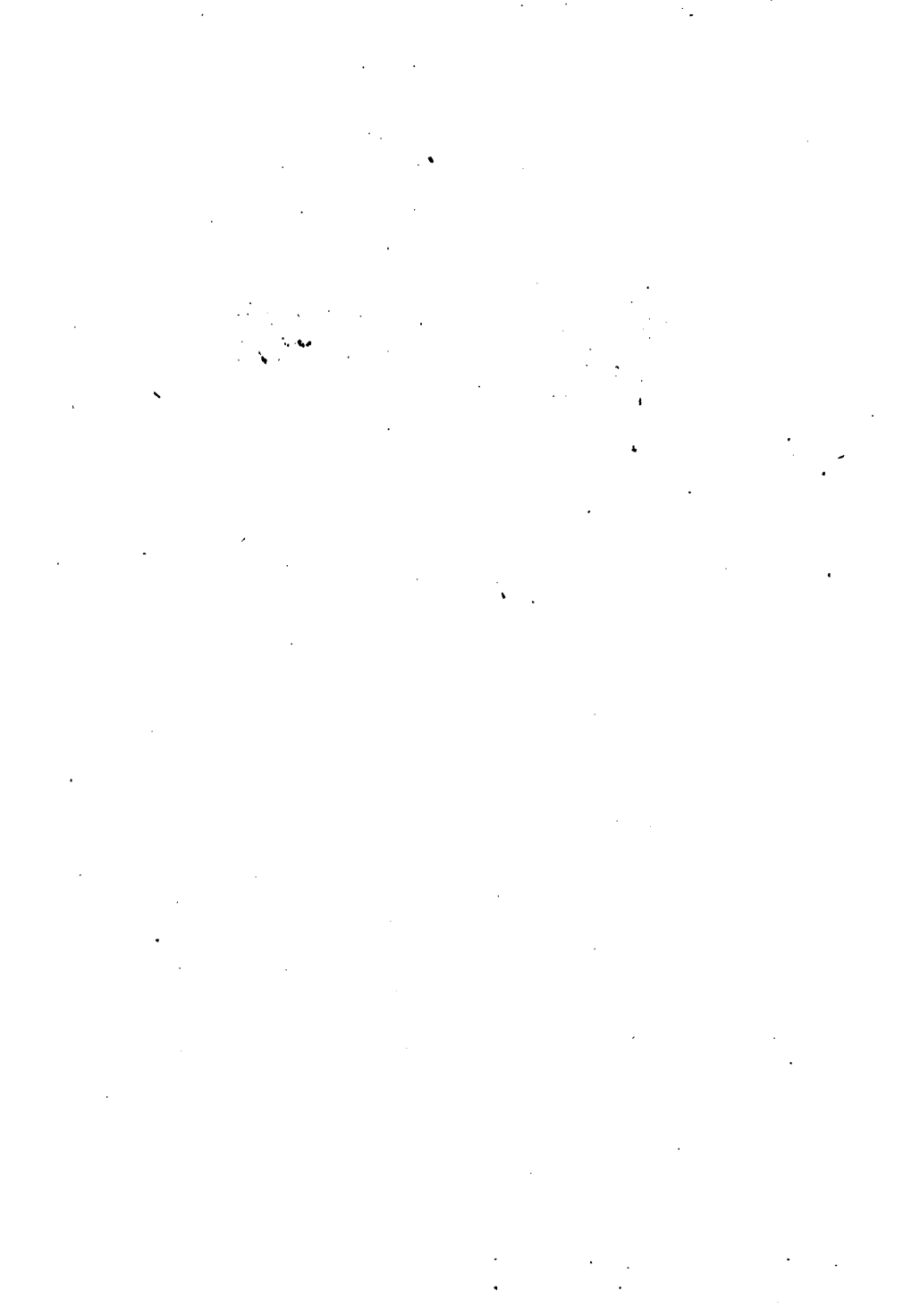
ædel, noble.
 ældet, aged.
 ærbødig, respectful.
 ærbødighet, c, respect; deference.
 ære, c, honor; — frygt, c, reverence.
 ærgjerrig, ambitious; greedy for honor.
 ærværdig, venerable.

æt, —ter, c, family; —ling, c, descendant.

Ø.

ø, c, island.
 øde, desolate.
 øieblik, n, moment.
 øke, I or II, to increase.
 økenavn, n, nickname.
 øks, c, ax.
 øl, n, ale.
 ønske, n, wish.
 ønske, I, to wish.
 øster, (out) east.
 øve, —de, —d (—et), to do; to accomplish.
 øvrige, de —, the others.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

MAY 26 1975 H
5264390

BOOK DUE
~~CANCELLED~~
JUL 25 1978

BOOK DUE - WID
AUG 27 1979
6524628
JUL 25 1978

